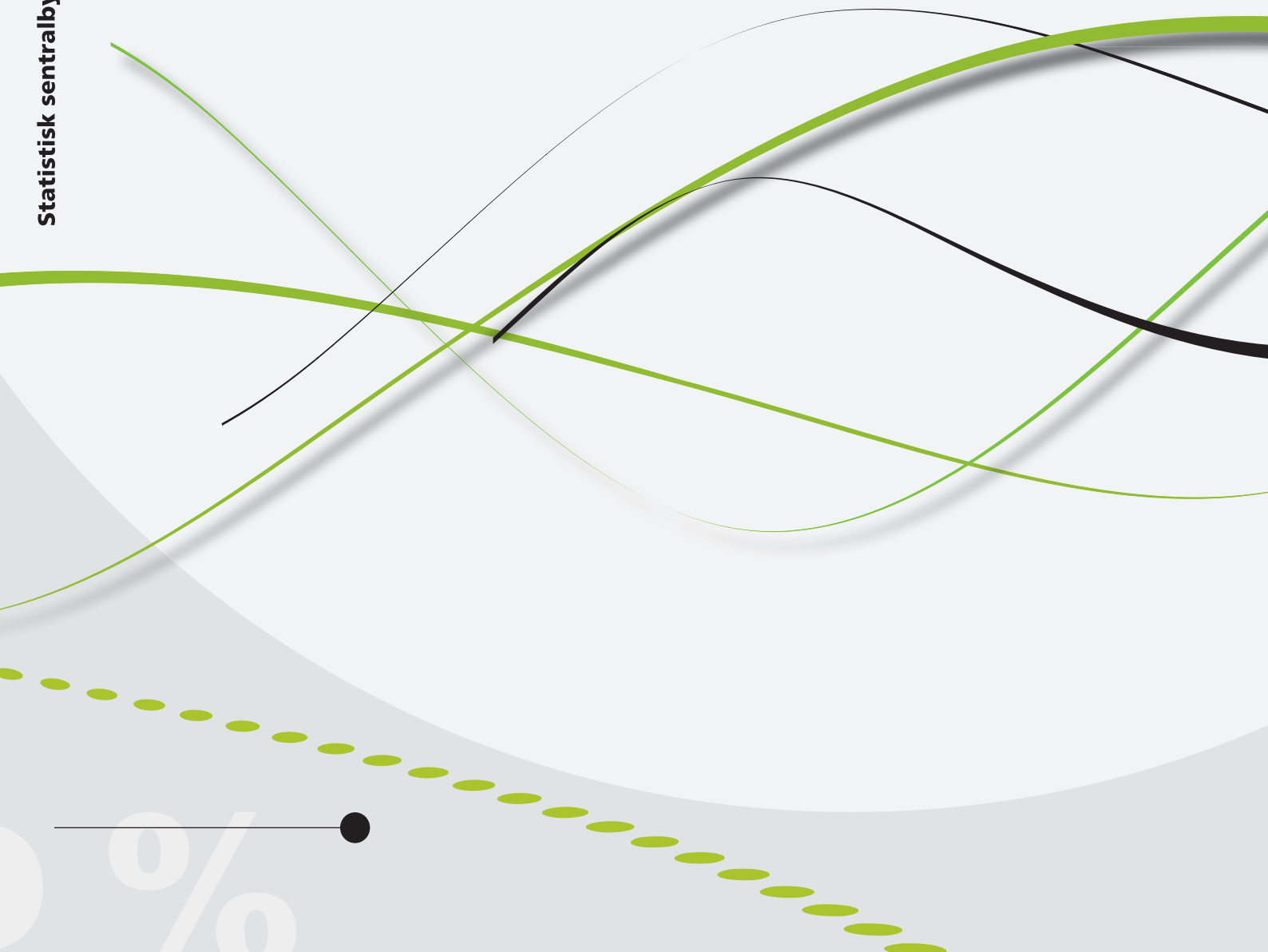

Elisabeth Løyland Omholt (red.)

Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2016

Elisabeth Løyland Omholt (red.)

**Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper
2016**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 17. oktober 2016

ISBN 978-82-537-9402-0 (trykt)
ISBN 978-82-537-9403-7 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten presenterer statistikk og analyse av økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper. Dette er den 12. rapporten i rekken som gir en slik samlet oversikt og er i stor grad en videreføring av den forrige rapporten *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2013* (32/2013). Publikasjonen inngår videre som en del av Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeid med sosial rapportering. SSB leverer også data til EUs statistikkbyrå Eurostat, som brukes til å utvikle indikatorer på fattigdom og sosial eksklusjon i Europa, og som er en del av EUs vekststrategi «Europe 2020».

Denne publikasjonen er gjort i samarbeid mellom seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk og seksjon for leveårsstatistikk. Elisabeth Løyland Omholt har ledet arbeidet av rapporten. De andre forfatterne som har bidratt er Christian Hrafn Brovold, Jon Epland, Mads Ivar Kirkeberg og Mathias Killengreen Revold. Rapporten er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet (ASD).

Statistisk sentralbyrå, 8. september 2016

Christine Meyer

Sammendrag

De fleste innbyggerne i Norge har opplevd en god utvikling i inntekt og levekår de siste årene. Likevel har inntektsforskjellene vokst og andelen personer med relativ lavinntekt er økende; i 2014 var denne andelen på 10,8 prosent. Hovedformålet med denne publikasjonen er derfor å belyse økonomi og levekår for grupper som i liten grad har tatt del i inntektsveksten, som for eksempel enslige forsørgere, personer med flyktningbakgrunn og ulike trygde- og stønadsmottakere.

Vi ser at lavinntekt ofte er forbundet med det å stå utenfor eller ha en svak tilknytning til arbeidslivet, til tross for at mange da får ulike typer av stønader. Det er særlig blant aleneboende minstepensjonister og blant mottakere av ulike støtteordninger som sosialhjelp, kvalifiseringsstønad, introduksjonsstønad og supplerende stønad at det er svært mange med lavinntekt: Over 60 prosent. Det er derimot blant personer med nedsatt arbeidsevne, mottakere av kvalifiseringsstønad og uførepensjonister at andelen med lavinntekt har økt mest de siste årene, men det har vært relativt stor økning også i mange andre grupper. Unntaket er alderspensjonister – blant disse har andelen med lavinntekt falt markant helt siden slutten av 1990-tallet, og er nå mindre enn blant befolkningen som helhet.

I mange lavinntektsgrupper er det flere som opplever å ha trangere økonomi og tyngende boutgifter enn i befolkningen generelt. I tillegg har mange dårligere helse enn den øvrige befolkningen og er avhengige av ulike offentlige stønadsordninger.

Noen personer kan av ulike grunner tilhøre husholdninger med lave inntekter over en relativt kort periode, som for eksempel ett år, for siden å oppleve en klar forbedring i sin husholdnings inntekter. Det er derfor færre som opplever å ha vedvarende lavinntekt, enn årlig lavinntekt. Dersom en definerer vedvarende lavinntekt på bakgrunn av den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i en treårsperiode, hadde 9 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i perioden 2012 til 2014, ut i fra EUs målemetode. Andelen med vedvarende lavinntekt har ligget relativt stabilt rundt 8 prosent i mange år, og mellom 2006 og 2011 var trenden en synkende lavinntektsandel. De siste årene har derimot andelen med vedvarende lavinntekt steget igjen.

I internasjonal sammenheng har Norge en liten andel av befolkningen under lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen i Norge, målt etter EU-skala 60 prosent, er blant de aller høyeste i Europa, selv etter justering for forskjeller i prisnivå. Personer med lavinntekt i Norge har dermed et høyere inntektsnivå enn lavinntektsgrupper i mange andre land. Norge er videre et av de europeiske landene med minst andel som mangler materielle goder, og det er relativt få som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. Det er derimot blitt en betydelig økning i fattigdomsrisiko i mange av EU-landene etter finanskrisen, spesielt i Sør- og Øst-Europa.

Abstract

Most residents of Norway have experienced a positive development in income and living standards in recent years. At the same time, income differences have increased and the proportion of people with low income is growing. The aim of this report is to focus on the economy and living conditions of various low income groups, for example single parents, immigrants and recipients of various social security benefits.

Low income is most common among groups who to a large degree are outside the labour market. There are some groups where the prevalence of low income is especially high, for example among recipients of social assistance and newly arrived refugees who receive introduction benefits. The largest increase in the share of people with low income in recent years, however, has been among people with reduced ability to work, recipients of qualification benefits and disability pension, but the risk of low income has also increased in many other groups. The exception is old-age pensioners – in this group, the share of persons with low income has decreased steadily since the late 1990s, and is now smaller than among the total population.

Among many low income groups, it is more common to struggle financially than in the population in general. In addition, health conditions are worse among many groups with low income, and they are more dependent on various social benefits.

Some people experience only a short period of low household income. Accordingly, fewer persons have persistent low income, compared to annual low income. If we define persistent low income based on the average household equivalent income in the three-year period 2012-2014, 9 per cent of the population had persistent low income using the EU measure. The proportion with persistent low income (EU-definition) has remained stable at approximately 8 per cent for many years, and decreased between 2006 and 2011. In recent years, the share of persons with persistent low income has risen again.

In a European perspective, Norway has a small proportion with relative low income. The Norwegian low income threshold is among the highest in Europe, even after adjusting for differences in national price levels. Furthermore, the share of people lacking important material goods in Norway is small and relatively few are at risk of poverty or social exclusion. However, the risk of poverty has increased in many EU-countries after the economic crisis, especially in Eastern and Southern Europe.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	8
2.1. Datagrunnlag.....	8
2.2. Inntektsbegrep.....	9
2.3. Ekvivalensskala.....	10
2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende).....	11
2.5. Indikatorer basert på inntektsstatistikk for husholdninger.....	14
2.6. Indikatorer basert på levekårsundersøkelsen.....	15
2.7. Ulike lavinntektsgrupper.....	17
3. Lavinntekt og inntektsfordeling	20
3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper.....	23
3.2. Lavinntekt og formue.....	28
3.3. Inntektsfordeling.....	30
4. Vedvarende lavinntekt	35
4.1. Nærmere om datagrunnlaget.....	35
4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt.....	36
4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt.....	36
4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen.....	39
4.5. Yrkestilknytning og utdanning.....	40
4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen.....	41
4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet.....	42
4.8. Lavinntekt innen ulike grupper.....	53
4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt.....	56
4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt.....	59
5. Sosiale indikatorer for ulike grupper	62
5.1. Sosiale indikatorer for barn og barnefamilier.....	62
5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende.....	80
5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad.....	94
5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.....	111
5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister.....	137
5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister.....	153
5.7. Sosiale indikatorer for uførepensjonister.....	159
5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av arbeidsavklaringspenger.....	171
5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige.....	184
5.10. Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad.....	190
6. Internasjonale sammenligninger	196
Referanser	210
Vedlegg A: Overlapp ulike grupper	216
Vedlegg B: Indikatorer	220
Figurregister	253
Tabellregister	254

1. Innledning

Formålet med denne rapporten er å belyse økonomi og levekår for ulike grupper i samfunnet som tradisjonelt er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det legges vekt på å vise utviklingen i levekårene de siste årene frem til 2015 (2014 for inntektsstatistikken). Det er utviklet flere indikatorer som blant annet viser tilknytning til arbeidslivet, økonomisk utsatthet, helse- og boligforhold, samt oppfatning av egen økonomi. I rapporten er det også lagt vekt på å vise forekomsten av vedvarende lavinntekt og andre indikatorer på økonomisk utsatthet ved ulike metodiske tilnærminger. Det er benyttet data fra en rekke ulike kilder, fra heldekkende statistiske registre og databaser til mindre utvalgsundersøkelser.

Rapporten har følgende disposisjon: I kapittel 2 gjøres det nærmere rede for datagrunnlaget som benyttes, hvilke grupper av befolkningen som omfattes av rapporteringen, hvordan vi måler lavinntekt og hvilke andre metodiske innfalls-vinkler som har blitt valgt for å belyse utviklingen i økonomi og levekår.

Kapittel 3 beskriver utviklingen i årlig lavinntekt, og hvordan inntektene fordeler seg i hele befolkningen, i et lengre perspektiv. I tillegg til å vise andelen med lavinntekt i ulike grupper etter ulike definisjoner, presenteres også "lavinntektsgapet", det vil si et mål som viser hvor "fattig" de "fattige" er.

Tilhørighet til en lavinntektshusholdning er først og fremst et problem dersom dette er en tilstand med en viss varighet. Det er flere måter å definere det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse målemetodene i kapittel 4.

I kapittel 5 følger en analyse av økonomisk utsatte grupper i befolkningen. Blant disse finnes en rekke trygdemottakere (uførepensjonister, minstepensjonister og langtidsledige), sosialhjelpsmottakere, personer med nedsatt arbeidsevne, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, enslige forsørgere og aleneboende. For hver enkelt gruppe presenteres ulike indikatorer som kan ha betydning for levekårene. Dette gjelder for eksempel forekomsten av årlig lavinntekt, tilknytning til arbeidsmarkedet, boligstandard, helseforhold, og bruk av supplerende ytelser fra det offentlige. Mer utfyllende tall til dette kapitlet er gitt i vedlegg B.

Det er videre interessant å se på utviklingen i økonomi og levekår i Norge i et internasjonalt perspektiv. Kapittel 6 presenterer derfor en oversikt over ulike indikatorer for sosiale forhold i de andre europeiske landene, som er hentet fra EU sitt statistikkbyrå Eurostat. Disse indikatorene er utviklet i forbindelse med EU sin strategi for økonomisk vekst frem mot 2020: "Europe 2020". Eurostat publiserer løpende blant annet mål for både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning mv. Også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorene basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC).

2. Datagrunnlag og definisjoner

2.1. Datagrunnlag

Det er flere datakilder som er brukt i fremstillingen av tallene i denne rapporten.

Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Datagrunnlaget til tallene på inntekt og formue i denne rapporten er hentet fra Statistisk sentralbyrås (SSB) inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Fra og med inntektsåret 2004 er dette en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsopplysninger påkobles fra ulike administrative registre, som for eksempel Skattedirektoratet, NAV, Husbanken og Lånekassen. Husholdningssammen-setning er avledet ved hjelp av ulike kilder som blant annet Det sentrale folkeregister (DSF), Lånekassen, Postens adresseregister og selvangivelsesopplysninger. Før 2004 bygde denne statistikken på representative utvalgsundersøkelser som ble gjennomført årlig. Mer informasjon om statistikkgrunnlaget er gitt i Statistisk sentralbyrå (2016a).

Levekårsundersøkelsen

Det finnes viktige levekårsområder som ikke kan belyses ved hjelp av data fra inntektsstatistikken, men som krever egne intervjuundersøkelser. Dette gjelder for eksempel opplysninger om egen helse, boligsituasjon, boligøkonomi, egen oppfatning av personlig økonomi eller enkelte opplysninger om arbeidsforhold. Dette er data som samles inn i Levekårsundersøkelsen. Levekårsundersøkelsene er landsrepresentative utvalgsundersøkelser. Fram til og med 2010 har levekårsundersøkelsen bestått både av en panelundersøkelse og en tverrsnittsundersøkelse, der begge har blitt gjennomført hvert år. Tverrsnittsundersøkelsene danner grunnlag for de fleste av opplysningene for årene før 2003 om ulike gruppers boforhold. Tverrsnittsundersøkelser om boforhold er gjennomført i 1997, 2001 og 2004, og er basert på utvalg av 5 000 personer 16 år og over.

Panelundersøkelsene, påkoblet opplysninger fra inntektsstatistikken, er grunnlaget for opplysningene om personer med vedvarende lavinntekt. De er også grunnlaget for opplysningene om boforhold og oppfatninger av husholdningens økonomi, helse og tilknytning til arbeidslivet på husholdningsnivå for årene 2003-2010. Fra og med 2003 er panelundersøkelsen samordnet med EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC). Dette omtales som levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

I 2011 ble systemet for levekårsundersøkelser lagt om. Tverrsnittsundersøkelsen om boforhold, organisasjonsdeltakelse, fritid og utsatthet og uro for lovbrudd ble lagt ned, og data om disse temaene samles nå inn gjennom den årlige levekårsundersøkelsen, EU-SILC. Det vil si at datafangsten dekker både nasjonale og internasjonale behov og undersøkelsen er designet for både å kunne gi årlige tverrsnittsdata og paneldata. I 2015 var bruttoutvalget på 11 518 personer 16 år og eldre, og vi oppnådde intervju med 6 394 personer. I alle utvalgsundersøkelser er det en viss usikkerhet knyttet til resultatene. Utvalgsusikkerheten i levekårsundersøkelsen, EU-SILC er beskrevet i Revold og Holmøy (2016).

Det er i stor grad overlapp mellom levekårsundersøkelsene og de utvalgsbaserte inntektsundersøkelsene før 2004. Alle personer som er med i levekårsundersøkelsen inngår også i inntektsundersøkelsen (men ikke omvendt). Dette gjelder også for levekårsundersøkelsens panelundersøkelse. Siden levekårsundersøkelsen får koblet på de samme inntektene som inngår i inntektsundersøkelsen, er det også mulig å benytte levekårsundersøkelsen til å presentere ulike levekårsindikatorer for grupper med vedvarende lavinntekt. Inntekts-variablene som

kobles til leveårsundersøkelsen er alltid for inntektsåret før leveårsdata samles inn, dvs. at for leveårsundersøkelsen, EU-SILC 2015 er inntektstallene hentet fra inntektsstatistikken 2014.

2.2. Inntektsbegrep

I denne rapporten benyttes begrepet *inntekt etter skatt* som mål på inntekt. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter av bankinnskudd og avkastning på diverse verdipapirer) samt ulike overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd, bostøtte og sosialhjelp). Til fratrukk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For en detaljert gjennomgang av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til SSBs faste publisering av inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger (Statistisk sentralbyrå 2016a).

Dette inntektsbegrepet ligger tett opp til den ”praktiske” definisjonen av inntekt, slik blant annet Canberra-rapporten anbefaler (United Nations Economic Commission for Europe 2011).

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker inntektsnivået til barn og voksne, men som ikke omfattes av denne inntektsdefinisjonen. Dette gjelder følgende komponenter:

- Verdien av alle offentlige tjenester, som for eksempel verdien av alle kommunale og statlige helsetjenester og støtte til utdanning. Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001), og at slike inntekter er med på å jevne ut inntektsforskjeller (Aaberge m.fl. 2010, OECD 2011).
- Verdien av hjemmeproduksjon. Dette kan omfatte ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner, eller verdien av den egeninnsatsen en selv utfører i egen bolig og som en ellers måtte kjøpe i markedet. Beregninger har vist at verdien av ulønnet husarbeid er betydelig i det norske samfunnet (Reiakvam og Skoglund 2009). Det er også grunn til å tro at denne inntektskomponenten har en betydelig utjevne effekt på inntektsfordelingen (Mattila-Wiro 2004, Tsakloglou m.fl. 2010).
- Verdien av boligjenester og andre varige konsumgoder. Dette omfatter den økonomiske fordel husholdningen har av å bo i egen bolig, framfor å være leietakere. I tillegg omfatter denne inntektsposten tilsvarende fordel en har av å eie ulike varige forbruksgoder som for eksempel vaskemaskin, komfyr, kjøleskap etc. (UNECE 2011).

Det er bare de *registrerte* kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning eller inntekter opptjent ved ulovlig virksomhet vil derfor ikke være med.

Prinsipielt skulle inntektsbegrepet omfatte alle kapitalinntekter, herunder avkastningen av egen bolig og husholdningskapital, mens kapitalutgifter, typisk renteutgifter, skulle bli trukket fra. Når dette ikke er gjort, skyldes det at inntektsstatistikken ikke har gode nok opplysninger om den økonomiske fordel en har av å bo i egen bolig. Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på selvangivelsen. Som en grov korreksjon for at inntekt av egen bolig ikke er med i inntektsbegrepet, har en valgt *ikke å gjøre fratrukk for renteutgifter*.

Nye regler for utregning av barnebidrag ble innført fra og med 1. oktober 2003. Mottatte barnebidrag ble fra denne datoen skattefri inntekt. Fra og med 2004 omfatter inntektsstatistikken kun mottatte barnebidrag som er underlagt offentlig avtale. Mottatte barnebidrag gjennom private avtaler inngår ikke.

Skattefrie leieinntekter som utleie av bolig når eieren har brukt minst halvparten av den til egen bolig, inngår heller ikke i inntektsstatistikken. En del kommunale ytelser inngår heller ikke i inntektsbegrepet, som f.eks. kommunal sosialhjelp eller kommunal kontantstøtte. Det er heller ikke gjort fratrukk for kommunal eiendomsskatt.

2.3. Ekvivalensskala

Hvis man ønsker å måle inntektsnivået til en enkeltperson, er det naturlig å ta utgangspunkt i den samlede inntekten til husholdningen personen tilhører. En husholdning består av én eller flere personer med ulikt inntektsnivå. I mange husholdninger bor det i tillegg barn eller andre personer som ikke har egen inntekt, men som blir forsørget av de andre husholdningsmedlemmene. En person som har lav eller ingen egen inntekt, kan fortsatt ha et høyt inntektsnivå, avhengig av inntektene til de andre husholdningsmedlemmene.

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å justere inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. En slik skala tar hensyn til at en husholdning som består av flere personer har flere utgifter, men også kan nyte godt av stordriftsfordeler som at flere personer deler på utgifter til TV, internett og andre forbruksvarer.

Når slike ekvivalensskalaer blir brukt, forutsetter man at hele husholdningsinntekten blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmene. Det er derimot ikke sikkert at dette er en fullt ut korrekt antakelse. Resultater fra undersøkelsen om økonomi og levekår i Europa (EU-SILC) i 2010, viser at rundt 60 prosent av norske parhusholdninger anser alle husholdningsinntektene som felles økonomiske ressurser for hele husholdningen, en fjerdedel anser kun en del av inntektene som felles for hele husholdningen, mens rundt 15 prosent mener at enhver inntekt tilhører kun den personen som mottok denne inntekten. Det er i underkant av en tiendedel som holder egen inntekt helt adskilt fra resten av husholdningen, og denne andelen er noe større blant lavinntekts-husholdninger. Videre mener 80 prosent av parhusholdningene at beslutninger om pengebruk generelt sett blir tatt av begge parter i husholdningen. Dette gjelder spesielt avgjørelser som går på å låne penger, bruke sparepenger og foreta dyre innkjøp av varige forbrugsgoder. Det er noe mindre andeler som mener de tar felles beslutninger om daglige innkjøp og innkjøp for barna – det er en tendens til at kvinner i større grad bestemmer over disse innkjøpene enn menn (Eurostat 2016).

Undersøkelsen viser også at nesten 70 prosent oppga at de selv kunne avgjøre sitt eget personlige forbruk, men denne andelen var en god del mindre blant dem som tilhørte lavinntekts-husholdninger, på i underkant av 50 prosent. Det var også færre som mente at de fritt kunne velge å bruke penger på barna blant lavinntekts-husholdningene enn i befolkningen generelt (Eurostat 2016). En undersøkelse om norske lavinntektsfamilier mellom 2000 og 2009, viste at svært få foreldre som slet med å få endene til å møtes, valgte å bruke mindre penger på barna, men heller reduserte daglige utgifter og eget personlig forbruk (Sandbæk og West Pedersen 2010).

I det datagrunnlaget som er benyttet her har vi imidlertid ingen opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innen husholdningen.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. I denne rapporten har vi valgt å bruke den såkalte «modifiserte» OECD-skalaen, eller EU-skalaen, som er den som oftest benyttes i Europa i dag. I statistikkbanken på SSBs hjemmesider¹ kan man også finne inntektsdata der den gamle OECD-skalaen benyttes, en skala som også ble brukt i tidligere utgaver av denne rapporten.

Inntekt per forbruksenhet ved bruk av EU-skalaen beregnes ved å dele husholdningens samlede inntekt etter skatt på forbruksvekten, der første voksne husholdningsmedlem har vekt lik 1,0, mens neste voksne får vekt lik 0,5 og barn vekt lik 0,3. Etter denne ekvivalensskalaen trenger derfor en familie på to voksne og to barn en samlet inntekt etter skatt tilsvarende 2,1 ganger inntekten til en enslig for å ha samme levestandard, som vist i tabell 2.1.

Tabell 2.1 Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt etter skatt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala. 2014

Husholdningsstørrelse	Forbruksvekt	Samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet (kroner)
1 voksen	1,0	346 000
2 voksne	1,5	519 000
2 voksne og 1 barn	1,8	623 000
2 voksne og 2 barn	2,1	727 000
2 voksne og 3 barn	2,4	830 000
1 voksen og 1 barn	1,3	450 000
1 voksen og 2 barn	1,6	554 000
1 voksen og 3 barn	1,9	657 000

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

For å illustrere hvor stor inntekt de ulike husholdningene må ha for å ha like stor økonomisk velferd som en enslig person, er det i tabell 2.1 tatt utgangspunkt i median inntekt etter skatt per forbruksenhet i 2014, som var 346 000 kroner. Hvis for eksempel en husholdning som består av to voksne personer skal ha denne medianinntekten per forbruksenhet, må husholdningen ha en samlet inntekt etter skatt på 519 000 kroner (346 000 kroner * 1,5). Hadde man ikke tatt hensyn til stordriftsfordeler ved større husholdninger, måtte denne husholdningen hatt dobbelt så stor inntekt som en enslig husholdning, som ville ha tilsvart 692 000 kroner, det vil si at ekvivalensskalaen ville tilsvart antall personer i husholdningen.

2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende)

En lavinntektsgrense kan defineres på ulike måter, og er ofte basert på enten en *absolutt* tilnærming eller en *relativ* tilnærming.

I en absolutt tilnærming tar man utgangspunkt i det pengebeløpet som kreves for å skaffe seg et utvalg av basisvarer, for eksempel matvarer som regnes som ernæringsmessig nødvendig. Det blir også gjort tillegg for nødvendige utgifter til husleie, klær mv. Det mest kjente eksemplet på en absolutt definisjon av lavinntekt er den amerikanske fattigdomsgrensen. Den ble utviklet tidlig på 1960-tallet og tok utgangspunkt i det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer

¹<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=ifhus&CMSSubjectArea=inntekt-og-forbruk&checked=true>

(Dalaker 1999). En slik lavinntektsgrense skal i utgangspunktet være absolutt, dvs. at dette beløpet bare skal justeres hvert år for prisstigning. Imidlertid vil det også her foreligge et subjektivt element. Varer som tidligere ble betraktet som luksus, kan i dag bli regnet som nødvendighetsartikler. Telefon og TV kan være eksempler på slike varer. Den amerikanske fattigdomsgrensen har blant annet blitt kritisert for at den ikke tar hensyn til at forbruksmønsteret har endret seg over tid, og for at den i stor grad gjenspeiler forbruksmønsteret slik det var i 1950-tallets USA (Citro og Michael 1995).

Tabell 2.2 Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for ulike treårsperioder, etter EU-skalaen. 1996-2014. Løpende og faste priser. Kroner

	Løpende kroner	Faste kroner (2014-kroner)
Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet		
1996	148 000	213 000
1997	155 000	218 000
1998	167 000	229 000
1999	179 000	239 000
2000	187 000	243 000
2001	198 000	249 000
2002	208 000	258 000
2003	213 000	259 000
2004	219 000	265 000
2005	231 000	275 000
2006	242 000	282 000
2007	262 000	303 000
2008	283 000	315 000
2009	287 000	312 000
2010	296 000	314 000
2011	309 000	324 000
2012	322 000	335 000
2013	335 000	341 000
2014	346 000	346 000
Gjennomsnittlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for treårsperioder		
1996-1998		220 000
1997-1999		228 000
1998-2000		237 000
1999-2001		244 000
2000-2002		250 000
2001-2003		255 000
2002-2004		261 000
2003-2005		266 000
2004-2006		274 000
2005-2007		286 000
2006-2008		300 000
2007-2009		310 000
2008-2010		314 000
2009-2011		317 000
2010-2012		325 000
2011-2013		334 000
2012-2014		341 000

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå

I en relativ tilnærming unngår man å måtte foreta subjektive valg vedrørende hvilke nødvendighetsartikler som skal inngå i beregningen av lavinntektsgrensen. I denne metoden er det vanlig å benytte det generelle inntektsnivået i landet som referanse. Man tar da ofte utgangspunkt i medianinntekten for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten. Tabell 2.2

viser medianinntekten per forbruksenhet for hele befolkningen i perioden 1996-2014 etter EU-skalaen, i både løpende og faste kroner.

Personer med en inntekt under ulike avstander til medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Lavinntektsgrensen settes vanligvis til 50 eller 60 prosent av medianinntekten. Dette er en metode som ofte benyttes i internasjonale studier, for eksempel av OECD (2011), Eurostat (1998) og analyser som benytter Luxembourg Income Study (LIS), for eksempel Atkinson, Rainwater og Smeeding (1995). I motsetning til en absolutt tilnærming vil en relativ tilnærming føre til at dersom det generelle inntektsnivået i befolkningen øker, må også husholdningsinntektene til personene nederst i fordelingen øke tilsvarende for at det ikke skal bli flere med lav inntekt.

Men også en relativ tilnærming reiser flere begrepsmessige problemer. En innvending som ofte nevnes, er at dette vel så mye er et mål for inntektsfordeling heller enn for lavinntekt eller fattigdom, og at valg av relativ avstand til det generelle inntektsnivået (f.eks. 50 prosent) er høyst vilkårlig (Pedersen og Smith 1998, Bradshaw 2000, Aaberge og Atkinson 2013).

I denne rapporten vil det hovedsakelig bli benyttet en relativ tilnærming til definisjonen av lavinntekt. Ettersom datagrunnlaget er inntekt, og ikke forbruk, har vi ingen muligheter til å konstruere lavinntektsgrenser basert på budsjettandeler. Vi har videre valgt å benytte medianen, heller enn gjennomsnittet, som mål på det generelle inntektsnivået. Selv om gjennomsnittet gjerne er lettere å forholde seg til for folk flest, er medianen et mer robust mål ettersom den i mindre grad blir påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

I rapporten brukes lavinntektsgrensen som i dag benyttes av EU, det vil si at lavinntektsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningsstørrelse ved hjelp av EU-skalaen.

Tabell 2.3 Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2014

	Lavinntektsgrense		Forbruksvekt
	50 prosent av medianinntekt (kroner)	60 prosent av medianinntekt (kroner)	
Enslig	172 800	207 400	1,0
Enslig forsørger			
med 1 barn	224 700	269 600	1,3
med 2 barn	276 500	331 900	1,6
med 3 barn	328 400	394 100	1,9
Par uten barn	259 300	311 100	1,5
Par			
med 1 barn	311 100	373 300	1,8
med 2 barn	363 000	435 600	2,1
med 3 barn	414 800	497 800	2,4
med 4 barn	466 700	560 000	2,7

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

I tabell 2.3 presenteres årlige lavinntektsgrenser for ulike typer husholdninger i 2014, og der lavinntektsgrensene beregnes til henholdsvis 50 og 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter EU-skalaen. Som vist i tabellen gir det vesentlig utslag på lavinntektsgrensen om det er 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten som settes som grense. Ved bruk av 60 prosent blir lavinntektsgrensen 20 prosent høyere. For eksempel er lavinntektsgrensen for en enslig person 172 800 kroner når 50 prosent benyttes, mens lavinntektsgrensen ved bruk av 60 prosent 207 400 kroner.

Utvikling i lavinntekt basert på tverrsnittsdata (ett bestemt år), gir begrenset informasjon om hvor lenge en tilstand varer, som for eksempel om lavinntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, for eksempel på grunn av underskudd i næring eller tap ved salg av aksjer et år, mens andre grupper kan ha langt større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon over tid.

I kapittel 4 gjøres det mer rede for hvordan man ved hjelp av paneldata kan følge utviklingen til de samme individene over flere år for å avdekke hvor mange som har såkalt vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinnteksgruppen.

Vedvarende lavinntekt er i denne rapporten hovedsakelig definert som det å ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet som i gjennomsnitt over en periode på tre år, er lavere enn den gjennomsnittlige lavinnteksgrensen for de samme årene. Tabell 2.2 viser for eksempel at mediangjennomsnittet basert på EUs ekvivalensskala var på 341 000 (2014-kroner) for årene 2012-2014. Alle personer med en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt under 204 600 kroner (60 prosent av 341 000 kroner) i denne treårsperioden, vil dermed tilhøre gruppen med vedvarende lavinntekt.

2.5. Indikatorer basert på inntektsstatistikk for husholdninger

I tillegg til å vise forekomsten av lavinntekt, skal vi også trekke inn andre indikatorer som kan beskrive levekårsutviklingen for ulike grupper i samfunnet. I kapittel 5 og vedlegg B presenteres følgende indikatorer (indikatorene gis både for hele gruppen og for de med lavinntekt i gruppen):

Yrkestilknytning:

Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede

Som yrkestilknyttet regnes personer som har lønnsinntekt og netto næringsinntekt som til sammen er større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G), som tilsvarte 174 656 kroner i 2014.

Andel personer som tilhører husholdninger der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt

Summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt utgjør husholdningens største inntektskilde.

Utdanning:

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker kun har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning

Fra og med 2011 er det i statistikken over befolkningens høyeste utdanning (BHU) inkludert resultater fra spørreundersøkelsen om utdanning² fullført i utlandet. Denne spørreundersøkelsen førte til at andelen uoppgitt i BHU ble redusert fra om lag 43 prosent til 20 prosent. Dette gjør det problematisk å sammenligne utviklingen i 2011-2014 for denne indikatoren med tidligere tall.

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker har uoppgitt utdanningsnivå

² <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/undersokelse-om-utdanning>

Økonomisk utsatthet:

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte I utgangspunktet kan alle personer over 18 år med et inntekts- og formuesnivå under en viss grense søke om bostøtte (Husbanken 2016).

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp Sosialhjelp er i utgangspunktet en midlertidig støtteordning til personer som trenger særskilt økonomisk støtte. Formålet med ordningen er å gi mottakerne tilstrekkelig med midler til et forsvarlig livsopphold.

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar både bostøtte og sosialhjelp

Rente- og gjeldsbelastning:

Andel personer som tilhører en husholdning med høy rentebelastning Samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt.

Andel personer som tilhører en husholdning med høy gjeldsbelastning Samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt.

Formue og gjeld

Andel personer som tilhører en husholdning som eier egen primærbolig Primærbolig er den boligen der man har sitt hjem ved utgangen av inntektsåret. Man kan bare eie én primærbolig. Gårdsbruk blir ikke regnet som primærbolig.

Andel personer som tilhører en husholdning med samlet finanskapital på 100 000 kroner eller mer Finanskapital er en forkortelse for skattepliktig bruttofinanskapital, som omfatter bankinnskudd, andeler i aksje-, obligasjons- og pengemarkedsfond, aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer.

Inntektsfordeling:

Gini-koeffisienten Dette er et ulikhetsmål som baser seg på forholdet mellom den kumulative andelen av befolkningen rangert etter størrelsen på inntekten, og den kumulative andelen av totalinntekten de disponerer. Størrelsen på koeffisienten representerer den andelen av totalinntekten som må fordeles for å oppnå full likhet. Gini-koeffisienten kan variere fra 0 (fullstendig likhet) til 1 (maksimal ulikhet).

S80/S20 Forholdstallet mellom gjennomsnittsinntekten til den femdelen (20 prosent) av befolkningen med aller høyest inntekt (per forbruksenhet) og gjennomsnittsinntekten til den femdelen (20 prosent) som har lavest inntekt (per forbruksenhet).

P90/P10 Forholdstallet mellom inntekten til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P10). Fordelen med dette målet i forhold til S80/S20 er at det i mindre grad blir påvirket av observasjoner med svært høye (eller lave) beløp.

2.6. Indikatorer basert på levekårsundersøkelsen**Boforhold:**

Andre småhus Dette omfatter rekkehus, kjedehus, atriumhus eller andre sammenbygde småhus, vertikal- og horisontaldelt tomannsbolig og terrassehus.

Eiere Personer som bor i husholdning som eier boligen sin selv eller gjennom andels- eller aksjeselskap.

Boligareal Dette er det totale arealet innenfor boligens yttervegger. I kjeller og på loft regnes bare beboelsesrom med.

<i>Bor trangt</i>	Dette er aleneboende som bor på ett rom eller flerpersonhusholdninger med flere medlemmer enn antallet rom i boligen.
<i>Bor svært romslig</i>	Dette er personer som bor i husholdning som disponerer minst 3 rom mer enn antallet personer. Som rom regner en da ikke kjøkken, bad, WC, entré eller rom under 6 kvadratmeter. Heller ikke rom som bare brukes til næringsformål.
<i>Bolig med råte og fukt</i>	Personer som svarer at det er råte i vinduer eller gulv eller at det er tak som lekker eller fukt i vegger eller gulv der de bor.
<i>Utsatt for støy</i>	Personer som svarer at de har problemer med støy fra naboer eller annen støy utefra, f.eks. fra trafikk, industri eller anlegg.
<i>Utsatt for forurensning</i>	Personer som svarer at de har problemer med støv, lukt eller annen forurensning ved boligen på grunn av trafikk eller industri.
<i>Boutgiftsbelastning</i>	Høy boutgiftsbelastning har husholdninger der summen av renter og avdrag og husleie utgjør minst 25 prosent av husholdningens samlede inntekt etter skatt. Dersom denne andelen er under 10 prosent er boutgiftsbelastningen lav.
Økonomisk situasjon:	
<i>Betalingsproblemer</i>	Personer som svarer bekreftende på at det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at husholdningen har vært ute av stand til å betale husleie eller fellesutgifter/ boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån, herunder avbetalingslån.
<i>Økonomisk romslighet:</i>	Personer svarer på spørsmålet 'Tenk på den samlede inntekten til alle i husholdningen. Hvor lett eller vanskelig er det for dere 'å få endene til å møtes' med denne inntekten?'
Helse:	
<i>Kronisk sykdom</i>	Personer som har svart bekreftende på spørsmål om de har noen langvarig sykdom eller lidelse, noen virkning av skade eller noen funksjonshemming. I levekårsundersøkelsen om helse stilles det flere spørsmål for å fange opp kronisk syke, hvilket resulterer i en vesentlig større andel med kronisk sykdom. Resultatene her kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra helseundersøkelsene. Forskjellene mellom grupper vil likevel være interessante.
<i>Nedsatt funksjonsevne</i>	Personer med nedsatt funksjonsevne er personer med kronisk sykdom som har medført begrensninger i de daglige aktiviteter, begrensninger som har vart i minst seks måneder. Begrensningene vurderes av personen som store eller moderate.
<i>Udekket behov for medisinsk hjelp/tannlegehjelp</i>	Personer som siste 12 måneder har hatt behov for medisinsk undersøkelse eller behandling uten å ha fått det / behov for å gå til tannlege uten å ha gjort det.
Tilknytning til arbeidslivet:	
I EU-SILC registreres hovedaktivitet for hver måned i kalenderåret. Yrkesaktivitet regnes som hovedaktivitet hvis personen hadde inntektsgivende arbeid i flertallet av ukene i måneden. Hvis ikke er hovedaktivitet selvdefinert. Kategoriene for hovedaktivitet er ansatt på heltid, ansatt på deltid, selvstendig på heltid, selvstendig på deltid, arbeidsledig, pensjonist/uføretrygdet, elev/student, annen inaktiv og i militærtjeneste. Disse opplysningene er registrert for alle voksne i husholdningen. De gir grunnlag for alle indikatorene på tilknytning til arbeidslivet, med unntak av indikatoren: husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet.	
<i>Antall helårs yrkesaktive i husholdningen</i>	Antall voksne i husholdningen som har oppgitt at deres hovedaktivitet i alle årets måneder har vært ansatt eller selvstendig enten på heltid eller deltid.

<i>Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen</i>	Dette er summen for alle voksne i husholdningen av antall måneder der hovedaktivitet er oppgitt som ansatt eller selvstendig på heltid.
<i>Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen</i>	Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.
<i>Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen</i>	Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.
<i>Husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet</i>	Dette er husholdninger der husholdningens samlede næringsinntekt er større enn den samlede lønnsinntekten.
<i>Husholdninger med heltids studenter</i>	Dette er husholdninger der minst en voksen har oppgitt at hovedaktiviteten er student i alle årets måneder.
<i>Husholdninger med heltids pensjonister</i>	Dette er husholdninger der minst en voksen har oppgitt at hovedaktiviteten er pensjonist i alle årets måneder.

2.7. Ulike lavinntektsgrupper

De ulike indikatorene som er nevnt ovenfor gis for følgende (lavinntekts)grupper:

1) *Barn og barnefamilier*

Dette inkluderer enslige forsørgere (mor eller far med barn 0-17 år), par med barn 0-17 år og alle barn 0-17 år.

2) *Aleneboende*

Aleneboende deles opp i aldersgruppene under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen), 35-49 år, 50-66 år og 67 år og eldre. I tillegg vises tall fordelt på kjønn for siste tilgjengelige årgang. I levekårsdelen skilles det bare mellom aleneboende under 35 år og 35 år og eldre, og her er ikke studenter utelatt i noen av gruppene.

3) *Mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad*

Sosialhjelpsmottakere er personer som har mottatt sosialhjelp i løpet av året. Aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er skilt ut som egne undergrupper i inntektsdelen av rapporten. Langtidsmottakere er definert som personer som står registrert med mottatt sosialhjelp i minst 6 av årets 12 måneder. I delkapitlene basert på levekårsundersøkelsen er sosialhjelpsmottakere definert som personer som bor i husholdninger der en eller flere personer mottok sosialhjelp året før datainnsamling.

Mottakere av kvalifiseringsstønad er personer som har mottatt kvalifiseringsstønad i løpet av året. Kvalifiseringsstønad ble innført i 2008, og er et tilbud om oppfølging fra NAV for å komme i arbeid.

4) *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*

Innvandrere defineres som personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, og som har fire utenlandskfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes som personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre deles opp etter landbakgrunn i to hovedgrupper:

- EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU, etc.)
- Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia, etc.)

Det gis også egne tall for personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn, og herav de som i tillegg tilhører husholdninger som mottar introduksjonsstønad. *Personer med flyktningbakgrunn* inkluderer alle personer som selv er kommet som flyktninger til Norge, samt innvandrere som kom som familieinnvandrere til disse. Når vi ser på *personer med flukt som første innvandringsgrunn*, ser vi bare på personer som selv kom som flyktninger, og inkluderer da ikke familieinnvandrere til flyktninger.

I inntektsdelen er personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er student ekskludert fra gruppen innvandrere (samt herav personer med flyktningbakgrunn) og norskfødte med innvandrerforeldre. I levekårsdelen er studenter inkludert, og her ser vi bare på innvandrere.

5) Aleneboende med minste pensjonsnivå

Det skilles på aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alderspensjon (minste pensjonsnivå etter høy sats fra og med 2014) og uførepensjon.

6) Etterlattepensjonister

Etterlattepensjonister er personer som har mottatt etterlattepensjon fra folketrygden i løpet av året, og er gjenlevende etter ektefelle eller samboer.

7) Uførepensjonister

Uførepensjonister er personer som har mottatt uførepensjon fra folketrygden i løpet av året.

8) Personer med nedsatt arbeidsevne og personer som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP)

I mars 2010 ble arbeidsavklaringspenger³ innført som en ny ytelse til langtidssyke, til erstatning for de gamle ytelsene rehabiliterings- og attføringsstønad, samt tidsbegrenset uførestønad. Personer med nedsatt arbeidsevne inkluderer her ikke de som mottar arbeidsavklaringspenger ifølge NAV.

9) Langtidsledige

Langtidsledige er personer som har vært registrert arbeidsledige i 6 måneder i løpet av året.

10) Mottakere av supplerende stønad

Ordningen med supplerende stønad trådte i kraft 1. januar 2006 og skal sikre en minsteinntekt for personer som har fylt 67 år og bor i Norge, men har kort botid, slik at de ikke har kunnet tjene opp tilstrekkelige alderspensjonsrettigheter i folketrygden.

I tillegg gis det som referanse tall for hele befolkningen, eksklusive studenter. Studenter er her definert som personer som ikke er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån. Personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstakeren er student, er vanligvis ikke inkludert i tabellene i denne rapporten, siden studielån ikke regnes som inntekt. For noen av lavinntektsgruppene i denne rapporten vises likevel inntektsindikatorerne for hele gruppen, inkludert studenter: Dette gjelder for eksempel for gruppen av barn 0-17 år, der foreldrene kan være studenter, personer som mottar sosialhjelp, personer som er langtidsledige mv. Dette er gjort for å i størst mulig grad belyse situasjonen til alle som befinner seg i denne spesifikke lavinntektsgruppen. I noen grupper, for eksempel aleneboende under 35 år, vil studentene utgjøre en betydelig andel av

³ I de delene av rapporten som har levekårsundersøkelsen, EU-SILC som kilde har vi også med tall for personer som mottok rehabiliterings- eller attføringspenger i årene forut for 2010. Vi omtaler denne gruppen for langtidssyke i hele perioden.

gruppen, og i dette tilfellet vil det være naturlig å utelate studenter, når en vil beskrive de økonomiske levkårene til denne gruppen. I tabeller over inntektsfordeling og ulikhet er imidlertid studentene utelatt i samtlige grupper.

Indikatorene fra inntektsstatistikken gis gjennomgående for alle personer tilhørende husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor. Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen. Indikatorer for levkår er basert på at personen selv tilhører gruppene ovenfor. Levkårsindikatorene vises for alle, inkludert studenter.

Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre. Vedleggstabellene A1 og A2 bakerst i rapporten gir en oversikt over i hvilken grad de ulike gruppene overlapper hverandre.

3. Lavinntekt og inntektsfordeling

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Andelen med relativ lavinntekt har økt hvert år siden 2009
- Nedgangen i "absolutt" lavinntekt har stoppet opp
- Mange eldre har lav inntekt, men høy formue
- Økte inntektsforskjeller etter 2009

Formålet med dette kapittelet er å gi en oversikt over utviklingen i årlig lavinntekt i et lengre perspektiv. Siden andelen med lavinntekt - slik vi definerer lavinntekt her - i stor grad påvirkes av utviklingen i ulikhet, ser vi også på hva som har skjedd med inntektsfordelingen i samme periode.

Som nevnt i kapittel 2 har vi valgt å benytte en "relativ" definisjon av lavinntekt, der lavinntektsgrensen hele tiden ses i forhold til det som er den vanlige eller "typiske" levestandarden i befolkningen. Men vi skal i tillegg trekke inn en "absolutt" tilnærming. Det kan være av interesse å beregne hvor mange som er i lavinntektsgruppen, dersom en benytter en lavinntektsgrense basert på ett bestemt år i en periode på flere år, og deretter bare justerer denne lavinntektsgrensen for prisstigningen som har funnet sted i perioden.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen i et lengre perspektiv, skal vi også se på forekomsten av årlig lavinntekt innen ulike grupper av husholdninger, blant annet de gruppene som ble omtalt i kapittel 2. Vi vil blant annet belyse at for noen grupper vil andelen med lavinntekt variere alt etter hvordan vi definerer gruppen.

Vi presenterer utviklingen i årlig lavinntekt på bakgrunn av den lavinntektsdefinisjonen som i dag hyppigst benyttes i EU, det vil si at det beløpet som tilsvarer 60 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen benyttes som en lavinntektsgrense. Det er her benyttet EUs ekvivalensskala, jamfør kapittel 2.3, som legger moderat vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. I noen tilfeller benytter vi også en lavinntektsgrense som tilsvarer 50 prosent av medianinntekten.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen, presenteres også utviklingen i lavinntekt der vi har utelatt personer i studenthushold⁴. Grunnen til dette er at studenter - på grunn av at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsstatistikken - ofte vil ha lave inntekter og dermed være overrepresentert i lavinntektsgruppen. Men siden det å ta utdanning kan ses på som en form for investering i framtidig inntekt, kan det hevdes at det er urimelig å betrakte studenter som en lavinntektsgruppe – ikke minst siden de fleste studentene bare kortvarig oppholder seg i lavinntektsgruppen (Epland, Kiel og Strøm 2013). I tillegg tenderer antallet studenter å øke i perioder med svekkede konjunkturer, noe som kan påvirke andelen med lavinntekt.

Figur 3.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt over en periode på flere tiår, fra 1986 til 2014. Når personer i studenthusholdninger er utelatt ligger andelen personer med en ekvivalentinntekt lavere enn 60 prosent av medianen på 10,8 prosent i 2014. Settes lavinntektsgrensen noe lavere, tilsvarende 50 prosent av medianen, var andelen på 5,4 prosent.

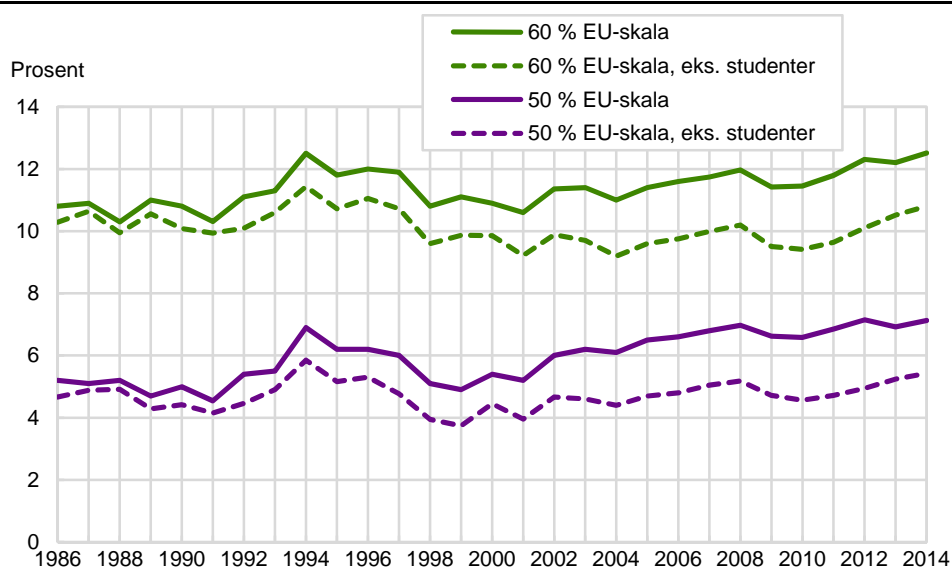
⁴ Studenthushold er her definert som husholdninger der hovedinntektstaker verken er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og hvor husholdningen mottar studielån.

Dersom også studentene inngår øker andelen med lavinntekt med nær 2 prosentpoeng, til henholdsvis 12,5 og 7,1 prosent. Vi ser også at det har blitt større forskjeller mellom en lavinnteksdefinisjon som inkluderer og ekskluderer studenter. Dette skyldes at det har blitt mange flere studenter de siste årene. Dermed vil de også utgjøre en større andel av lavinnteksgruppen.

Utviklingen i lavinntekt for årene mellom 1986 og 2014 har vært preget av svingninger. Andelen med lavinntekt økte fra 1986 og til midt på 1990-tallet. Dette var en periode preget av store problemer i norsk økonomi, der blant annet arbeidsledigheten økte betydelig. I takt med bedre tider etter 1995, faller også andelen personer i lavinntektsushold fram til om lag 2000. I påfølgende år økte andelen med lavinntekt sakte fram til 2009, der en på nytt ser en liten nedgang. Denne nedgangen skyldes delvis finanskrisen, som førte til en liten nedgang i medianinntekten i befolkningen. Dermed ble det også lettere for lavinntekts-husholdningene, der mange er stønadsmottakere og dermed i mindre grad utsatt for konjunktursvingninger, å holde tritt med den generelle inntektsveksten i samfunnet.

Etter 2010 har imidlertid andelen med lavinntekt økt for hvert år fram til 2014. Dette gjelder uansett om lavinntektsgrensen settes ved 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten.

Figur 3.1 Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50 og 60 prosent av median ekvivalentinntekt (EU-skala)

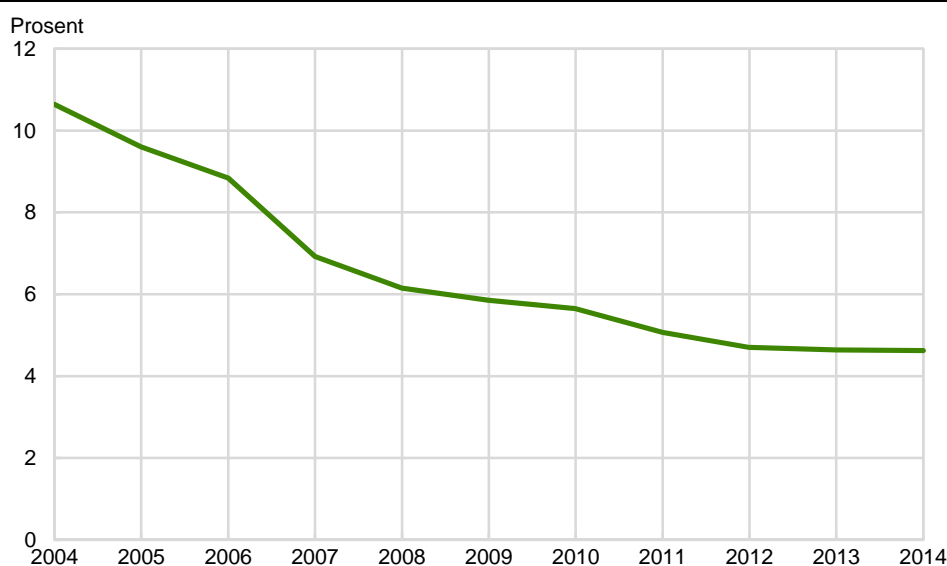
Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Vi har så langt definert lavinntekt basert på relative avstander til medianinntekten for det enkelte år. Men det kan også være av interesse å se på utviklingen i lavinntekt når en velger lavinntektsgrensen for ett bestemt år, og deretter bare korreterer dette beløpet for prisstigningen i perioden. Med en slik tilnærming får en bedre fram hvordan inntektsutviklingen har vært for de med lav inntekt i perioden. Dersom for eksempel personene nederst i fordelingen har hatt en svakere inntektsutvikling i perioden enn den generelle inntektsveksten i samfunnet (medianinntekten), vil dette føre til en økning i tallet på personer med lavinntekt.

Figur 3.2 viser utviklingen i lavinntekt for tiårsperioden 2004-2014, men der vi nå benytter lavinntektsgrensen for år 2005 som referanse for alle påfølgende år. Figuren viser hvor mange personer som ville vært i lavinnteksgruppen de ulike

årene dersom en tok utgangspunkt i det beløpet som var lavinntektsgrensen i 2005, og der denne inntektsgrensen kun er justert for prisstigningen i perioden. Som figuren viser skjedde det en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt, når vi benytter en "fast" lavinntektsgrense forankret til ett bestemt år. Særlig markert er nedgangen for årene 2004-2008 da andelen falt fra 10,6 prosent til 6,2 prosent. Dette betyr at i denne perioden må gruppen av lavinntektshushold ha økt inntektene sine betydelig mer enn det som var prisveksten i samme periode, altså var realinntektsveksten sterk for denne gruppen i denne perioden. I påfølgende år har utviklingen gått noe saktere, og fra 2013 og til 2014 ser vi at andelen med lavinntekt basert på 2005-grensen, ligger uforandret på 4,6 prosent. Dette betyr at de som lå under 2005-års lavinntektsgrense ikke hadde noen realinntektsvekst i 2014.

Figur 3.2 Utviklingen i andelen personer¹ med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2005²

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Lavinntektsgrensen lik 60% av median ekvivalentinntekt i 2005 (EU-skala), justert for pristigningen i etterfølgende år ved hjelp av konsumprisindeksen.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Vi har nå beskrevet utviklingen i lavinntekt ved å tallfeste hvor mange i befolkningen som har årlig lavinntekt over tid. En slik opptelling av hvor mange personer som til enhver tid har lavinntekt gir nyttig informasjon om forekomsten av lavinntekt, om det blir flere eller færre med lavinntekt, men sier ingenting om inntektssituasjonen til de personene som befinner seg i lavinntektsgruppen. Det oppfattes for eksempel som problematisk dersom de "fattige" stadig blir fattigere, selv om tallet på "fattige" ikke endrer seg noe særlig. En måte å belyse inntektssituasjonen til de i lavinntektsgruppen er å presentere "lavinntektsgapet", som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen.

Figur 3.3 viser lavinntektsgapet for perioden 2004 til 2014. Vi definerer lavinntektsgapet på samme måte som Eurostat (2003), ved å ta utgangspunkt i den prosentvise forskjellen mellom det beløpet som tilsvarer medianinntekten (per forbruksenhet) til alle som befinner seg under lavinntektsgrensen og det beløpet som utgjør selve lavinntektsgrensen.⁵ Jo høyere inntektsnivå

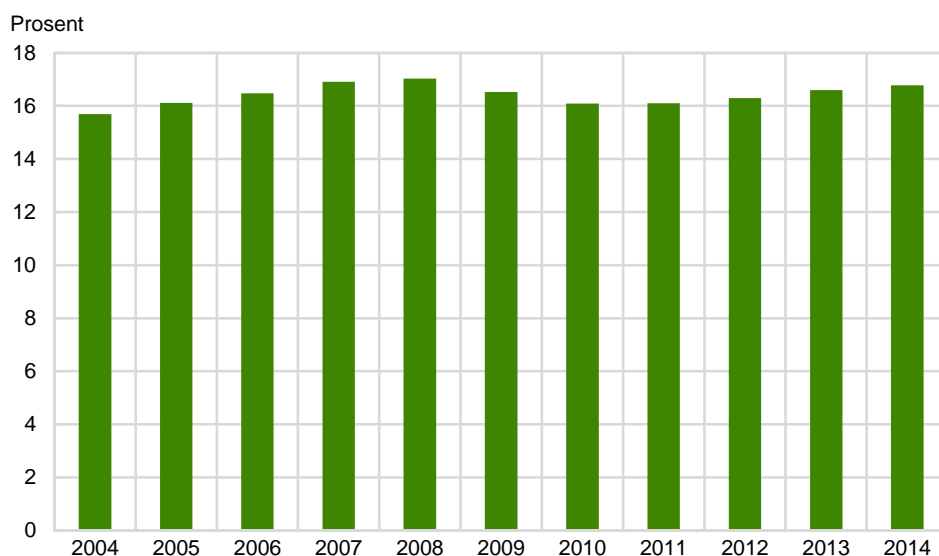
⁵ En alternativ metode er å benytte gjennomsnittsinntekten for alle i lavinntektsgruppen heller enn medianen. Men siden mange personer i lavinntektsgruppen vil ha negative inntekter (f.eks. næringsdrivende med underskudd) vil dette i stor grad påvirke gjennomsnittsinntektene. Medianinntekten er derfor et mye mer robust mål, som i mindre grad påvirkes av få observasjoner med svært store negative inntekter.

(medianinntekten) de "fattige" har i forhold til lavinntektsgrensen, desto mindre vil lavinntektsgapet være. Eller sagt på en annen måte: Dersom medianinntekten til alle i lavinnteksgruppen ligger like under lavinntektsgrensen vil det kreves mindre ressurser å "løfte" dem over streken, enn om deres medianinntekt ligger langt under lavinntektsgrensen.

Figuren viser at lavinntektsgapet var på 17 prosent i 2014. Dette betyr at halvparten av alle personer i lavinnteksgruppen hadde en inntekt minst tilsvarende 83 prosent av lavinntektsgrensen. Det er med andre ord relativt mange personer som har husholdningsinntekter like i nærheten av lavinntektsgrensen.

Utviklingen i tiårsperioden 2004-14 viser ellers at lavinntektsgapet har vært stabilt i denne perioden, og ligger på mellom 15-17 prosent i hele perioden. Lavinntektsgapet økte svakt fra 2004 og til 2008, for deretter å minske noe fram til 2010-11. En svakere vekst i medianinntektene i befolkningen i de første årene etter finanskrisen gjorde det trolig mulig for flere i lavinnteksgruppen å nærme seg selve lavinntektsgrensen i denne perioden. Etter 2011 har det på nytt vært en liten økning i lavinntektsgapet.

Figur 3.3 **Utviklingen i lavinntektsgapet¹**

¹Differansen i prosent mellom medianinntekten til alle personer i lavinnteksgruppen og selve lavinntektsgrensen. Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvordan utviklingen i lavinntekt har vært de siste årene innen de ulike gruppene som inngår i denne rapporten, og som ble presentert i kapittel 2.7.

Det er likevel viktig å påpeke at de ulike gruppene selvsagt ikke er gjensidig utelukkende. Samme person kan inngå i mer enn en gruppe. Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp kan for eksempel også inngå i gruppen av barnefamilier, så vel som i gruppen av innvandrere. Vi viser ellers til vedleggstabell A1 som viser i hvor stor grad samme personer opptrer i mer enn én gruppe.

Ulike tellemetoder gir ulikt resultat

En skal i tillegg være oppmerksom på at hvordan vi definerer de ulike gruppene, kan ha betydning når det gjelder å tallfeste hvor mange innen de ulike gruppene som tilhører lavinnteksgruppen. Som omtalt i kapittel 2.7 har vi for de fleste

flerpersonhusholdningene benyttet kjennemerker ved *hovedinntektstakeren* til å klassifisere de ulike gruppene. For eksempel vil gruppen av uførepensjonister være alle personer i en husholdning der hovedinntektstakeren mottar uførepensjon. Et argument for å benytte en slik definisjon er at vi på denne måten identifiserer det som folk flest trolig oppfatter som en ”typisk” husholdning med en uførepensjonist, dvs. at hovedkilden til livsopphold er stønad (uførepensjon). Men det vil likevel være tilfeller der den som mottar uførepensjon ikke vil være den i husholdningen som er hovedinntektstaker. Hovedinntektstakeren kan i stedet være en yrkesaktiv ektefelle. I tabell 3.1 viser vi at for noen grupper kan det være klare forskjeller i husholdningsøkonomien alt ettersom en stønadsmottaker er hovedinntektstaker eller ikke.

Tabell 3.1 presenterer tre ulike definisjoner. Vi ser først på forekomsten av lavinntekt blant alle personer med ett bestemt kjennemerke, for eksempel alle personer med uførepensjon, alderspensjon eller som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Vi ser for eksempel at blant alle de 148 000 personene som var registrert som mottaker av arbeidsavklaringspenger (AAP) i 2014, hadde om lag 29 000 personer, eller 20 prosent, en ekvivalentinntekt under EUs lavinntektsgrense.

Den neste kolonnen viser tilsvarende antall basert på den definisjonen som hovedsakelig benyttes i denne rapporten. Ifølge denne definisjonen er det kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen som avgjør hvilken gruppe en tilhører. I tillegg teller vi også med eventuelle husholdningsmedlemmer, dvs. personer som vi går ut fra har samme økonomiske levekår som hovedinntektstakeren selv. Vi ser nå at andelen med lavinntekt øker for de fleste grupper. Andelen personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger med lavinntekt er nå for eksempel 32 prosent.

I siste kolonne er gruppene definert ut i fra om ”minst ett” av medlemmene i husholdningen er uførepensjonist, langtidsledig, mottar AAP eller lignende, men altså uten nødvendigvis å være hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser at sammenlignet med en definisjon basert på kjennemerker knyttet til hovedinntektstaker, så er andelen med lavinntekt nå mindre. Blant de med AAP er for eksempel lavinntektsandelen bare 15 prosent ved en slik definisjon. Forklaringen på at andelen med lavinntekt faller for de fleste gruppene ved en slik definisjon, er at mange av trygdemottakerne deler husholdning med andre som har høyere inntekt, og som dermed er hovedinntektstaker i husholdningen. I tillegg til mottakere av AAP ser dette ut til å være tilfelle både for langtidsledige, uførepensjonister og sosialhjelpsmottakere. Vi ser også at andelen med lavinntekt er mindre for innvandrerne ved en slik definisjon. Dette kan skyldes at noen personer med innvandrerbakgrunn bor i husholdninger der hovedinntektstakeren ikke er innvandrer. Eksempler på slike husholdninger er ektepar der bare den ene har innvandrerbakgrunn.

Men selv om andelen med lavinntekt generelt går ned når vi ikke lenger definerer gruppene ut i fra kjennemerker ved hovedinntektstakeren, så ser vi at *antallet* personer med lavinntekt likevel er høyere ved en slik definisjon. Det skyldes selvsagt at dette er en videre definisjon, som omfatter en større del av befolkningen.

Som påpekt i kapittel 2.7 er de fleste gruppene i denne rapporten definert på bakgrunn av kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen. I det følgende skal vi se utviklingen i årlig lavinntekt tilbake til 1996 for de ulike gruppene.

Tabell 3.1 Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinnteksdefinisjon. Ulike grupper. 2014

	Personer			Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er ...			Personer i husholdninger der minst ett medlem er...		
	Hele gruppen	Med lavinntekt (EU-60)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU-60)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU-60)	
		Antall	Andel		Antall	Andel		Antall	Andel
Trygdemottakere									
Alderspensjonister	767 000	75 900	9,9	823 000	81 000	10,0	973 000	84 000	8,6
Uførepensjonister	318 000	33 400	10,5	269 000	49 000	18,1	601 000	54 000	9,0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	148 000	29 000	19,7	151 000	48 000	31,5	366 000	55 000	15,1
Langtidsledige	50 000	18 000	35,7	51 000	26 000	51,0	126 000	39 000	31,2
Innvandrere og flyktninger									
Innvandrere fra EU, etc.	316 000	81 000	25,6	357 000	86 000	24,1	489 000	98 000	20,1
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	329 000	120 000	36,4	406 000	155 000	38,2	544 000	171 000	31,4
Norskfødt med innvandrerforeldre fra EU, etc.	26 000	6 000	20,5	6 000	1 000	10,6	76 000	16 000	21,2
Norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc.	103 000	36 000	34,5	22 000	5 000	20,8	233 000	78 000	33,4
Person med flyktningbakgrunn	180 000	78 000	43,4	249 000	106 000	42,6	276 000	110 000	39,8
Andre									
Sosialhjelpsmottakere	121 000	64 000	53,3	164 000	106 000	64,8	249 000	125 000	50,2
Personer med nedsatt arbeidsevne	55 000	16 000	28,4	57 000	24 000	41,1	126 000	35 000	27,6

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2 viser at det er klare forskjeller i relativ andel med lavinntekt blant enslige forsørgere og par med barn. Blant enslige forsørgere hadde 27 prosent lavinntekt i 2014, mens dette var tilfelle for 8 prosent av alle personer i husholdningstypen par med barn (EUs metode). Barn som har én forsørger har altså mer enn tre ganger så stor sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen som barn med to forsørgere. Utviklingen mellom 1996 og 2014 er ellers preget av at det har blitt flere barn i lavinntektsgruppen – både blant barn i parfamilier og blant barn med bare en forsørger. For en mer detaljert beskrivelse av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier, viser vi til kapittel 5.1 i denne rapporten.

Blant de ulike gruppene av trygdemottakere er det aleneboende minstepensjonister som peker seg ut som gruppen med den største andelen i lavinntektsgruppen. I 2014 hadde så mange som 72 prosent av alle aleneboende minstepensjonister en inntekt under lavinntektsgrensen. Den store andelen denne gruppen har i lavinntektsgruppen skyldes blant annet lavinntektsgrensen som benyttes her, som ligger høyere enn beløpet som utgjør minstepensjonen til aleneboende. I 2014 måtte en aleneboende minstepensjonist ha en tilleggsinntekt utover pensjonen på 34 000 kroner, for ikke å havne i lavinntektsgruppen. For aleneboende minstepensjonister, der tilleggsinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil det være mange som ikke har så høye tilleggsinntekter. I 2014 hadde for eksempel 60 prosent av alle aleneboende minstepensjonister tilleggsinntekter på mindre enn 35 000 kroner. Andelen minstepensjonister i lavinntektsgruppen har variert mye over tid. I noen år, for eksempel 2006, var andelen på nær 80 prosent, mens andre år, for eksempel 2010, var andelen nede på 64 prosent. Den store variasjonen kan blant annet forklares med at en i noen år har hatt en opptrapping av minstepensjonene som gir denne gruppen er raskere inntektsvekst enn medianen i befolkningen, mens i andre år henger ikke minstepensjonene med økningen i medianinntekten i samfunnet.

En annen gruppe som er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen er personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har vært arbeidsledig i minst seks måneder. Mer enn halvparten av alle langtidsledige var i lavinntektsgruppen i 2014. Dette var en større andel enn det vi finner både blant mottakere av

arbeidsavklaringspenger (32 prosent) og alders- og uførepensjonister (10 og 18 prosent).

Som det framgår av tabellen er innvandrere også en gruppe som er kjennetegnet av at mange tilhører lavinntektsgruppen. I 2014 hadde 38 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker var innvandrer fra Afrika, Asia, etc. en inntekt under lavinntektsgrensen (EU-definisjon). Personer i innvandrerhusholdninger hadde dermed en lavinntektsrisiko som var mer enn tre ganger større enn befolkningen generelt.

Andre grupper med en stor andel personer med lavinntekt, er unge aleneboende, personer med kvalifiseringsstønad og sosialhjelpsmottakere. Det er ikke uventet at mange sosialhjelpsmottakere befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2014 hadde 65 prosent av alle sosialhjelpsmottakere lavinntekt, en noe større andel enn året før (62 prosent). Andelen med lavinntekt er enda større for personer i hushold der hovedinntektstakeren er mottaker av kvalifiseringsstønad. I 2014 hadde 73 prosent av denne gruppen inntekt under EUs lavinntektsgrense, også dette var en liten økning fra året før.

Tabell 3.2 Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2013 og 2014. Prosent

	1996	1999	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014
Hele befolkningen	12,0	11,1	11,4	11,0	11,6	12,0	11,4	12,3	12,2	12,5
Hele befolkningen eksklusive studenter	11,1	9,9	9,9	9,2	9,8	10,2	9,5	10,1	10,5	10,8
Barnefamilier										
Enslige forsørgere	14	15	16	15	18	21	20	24	26	27
Par med barn 0-17 år	5	4	5	6	6	6	6	7	8	8
Barn under 18 år	7	7	8	8	9	10	9	10	12	12
Trygdemottakere										
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	32	26	25	20	19	18	13	11	10	10
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	16	16	14	12	14	16	12	15	17	18
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	11	16	8	11	11	11	10	10	11	11
Aleneboende minstepensjonist	84	74	75	72	77	75	64	68	71	72
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	:	:	:	77	81	79	70	72	75	76
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	:	:	:	57	65	67	50	59	64	66
Hovedinntektstaker er langtidssyk	15	18	20	19	25	28
Hovedinntektstaker er langtidsledig	36	33	33	35	43	48	39	46	50	51
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger	25	30	31	32
Innvandrere og flyktninger										
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre	28	20	27	29	30	31	30	31	32	32
Hovedinntektstaker er innvandrer fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	16	19	23	24	25	24	24
Hovedinntektstaker er innvandrer fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	34	35	35	32	36	37	38
Hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	10	11	11	11	10	10	11
Hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	28	26	25	22	21	20	21
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn	:	:	:	:	:	37	34	39	41	43
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og husholdningen mottar introduksjonsstønad	:	:	:	:	:	61	58	70	73	76
Andre grupper										
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	36	35	44	44	51	56	49	59	62	65
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	:	:	:	45	70	71	73
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	26	27	29	30	31	33	34	36	36	36
Mottakere av supplerende stønad	91	56	63	67	70
Personer med nedsatt arbeidsevne	24	34	37	41

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2011, 2012, 2013 og 2014

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen eksklusive studenter	409 000	442 000	474 000	448 000	464 000	492 000	521 000	540 000
Barnefamilier								
Enslige forsørgere	42 000	51 000	61 000	60 000	63 000	71 000	77 000	82 000
Par med barn 0-17 år	108 000	116 000	122 000	120 000	130 000	135 000	147 000	155 000
Barn under 18 år	86 000	97 000	106 000	103 000	109 000	116 000	129 000	135 000
Trygdemottakere								
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	110 000	108 000	100 000	78 000	72 000	76 000	80 000	81 000
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	31 000	36 000	38 000	30 000	34 000	40 000	45 000	49 000
Hovedinntektstaker mottar tidsbegrenset uførestønad	1 000	6 000	10 000
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	3 500	4 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Aleneboende minstepensjonist	56 000	53 000	60 000	52 000	49 000	53 000	54 000	53 000
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	48 000	44 000	49 000	43 000	40 000	42 000	42 000	40 000
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	8 000	9 000	10 000	8 000	9 000	11 000	12 000	13 000
Hovedinntektstaker er langtidssyk	21 000	34 000	36 000
Hovedinntektstaker er langtidsledig	20 000	17 000	10 000	19 000	19 000	19 000	22 000	26 000
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger	.	.	.	46 000	48 000	50 000	52 000	48 000
Innvandrere og flyktninger								
Hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre	106 000	127 000	161 000	181 000	206 000	222 000	242 000	260 000
Hovedinntektstaker er innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	19 000	26 000	45 000	60 000	71 000	74 000	81 000	86 000
Hovedinntektstaker er innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	78 000	89 000	104 000	107 000	119 000	131 000	143 000	155 000
Hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	400	500	500	500	600	500	500	600
Hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	1 800	2 200	2 800	3 000	3 400	3 800	4 000	4 600
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn	:	:	69 000	70 000	79 000	89 000	98 000	106 000
Hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og husholdningen mottar introduksjonsstønad	:	:	12 000	14 000	16 000	18 000	20 000	22 000
Andre grupper								
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	74 000	80 000	80 000	77 000	83 000	89 000	98 000	107 000
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	8 000	10 000	10 000	9 000	9 000
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	62 000	68 000	79 000	79 000	84 000	90 000	83 000	85 000
Mottakere av supplerende stønad	:	:	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Personer med nedsatt arbeidsevne	.	.	.	12 000	15 000	17 000	19 000	24 000

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Andelen med lavinntekt blant ikke-studerende aleneboende under 35 år var derimot mindre, med en andel på 36 prosent i 2014. Dette var samme andel som året før.

En annen utsatt gruppe er personer med supplerende stønad. Dette vil i hovedsak være eldre innvandrere med så kort botid at de ikke har full opptjening i folketrygden. Denne ytelsen ligger på nivå med minstepensjonen til enslige, og andelen med lavinntekt ligger også på om lag samme nivå som blant minstepensjonistene, 70 prosent i 2014.

En annen gruppe som nå omfattes av rapporteringen er personer i hushold der hovedinntektstakeren har nedsatt arbeidsevne, men uten å motta arbeidsavklaringspenger. Også denne gruppen er klart overrepresentert i lavinntektsgruppen, med en andel på 41 prosent i 2014.

I tabell 3.2 har vi vist utviklingen i de relative andelene som har lavinntekt, det vil si den risikoen som personer i de ulike gruppene har for å tilhøre lavinntektsgruppen. For noen grupper kan det å vise *antall* framfor *andel* med lavinntekt gi et annet bilde på utviklingen i lavinntekt. Selv om noen grupper viser en moderat økning i andelen personer i lavinntektsgruppen de siste årene, kan likevel *antallet* personer med lavinntekt i noen av gruppene ha økt betydelig (se tabell 3.3). Dette gjelder for eksempel for flere innvandrergupper. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. økte for eksempel andelen med lavinntekt bare fra 36 til 38 prosent mellom 2012 og 2014. I samme periode økte *antallet* personer med lavinntekt i denne gruppen med så mye som 24 000 personer. Forklaringen er at det de siste årene har blitt stadig flere personer i befolkningen som har innvandrerbakgrunn.

Med unntak for mottakere av arbeidsavklaringspenger og enslige minstepensjonister, har antallet i lavinntektsgruppen økt innen de fleste gruppene de siste årene.

3.2. Lavinntekt og formue

Det er nærliggende å se inntekt og formue under ett, når en beskriver ulike gruppers økonomiske levekår. I den innflytelsesrike Stiglitz-rapporten, som gir anbefalinger når det gjelder indikatorer til å måle økonomiske ressurser og livskvalitet, tar for eksempel forfatterne til orde for at inntekt og formue bør ses i sammenheng (Stiglitz, Sen og Fitoussi, 2009). Argumentet som benyttes, er at det ikke er sikkert at et lavinntektshushold med høy formue økonomiske sett er verre stilt enn et hushold med gjennomsnittlig inntekt som ikke har noen formue.

I det følgende skal vi se nærmere på sammenhengen mellom inntekt og formue blant lavinntektshushold. Vi ser både på husholdningenes finansformue (bankinnskudd, aksjer og andre verdipapir) og nettoformue (summen av finansformue og faste eiendommer, men fratrukket utestående gjeld). Ut i fra tabell 3.4 ser vi at blant alle de 540 000 personene som var under EUs lavinntektsgrense (EU-60) i 2014, var median finansformue 32 000 kroner, mens nettoformuen var på 27 000 kroner. For de yngre i lavinntektsgruppen er det relativt få som har formue. Medianen er om lag som i lavinntektsgruppen totalt. Men blant de i aldersgruppen 55-66 år, og særlig blant dem som er 67 år eller eldre, er det mange som på tross av at de har lave husholdningsinntekter, likevel har høy formue. I den eldste aldersgruppen er median finansformue på 207 000 kroner, mens nettoformuen, der vi også tar med verdien på egen bolig, er så høy som 1,2 millioner kroner. Dette betyr at mer enn halvparten av alle alderspensjonister i lavinntektsgruppen (EU-60), har en nettoformue på over 1 million kroner.

Tabell 3.4 Personer¹ i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per fobruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. 2014. Kroner

	EU-definisjon (50%)			EU-definisjon (60%)		
	Antall personer	Finansformue	Nettoformue	Antall personer	Finansformue	Nettoformue
0-17 år	67 000	21 000	12 000	129 000	29 000	21 000
18-24 år	45 000	11 000	2 000	74 000	21 000	3 000
25-34 år	60 000	11 000	2 000	98 000	18 000	2 000
35-44 år	40 000	15 000	5 000	70 000	21 000	10 000
45-54 år	27 000	20 000	12 000	51 000	25 000	26 000
55-66 år	19 000	42 000	182 000	41 000	46 000	414 000
67-	14 000	112 000	998 000	77 000	207 000	1 182 000
Alle	271 000	18 000	7 000	540 000	32 000	27 000

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

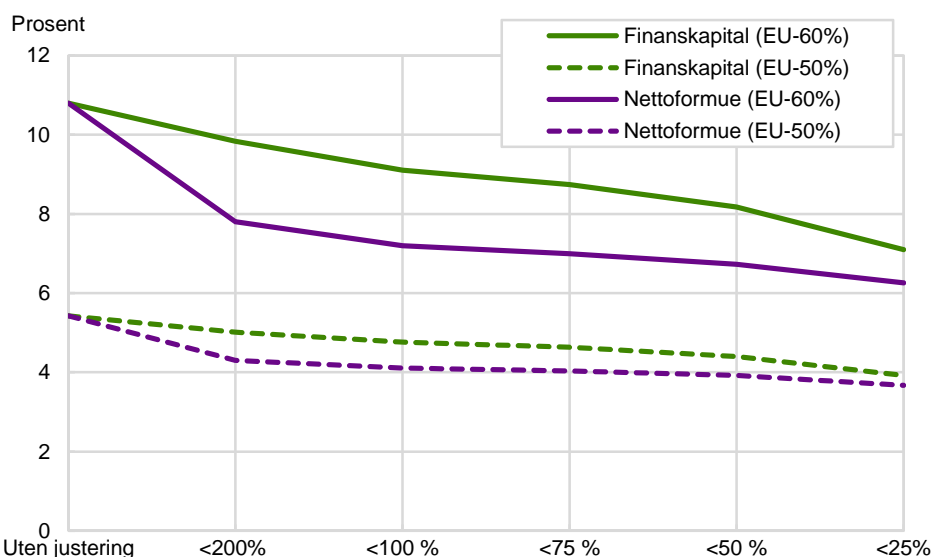
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

I figur 3.4 ser vi nærmere på hvilken betydning formue har når det gjelder å tallfeste hvor mange personer som befinner seg i lavinntektsgruppen. Vi ser altså på hvor mange som befinner seg i denne gruppen etter at en utelater personer som er "formuende". Det er likevel ikke lett å definere hva som menes med å være "formuende". I flere internasjonale studier er det vanlig å benytte selve lavinntektsgrensen som mål på i hvor stor grad lavinntektshushold har en formue å "tære på", for eksempel ulike prosenter av det beløpet som tilsvarer lavinntektsgrensen.

Forutsetninger er likevel at også formuen justeres per forbruksenhet. For en oversikt over litteratur på dette området, viser vi til Epland og Kirkeberg (2012). Dette er også en metode som benyttes i figur 3.4. Ut i fra EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianinntekten i befolkningen, hadde 10,8 prosent av befolkningen lavinntekt i 2014. Regner vi "formuende" som dem som hadde minst to ganger lavinntektsgrensen i henholdsvis finansformue eller nettoformue per forbruksenhet (for en enslig person ville dette være et beløp på 415 000 kroner), synker andelen personer i lavinntektsgruppen til hhv. 9,8 prosent (finansformue) og 7,8 prosent (nettoformue). Settes kravet til formue lavere, til akkurat selve lavinntektsgrensen (207 000 kroner for en enslig person), ser vi at andelen med lavinntekt faller ytterligere, nå til hhv. 9,1 og 7,2 prosent. Settes formueskravet til kun 25 prosent av lavinntektsgrensen, det vil si at en forventer at personene i lavinntektsgruppen skal kunne tære på formuen i 3 måneder, ser vi at andelen med lavinntekt faller til om lag 7,1 prosent for finansformue og 6,3 prosent for nettoformue. Det synes derfor klart at mange av de med inntekter under lavinntektsgrensen, har en økonomisk buffer i form av oppspart kapital.

Figuren viser også samme utvikling der en benytter en lavinntektsgrense på 50 prosent av medianinntekten. Også her blir det færre i lavinntektsgruppen når vi tar hensyn til at personene også har formue, men utslagene er mindre enn for en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen.

Figur 3.4 Andel personer¹ med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. 2014

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er først og fremst de eldre i lavinntektsgruppen som har formue. Derfor er det også først og fremst blant disse at det blir færre i lavinntektsgruppen når en tar hensyn til formue. I tabell 3.5 ser vi nærmere på den betydningen formue har når det gjelder å redusere forekomsten av lavinntekt innen ulike aldersgrupper.

Formue blir her definert som det å ha en finansformue eller nettoformue (per forbruksenhet) høyere enn selve lavinntektsgrensen. I 2014 var denne grensen hhv. 207 000 kroner for EU-60 og 173 000 kroner for EU-50.

Nærmere 540 000 personer hadde en ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i 2014. Mange av disse har en finansformue (det vil si, bankinnskudd, aksjer og andre verdipapirer) som er større enn lavinntektsgrensen. Utelates disse, blir det om lag 85 000 færre i lavinntektsgruppen. Utelater en dem med en nettoformue (det vil si verdien av alle eiendeler, fratrukket gjeld) høyere enn lavinntektsgrensen, reduseres antallet i lavinntektsgruppen med nær 180 000 personer. Tabellen viser også at det først og fremst er blant de eldre at det blir færre med lavinntekt, når en også tar hensyn til formue. Utelates de med en finansformue over lavinntektsgrensen blir antallet personer 67 år og eldre i lavinntektsgruppen nesten halvert, fra 77 000 til 39 000 personer. Utslagene er enda større for nettoformue.

Tabellen viser også betydningen av formue for en lavinnteksdefinisjon basert på 50 prosent av medianen, det vil si både lavere inntektsgrense og lavere formuesbeløp enn ved EU-60. Vi ser nå at betydningen av formue er mindre enn når vi benyttet EU-60. Dette skyldes for en stor del at antallet eldre i lavinntektsgruppen – der altså mange har formue - blir betydelig lavere når lavinntektsgrensen settes lavere. Det vil for eksempel fremdeles være mange minstepensjonister som har en husholdningsinntekt lavere enn lavinntektsgrensen tilsvarende EU-60. Dette vil i mindre grad være tilfelle for en lavinntektsgrense basert på EU-50.

Tabell 3.5 Antall personer¹ i husholdninger med inntekt etter skatt under hhv. 50 og 60 prosent av medianen (EU-skala). Før og etter fjerning av personer i husholdninger med formue per forbruksenhet høyere enn lavinntektsgrensen. 2014

	EU-definisjon (50%)			EU-definisjon (60%)		
	Ingen justering	Finansformue < lavinntektsgrensen	Nettoformue < lavinntektsgrensen	Ingen justering	Finansformue < lavinntektsgrensen	Nettoformue < lavinntektsgrensen
0-17 år	67 000	61 000	50 000	129 000	119 000	91 000
18-24 år	45 000	42 000	39 000	74 000	68 000	61 000
25-34 år	60 000	56 000	53 000	98 000	92 000	84 000
35-44 år	40 000	36 000	31 000	70 000	64 000	52 000
45-54 år	27 000	22 000	18 000	51 000	43 000	32 000
55-66 år	19 000	13 000	10 000	41 000	30 000	20 000
67-	14 000	8 000	5 000	77 000	39 000	20 000
Alle	271 000	238 000	206 000	540 000	455 000	360 000

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

3.3. Inntektsfordeling

Det er på mange måter en nær sammenheng mellom utviklingen i lavinntekt og endringer i inntektsfordelingen. Ved en relativ definisjon av lavinntekt, som vi hovedsaklig benytter i denne rapporten, vil andelen personer i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

Vi skal i det følgende se nærmere på utviklingen i inntektsulikhet de siste årene. Ved presentasjon av inntektsforskjeller er det vanlig å benytte ulike summariske ulikhetsmål som kan si noe om graden av skjevfordeling mellom husholdningene. Ett av de mest benyttede ulikhetsmålene er den såkalte Gini-koeffisienten. Dette målet varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

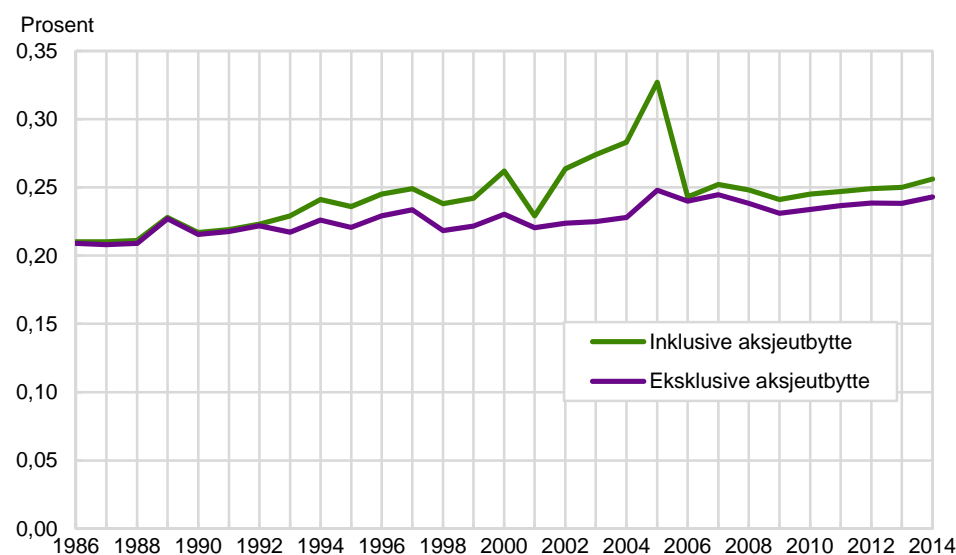
Figur 3.5 viser en grafisk framstilling av inntektsulikheten målt ved Gini-koeffisienten for årene 1986-2014. Inntektsbegrepet er det samme som ble benyttet i avsnittet om lavinntekt, det vil si inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala).

Utviklingen i inntektsulikhet i Norge har de siste årene blitt sterkt påvirket av utviklingen i aksjeutbytte. Aksjeutbyttene økte betydelig i årene 2002-2005, før nye skatteregler gjorde det mindre lønnsomt å ta ut utbytte i 2006. Konsekvensen var en betydelig nedgang i aksjeutbytte og mindre inntektsforskjeller. Vi illustrerer dette i figur 3.5 som viser utviklingen i ulikhet etter at vi både inkluderer og ekskluderer aksjeutbytte fra husholdningsinntekten.

Som figuren viser, har inntektsulikheten økt nesten hvert år etter 1986 og fram til 2005. Vi ser imidlertid at ulikheten falt betydelig fra 2000 til 2001, før den på nytt økte kraftig fram til 2005. Utviklingen i 2001 skyldes for en stor del også tilpasninger til endrede skatteregler for aksjeutbytte. For inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Utelater vi aksjeutbytte fra inntektsbegrepet framstår inntektsfordelingen som mye jevnere, og vi finner heller ikke den samme dramatiske økningen i ulikhet. Vi registrerer likevel en økning i ulikhet fra 2004 og til 2005. Dette skyldes en sterk økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer, og i noen grad større ulikhet i yrkesinntekter (særlig næringsinntekter). Etter 2007 ble fordelingen noe jevnere fram til 2009, trolig på grunn av finanskrisen som førte til noe svakere vekst i husholdningsinntektene til dem i toppen av fordelingen. Etter 2009 økte ulikheten hvert år frem til 2014.

Figur 3.5 Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten¹. Inntekt etter skatt per forbruksenhet² (EU-skala)

¹ Se kapittel 2 for nærmere omtal av Gini-koeffisienten.

² Negative beløp er satt lik 0.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Selv om slike summariske inntektsmål gir en god indikasjon på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, så kan ikke dette målet si noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer, om det for eksempel er endringer i toppen eller bunnen av fordelingen som forklarer endringer i ulikheten. For bedre å få fram slike endringer har vi delt befolkningen inn i fem like store inntektsklasser (kvin-

tiler), sortert etter størrelsen på inntekten etter skatt per forbruksenhet. Tabell 3.6 viser hvor stor del av totalinntekten de ulike inntektsklassene disponerer over tid.

Tabellen viser at når ulikheten økte fram til 2005, så er det først og fremst på grunn av at personene i den høyeste inntektsklassen disponerte en stadig større andel av totalinntekten, mens alle andre inntektsklasser fikk redusert sin andel. Mens den femdelen av befolkningen med høyest inntekt disponerte nesten 32 prosent av all inntekt i 1986, økte denne andelen til over 40 prosent i 2005. Etter skattereformen i 2006 falt innteksandelen til den rikeste femdelen til 34 prosent, men økte siden til om lag 35 prosent i 2014.

Dersom en sammenligner gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest inntekt med femdelen med lavest inntekt, hadde den høyeste inntektsklassen en inntekt som var 3,5 ganger høyere enn den laveste inntektsklassen i 2014. Tilbake i 2005 var inntektsforskjellen mellom de to gruppene så stor som hele 4,5. Som et alternativt ulikhetsmål viser tabell 3.6 også forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en husholdningsinntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen (P90 og P10). Ved dette målet påvirker ikke inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med høyest inntekt og de 10 prosent av befolkningen med lavest inntekt fordelingen. Vi ser at dette forholdstallet har vært relativt stabilt i hele perioden 1986-2014. Likevel viser også dette ulikhetsmålet at inntektsforskjellene har blitt noe større de siste årene. Fra slutten av 1980-tallet og fram til 2014 økte for eksempel dette forholdstallet fra 2,5 og til 2,8.

Selv om vi registrerer at de observerte inntektsforskjellene har økt siden 1986, så er det likevel viktig å være oppmerksom på at den realinntektsøkningen som har funnet sted i samme periode, også har kommet de nederst i inntektsfordelingen til del. Dette blir illustrert i figur 3.6 som viser den prosentvise realinntektsøkningen til den "fattigste" femdelen (1. kvintil) og den "rikeste" femdelen (5. kvintil), samt gjennomsnittet for hele befolkningen.

Tabell 3.6 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer¹. Andel av totalinntekten². 1986 - 2014. Prosent

	Kvintiler					Alle	Gini-koeffisient	Std.avvik Gini-koeff.	S80/S20 ³	P90/P10 ⁴
	1	2	3	4	5					
1986	10,9	15,7	19,0	22,7	31,6	100	0,208	0,002	2,9	2,6
1988	10,8	15,7	19,0	22,6	31,8	100	0,209	0,002	2,9	2,5
1990	10,6	15,7	19,0	22,6	32,1	100	0,214	0,002	3,0	2,6
1992	10,5	15,5	18,9	22,7	32,4	100	0,219	0,003	3,1	2,6
1994	10,1	15,2	18,8	22,5	33,6	100	0,235	0,002	3,3	2,7
1996	10,2	15,1	18,6	22,1	34,2	100	0,240	0,004	3,4	2,6
1998	10,5	15,2	18,4	21,9	33,9	100	0,233	0,003	3,2	2,6
2000	10,1	14,8	17,9	21,4	36,0	100	0,257	0,004	3,6	2,6
2002	10,0	14,8	17,9	21,4	35,9	100	0,258	0,004	3,6	2,6
2004	9,8	14,4	17,4	20,8	37,5	100	0,276		3,8	2,6
2006	10,3	15,2	18,5	22,2	33,9	100	0,235		3,3	2,6
2008	10,1	15,2	18,4	22,1	34,1	100	0,240		3,4	2,7
2010	10,2	15,2	18,4	22,1	33,9	100	0,236		3,3	2,6
2012	10,0	15,2	18,4	22,2	34,0	100	0,239		3,4	2,7
2013	10,0	15,1	18,4	22,2	34,2	100	0,241		3,4	2,7
2014	9,8	14,9	18,3	22,2	34,7	100	0,247		3,5	2,8

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt

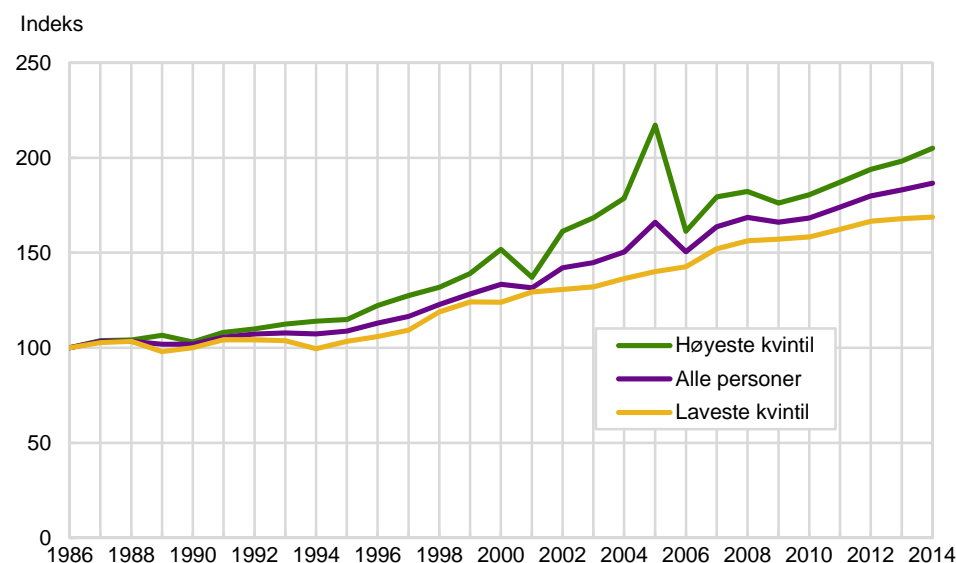
²Negative beløp er satt lik 0

³Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkninge

⁴Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.6 Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Indeks i faste 2014-kroner. Gjennomsnitt. 1986=100

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Som figuren viser, skjedde det en klar inntektsforbedring for femdelen med lavest inntekt fra midten av 1990-tallet og fram til 2014. I 2014 hadde personene i den laveste femdelen av befolkningen en inntekt per forbruksenhet som var om lag 69 prosent høyere enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Dette var likevel en klart svakere inntektsvekst sammenlignet med den rikeste femdelen, som – på tross av en dramatisk nedgang i 2006 på grunn av reduserte kapitalinntekter – økte inntektene med 105 prosent i samme periode. Femdelen med høyest inntekt hadde altså mer enn dobbel så høy realinntekt i 2014, enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Den gjennomsnittlige realinntektsøkningen i befolkningen var på sin side 87 prosent mellom 1986 og 2014. Utviklingen de aller siste årene viser at realinntektsveksten har avtatt blant dem nederst i fordelingen, men fortsatt å øke for dem i toppen.

Regionale variasjoner i inntektsulikhet

Vi skal avslutningsvis i dette kapittelet se hvordan inntektsfordelingen er innen ulike deler av landet.

Det viser seg at det er klare variasjoner i ulikhet mellom fylkene. Det er først og fremst Oslo som skiller seg fra resten av landet ved å ha mye større inntektsforskjeller enn noen av de andre fylkene. Mens inntektsforskjellen mellom femdelen av befolkningen med høyst inntekt og femdelen med lavest inntekt er 3,5 for hele landet, er tilsvarende forholdstall hele 5,1 i hovedstaden (tabell 3.7). I tillegg til Oslo er også inntektsforskjellene relativt store i Akershus og Rogaland. Blant de fylkene som hadde de minste inntektsforskjellene i 2014 finner vi Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Nordland.

Det er trolig flere faktorer som er med på å forklare de regionale forskjellene i ulikhet. At ulikheten i Oslo er så mye større enn i resten av landet kan blant annet skyldes den særegne husholdningsstrukturen her, der mer enn halvparten av husholdningene består av aleneboende. Ulikheten innen gruppen av aleneboende er gjerne større enn blant andre husholdninger (Melby og Strøm 2007). I tillegg har Oslo et sterkt innslag av innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, en gruppe som er kraftig overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. På den annen side er det også svært mange personer med store næringsinntekter og kapitalinntekter bosatt i hovedstaden.

Tabell 3.7 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer². Fylker. 2014. Rangert etter Gini-koeffisienten

	Gini-koeffisient	S80/S20 ³	P90/P10 ⁴	Antall husholdninger
Alle	0,247	3,5	2,8	2 298 922
Oslo	0,312	5,1	3,6	322 699
Rogaland	0,263	3,7	2,9	196 419
Akershus	0,259	3,7	2,9	246 262
Aust-Agder	0,242	3,4	2,6	49 826
Buskerud	0,240	3,4	2,8	122 811
Hordaland	0,237	3,4	2,7	221 682
Vestfold	0,237	3,4	2,7	109 279
Vest-Agder	0,232	3,3	2,6	77 878
Telemark	0,227	3,2	2,7	78 171
Østfold	0,224	3,1	2,6	128 368
Sør-Trøndelag	0,224	3,2	2,6	137 086
Møre og Romsdal	0,222	3,1	2,6	113 943
Troms	0,218	3,1	2,5	73 045
Hedmark	0,216	3,0	2,5	89 531
Oppland	0,215	3,0	2,5	85 582
Finnmark	0,213	3,0	2,6	33 810
Nordland	0,210	3,0	2,5	108 761
Sogn og Fjordane	0,207	2,9	2,5	45 432
Nord-Trøndelag	0,205	2,9	2,5	58 337

¹ Negative beløp er satt lik 0

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

³ Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen

⁴ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4. Vedvarende lavinntekt

Jon Epland og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt de siste årene
- Færre eldre, men flere barn og unge har vedvarende lavinntekt
- Innvandrerbarn utgjør flertallet av alle barn i lavinntektshusholdninger
- Andelen boligeiere blant lavinntektshusholdninger er under halvparten av nivået i befolkningen som helhet
- Personer med lavinntekt bor noe trangere og dårligere enn andre
- Det er en større andel av personene med vedvarende lavinntekt som har høye boutgiftsbelastninger og betalingsproblemer enn blant befolkningen generelt
- 6 av 10 lavinntektshusholdninger har ingen helårs yrkesaktive

Vi har så langt presentert utviklingen i lavinntekt og andre sosiale indikatorer basert på tverrsnittsdata, det vil si slik situasjonen var på ett bestemt tidspunkt (år). Selv om dette gir nyttig informasjon om utviklingen i lavinntekt og andre levekårsindikatorer, gir dette ikke informasjon om hvor lenge en tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon.

I dette kapittelet skal vi følge utviklingen til de samme personene over flere år. Vi vil da få informasjon om hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinnteksgruppen. Vi skal i tillegg se på hvilke grupper som har stor risiko for å ha vedvarende lav inntekt, og om noen grupper har fått bedre eller verre økonomiske levekår de siste årene.

4.1. Nærmere om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for de fleste av inntektsindikatorerne i dette kapittelet er basert på *inntekts- og formuesstatistikken*, som omfatter alle personer i privathusholdninger bosatt i landet (totaltelling). For å vise utviklingen i vedvarende lavinntekt, er de samme personene fulgt over en periode på flere år. Alle personer som enten innvandret eller utvandret i denne perioden, vil derfor ikke være del av denne populasjonen. Det samme gjelder for personer som i løpet av denne perioden flyttet på institusjon.

Panelet i *levlekårsundersøkelsen, EU-SILC* som benyttes her, består av personer som ved utgangen av året før undersøkelsen ble gjennomført var 16 år eller mer. Levekårsundersøkelsen, EU-SILC er en kombinasjon av en tverrsnitts- og en panelundersøkelse. Det betyr at utvalget til en hver tid skal være representativt for populasjonen (bosatte i Norge, 16 år eller mer). Utvalget var frem til og med 2011 delt i åtte deler, hvor 1/8 ble rotert ut hvert år, og 1/8 ble trukket nye hvert år. Fra og med 2015 er utvalgsplanen lagt om slik at man kun kontaktes i fire år. I praksis betyr dette at utvalget vil bli delt i fire deler, der tilsvarende ¼ roteres ut og ¼ trekkes som nye hvert år. I en overgangsperiode, som inkluderer undersøkelsene gjennomført i 2012, 2013 og 2014, trappet man gradvis ned fra åtte til fire år. I tillegg til utvalgene som rulleres inn blir det supplert med nye 16-åringer og nye innvandrere slik at tverrsnittsegenskapene opprettholdes. Levekårsanalysen av lavinntektsgruppen 2013-2015 (tilsvarende inntektsårene 2009-2011) er i sin helhet basert på levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For mer informasjon om utvalget, se Revold og Holmøy (2016).

Siden resultatene er basert på personlig intervju med respondenter som har deltatt i tre perioder eller mer, vil resultatene derfor gjelde for personer i alderen 16 år og over ved utgangen av 2013 (personene vil være 18 år og over ved utgangen av 2014). Tallene for lavinnteksgruppen 2001-2003 (svarer til lavinntekt i årene 2000-2002) er basert på en tidligere levekårsundersøkelser panel i kombinasjon med levekårsundersøkelsen, EU-SILC. I den tidligere levekårsundersøkelsen var det en øvre aldersgrense, slik at dataene her dekker personer i alderen 16-83 (utgangen av 2000) og 16-84 (utgangen av 2001). I motsetning til resultater som baserer seg på panelet til inntekts- og formuesundersøkelsen, omfatter gruppen med vedvarende lavinntekt basert på EU-SILC og levekårspanelet ikke de under 16 år (og for perioden 2001-2003 heller ikke de over 69 år). Det betyr at resultatene basert på levekårsundersøkelsen, EU-SILC i dette kapittelet kan avvike noe fra resultatene basert på inntektsstatistikken.

Ser vi for eksempel på inntektsårene 2003-2005 er andelen av personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt 10,3 prosent basert på EU-SILC, og ikke 9,5 prosent som i inntektsundersøkelsen (60 prosent av medianinntekt og med EUs ekvivalensskala). For inntektsårene 2004-2006 er samsvaret bedre, men henholdsvis 9,5 prosent i EU-SILC og 9,3 prosent i inntektsundersøkelsen. Tilsvarende andeler for inntektsperioden 2005-2007 er 8,9 prosent (levekårsundersøkelsen, EU-SILC) og 9,4 prosent (inntektsundersøkelsen), og for perioden 2006-2008 10,5 (levekårsundersøkelsen, EU-SILC) prosent og 9,5 prosent (inntektsundersøkelsen). I 2009-2011 er andelen i levekårsundersøkelsen 9,4 prosent mot 9,2 i inntektsstatistikken. For inntektsperioden som dekkes i denne rapporten, inntekter i årene 2012-2014 gir levekårsundersøkelsen, EU-SILC en andel på 8,5 prosent. Beregner vi feilmarginen ved bruk av et 95 % konfidensintervall på utvalgsdataene fra EU-SILC, får vi intervallet 7,3 – 9,7 prosent. Inntektsundersøkelsen har en andel på 9,9 prosent. Dersom resultatet i inntektsundersøkelsen beregnes for personer 18 år og over blir andelen 10 prosent, som er litt utenfor feilmarginen. Resultatene fra EU-SILC viser altså en litt for lav andel i lavinnteksgruppen, men avviket er relativt lite.

4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt

Det er flere måter å tilnærme seg en definisjon på det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse tilnærmingene i dette kapittelet. Vi vil likevel bare benytte den siste tilnærmingen, det vil si definere vedvarende lavinntekt ut i fra gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode, når vi skal se på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen ulike grupper av befolkningen. Også i levekårsdelen vil vi kun basere oss på denne siste tilnæringsmåten.

4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt

Vi skal innledningsvis se på omfanget av vedvarende lavinntekt siden slutten av 1990-tallet, for hele befolkningen. Vi definerer vedvarende eller kronisk lavinntekt ved å ta utgangspunkt i beløpet som utgjør den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. Som vist i tabell 2.2 vil mediangjennomsnittet (i faste priser) for treårsperioden 2012-14 for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) være på 341 000 kroner for hele befolkningen. Dette betyr at en lavinntektsgrense tilsvarende 60 prosent av mediangjennomsnittet vil være på vel 204 000 kroner. Alle personer som i gjennomsnitt hadde en så lav årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet i årene 2012 til 2014, vil etter denne definisjonen ha vedvarende lavinntekt. Settes lavinntektsgrensen lik

50 prosent av mediangjennomsnittet i denne treårsperioden, blir dette beløpet på 170 000 kroner.

Tabell 4.1 Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. EUs ekvivalensskala. Standardavvik i parentes. 1996-1998 – 2012-2014

Periode	Lavinntektsgrense				Antall observasjoner
	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	
Alle personer					
1996-1998	4,0	(0,16)	9,7	(0,25)	17 351
1997-1999	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 334
1998-2000	3,4	(0,15)	8,8	(0,24)	17 214
1999-2001	3,3	(0,15)	8,5	(0,24)	17 162
2000-2002	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 259
2001-2003	4,0	(0,16)	8,9	(0,23)	17 339
2002-2004	4,1	(0,18)	9,6	(0,27)	13 671
2003-2005	4,9	(0,17)	9,5	(0,23)	18 500
2004-2006	4,5		9,3		4 424 148
2005-2007	4,6		9,4		4 459 642
2006-2008	4,7		9,5		4 502 896
2007-2009	4,7		9,5		4 557 471
2008-2010	4,5		9,3		4 612 163
2009-2011	4,4		9,2		4 666 856
2010-2012	4,6		9,5		4 720 948
2011-2013	4,6		9,6		4 775 465
2012-2014	4,8		9,9		4 834 080
Alle personer ekskl. studenter¹					
1996-1998	3,5	(0,15)	8,9	(0,24)	17 204
1997-1999	3,1	(0,14)	8,1	(0,23)	17 187
1998-2000	2,9	(0,14)	8,2	(0,23)	17 089
1999-2001	2,8	(0,14)	7,8	(0,23)	16 999
2000-2002	3,0	(0,15)	8,1	(0,23)	17 073
2001-2003	3,3	(0,15)	7,9	(0,22)	17 110
2002-2004	3,3	(0,17)	8,5	(0,26)	13 516
2003-2005	3,6	(0,15)	7,9	(0,21)	18 246
2004-2006	3,4		7,9		4 307 976
2005-2007	3,5		8,1		4 345 819
2006-2008	3,6		8,2		4 389 644
2007-2009	3,5		8,1		4 441 889
2008-2010	3,4		7,9		4 492 613
2009-2011	3,2		7,7		4 540 208
2010-2012	3,3		7,9		4 586 417
2011-2013	3,8		8,6		4 683 645
2012-2014	4,0		9,0		4 741 664

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.1 viser hvor mange personer som har hatt vedvarende lavinntekt i ulike treårsperioder mellom 1998 og 2014. For bedre å få fram spredningen i fordelingen viser vi andelen personer med inntekt under 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Vi har allerede sett at nær 11 prosent av befolkningen (der personer i studenthusholdninger er utelatt) hadde årlig lavinntekt basert på en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen, mens en grense på 50 prosent ga en andel med årlig lavinntekt på vel 5 prosent (se kapittel 3). Når vi nå går over til å se på hvor mange som har permanent eller "vedvarende" lavinntekt i en periode på minst tre år, faller andelen personer i lavinntektsgruppen. Det var for eksempel 9 prosent av befolkningen som tilhørte en husholdning der ekvivalentinntekten lå under 60 prosent av mediangjennomsnittet for årene 2012-14, mens andelen med inntekt under 50 prosent av mediangjennomsnittet var på 4 prosent. Det synes

dermed klart at noen personer av ulike årsaker bare har forbigående lave inntekter.

Når det gjelder utviklingen i vedvarende lavinntekt viser tabellen at perioden fra 1998 fram til om lag 2001 er preget av en nedgang i andelen personer med vedvarende lavinntekt, både ut ifra en grense på 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Utviklingen etter 2001 var relativt stabil med små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt fram til 2011. Etter dette har det vært en klar økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt.

Som tidligere nevnt finnes det også en alternativ definisjon på vedvarende lavinntekt, der en tar utgangspunkt i andelen personer som er under lavinntektsgrensen siste året og som også har hatt inntekter under lavinntektsgrensen i minst to av de tre foregående årene⁶. Tabell 4.2 viser hvor mange personer som var under lavinntektsgrensen i 2014 og som samtidig hadde vært under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene, det vil si perioden 2011 til 2014.

Tabell 4.2 Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene. 1999-2014

	50 %	60 %	Antall observasjoner
Alle personer			
1999	2,4	6,8	16 285
2000	2,2	6,4	16 120
2001	2,0	6,2	16 239
2002	2,4	6,7	16 036
2003	2,3	6,3	16 268
2007	2,8	6,3	4 367 429
2008	2,8	6,4	4 403 061
2009	2,7	6,1	4 448 049
2010	2,5	6,0	4 497 201
2011	2,6	6,0	4 550 940
2012	2,7	6,2	4 601 417
2013	2,6	6,2	4 652 743
2014	2,7	6,5	4 708 622
Alle personer ekskl. studenter¹			
1999	1,9	6,3	16 139
2000	1,9	6,0	16 002
2001	1,7	5,7	16 077
2002	1,9	6,1	15 852
2003	1,8	5,7	16 043
2007	2,0	5,3	4 254 460
2008	2,0	5,4	4 290 596
2009	1,8	5,1	4 333 343
2010	1,6	5,0	4 378 546
2011	1,6	5,0	4 425 238
2012	1,7	5,0	4 467 959
2013	1,9	5,4	4 561 870
2014	2,1	5,8	4 617 181

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1999-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Som tabell 4.2 viser, hadde 5,8 prosent av befolkningen, eller 267 000 personer, kronisk lave inntekter ved denne definisjonen i 2014 (lavinntektsgrensen lik 60 prosent av medianinntekten, studenter er utelatt). Dette er altså klart færre enn ved en lavinnteksdefinisjon som tar utgangspunkt i gjennomsnittsinntektene i en treårsperiode (tabell 4.1), som viser at 426 000 personer, eller 9,0 prosent hadde vedvarende lavinntekt. En av forklaringene på at færre har vedvarende lavinntekt

⁶ Dette er i dag Eurostat sin definisjon på det å ha risiko for å ha vedvarende lavinntekt.

ved denne definisjonen, er at observasjonstiden nå er utvidet til 4 år, slik at flere personer dermed har fått anledning til å forlate lavinntektsgruppen. Men det vil også ha betydning at denne definisjonen er noe "strengere" enn den som definerer lavinntekt i forhold gjennomsnittsinntektene over en treårsperiode. Flere personer som ett år befinner seg i lavinntektsgruppen, kan neste år ha en inntekt like over lavinntektsgrensen. Disse vil da ikke lenger bli definert som kronisk fattige ifølge denne definisjonen. Men de samme personene kan likevel ha en gjennomsnittsinntekt over flere år som er så lav at de ved bruk av den andre definisjonen på vedvarende lavinntekt, likevel havner i lavinntektsgruppen. (Teoretisk sett så kan en selvsagt ha hatt en betydelig inntekt det ene året en *ikke* var i lavinntektsgruppen, men i praksis vil dette neppe være tilfelle for mange husholdninger).

Utviklingen i lavinntekt basert på denne alternative definisjonen av vedvarende lavinntekt, når lavinntektsgrensen settes til 60 prosent av medianinntekten i samfunnet, viser en liten nedgang i andelen med vedvarende lavinntekt i årene etter 2008 og fram til om lag 2012. Denne nedgangen skyldes i hovedsak at det ble færre alderspensjonister med permanent lave inntekter. Etter 2012 har imidlertid andelen med lavinntekt økt, også når en benytter denne definisjonen. Dette gjelder uansett om grensen settes lik 50 prosent eller 60 prosent av medianen.

4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen

Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt varierer noe med hvilken lavinntektsgrense en benytter. Settes lavinntektsgrensen lik 60 prosent av mediangjennomsnittet over en treårsperiode, utgjør fremdeles enslige eldre en relativt stor gruppe av de med vedvarende lavinntekt. I 2014 utgjorde denne husholdningstypen 15 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, men bare 6 prosent i befolkningen som helhet. En enda større gruppe er par med barn, der yngste barn er under 7 år, med en andel i lavinntektsgruppen på 18 prosent. Småbarnsfamiliene er likevel ikke overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt når en benytter en lavinntektsgrense på 60 prosent, siden andelen i befolkningen som helhet er om lag 19 prosent. Til sammen hadde om lag 426 000 personer vedvarende lavinntekt i 2014, når en benytter en lavinntektsgrense lik 60 prosent av mediangjennomsnittet for årene 2012-14.

Tabell 4.3 Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt¹ 2012 - 2014, og befolkningen i alt. Husholdningstyper². Antall og prosent

	Personer med lavinntekt				Alle personer	
	50 %		60 %		Prosent	Antall
	Prosent	Antall	Prosent	Antall		
Enslige under 45 år	20	39 000	15	62 000	6	290 706
Enslige 45-64 år	8	16 000	8	34 000	5	256 967
Enslige 65 år og eldre	4	7 000	15	63 000	6	279 065
Par uten barn under 45 år	8	16 000	6	27 000	4	203 005
Par uten barn 45-64 år	2	4 000	2	7 000	7	355 135
Par uten barn 65 år og eldre	2	3 000	1	6 000	10	494 949
Par med barn, 0-6 år	20	38 000	18	77 000	19	902 449
Par med barn 7-17 år	10	19 000	9	40 000	19	892 356
Enslige forsørgere	13	25 000	14	60 000	6	291 154
Andre husholdninger	13	25 000	12	49 000	16	775 878
Alle personer	100	192 000	100	426 000	100	4 741 664

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under hhv. 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Omfatter alle personer i privathusholdninger som har vært bosatt i landet i hele treårsperioden. Aleneboende studenter er utelatt. Husholdningstypene refererer seg til siste året i treårsperioden.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.5. Yrkestilknytning og utdanning

For personer i yrkesaktiv alder er det nær sammenheng mellom det å stå utenfor arbeidslivet over flere år, og det å ha vedvarende lavinntekt. Blant alle personer som var i alderen 25 til 65 år og som hadde tilhørt en husholdning uten noen yrkestilknyttede i en treårsperiode, hadde så mange som 4 av 10 vedvarende lavinntekt i 2014 (tabell 4.4). Siden andelen med vedvarende lavinntekt (EU-60) blant alle personer i samme aldersgruppe bare var på 8 prosent, betyr dette at de uten yrkestilknyttede i husholdningen hadde 5 ganger større risiko for å ha vedvarende lavinntekt, sammenlignet med alle i denne aldersgruppen. Men vi merker oss samtidig at personer i husholdninger med en mer sporadisk tilknytning til arbeidslivet har nesten like stor lavinntektsrisiko, som de helt uten yrkestilknyttede. Blant de personene som i treårsperioden hadde tilhørt en husholdning der minst ett medlem var yrkestilknyttet i minst ett av årene, hadde så mange som 36 prosent vedvarende lavinntekt. Det er først når en tilhører en husholdning der minst ett medlem har en stabil tilknytning til arbeidslivet at sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt blir drastisk redusert. Blant de personene i en husholdning med ett yrkestilknyttet medlem alle tre årene i perioden, hadde bare 6 prosent vedvarende lavinntekt i 2014.

For personer i aldersgruppen 25 til 65 år er det også en sterk sammenheng mellom egen yrkestilknytning og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Mer enn hver fjerde person som ikke var yrkestilknyttet i treårsperioden 2012 til 2014, hadde også vedvarende lavinntekt. Denne andelen har økt noe de siste årene. På den annen side er det knapt noen av dem som har vært yrkesaktiv i hvert av årene i treårsperioden, som har vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.4 Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt¹. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden. 1997-1999 – 2012-2014. Prosent

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2009- 2011	2010- 2012	2011- 2013	2012- 2014
Kjennemerker ved husholdningen personen tilhører										
Personer (25-65 år) i husholdninger der ingen er yrkestilknyttet i noen av årene	34,1	29,4	34,8	32,6	33,8	35,3	34,4	35,8	37,8	40,3
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i minst ett av årene	22,4	28,1	21,8	34,1	30,3	31,9	31,1	32,4	34,1	35,7
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i alle årene	2,8	3,0	4,3	3,2	4,0	4,4	4,4	4,6	5,0	5,5
Kjennemerker ved personen										
Personer (25-65 år) som ikke har vært yrkestilknyttet i noen av årene	20,2	18,1	18,8	22,5	22,1	23,5	23,2	24,3	25,9	27,6
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet minst ett av årene	12,6	14,3	14,1	13,7	16,2	17,4	17,1	17,9	18,4	19,1
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet i alle årene	0,7	0,6	1,1	0,7	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,6
Alle personer 25-65 år	4,9	5,1	5,7	6,2	6,6	6,8	6,9	7,2	7,6	8,1

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode. Kilde: Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

Vi ser for øvrig at andelen personer med vedvarende lavinntekt er noe mindre blant personer i yrkesaktiv alder (25 til 65 år), sammenlignet med befolkningen i alt, henholdsvis 8,1 prosent og 9,0 prosent. Dette skyldes, som tidligere påpekt, at de eldre fremdeles er noe overrepresentert i lavinnteksgruppen ved denne definisjonen.

Det er også en nær sammenheng mellom en persons utdanningsnivå og lavinntektsrisiko. Personer i alderen 18 til 66 år som bare har utdanning på grunnskolenivå som høyeste nivå, har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt på 15 prosent i 2014 (tabell 4.5). Til sammenligning har de med fullført videregående utdanning en lavinntektsandel på vel 7 prosent. Det er også en relativt stor andel blant de med kort universitetsutdanning som har vedvarende

lavinntekt (10 prosent), men mange av disse vil fremdeles være under utdanning (studenter). Den aller største andelen med vedvarende lavinntekt i 2014, finner en likevel blant dem med ukjent utdanningsnivå (35 prosent). Dette vil i hovedsak være innvandrere der en mangler opplysninger om høyeste fullførte utdanning.

På grunn av vesentlige endringer i utdanningsstatistikken fra og med 2011 (nærmere redegjort for i kapittel 2), er det ikke mulig å direkte sammenligne utviklingen fra året før for denne indikatoren.

Tabell 4.5 Andelen personer 18-66 år¹ med vedvarende lavinntekt², etter utdanningsnivå³. 2004-2006 – 2012-2014. Prosent

	2004- 2006	2005- 2007	2006- 2008	2007- 2009	2008- 2010	2009- 2011	2010- 2012	2011- 2013	2012- 2014
Utdanning på grunnskolenivå eller lavere	10,5	11,0	11,8	11,5	11,4	11,7	12,5	13,6	14,8
Utdanning på videregående nivå	6,3	6,4	6,7	6,8	6,8	7,1	7,5	7,2	7,2
Utdanning på universitet/høyskole nivå, kort	9,5	9,4	9,5	9,5	9,8	10,2	10,5	10,4	9,9
Utdanning på universitet/høyskole nivå, lang	4,6	4,2	4,5	4,4	4,5	5,1	5,4	5,4	5,2
Uoppgitt utdanning	29,0	27,7	25,4	25,2	24,2	33,8	34,3	33,6	34,6
Alle personer	8,5	8,7	8,9	9,0	9,1	9,3	9,8	9,9	10,1

¹ Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

³ Det ble gjennomført en revisjon av utdanningsstatistikken i 2011, som reduserte antallet i befolkningen med uoppgitt utdanning.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen

Bruk av sosialhjelp og bostøtte

Vi skal nå se nærmere på sammenhengen mellom ulike økonomiske indikatorer og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Det er for eksempel en rimelig antakelse at personer med vedvarende lavinntekt vil være hyppigere mottakere av supplerende ytelser som for eksempel bostøtte og sosialhjelp, enn andre personer. Tabell 4.6 bekrefter dette. Vi ser at hele 58 prosent av alle som tilhørte et hushold som mottok bostøtte i alle årene i treårsperioden 2012-2014, også hadde vedvarende lavinntekt. Dette var noe større andel enn i forrige periode. Vi finner en enda større andel med lavinntekt (59 prosent) blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i hvert av årene i treårsperioden. Også i denne gruppen har det blitt relativt sett flere med lavinntekt de siste årene. Det er videre en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og det å tilhøre gruppen av personer med kronisk lave inntekter. Nær 70 prosent av alle som i en treårsperiode mottok både bostøtte og sosialhjelp, var også å finne i gruppen med vedvarende lavinntekt. Blant dem som har sosialhjelp som største inntektskilde er andelen i lavinntektsgruppen svært stor (90 prosent), og denne andelen har økt de siste årene.

Rentebelastning

En av de største utgiftspostene til husholdningene er renter. Selv om det tradisjonelt har vært slik at det er de husholdningene som har de høyeste inntektene som også har mest gjeld, kan det likevel tenkes at renteutgiftene tynger mest for dem med de laveste husholdningsinntektene. I tabell 4.6 definerer vi alle som i en treårsperiode hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av samlet husholdningsinntekt i samme treårsperiode, som en gruppe med høy rentebelastning. Som tabellen viser, hadde om lag 12 prosent av de med høy rentebelastning vedvarende lavinntekt. Siden andelen med vedvarende lavinntekt i hele befolkningen var på 10 prosent, tyder dette på at de med høy rentebelastning var noe overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt i 2014. Sammenliknet med tidligere år, så har andelen personer med høy rentebelastning i lavinntektsgruppen endret seg lite. Nedgangen i utlånsrentene etter 2008 har ført til at stadig færre personer i befolkningen totalt har høye renteutgifter. Blant dem som fremdeles har høye renteutgifter, har andelen med vedvarende lavinntekt vært stabil siden 2011.

Tabell 4.6 Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt¹. 1997-1999 – 2012-2014. Prosent

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2009- 2011	2010- 2012	2011- 2013	2012- 2014
Økonomisk utsatthet											
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i hele treårsperioden	34,9	32,4	33,7	46,1	44,5	47,2	44,1	42,1	46,3	52,4	57,6
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i minst ett av årene treårsperioden	28,2	27,2	30,1	40,0	38,4	39,0	37,8	36,1	38,5	42,3	46,3
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst tre påfølgende år herav personer der sosialhjelp utgjør minst 50 % av husholdningens samlede inntekt	29,1	32,3	38,7	51,6	47,1	48,5	46,0	45,2	49,4	54,1	58,6
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	59,7	75,2	77,5	78,8	83,0	85,7	84,2	83,2	85,7	88,1	89,7
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst tre påfølgende år	21,7	20,9	25,2	30,9	30,1	31,6	30,4	29,9	32,6	35,6	38,6
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	35,7	32,3	48,5	63,2	55,6	58,7	55,1	53,8	58,6	64,7	69,7
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	25,6	21,7	32,7	45,9	44,1	45,6	43,3	42,1	45,2	49,2	53,5
Høy rentebelastning											
Personer i husholdninger som har høy rentebelastning i minst tre påfølgende år	7,2	6,5	8,0	11,1	12,7	8,3	9,3	11,7	10,6	11,6	11,7
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,3	9,2	9,5	9,6	9,9

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet

Hvem har vedvarende lav inntekt?

I analysen av boforhold, økonomiske problemer, helse og tilknytning til arbeidsmarkedet er datagrunnlaget levekårsundersøkelsen, EU-SILC. Med EU-SILC som kilde finner vi at 8,5 prosent av den voksne befolkningen faller inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt. Dette var en noe mindre andel enn den man får når man benytter SSBs inntektsstatistikk for husholdninger (9,9 prosent). Forskjellen skyldes i hovedsak at gruppen med vedvarende lavinntekt i EU-SILC ikke er direkte sammenlignbar med gruppen med vedvarende lavinntekt i inntektsstatistikken, da personer under 18 år ikke er med i analysen.

Avgrensningen er likevel foretatt på samme måte som i inntektsstatistikken, det er også brukt samme inntektsbegrep, samme ekvivalensskala og lavinntektsgrense.

I gruppen med vedvarende lavinntekt 2013-2015 er, som i tidligere år, unge overrepresentert. Personer under 25 år utgjør 37 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, mot 14 prosent av den voksne befolkningen. Dette er delvis fordi studenter er overrepresentert blant personer med lavinntekt. 34 prosent av lavinntektstakere er skoleelever eller studenter, mens de utgjør bare 9 prosent av hele befolkningen. Det betyr ikke at skoleelevene eller studentene nødvendigvis er hovedinntektstakere i husholdningen, men det tyder likevel på at studenter utgjør en betydelig del av lavinnteksgruppen. 20 prosent i lavinnteksgruppen er aleneboende studenter. I en del tilfeller er det vanlig å holde studenter utenfor når man presenterer tall for vedvarende lavinntekt. I tabellene under vil vi presentere tall for lavinnteksgruppen uten studenter, men vi vil stort sett inkludere studenter i tallene som diskuteres i teksten. Dersom vi ekskluderer studenter fra

Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, står vi igjen med 6,2 prosent med vedvarende lavinntekt i befolkningen 18 år og over.

Middelaldrende er underrepresentert blant personer med lavinntekt. Halvparten av gruppen er mellom 25 og 66 år, mens mer enn to av tre i den voksne befolkningen er i dette aldersspennet. Til motsetning fra tidligere år er også eldre underrepresentert blant personer med lavinntekt. 12 prosent av dem med lavinntekt er over 66 år. I den voksne befolkningen totalt er 20 prosent i pensjonsalder. Blant de eldre er det en betydelig kjønnsforskjell, og eldre kvinner er overrepresentert i lavinntektsgruppen. 81 prosent av denne gruppen er kvinner og kun 19 prosent er menn. I yngre aldersgrupper er derimot kjønnsfordelingen ganske lik og samlet sett er 53 prosent av lavinntektstakere kvinner.

Aleneboende utgjør også en stor del av lavinntektsgruppen. Aleneboende under 45 år er særlig overrepresentert og utgjør 40 prosent av lavinntektsgruppen. I alt bor 58 prosent av personer med lavinntekt alene. I befolkningen 16 år og over er 22 prosent aleneboende og kun 8 prosent er aleneboende under 45 år.

Vi presenterer tall for vedvarende lavinntekt for perioden 2001 til 2014. Dette refererer til årstallene hvor dataene er samlet inn. Referanseårene for inntekt er som tidligere nevnt året forut for datainnsamlingsåret. Selv om det er et kort tidsrom og utvalgene av lavinntektspersoner er så små at det er vanskelig å få statistisk sikre resultater med hensyn til endringer, vil likevel resultater fra flere årganger som dekker ulike tidsperioder for inntekt kunne gi en noe mer presis oppfatning av nivået og stabiliteten i de ulike indikatorene.

For enkelhets skyld vil vi i videre tekst referere til året for datainnsamling når vi viser til ulike årganger. 2015 vil da være året hvor de ulike levekårsforholdene er observert, mens vedvarende lavinntekt er definert ut fra inntektsårene 2012-2014. Tilsvarende vil da 2007 tilsvare lavinntektsgruppe definert ut fra inntekter i 2004-2006. I tabelloverskriftene vil 2015 stå som 2013-2015, og tilsvarende for andre år.

Boligtype og -standard

Befolkningens boforhold er i ganske stor grad livsfasebestemt og selve boligbehovet vil variere ut fra hvilken fase man befinner seg i. I et så markeds- og eierdominert system som det norske boligmarkedet, vil også kjøp av bolig representere en betydelig investering som vanligvis blir gjort i forholdsvis ung alder ved opptak av lån som nedskrives over livsløpet. Boligsituasjonen for eldre avspeiler derfor ikke bare deres nåværende situasjon, men vil avhenge sterkt av blant annet deres familie- og yrkeskarrierer over et langt tidsrom. For unge vil lav inntekt over tid kunne være et forhold som begrenser muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

Som vi har sett, er gruppen med vedvarende lavinntekt dominert av unge. Når det gjelder boligtype og -standard må man derfor forvente at mange i denne gruppen enda ikke har vært i en situasjon der de har hatt mulighet til å kjøpe bolig. I tolkningen av tall for lavinntektsgruppen er det derfor interessant å dele opp etter alder i stedet for å fokusere bare på lavinntektsgruppen under ett. Men små utvalg gir bare mulighet for en grov aldersoppdeling slik det fremgår av tabell 4.7.

Tabell 4.7 Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år						Over 44 år						18 år og over						Uten studenter		
	Alle	Vedvarende lavinntekt					Alle	Vedvarende lavinntekt					Alle	Vedvarende lavinntekt							
	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	
Andel personer som																					
bor i enebolig, våningshus	55	43	38	41	38	32	66	68	71	55	63	51	57	62	55	52	48	53	42	39	46
bor i småhus ellers	21	18	12	14	13	20	17	16	13	10	12	14	16	19	17	12	12	13	13	19	21
bor i husholdning som eier																					
bor i husholdning som er selveier	73	27	35	35	26	25	92	69	63	65	71	61	62	84	47	47	49	42	38	36	47
bor alene	63	18	24	25	22	18	81	60	56	53	62	48	52	74	38	38	39	34	30	28	40
bor trangt	21	65	41	45	54	55	22	68	78	75	78	77	65	22	66	57	59	61	62	58	57
bor svært romslig	13	27	28	27	30	25	2	1	1	2	4	5	7	6	15	17	15	19	22	20	17
Bor i bolig																					
med råte eller fukt	7	11	12	22	16	10	6	8	11	12	18	8	14	7	9	12	17	15	17	11	12
som er utsatt for støy	14	26	18	23	20	27	8	12	11	11	8	11	11	11	19	15	17	21	18	22	20
som er utsatt for forurensning	9	9	10	11	15	8	10	13	9	6	13	11	12	10	11	10	8	11	13	10	11
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	8	5	9	9	8	4	6	6	4	7	2	11	5	7	5	6	8	6	9	9
Boligareal per husholdning. Kvm.																					
Boligareal per person. Kvm.	118	65	71	72	70	69	132	92	101	94	95	91	91	127	78	85	83	79	78	75	81
	47	47	38	39	44	44	69	75	87	75	77	72	70	58	59	56	54	55	53	50	53
Antall svar i alt	803	119	195	125	144	109	1394	95	100	105	86	67	51	2 037	214	295	230	226	211	160	112

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Bare en av fire eiere blant yngre med vedvarende lavinntekt ...

En stor del av husholdninger med unge medlemmer vil befinne seg i en etableringsfase. Da vil lav inntekt over flere år redusere mulighetene for å eie sin egen bolig. Tallene fra Levekårsundersøkelsen bekrefter dette. I likhet med de tre foregående år er det kun en av fire 18-44 åringer med lavinntekt som eier sin egen bolig. Tilsvarende gjelder dette tre av fire i befolkningen i samme alder. Andelen eiere blant yngre i lavinnteksgruppen har svingt noe siden 2001, men de siste årene har den holdt seg stabil og er nå på samme nivå som på begynnelsen av 2000-tallet. En medvirkende årsak til den lave andelen eiere blant lavinntektstakerne er at en stor andel er i tenårene eller i 20-årene. I aldersgruppen 18-44 år er gjennomsnittsalderen for de med vedvarende lavinntekt 26 år, mens gjennomsnittet for dem uten vedvarende lavinntekt er 32 år. Mange av disse er studenter som muligens vil bevege seg ut av lavinnteksgruppen etter at studiene er fullført. Da vil de muligens også kunne kjøpe seg bolig.

Holder vi studenter utenfor lavinnteksgruppen, øker andelen eiere blant de yngre til 36 prosent. Uansett om vi tar hensyn til aldersfordeling og studenter, er det fortsatt en langt mindre andel eiere blant unge i lavinnteksgruppen enn i befolkningen i samme alder. Enda et forhold som kan bidra til dette er at en mye større andel i lavinnteksgruppen bor alene. Over halvparten av dem under 45 år som har vedvarende lavinntekt er aleneboende, og blant disse er det bare 16 prosent som eier sin egen bolig. I befolkningen totalt i samme aldersgruppe er én av fem aleneboende. Andelen aleneboende er enda større blant personer 45 år og over. I befolkningen over 45 år er 22 prosent aleneboende, mens dette gjelder hele 65 prosent av dem med vedvarende lavinntekt. Vi vet at pardannelse påvirker eierforholdet til boligen. Utvalget av personer i lavinnteksgruppen er imidlertid alt for lite til å undersøke betydningen av dette forholdet.

Unge i lavinnteksgruppen bor sjeldnere i enebolig enn befolkningen i samme alder, 32 mot 55 prosent. Indikatorene for boligstandard tyder også på at unge med lavinntekt bor noe dårligere enn befolkningen i samme alder. 25 prosent av unge med lavinntekt bor trangt – dette gjelder bare 13 prosent blant alle i samme aldersgruppe. Kun 4 prosent av unge med lavinntekt bor svært romslig. Boligene til unge i lavinnteksgruppen er også i gjennomsnitt betydelig mindre målt i antall kvadratmeter, 69 mot 118 kvadratmeter i gjennomsnitt for alle i samme alder. Men ser vi på antall kvadratmeter per person veies dette noe opp av at lavinntektshusholdningene i gjennomsnitt er mindre. I gjennomsnitt har derfor unge med lavinntekt bare 3 kvadratmeter mindre per person i husholdninger sammenliknet med alle i samme alder.

Også målene på boligstandard og bomiljø viser noen forskjeller. Selv om indikatorene er noe ustabile over tid for personer under 45 år med vedvarende lavinntekt, tyder det likevel på en dårligere boligstandard blant unge med lavinntekt sammenliknet med unge generelt. Hele 27 prosent av unge lavinntektstakere er utsatt for støy. De er også noe mer utsatt for fukt og råte, mens de er omtrent like utsatt for forurensing som befolkningssnittet. Det er også omtrent like vanlig å bo i et område med kriminalitet, vold og hærverk. Forskjellene i boforhold oppstår nok delvis fordi en større andel bor i tettbygde strøk.

... seks av ti eiere blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt

Blant middelaldrende og eldre er forskjellen i andelen som eier sin egen bolig mellom personer med vedvarende lavinntekt og hele aldersgruppen mindre enn blant de yngre. 62 prosent av middelaldrende og eldre i lavinnteksgruppen eier sin egen bolig, mens det gjelder 92 prosent blant alle i samme alder. Dette er en statistisk sikker forskjell. Det er mindre vanlig for lavinntektstakerne å bo i enebolig, men også her er forskjellen mindre enn blant de yngste.

Det kan se ut til at det er en trend at personer som er 45 år og eldre med vedvarende lavinntekt i løpet av den kartlagte perioden har bodd stadig trangere. I 2003 bodde kun 1 prosent av denne gruppen trangt, mens andelen var 7 prosent i 2015. Sammenliknet med yngre, er forskjellene likevel mindre mellom dem med og uten lavinntekt. I snitt har personer over 44 år med lavinntekt 41 kvadratmeter mindre enn alle i samme aldersgruppe. Men i likhet med blant unge oppveies dette av at lavinntektshushold i gjennomsnitt er mindre. Middelaldrende og eldre med lavinntekt har faktisk omtrent like stort boligareal per person som alle middelaldrende og eldre (70 mot 69 kvadratmeter).

Indikatorene for boligstandard viser også at personer over 44 år med vedvarende lavinntekt bor noe dårligere sammenliknet med befolkningen i samme alder. Mer enn dobbelt så stor andel bor i en bolig med fukt eller råte (14 mot 6 prosent). Personer med vedvarende lavinntekt i denne aldersgruppen er også noe mer utsatt for støy og forurensning enn alle i samme alder og det er en signifikant større andel som bor i et område med kriminalitet (11 mot 4 prosent).

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig årlig husleie var i snitt 6 300 kr lavere for lavinntektshusholdninger som leier sammenliknet med alle leietakere. Det er svært få leiere blant dem med vedvarende lavinntekt over 45 år, slik at tallene for husleie i stor grad gjelder yngre med vedvarende lavinntekt. Utgiftene til boliglån var også lave for unge med vedvarende lavinntekt. I gjennomsnitt betalte alle eierne under 45 år med vedvarende lavinntekt 66 100 kroner mindre i avdrag og renter enn gjennomsnittet for alle eiere i samme aldersgruppe. Dette skyldes nok delvis at en del unge med vedvarende lavinntekt ikke betaler avdrag eller renter på boliglån. 17 prosent av alle eiere mellom 18 og 44 år betaler ikke boliglån, mens andelen er 38 prosent blant personer med vedvarende lavinntekt i samme aldersgruppe.

Vi ser tilsvarende mønster for middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt, og utgiftene til boliglån er små blant eiere i denne gruppen. I snitt betaler de 12 200 kroner i året til renter og avdrag. Dette er vesentlig mindre enn blant alle i samme aldersgruppe (50 100 kroner). Hovedårsaken til den store forskjellen er at kun 35 prosent blant boligeiere i lavinnteksgruppen har boliglån, mot 55 prosent av alle i samme alder.

Tabell 4.8 Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år							Over 44 år							18 år og over							Uten studenter
	Alle		Vedvarende lavinntekt					Alle		Vedvarende lavinntekt					Alle		Vedvarende lavinntekt					
	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner	71 400	35 500	46 400	58 800	65 000	59 300	64 000	62 200	21 300	30 300	39 100	68 600	31 800	41 100	51 900	61 000	56 500	62 300	65 100
Andel leierhusholdning er som ikke betaler husleie	4	4	5	0	2	3	4	19	39	36	28	9	14	15	10	4	8	5	5
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	113 100	38 200	52 300	52 300	70 700	60 600	47 000	50 100	2 200	8 800	12 200	13 000	20 000	12 200	71 100	11 100	23 100	23 600	32 700	35 800	28 800	30 900
Andel eiere uten renter og avdrag	17	29	32	33	52	26	38	45	92	88	81	87	75	65	35	76	70	67	75	58	52	51
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	37	73	70	65	72	77	77	14	18	23	30	23	25	32	23	47	48	46	53	58	64	56
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	18	8	13	10	15	9	10	53	66	67	54	62	48	52	39	36	39	33	33	23	22	27
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	8	11	11	10	15	13	18	4	7	5	11	4	6	21	5	9	8	10	11	11	19	20
noe tyngende	43	46	54	52	47	53	56	23	28	39	33	30	23	26	31	38	47	42	41	42	47	42
Antall svar fra leiere	192	88	128	82	103	106	78	96	29	39	36	23	22	19	288	119	167	118	126	128	97	57
Antall svar fra eiere	603	29	67	43	37	38	28	1 295	65	61	69	63	45	32	1 898	95	128	112	100	83	60	54
Antall svar i alt	795	119	195	125	140	144	106	1 394	95	100	105	86	67	51	2 186	214	295	230	226	211	157	111

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Mange yngre med lavinntekt har høye relative boutgifter

Både yngre og eldre i lavinnteksgruppen har altså totalt sett klart lavere boligutgifter enn det vi finner i befolkningen totalt. Viktigere enn det absolutte nivået er likevel forholdet mellom boligutgifter og inntekten. Boligutgiftenes belastning i denne gruppen er høy siden inntektene er så lave, spesielt for yngre med vedvarende lavinntekt. Nær åtte av ti (77 prosent) unge med vedvarende lavinntekt har boligutgifter som utgjør minst en fjerdedel av inntekten, mot nær fire av ti for alle unge.

Også de eldre lavinntektstakerne har klart større andeler med høy boutgiftandeler. Dette er forskjellig fra tidligere år der forskjellene har vært mindre blant personer over 44 år. 32 prosent med vedvarende lavinntekt i denne aldersgruppen har høy boutgiftsbelastning, sammenlignet med 14 prosent totalt i samme aldersgruppe. Indikatoren for boutgiftsbelastning viser økning over tid for husholdninger 45 år og eldre med lavinntekt, og i 2003 hadde 18 prosent høy boutgiftsbelastning. I befolkningen totalt i samme aldersgruppe, har andelen med høy boutgiftsbelastning vært relativt stabil i samme periode. Ser vi på dem som har boligutgifter som utgjør mindre enn en tiendedel av inntekten etter skatt, finner vi at halvparten av lavinnteksgruppen har lav boutgiftsbelastning. Dette er på samme nivå som for tilsvarende aldersgruppe i befolkningen totalt.

Den subjektive vurderingen av hvor tyngende boligutgiftene er, er i samme retning, men den indikerer mindre forskjell mellom lavinntektsgruppen og andre. 73 prosent av de yngre med lavinntekt mener at de totale boligutgiftene er svært eller noe tyngende. Blant alle yngre er tilsvarende andel 50 prosent. Blant middelaldrende og eldre mener 47 prosent med vedvarende lavinntekt og 27 prosent i hele befolkningen at boligutgiftene er svært eller noe tyngende.

Økonomiske vansker

En av tre med lavinntekt oppgir at økonomien er romslig

Inntektsnivået er et objektivt mål basert på opplysninger fra register. En subjektiv vurdering av egen økonomi er noe annet. Disse to forholdene henger selvfølgelig sammen og det er naturlig at personer med vedvarende lavinntekt har mer økonomiske problemer. Det er allikevel interessant å se hvor utsatt denne gruppen er.

I levekårsundersøkelsen, EU-SILC spørres det om man har hatt problemer med å betale for en rekke sentrale utgifter, men økonomiske problemer kan også føre til at det er vanskelig å få endene til å møtes i hverdagen. Blant yngre med lavinntekt sier 13 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Dette er omtrent dobbelt så høyt som blant alle i samme aldersgruppe og på linje med tidligere år. Blant middelaldrende og eldre med lavinntekt er andelen 15 prosent, noe større enn tidligere år, og klart større enn for alle i samme aldersgruppe (3 prosent).

Det er også klare forskjeller mellom dem med og uten lavinntekt i andelen som sier det er lett eller svært lett å få endene til å møtes. Kun 19 prosent av personer under 45 år med lavinntekt har en romslig økonomi målt på denne måten. Dette er 26 prosentpoeng mindre enn for tilsvarende gruppe i hele befolkningen. Blant personer over 44 år med lavinntekt er det en større andel som mener det er lett eller svært lett å få endene til å møtes: 44 prosent. Dette er allikevel en klart mindre andel enn i tilsvarende gruppe i den generelle befolkningen, der hele 64 prosent har lett for å få endene til å møtes. De fleste med vedvarende lavinntekt har verken vanskelig eller lett for å få endene til å møtes. Det kan være at de har tilpasset forbruket til en lav inntekt, men at de sjelden har nok til å føle seg helt trygge økonomisk.

Unge i lavinntektsgruppen er mest utsatt for betalingsproblemer

Selv om lavinntektsgruppen ikke nødvendigvis har betalingsproblemer, finner vi en overhyppighet sammenlignet med befolkningen. I alt 16 prosent av dem med vedvarende lavinntekt har hatt problemer med å betale for husleie, boliglån, 'elektrisitet eller kommunale avgifter' eller andre lån det siste året. 5 prosent har hatt problemer med å betale to eller flere av disse utgiftene. 13 prosent har hatt problemer med å betale husleie, mens under 1 prosent har hatt problemer med å betale boliglån. Det er en stor andel som leier i denne gruppen, men dette tyder samtidig på at unge med vedvarende lavinntekt som leier har en mer usikker økonomi enn personer i samme gruppe som eier boligen. I befolkningen totalt har 5 prosent hatt minst ett av betalingsproblemene og 2 prosent minst to. Forskjellene er statistisk sikre.

Tabell 4.9 Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år							Over 44 år							18 år og over							Uten studenter	
	Alle	Vedvarende lavinntekt						Alle	Vedvarende lavinntekt						Alle	Vedvarende lavinntekt							
	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	
Betalingsproblemer																							
Husleie	6	16	14	13	13	7	16	1	1	2	2	4	5	6	3	9	8	7	9	6	13	13	
Boliglån	1	3	2	2	1	0	0	1	1	1	2	4	3	0	1	2	1	2	2	1	0	0	
Elektrisitet og kommunale avgifter	4	19	17	14	10	9	7	2	5	4	3	6	6	5	3	13	10	8	8	8	7	10	
Andre lån	2	6	7	10	6	9	0	1	1	1	3	2	1	4	1	3	4	6	5	6	1	1	
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	4		11	13	8	6	6	1		2	3	4	3	2	2		7	8	6	6	5	7	
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	92		75	77	79	86	82	97		94	94	89	90	87	95		75	86	83	86	84	82	
Økonomisk romslighet																							
Svært vanskelig	2	6	5	12	10	5	5	1	1	0	4	6	8	9	2	3	3	8	9	6	7	7	
Vanskelig	4	12	12	10	12	13	8	2	5	14	7	5	11	6	3	8	13	8	9	12	8	9	
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	45	19	19	26	33	16	19	64	30	27	41	43	34	44	57	25	23	34	37	23	26	31	
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	6	11	12	15	15	16	19	1	1	4	1	3	2	6	3	7	8	8	10	11	15	6	
Antall svar	803	119	195	125	140	144	109	1391	95	100	105	86	67	51	2	037	214	295	230	226	211	160	112

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.10 Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år							Over 44 år							18 år og over							Uten studenter	
	Alle	Vedvarende lavinntekt						Alle	Vedvarende lavinntekt						Alle	Vedvarende lavinntekt							
	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015	
Materiell situasjon																							
Andel som disponerer																							
TV	90	94	91	87	86	78	79	99	99	99	98	97	95	92	95	96	95	93	90	84	83	85	
PC	99	67	86	98	94	100	96	91	11	18	27	39	46	62	94	41	53	61	72	80	86	79	
Vaskemaskin	98	89	92	88	79	96	96	99	97	96	94	97	93	93	99	93	94	91	86	95	96	96	
Privatbil	77	43	44	42	41	41	41	89	41	35	39	39	40	51	84	42	40	40	40	40	44	51	
Disponerer ikke PC pga. økonomi	0	9	5	2	3	0	2	1	2	3	4	3	4	5	1	6	4	3	3	2	3	4	
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	10	37	34	35	27	31	31	2	6	6	12	8	9	10	6	22	20	22	20	23	25	18	
Har ikke råd til																							
en ukes ferie spise kjøtt eller fisk annen hver dag holde boligen varm	7	19	27	21	22	21	21	3	20	22	14	8	24	20	4	19	19	17	16	22	21	18	
Andel som ikke har råd til minst to av godene	1		6	10	7	7	5	1		7	2	3	9	9	1		7	3	6	8	6	7	
Andel som har råd til alle godene	92		78	76	76	77	75	97		77	86	92	76	78	95		77	81	82	77	76	77	
Antall svar	803	119	195	125	140	144	109	1391	95	100	105	86	67	51	2	037	214	295	230	226	211	160	112

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Totalt er det en noe mindre andel med betalingsproblemer blant middelaldrende og eldre enn det er blant yngre. Blant husholdninger med vedvarende lavinntekt hvor respondenten er 45 år og over har 13 prosent opplevd minst ett av betalingsproblemene vi har kartlagt og 2 prosent har opplevd minst to av problemene. Tilsvarende tall for unge med lavinntekt er 18 og 6 prosent.

En av tre yngre med lavinntekt har ikke råd å ha bil

Lavinntektsgruppen opplever oftere at de ikke disponerer ulike materielle goder enn befolkningen totalt. 17 prosent av husholdninger med lavinntekt disponerer ikke TV og 4 prosent disponerer ikke vaskemaskin.

I takt med at PC har blitt et stadig viktigere gode, og med at prisutviklingen har vært gunstig, har også andelen som disponerer dette økt i alle grupper, men fremdeles finner vi her klare og sikre forskjeller mellom lavinntektsgrupper og befolkningen totalt. Dette skyldes forskjell blant de middelaldrende og eldre, for blant dem under 45 år med lavinntekt har nesten alle PC. 91 prosent av befolkningen over 45 år disponerer PC. I lavinntektsgruppen 45 år og over disponerer kun 62 prosent PC. Dette er likevel en klar økning fra foregående år. Videre er det kun 5 prosent med lavinntekt i denne aldersgruppen som ikke har skaffet seg PC av økonomiske grunner. Det kan dermed se ut som om behovet er mer styrende enn økonomien når det gjelder PC, selv om det neppe kan forklare hele forskjellen blant dem over 44 år.

De største forskjellene finner vi naturlig nok når det gjelder det dyreste av godene vi har kartlagt, nemlig privatbil. Blant yngre i lavinntektsgruppen disponerer fire av ti bil og blant eldre middelaldrende/eldre disponerer fem av ti bil. I den generelle befolkningen disponerer åtte av ti yngre og ni av ti middelaldrende /eldre bil. Blant alle middelaldrende og eldre sier kun 2 prosent at det er økonomiske grunner til at de ikke har bil. Det er noe høyere blant alle yngre, hvor 10 prosent ikke disponerer bil av økonomiske årsaker. Blant personer med vedvarende lavinntekt er det klart mer utbredt å ikke ha råd til bil. Dette er tre ganger mer utbredt blant personer under 45 år og fem ganger mer utbredt blant personer som er eldre sammenliknet med alle i samme aldersgruppe. 10 prosent av middelaldrende og eldre og 31 prosent blant yngre med lavinntekt oppgir økonomi som den avgjørende årsak til at de ikke disponerer bil. Økonomi ser altså ut til å spille en stor rolle i at lavinntektshusholdninger ikke skaffer seg bil.

Mange med lavinntekt har ikke råd til en ukes ferie

Det er også rimelig å tenke seg at lav inntekt over tid vil kunne påvirke hvilke materielle goder man har råd til. Personer med vedvarende lavinntekt blir i noe større grad enn andre tvunget av økonomi til å ha en monoton kost. 8 prosent i denne gruppen har ikke råd til kjøtt eller fisk minst annenhver dag. Dette gjelder kun 2 prosent av alle husholdninger. Husholdninger med vedvarende lavinntekt har også i mindre grad råd til å reise på ferie. 21 prosent av husholdninger med lavinntekt har ikke råd til en ukes ferie. I hele befolkningen er det bare 4 prosent som ikke har råd til dette. Det var liten forskjell i andelen som hadde råd til å holde boligen varm.

Flest studenthusholdninger som mottar støtte fra andre husholdninger

Det er en større andel i lavinntektsgruppen enn i befolkningen som regelmessig mottar overføringer fra andre husholdninger. 15 prosent av husholdninger med vedvarende lavinntekt sammenliknet med 3 prosent i befolkningen 16 år og over. Dette er støtte som ikke inngår i inntektsmålet vårt og det kan derfor bidra til å minske de økonomiske utfordringene til lavinntektsfamilier.

Det er hovedsakelig de yngre (under 45 år) som mottar økonomiske overføringer fra andre husholdninger. Blant yngre i lavinntektsgruppen mottok hele 19 prosent

slike overføringer, sammenlignet med 6 prosent av alle yngre. Blant middelaldrende og eldre er andelen som mottar slike overføringer klart mindre. Overføringer mellom private husholdninger er mest utbredt når mottakeren er student. Det er likevel en betydelig andel husholdninger uten studenter som også mottar overføringer. Holder vi studenter og elever utenfor finner vi at 6 prosent med lavinntekt mottok regelmessige overføringer fra andre husholdninger i 2015.

Helseforhold

Personer i lavinnteksgruppen har noe dårligere helse enn befolkningen totalt, men forskjellen er mindre enn foregående år. Dette kan blant annet skyldes at eldre ikke er like overrepresentert som tidligere. Gjennomgående har helseforskjellene mellom personer med og uten lavinntekt vært størst blant personer over 44 år. Helseforskjellene mellom gruppene kan komme av at en stor andel av de unge med lavinntekt er studenter i 20-årene, mens mange eldre med lavinntekt er i pensjonsalder.

Blant personer over 44 år i lavinnteksgruppen vurderer 69 prosent sin helse som svært god eller god. Andelen er ikke signifikant høyere i tilsvarende aldersgruppe i den samlede befolkningen, der 75 prosent mener dette. Det er derimot en signifikant større andel eldre/middelaldrende med lavinntekt som vurderer helsen som dårlig eller svært dårlig. 17 prosent av personer med lavinntekt over 44 år vurderer helsen slik, mot 7 prosent i samme aldersgruppe i hele befolkningen.

Også blant de yngre finner vi visse forskjeller. Åtte av ti i aldersgruppen 18-44 med vedvarende lavinntekt oppgir at de har god eller svært god helse. Blant alle i samme alder gjelder dette nesten ni av ti. Andelen som vurderer egen helse som dårlig eller svært dårlig er derimot omtrent lik i begge disse gruppene, 5 prosent blant unge med lavinntekt og 4 prosent blant unge generelt.

Tabell 4.11 Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år						Over 44 år						18 år og over						Uten studenter			
	Alle	Vedvarende lavinntekt					Alle	Vedvarende lavinntekt					Alle	Vedvarende lavinntekt								
	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2001-2003	2005-2007	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2013-2015		
Egenvurdering av helse																						
andel med svært god eller god helse	86	77	83	79	81	72	80	75	35	41	52	62	53	69	80	57	65	66	74	66	77	69
andel med dårlig eller svært dårlig helse	4	5	6	6	6	9	5	7	22	26	19	14	22	17	5	13	14	13	9	14	8	11
Andel med kronisk sykdom	23	22	23	33	31	38	25	37	60	59	48	37	58	56	31	40	39	40	33	44	34	42
Nedatt funksjonsevne																						
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	2	3	3	4	1	6	1	5	13	20	12	5	17	20	4	10	10	8	2	10	7	10
andel med noe nedsatt funksjonsevne	7	8	9	8	10	18	8	12	38	20	13	21	26	22	10	20	13	11	14	20	12	15
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	3	3	5	2	10	6	6	1	4	2	1	2	1	2	2	3	4	1	7	4	5	4
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	7	16	21	23	15	25	20	4	7	6	10	14	14	21	5	12	14	17	14	21	20	24
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	4	13	14	13	11	16	14	2	6	4	6	8	14	18	3	10	10	10	10	16	15	21
Antall svar	803	119	195	125	140	144	109	1391	95	100	105	86	67	512	037	214	295	230	226	211	160	112

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Forekomsten av kronisk sykdom viser langt på vei det samme bildet som egen- vurdering av helsen, små forskjeller blant unge og noen forskjeller blant middel-aldrende/eldre. Med kronisk sykdom menes sykdommer eller helseproblemer som har vart eller er forventet å vare seks måneder eller lenger. 25 prosent av unge med lavinntekt har en slik lidelse. Andelen er bare 2 prosentpoeng mindre blant unge generelt. Blant personer 45 år og over har 37 prosent en kronisk sykdom, mot hele 56 prosent i lavinntektsgruppen. Samlet sett er det liten forskjell mellom personer med og uten lavinntekt, men over tid ser vi at indikatoren har vært svært ustabil. Det har stort sett vært liten forskjell eller kronisk sykdom har vært mer utbredt i lavinntektsgruppen.

Tabell 4.12 Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt¹ etter hovedinntektstakers alder. 2005-2007, 2006-2008, 2008-2010, 2010 -2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent

	18-44 år						45-66 år						18-66 år								
	Alle			Vedvarende lavinntekt			Alle			Vedvarende lavinntekt			Alle			Vedvarende lavinntekt					
	2013-2015	2005-2007	2006-2008	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2005-2007	2006-2008	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015	2005-2007	2006-2008	2008-2010	2010-2012	2012-2014	2013-2015		
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen. Prosent																					
0	19	64	77	59	63	66	68	13	69	63	69	58	63	37	16	65	74	61	62	66	63
1	42	28	19	36	33	28	30	48	17	33	21	32	35	58	44	25	21	33	33	30	34
2+	39	8	4	5	5	5	3	39	14	4	9	10	2	5	39	10	4	6	6	5	3
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent																					
0	18	52	66	56	55	65	62	22	66	66	64	53	82	56	20	55	66	58	55	68	61
1-6	5	12	12	7	9	11	17	1	3	2	1	0	0	5	3	10	11	6	8	9	15
7-11	2	6	4	5	5	5	5	1	3	0	6	7	4	0	1	6	3	5	5	5	5
12+	74	30	17	32	31	19	16	77	28	32	29	39	14	40	75	29	20	31	32	18	20
Gjennomsnittlig antall måneder	13,2	5,2	3,4	5,0	5,0	3,3	3,3	12,7	4,7	4,1	4,5	6,0	2,4	5,5	13,0	5,1	3,5	4,9	5,1	3,1	3,7
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent																					
0	81	83	80	83	85	78	80	75	85	91	90	92	76	73	78	84	82	85	86	77	78
1-6	3	5	9	3	6	7	3	2	1	2	0	2	0	0	2	4	8	2	6	6	3
7-11	2	2	4	2	1	2	1	2	4	0	3	0	0	4	2	2	3	2	1	2	2
12+	14	10	7	12	8	14	16	22	10	7	7	6	24	23	18	10	7	11	8	16	17
Gjennomsnittlig antall måneder	2,2	1,6	1,5	1,8	1,3	2,2	2,0	3,0	1,9	1,0	1,2	1,3	2,8	3,1	2,5	1,7	1,4	1,6	1,3	2,3	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet																					
	4	8	4	6	4	5	1	6	4	2	23	13	10	13	5	7	4	10	8	6	3
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen. Prosent																					
0	95	87	87	85	89	85	87	97	90	94	91	86	87	88	96	88	89	86	88	85	87
1-6	2	4	2	5	4	8	5	1	5	2	1	9	0	5	2	4	2	4	5	7	5
7-11	1	5	2	6	3	4	4	1	1	0	0	0	0	0	1	4	2	4	3	3	3
12+	2	4	8	5	4	3	4	1	4	5	8	5	13	7	2	4	7	5	4	5	5
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	1,7	1,2	1,2	0,9	1,0	1,0	0,2	1,0	0,8	1,1	1,0	1,6	1,1	0,3	1,1	1,2	1,2	0,9	1,1	1,0
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent																					
	19	41	50	43	41	48	42	12	7	5	11	3	6	14	16	32	42	36	35	40	37
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent																					
	3	1	1	7	3	5	3	21	50	55	42	49	42	20	12	13	11	15	10	12	6
Antall som svarte																					
	663	159	139	114	133	142	91	758	50	32	37	29	34	26	1421	209	171	151	162	176	117

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Også når vi ser på nedsatt funksjonsevne, er det variasjoner fra år til år. De fleste år har det vært små forskjeller mellom unge med og uten lavinntekt, og i år har 9 prosent i begge disse gruppene sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne. Blant eldre har det vært større forskjeller mellom dem med og dem uten lavinntekt, og i 2015 er andelen med nedsatt funksjonsevne mer enn dobbelt så stor blant middelaldrende og eldre med lavinntekt. 20 prosent av personer over 44 år med lavinntekt har sterkt nedsatt funksjonsevne og 22 prosent noe nedsatt. Blant alle i denne aldersgruppen er andelen henholdsvis 5 og 12 prosent.

Det er få som i løpet av de siste 12 månedene ikke har fått den medisinske hjelpen de har behov for, men dette er noe mer utbredt i lavinntektsgruppen (2 mot 5 prosent). Udekket behov for tannlegehjelp forekommer imidlertid oftere. I den voksne befolkningen totalt oppgir 5 prosent at de har et udekket behov for tannlegehjelp. Blant lavinntektsgruppen er andelen fire ganger så stor. Det er også en relativt betydelig andel blant personer med lavinntekt som oppgir økonomiske årsaker til at de ikke har fått dekket sitt behov for tannlegehjelp. Mens 3 prosent av befolkningen totalt ikke oppsøker tannlege av økonomiske årsaker, sier 15 prosent av dem med lavinntekt dette.

Tilknytning til arbeidslivet

Det er kanskje ikke så overraskende at personer med vedvarende lavinntekt har en svakere tilknytning til arbeidslivet, sammenlignet med andre husholdninger med hovedinntektstaker i yrkesaktiv alder. For de aller fleste er yrkesinntekt den absolutt viktigste inntektskilden og manglende tilknytning er derfor en viktig årsak til at man havner i lavinntektsgruppen.

Kun 37 prosent av lavinntektshusholdninger har minst en helårs yrkesaktiv, sammenlignet med 84 prosent av alle husholdninger. Lavinntektshusholdninger jobber klart mindre heltid enn befolkningen ellers mellom 18 og 66 år. Det jobbes 12 måneder eller mer med heltidsarbeid i 75 prosent av alle husholdninger. I kun 20 prosent av lavinntektshusholdninger jobbes det samlet sett 12 måneder eller mer. Deltidsarbeid er derimot omtrent like utbredt blant personer med lavinntekt som i befolkningen totalt. I begge disse gruppene ble det jobbet minst én måned med deltid i 22 prosent av husholdningene.

Personer mellom 45 og 66 år med lavinntekt bor i husholdninger der det jobbes mer enn blant yngre med lavinntekt. Det var helårsarbeid i 63 prosent av husholdningene til middelaldrende med lavinntekt, men kun 32 prosent av husholdningene til yngre. Det jobbes både mer heltid og deltid blant middelaldrende. I snitt ble det jobbet 3,3 måneder heltid og 2 måneder deltid i husholdningene til yngre med lavinntekt det foregående året. Blant middelaldrende ble det jobbet 5,5 måneder heltid og 3,1 måneder deltid. Det ble jobbet 13,2 måneder heltid i husholdningene til alle mellom 18 og 44 år og 12,7 i husholdningene til alle mellom 45 og 66 år.

Husholdninger med lavinntekt kategoriserte seg i noe større grad som arbeidsledig sammenlignet med befolkningen generelt. I snitt gikk man 1 måned arbeidsledig i husholdningene til personer med lavinntekt mellom 18 og 66 år, mens man kun var arbeidsledig 0,3 måneder i tilsvarende aldersgruppe i hele befolkningen. Det er også en betydelig større andel husholdninger med heltidsstudenter blant lavinntektshusholdninger sammenlignet med befolkningen i samme aldersgruppe (37 mot 16 prosent). Det er særlig stor forskjell blant unge med lavinntekt, der 42 prosent av husholdninger har minst en heltidsstudent mot 19 prosent av husholdningene til alle i samme aldersgruppe. Det er derimot ikke mer utbredt å ha en pensjonist i lavinntektshusholdninger. 12 prosent av personer mellom 16 og 66 år har minst en heltidspensjonist i husholdningene. Til motsetning fra tidligere år er denne andelen mindre i lavinntektshusholdninger, der kun 6 prosent har minst en heltidspensjonist.

4.8. Lavinntekt innen ulike grupper

I kapittel 5 vil det bli presentert en rekke forskjellige økonomiske indikatorer for ulike grupper av befolkningen. I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen flere av de samme gruppene, der statistikkgrunnlaget er inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Kvinner og menn

Det er små forskjeller i forekomsten av vedvarende lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates hadde 9,8 prosent av alle kvinner vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2012-2014, mens menn hadde en andel på 8,2 prosent (tabell 4.13). Det er først og fremst en større andel minstepensjonister og eneforsørgere blant kvinnene som forklarer forskjellen mellom kjønnene ved bruk av denne lavinnteksdefinisjonen.

Barnefamilier

På samme måte som for årlig lavinntekt, er andelen enslige forsørgere med vedvarende lavinntekt større enn for par med barn. Mens om lag 6,5 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2012-2014, var tilsvarende andel for enslige forsørgere mer enn tre ganger så stor: 20,7 prosent. Husholdningstypen er her basert på situasjonen siste året i treårsperioden (2014).

Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt øker betydelig med barnetallet både innen parfamilier og enslige forsørgere. Mens andelen med vedvarende lavinntekt blant par med to barn bare er 4,1 prosent, er tilsvarende andel så stor som 25,5 prosent blant par med minst fire barn.

En stor andel av de store barnefamiliene har innvandrerbakgrunn. Vi ser nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt for barn med innvandrerbakgrunn i kapittel 4.10.

Unge aleneboende

Unge som bor alene er blant gruppene som er mest overrepresentert blant de med lavinntekt. Blant unge som bor alene er det likevel et meget høyt innslag av studenter som er med på å påvirke andelen med lavinntekt. Dersom vi utelater studenter som mottar studielån, hadde 28,3 prosent av alle aleneboende under 35 år vedvarende lavinntekt i 2014. Andelen unge aleneboende med vedvarende lavinntekt har økt noe de siste årene.

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har bodd alene. Mens altså godt over hver fjerde ungdom som hadde bodd alene i minst tre påfølgende år hadde vedvarende lavinntekt, faller andelen når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som var aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt mindre enn 1 av 5. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge. Det må også bemerkes at unge aleneboende utmerker seg ved å være en gruppe med relativt høy inntektsmobilitet. Tidligere analyser (for eksempel Kaur 2013) har vist at mange unge enslige har et relativt kortvarig opphold i lavinntektsgruppen.

Innvandrere

Ifølge tabell 4.13 hadde nesten 28 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn, det vil si personer som selv har innvandret eller som er norskfødte med innvandrerforeldre, vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2012-2014. Denne andelen har økt noe siden 2011. Det er ingen store forskjeller i andelen med lavinntekt mellom kvinner og menn med innvandrerbakgrunn. Den største andelen med 3-årsinntekter under lavinnteksgrensen finner vi blant innvandrere

eller norskføde med innvandrereforeldre med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika. Blant disse var andelen 35,2 prosent. Det var en noe større andel menn enn kvinner med vedvarende lavinntekt blant disse innvandrerne.

Det er likevel betydelige forskjeller i vedvarende lavinntekt innen innvandrerbefolkningen, blant annet ut fra landbakgrunn. Dette vil bli nærmere omtalt i neste kapittel.

Pensjonister

Innen de store trykdegruppene har det vært en gunstig utvikling når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Alderspensionistene har for eksempel gått fra å være en gruppe der så mange som 1 av 4 hadde vedvarende lavinntekt på slutten av 1990-tallet, til en andel på under 10 prosent i perioden 2012-14. Alderspensionistene har dermed gått fra å være betydelig overrepresentert i lavinnteksgruppen, til å ha en lavinnteksandel om lag som i befolkningen totalt.

Det er ikke særlig forskjell i lavinnteksandelene for alderspensjonister og uførepensjonister. I treårsperioden 2012-2014 hadde 8,5 prosent av uførepensjonistene vedvarende lavinntekt. Dette var en liten økning i fra forrige måling (7,7 prosent). Uførepensjonister har likevel fremdeles en noe mindre risiko for å ha kronisk lave inntekter enn befolkningen generelt.

Aleneboende minstepensjonister er en gruppe som skiller seg ut ved å være sterkt overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, når en benytter EUs lavinntekstgrense på 60 prosent av medianen. I perioden 2012-2014 hadde henholdsvis 67,9 prosent og 56,7 prosent av alders- og uførepensjonister med minstepensjon vedvarende lavinntekt. Dette var en noe større andel enn året før, men likevel en noe mindre andel enn det som var tilfellet midt på 2000-tallet.

Andre grupper

Også andre mottakere av ulike stønader er overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt. Dette gjelder for eksempel personer som mottar kvalifiseringsstønad og nyankomne innvandrere som deltar i introduksjonsordningen. Blant mottakerne av kvalifiseringsstønad hadde mer enn annenhver person vedvarende lavinntekt i 2014, mens dette gjaldt for nesten 2 av 3 mottakere av introduksjonsstønad. Den økonomiske situasjonen til personer som mottar arbeidsavklaringspenger er derimot klart bedre. Andelen med vedvarende lavinntekt i perioden 2012-2014 blant disse var på vel 16 prosent. Innen alle disse gruppene har imidlertid andelen med lavinntekt økt de siste årene.

Tabell 4.13 Andel personer med vedvarende lavinntekt¹, etter ulike kjennemerker. 1997-1999 – 2012-2014. Prosent

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2008- 2010	2009- 2011	2010- 2012	2011- 2013	2012- 2014
Kvinner og menn											
Kvinner	10,8	9,9	10,0	10,2	10,6	10,6	10,3	10,1	10,3	10,5	10,7
Menn	7,1	7,1	7,7	8,7	8,1	8,2	8,3	8,3	8,6	8,8	9,2
Kvinner og menn (uten studenter)²											
Kvinner	10,0	9,1	9,0	8,8	9,2	9,2	8,9	8,5	8,7	9,4	9,8
Menn	6,2	6,5	6,8	7,0	6,9	7,1	7,0	7,0	7,2	7,8	8,2
Barnefamilier											
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhusholdning i alle årene i treårsperioden	8,6	4,5	10,0	11,1	15,8	17,6	17,8	17,9	19,6	21,6	23,3
Personer i enslig forsørgerhusholdning siste året i treårsperioden	8,3	4,0	8,4	10,1	14,2	15,8	15,9	16,0	17,2	18,7	20,7
med 1 barn	:	:	:	:	9,5	10,3	10,1	10,2	10,9	12,1	13,6
med 2 barn	:	:	:	:	12,9	14,8	15,1	15,1	16,4	17,9	19,9
med 3 eller flere barn	:	:	:	:	28,6	32,1	32,8	33,3	36,1	37,9	40,5
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år	3,4	3,4	5,1	6,4	6,5	6,6	6,7	6,8	7,3	7,9	8,6
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år	2,9	3,0	4,1	4,9	5,0	5,2	5,2	5,3	5,6	6,1	6,5
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 1 barn	1,8	2,1	3,6	2,8	3,6	3,9	4,1	4,2	4,7	5,4	5,8
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 2 barn	2,2	1,8	1,9	2,4	2,9	3,2	3,2	3,3	3,5	3,8	4,1
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 3 eller flere barn	4,3	4,8	7,3	9,8	8,8	8,9	8,9	8,9	9,4	9,9	10,7
herav med 4 eller flere barn	:	:	:	:	20,8	21,3	21,4	21,6	22,5	23,8	25,5
herav med 5 eller flere barn	:	:	:	:	40,8	40,8	40,6	40,7	42,7	43,8	47,1
Alle barn under 18 år	4,1	3,3	5,6	6,7	7,3	7,7	7,7	7,6	8,0	8,6	9,4
Unge aleneboende											
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	29,2	33,3	32,8	38,7	44,5	44,1	44,9	46,4	48,1	43,5	41,8
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	27,4	20,3	26,3	32,9	28,3	29,8	31,1	32,6	33,8	36,8	36,9
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	11,4	10,3	12,6	15,6	12,3	12,9	13,7	14,6	15,6	17,0	18,2
Unge aleneboende (uten studenter)²											
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	17,3	21,5	19,0	22,6	22,3	23,3	23,7	24,4	26,0	26,9	28,3
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	14,3	11,8	16,6	15,4	15,3	16,9	17,4	18,2	19,0	32,5	30,0
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	7,6	6,8	9,1	10,6	9,5	10,3	10,8	11,3	12,4	16,0	17,2
Innvandrerbefolkningen											
Innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre	22,5	19,4	24,8	28,9	26,7	26,0	25,2	24,9	25,9	26,7	27,7
av dette: kvinner	:	:	:	:	26,0	25,6	24,8	24,3	25,4	26,3	27,4
av dette: menn	:	:	:	:	27,5	26,5	25,6	25,4	26,4	27,1	27,9
Personer som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	27,6	23,3	30,1	35,3	31,8	30,3	29,1	28,6	29,7	30,5	31,5
av dette: kvinner	:	:	:	:	30,8	29,6	28,4	27,8	29,0	29,9	31,1
av dette: menn	:	:	:	:	32,8	31,0	29,7	29,3	30,5	31,1	32,0
herav fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika	:	:	:	:	34,7	33,1	31,8	31,3	32,6	33,8	35,2
av dette: kvinner	:	:	:	:	33,5	32,2	30,8	30,2	31,4	32,6	34,1
av dette: menn	:	:	:	:	35,9	34,0	32,8	32,4	33,8	35,0	36,4
Folketrygdpensjonister											
Alderspensionister (i hele treårsperioden)	28,1	26,0	22,3	20,5	17,8	15,8	13,9	12,1	11,1	10,3	9,7
Alderspensionister (minst ett år)	26,1	24,9	20,8	18,8	16,4	14,6	12,7	10,5	9,3	8,9	8,6
Uførepensionister (i hele treårsperioden)	9,9	7,2	6,5	7,0	8,0	8,3	7,6	6,6	6,9	7,7	8,5
Uførepensionister (minst ett år)	9,9	7,2	7,2	6,6	7,9	8,1	7,3	6,6	7,0	7,7	8,6
Aleneboende minstepensjonister (siste året)	:	:	:	:	73,9	70,1	64,9	57,6	57,9	61,2	63,8
- med alderspensjon	:	:	:	:	79,1	75,6	70,6	63,1	62,8	65,8	67,9
- med uførepensjon	:	:	:	:	59,9	57,2	51,1	44,1	47,0	51,8	56,7

Tabell 4.13 forts

Andre grupper												
Mottakere av kvalifiseringstønad (første året)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	49,1	51,8
Mottakere av introduksjonsstønad (første året)	:	:	:	:	:	:	:	52,0	56,9	61,0	64,8	
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (siste året)	:	:	:	:	:	:	:	12,8	14,1	15,3	16,2	
Personer med nedsatt arbeidsevne (siste året)	:	:	:	:	:	:	:	20,0	21,4	23,2	26,4	
Alle personer uten studenter	8,1	7,8	7,9	7,9	8,1	8,1	7,9	7,7	7,9	8,6	9,0	
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,3	9,2	9,5	9,6	9,9	

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-), Statistisk sentralbyrå.

4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt

Som det går fram av tabell 4.13 så er personer med innvandrerbakgrunn betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt. Det er imidlertid betydelige variasjoner innen innvandrerbefolkningen, for eksempel med hensyn til landbakgrunn, som ikke kommer til syne når en bare ser på innvandrergruppen samlet. I tillegg viser det seg at med økt botid, reduseres også risikoen for å ha vedvarende lavinntekt.

Andelen med lavinntekt mer enn halvert etter ti års botid

Tabell 4.14 viser andelen med vedvarende lavinntekt innen ulike innvandrergrupper og etter ulik botid i landet.

Det går fram av tabellen at med økt botid, faller også andelen innvandrere med lavinntekt. For alle innvandrere som bare har bodd i landet i 3 år, hadde vel halvparten vedvarende lavinntekt i 2014. For innvandrere som har bodd i landet fra 4 til 9 år er andelen med lavinntekt på 28,5 prosent, og faller ytterligere til 20,2 prosent for alle som har bodd i landet i minst 10 år. På tross av dette har innvandrere med svært lang botid i Norge mer enn dobbel så stor andel med vedvarende lavinntekt, som det en finner i befolkningen generelt (9 prosent).

Det er likevel store variasjoner mellom innvandrergruppene, der noen innvandringsland peker seg ut ved å ha en svært stor andel med vedvarende lavinntekt selv etter lang botid. Dette gjelder for eksempel for innvandrere med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan, Irak og Somalia. Selv etter ti års botid hadde for eksempel innvandrere med bakgrunn fra disse landene en andel med vedvarende lavinntekt på mellom 28 og 62 prosent.

Blant de innvandrergruppene der andelen med lavinntekt – etter minst 10 års botid – er på nivå med hele befolkningen, finner en først og fremst innvandrere fra vesteuropeiske land som Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland. Men også for noen innvandrere med bakgrunn fra land utenfor Europa er andelen med vedvarende lavinntekt relativt liten, når de har bodd i landet i flere år. Dette gjelder for eksempel for innvandrere fra India og Sri Lanka, der andelen med lavinntekt ligger på henholdsvis 11 og 15 prosent. Den store variasjonen i lavinntekt innen grupper av innvandrere med like lang botid, tilsier at også andre faktorer enn botid er med på å forklare variasjoner i vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.14 Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt¹, etter botid. Treårsperioden 2012-2014. Prosent

	I alt	Botid		
		3 år	4-9 år	10 år og lengre
Hele befolkningen ²	9,0	-	-	-
Innvandrere ³	26,3	50,3	28,5	20,2
<i>Landbakgrunn fra³:</i>				
Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania:	12,5	32,2	15,1	8,5
Øst-Europa, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Tyrkia:	30,5	54,6	31,7	24,6
Danmark	8,7	23,8	14,7	6,7
Sverige	9,9	23,9	11,4	7,2
Storbritannia	11,2	29,3	15,8	7,6
India	11,9	23,5	9,7	10,9
Tyskland	13,3	37,4	14,7	9,2
Sri Lanka	16,4	42,3	26,4	14,5
Bosnia-Hercegovina	17,1	28,0	11,9	17,3
Vietnam	18,6	41,0	24,3	17,5
Filippinene	20,1	52,5	22,1	10,3
Polen	25,2	45,3	23,8	13,1
Russland	25,8	40,5	30,6	21,6
Iran	26,7	70,7	39,1	20,3
Tyrkia	28,1	34,8	28,0	28,0
Pakistan	31,0	49,4	36,5	29,1
Marokko	32,4	50,0	33,4	31,5
Afghanistan	48,4	79,0	56,6	37,9
Irak	49,5	74,5	60,0	44,9
Syria	52,8	86,9	53,2	38,4
Somalia	70,7	94,2	74,7	61,6

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden, er ikke inkludert.

³ Inkluderer kun innvandrere og ikke norskfødte med innvandrerforeldre.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Stor forskjell i lavinntektsrisiko mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn ...

Innvandrerbefolkningen består hovedsakelig av personer som selv har innvandret til Norge, og de fleste som er norskfødte med innvandrerforeldre er fremdeles unge som ennå bor sammen med foreldrene. Imidlertid så begynner flere av de norskfødte med innvandrerbakgrunn å nå en alder der det er naturlig at de flytter hjemmefra for å danne egne husholdninger. I det følgende skal vi se nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre i aldersgruppen 25-39 år, sammenlignet med innvandrere i samme aldersgruppe og personer uten innvandrerbakgrunn.

Sammenligner en andelen med vedvarende lavinntekt i denne aldersgruppen, viser det seg at det er betydelige forskjeller innen innvandrerbefolkningen. De som selv er innvandrere har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt som er nesten dobbelt så stor som blant de som er norskfødte med innvandrerforeldre. Forskjellen er størst i aldersgruppen 30-34 år. Andelen med vedvarende lavinntekt er her på 23,7 for de som selv har innvandret til landet, mens de norskfødte hadde en andel på 11,4 prosent (tabell 4.15).

Det går også fram av tabellen at det er små forskjeller mellom innvandremenn og innvandrerkvinner med hensyn til det å tilhøre husholdninger med lav inntekt. Blant norskfødte med innvandrerforeldre har derimot kvinnene en klart mindre andel med vedvarende lavinntekt, enn menn i samme aldersgruppe.

... og mellom norskfødte med innvandrerbakgrunn og de uten innvandrerbakgrunn

Selv om de som er andregenerasjons innvandrere ser ut til å klare seg klart bedre økonomisk enn de som selv er innvandrere, er andelen med vedvarende lavinntekt likevel klart større blant de norskfødte med innvandrerbakgrunn enn blant de som ikke har innvandrerbakgrunn. Blant dem som er i alderen 30-34 år, hadde de norskfødte mer enn dobbelt så stor andel i lavinntektsgruppen enn dem som ikke har innvandrerbakgrunn. Blant 35-39 åringene øker denne forskjellen ytterligere. I denne aldersgruppen har de norskfødte mer enn tre ganger større andel i lavinntektsgruppen enn de uten innvandrerbakgrunn, henholdsvis 14 prosent og 4,5 prosent.

Tabell 4.15 Andelen kvinner og menn 25-39 år¹ i husholdninger med vedvarende lavinntekt². Treårsperioden 2012-2014. Prosent

	Alle	Innvandrere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Uten innvandringsbakgrunn
Kvinner og menn				
25-29 år	14,5	31,8	17,0	10,6
30-34 år	9,9	23,7	11,4	5,4
35-39 år	8,4	21,9	14,0	4,5
Alle	10,9	25,2	14,7	6,8
Antall i befolkningen	936 936	202 422	11 890	722 624
Kvinner				
25-29 år	14,6	31,9	16,0	10,4
30-34 år	9,8	23,5	10,4	5,3
35-39 år	8,5	22,0	12,9	4,6
Alle	10,9	25,3	13,6	6,7
Antall i befolkningen	461 764	101 533	5 747	354 484
Menn				
25-29 år	14,5	31,8	18,1	10,8
30-34 år	10,0	24,0	12,4	5,5
35-39 år	8,4	21,7	15,1	4,4
Alle	10,9	25,1	15,7	6,9
Antall i befolkningen	475 172	100 889	6 143	368 140

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden, er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Landbakgrunn har stor betydning

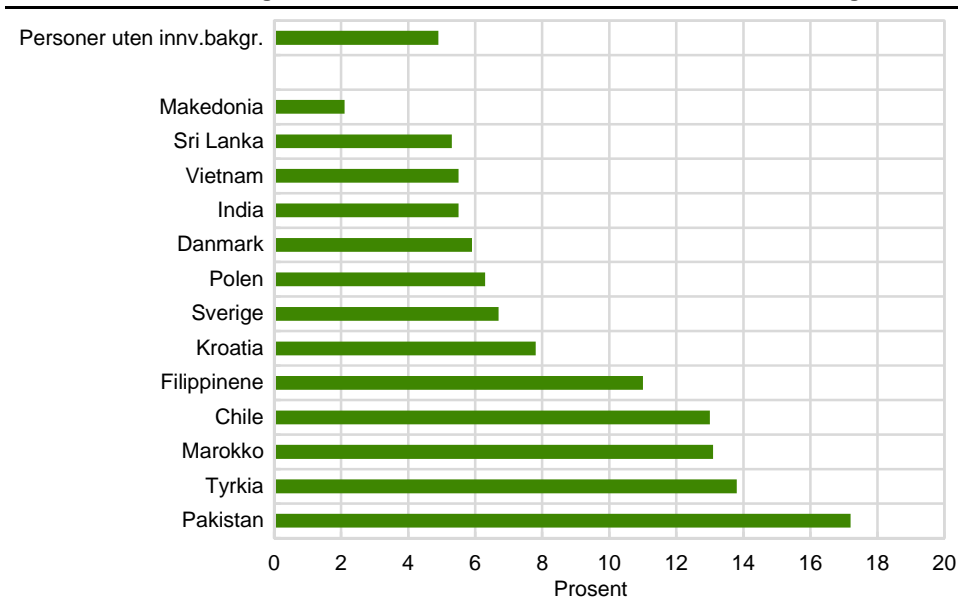
På tross av at de norskfødte med innvandrerforeldre har det til felles at de alle er født og oppvokst i Norge, så er det til dels betydelig forskjeller i lavinntektsrisiko avhengig av hvilken landbakgrunn foreldrene har. Figur 4.1 viser andelen personer mellom 30-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt, etter landbakgrunn. Vi avgrensner oss her til kun å se på dem som har bakgrunn fra de største innvandringslandene for denne aldersgruppen.

Blant de i 30-årene uten innvandrerbakgrunn var andelen med vedvarende lavinntekt på 4,9 prosent i 2014. Det er kun de norskfødte med innvandrerforeldre fra Makedonia som har en mindre andel med lavinntekt enn de uten innvandrerbakgrunn. Lavinntektsandelen er svært liten for denne gruppen, bare 2 prosent. Også norskfødte i denne aldersgruppen med foreldre som har innvandret fra land som Sri Lanka, Vietnam og India har en relativt liten andel med vedvarende lavinntekt, om lag samme andel som de uten innvandrerbakgrunn.

Blant de med relativt mange i lavinntektsgruppen finner vi norskfødte med innvandrerforeldre fra Chile, Marokko og Tyrkia der andelen med vedvarende lavinntekt lå på 13-14 prosent i 2014. Aller størst andel med vedvarende lavinntekt har norskfødte med innvandrerbakgrunn fra Pakistan, der andelen var på over 17 prosent, det vil si 3,5 ganger høyere enn for denne aldersgruppen helt

uten innvandrerbakgrunn. Norskfødte med pakistansk bakgrunn er også den klart største gruppen blant de mellom 30-39 år, og utgjør mer enn 40 prosent av alle norskfødte med innvandrerbakgrunn i denne aldersgruppen.

Figur 4.1 Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år¹ med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt², etter foreldrenes landbakgrunn. 2014

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden, er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

Vi ser avslutningsvis på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, med særlig fokus på barn med innvandrerbakgrunn.

I 2014 var det 978 000 barn under 18 år som også hadde vært bosatt i landet i de to foregående årene. Blant disse barna tilhørte 9,4 prosent en husholdning med vedvarende lavinntekt (tabell 4.16). Dette tilsvarer et antall i befolkningen på om lag 92 000 barn. Andelen barn i lavinntekts-husholdninger har økt hvert år siden 2011.

Det har blitt flere barn som tilhører en husholdning med vedvarende lave inntekter i alle aldersgrupper, men økningen har vært mest markant blant de yngste barna. En grundigere gjennomgang av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier er gitt i Epland og Kirkeberg (2016).

Mer enn halvparten av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, men det er igjen store variasjoner avhengig av hvilket opprinnelsesland barna har. I 2014 hadde 39 prosent av alle barn med bakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika vedvarende lavinntekt. Dette betyr at om lag 46 000 av de i alt 92 000 barna i lavinntektsgruppen, hadde innvandrerbakgrunn fra ett av disse områdene.

Det er likevel betydelige forskjeller i lavinntektsandelene etter hvilket opprinnelsesland barna har. Den største andelen med lavinntekt finner vi blant barn med bakgrunn fra land som Irak, Afghanistan, Syria, Eritrea og Somalia, der mellom 52 og 77 prosent av barna bor i familier med vedvarende lavinntekt (EU-

60). Også barn med bakgrunn fra Pakistan er kraftig overrepresentert i lavinnteksgruppen.

Blant innvandrerbarn i husholdninger med relativt liten andel med vedvarende lavinntekt, finner vi barn med bakgrunn fra Bosnia, Sri Lanka, India, og Filippinene.

Det kan være flere forklaringer på hvorfor landbakgrunn betyr så mye for innvandrerbarnas sannsynlighet for å tilhøre lavinnteksgruppen. Som tidligere vist kan for eksempel ulik botid ha betydning for foreldrenes muligheter til å skaffe seg inntektsgivende arbeid. Selv om alle barn som blir omtalt i dette kapitlet har bodd i Norge i minst tre år (2012-2014), vil barn med kort botid – for eksempel nyankomne flyktninger – trolig ha mindre sannsynlighet for å ha foreldre som er godt etablert på arbeidsmarkedet, enn barn med foreldre som har bodd lenge i landet. Det har i tillegg vist seg at barn som er overrepresentert i lavinnteksgruppen ofte kommer fra land der det er vanlig med store familier og svak yrkestilknytning blant mødrene (Epland og Kirkeberg 2014a).

De siste årene har det vært en økning i andelen innvandrerbarn i lavinntekts-husholdninger. Siden det også har blitt flere innvandrere i befolkningen utgjør innvandrerbarn en økende andel av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Også her viser vi til Epland og Kirkeberg (2016) for en nærmere gjennomgang av utviklingen for denne gruppen av barnefamilier.

Store regionale forskjeller i lavinntekt blant barn

Det er betydelige regionale forskjeller i andelen barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Oslo skiller seg ut ved å ha den største andelen barn i lavinnteksgruppen. I 2014 hadde mer enn hvert sjettede barn i Oslo vedvarende lavinntekt. Men også andre fylker på Østlandet har en relativt stor andel barn i lavinnteksgruppen. Dette gjelder både for Østfold, Hedmark og Telemark. Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt er minst blant barn bosatt på Vestlandet, Trøndelag og i Nord-Norge. Aller minst risiko har barn i Rogaland, der andelen var på 6,2 prosent i 2014.

Tabell 4.16 Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden. 2004-2006 – 2012-2014. Prosent og antall barn i alt

	Andel barn med vedvarende lavinntekt							Antall barn i befolkningen						
	2004-2006	2006-2008	2008-2010	2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2004-2006	2006-2008	2008-2010	2009-2011	2010-2012	2011-2013	2012-2014
Barn under 18 år	7,0	7,6	7,7	7,6	8,0	8,6	9,4	959 000	961 000	965 000	970 000	974 000	976 000	978 000
Barn 0-5 år	7,0	8,0	8,1	8,1	8,8	9,6	10,5	226 000	230 000	236 000	241 000	244 000	246 000	246 000
Barn 6-10 år	7,5	8,0	8,0	7,7	8,1	8,6	9,4	302 000	295 000	294 000	293 000	295 000	300 000	304 000
Barn 11-17 år	6,7	7,1	7,3	7,3	7,6	8,1	8,8	432 000	436 000	435 000	436 000	434 000	431 000	428 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre	35,5	36,4	34,2	33,1	34,4	35,6	36,8	74 000	83 000	96 000	104 000	111 000	119 000	128 000
med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	37,5	38,2	35,9	34,8	36,3	37,6	39,0	67 000	76 000	87 000	93 000	100 000	107 000	114 000
herav fra:														
Polen	18,2	28,2	35,1	33,4	30,9	30,2	29,6	1 000	2 000	5 000	7 000	9 000	10 000	12 000
Litauen		27,2	28,6	29,6	35,2	36,1	35,0	0	0	1 000	2 000	3 000	4 000	5 000
Russland	44,9	38,2	35,1	32,2	34,7	36,2	38,9	2 000	3 000	3 000	3 000	3 000	4 000	4 000
Bosnia-Hercegovina	12,1	10,5	10,3	8,8	10,0	10,5	11,1	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Kosovo		31,0	28,0	26,8	27,7	26,8	27,6	0	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Makedonia	27,0	26,6	22,9	23,3	24,6	22,8	23,2	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Tyrkia	41,7	40,5	35,1	32,8	33,3	34,6	36,0	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Marokko	42,1	42,8	39,9	37,7	39,4	40,0	40,6	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Eritrea		25,9	29,3	37,6	44,4	48,3	52,3	0	1 000	1 000	2 000	2 000	2 000	3 000
Somalia	64,0	72,4	70,1	67,0	70,3	74,3	77,1	6 000	8 000	9 000	10 000	10 000	10 000	11 000
Afghanistan	65,3	58,1	47,5	45,7	49,3	51,1	52,5	2 000	3 000	3 000	3 000	3 000	4 000	4 000
Sri Lanka	14,0	13,3	11,6	11,0	12,3	12,7	13,9	4 000	4 000	5 000	5 000	4 000	4 000	4 000
Filippinene	8,9	15,4	11,9	10,4	12,0	13,4	14,9	1 000	1 000	1 000	2 000	2 000	2 000	2 000
India	13,0	13,9	11,6	10,1	9,2	9,0	9,4	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Irak	61,0	58,8	52,8	51,2	54,3	57,1	59,0	6 000	7 000	8 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Iran	29,5	25,6	21,6	20,3	22,4	25,5	28,6	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Kina	38,0	33,9	28,3	24,5	23,0	23,3	23,6	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Pakistan	46,6	43,7	41,3	41,0	40,5	40,9	42,2	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Syria	:	:	:	:	:	:	58,3	:	:	:	:	:	:	1 000
Thailand	12,7	13,1	13,7	15,1	15,5	17,1	19,2	1 000	1 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Vietnam	20,4	19,8	18,5	17,9	17,9	18,1	18,2	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Chile	17,5	17,6	15,6	15,5	15,1	20,3	22,4	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Bostedsfylke. Barn under 18 år														
Østfold	9,0	10,3	10,9	10,9	11,3	12,1	13,3	53 000	53 000	53 000	54 000	54 000	54 000	54 000
Akershus	4,7	5,4	5,5	5,5	5,8	6,3	6,9	114 000	116 000	117 000	119 000	120 000	121 000	123 000
Oslo	14,7	16,6	16,0	15,6	15,9	16,5	16,9	90 000	93 000	97 000	99 000	101 000	102 000	104 000
Hedmark	7,9	8,5	8,5	8,7	9,2	10,1	11,4	36 000	36 000	35 000	35 000	35 000	35 000	34 000
Oppland	6,9	7,2	7,8	7,7	8,2	9,1	10,3	36 000	35 000	35 000	34 000	34 000	34 000	33 000
Buskerud	7,7	8,2	8,3	8,5	9,1	9,6	10,6	50 000	50 000	51 000	51 000	51 000	51 000	52 000
Vestfold	7,0	7,9	8,6	8,7	9,3	10,1	10,9	45 000	46 000	46 000	46 000	46 000	46 000	46 000
Telemark	8,7	9,3	9,2	8,9	9,7	10,7	12,1	33 000	32 000	32 000	32 000	31 000	31 000	31 000
Aust-Agder	7,5	7,9	8,3	8,6	9,4	9,7	10,5	22 000	22 000	22 000	22 000	23 000	23 000	23 000
Vest-Agder	6,8	7,0	8,0	7,9	8,3	9,2	10,0	36 000	36 000	36 000	36 000	37 000	37 000	37 000
Rogaland	5,6	5,1	5,1	4,9	5,3	5,6	6,2	92 000	92 000	93 000	94 000	95 000	96 000	97 000
Hordaland	5,7	6,0	6,0	6,0	6,4	6,9	7,5	97 000	97 000	98 000	99 000	99 000	99 000	99 000
Sogn- og fjordane	4,7	4,8	4,5	4,6	5,0	5,5	6,5	23 000	23 000	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Møre og Romsdal	5,1	5,0	5,0	5,0	5,4	6,0	6,8	52 000	51 000	51 000	51 000	51 000	51 000	51 000
Sør-Trøndelag	6,0	6,3	6,4	5,8	5,9	6,5	7,1	57 000	57 000	57 000	57 000	57 000	57 000	58 000
Nord-Trøndelag	6,9	7,0	7,0	7,1	7,2	7,8	8,5	28 000	28 000	27 000	27 000	27 000	27 000	27 000
Nordland	5,6	6,1	6,1	5,8	6,2	7,0	8,2	49 000	48 000	46 000	46 000	45 000	45 000	44 000
Troms	5,0	5,3	5,1	5,1	5,6	6,1	6,9	32 000	32 000	31 000	31 000	31 000	30 000	30 000
Finnmark	4,5	5,1	5,1	5,2	5,6	6,5	7,1	16 000	15 000	15 000	15 000	14 000	14 000	14 000

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediagjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

5. Sosiale indikatorer for ulike grupper

5.1. Sosiale indikatorer for barn og barnefamilier

Jon Epland, Mads Ivar Kirkeberg og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Etter 2011 har barn større lavinntektsrisiko enn befolkningen i alt
- Barn med innvandrerbakgrunn er nå i flertall blant barn i lavinntektsgruppen
- Sterk sammenheng mellom tilknytning til arbeidslivet og lavinntekt blant barnefamilier
- Økte inntektsforskjeller blant barnefamiliene
- Barnefamilier med lav inntekt opplever i større grad dårligere boforhold og opplever oftere boutgiftene som tyngende, sammenlignet med andre barnefamilier
- Lavere yrkesaktivitet blant enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt enn andre barnefamilier

I alt var det nesten 1 124 000 personer under 18 år som var registrert bosatt i Norge ved utgangen av 2014. Av disse hadde omtrent 15 prosent innvandrerbakgrunn. Denne andelen har nær doblet seg siden 2004, da 8 prosent av barna enten var innvandrere eller norskfødte barn av innvandrerforeldre.

Ifølge befolkningsstatistikken bodde 76 prosent av alle barn under 18 år med begge foreldrene i 2014, og 55 prosent bodde i husholdninger der foreldrene var gift. Om lag 84 prosent av barna bodde i en husholdning med to voksne, enten sammen med begge foreldrene, med mor/stefar, eller med far/stemor (Statistisk sentralbyrå 2016b).

Andelen husholdninger med barn har gått betraktelig ned de siste tiårene. I 2014 var det barn under 18 år i knapt 30 prosent av alle husholdningene. I 1980 gjaldt dette for nær 40 prosent av husholdningene. Det har særlig vært en nedgang i andelen par med barn, mens andelen av husholdningene som består av enslige foreldre, har økt noe i perioden (Statistisk sentralbyrå 2016b).

I dette kapittelet ser vi nærmere på sosiale indikatorer for barn og barnefamilier. Mer konkret vil vi se på husholdninger med enslige forsørgere og par med barn – begge familietyper med minst ett barn i alderen 0-17 år.

Lavinntekt

Barnefamilier har generelt god økonomi, men sammenlignet med husholdninger uten barn har de inntektsmessig tapt terreng de siste årene (se også Epland og Kirkeberg 2016). Dette har igjen ført til at barn under 18 år har gått fra å være en gruppe med mindre risiko for å tilhøre en lavinntektshusholdning enn befolkningen generelt, til å bli overrepresentert. I 2014 tilhørte 12 prosent av alle barn under 18 år en husholdning med årlig lavinntekt, mens andelen i befolkningen (uten studenter) var på 10,8 prosent. Lavinntektsandelen for barn og barnefamilier i tabell 5.1.1 inkluderer studenter. Dersom studenter utelates reduseres lavinntektsandelen blant alle barn under 18 år til 11,5 prosent i 2014. I 2011 var andelen med lavinntekt blant barn (uten studenter) på 9,5 prosent sammenlignet med en lavinntektsandel i hele befolkningen (uten studenter) på 9,6 prosent.

Det er imidlertid store forskjeller innen gruppen av barn og barnefamilier. 8 prosent av alle personer tilhørende parhusholdninger med barn under 18 år, hadde lavinntekt i 2014. Til sammenlikning var dette tallet på 26,7 prosent for de som tilhørte en husholdning med én forsørger. Det vil si at barn som bodde med enslig

mor eller far hadde en langt større risiko for å tilhøre lavinntektsgruppen, enn barn i parhusholdninger.

Tabell 5.1.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Enslige forsørgere	293 429	303 824	301 590	307 543
Andel med lavinntekt	21,6	23,5	25,5	26,7
Antall med lavinntekt	63 400	71 400	76 900	82 100
Par med barn 0-17 år	1 952 179	1 944 541	1 937 273	1 938 390
Andel med lavinntekt	6,6	6,9	7,6	8,0
Antall med lavinntekt	129 800	134 600	146 700	154 500
Barn under 18 år	1 114 938	1 119 036	1 123 557	1 123 551
Andel med lavinntekt	9,7	10,4	11,4	12,0
Antall med lavinntekt	108 600	116 200	128 600	134 500

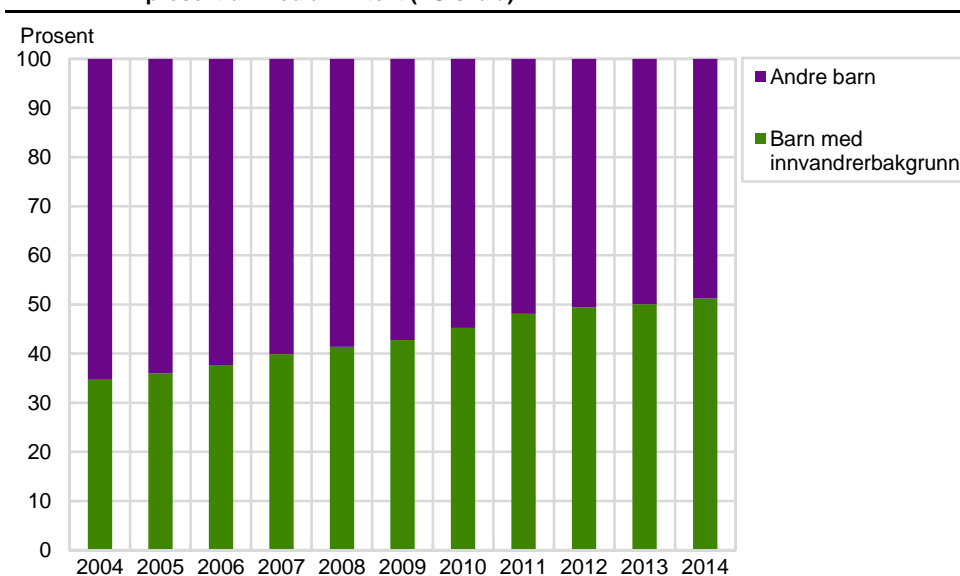
¹ Avrundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det er flere forklaringer på hvorfor det har blitt flere barn som tilhører en lavinntektshusholdning, men både økt innvandring av barnefamilier der foreldrene har en svak tilknytning til arbeidsmarkedet og nedskjæringer i viktige stønader som f.eks. barnetrygd, forklarer mye. En grundigere gjennomgang av dette er gitt i Epland og Kirkeberg (2016).

Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i lavinntektsgruppen og andelen øker for hvert år. Årsaken er ofte en kombinasjon av barnerike familier og svak yrkestilknytning hos foreldrene. Av de 129 000 barna med årlig lavinntekt i 2014, der vi utelater barn av studenter og fosterbarn, hadde vel 66 000 innvandrerbakgrunn. Det vil si at over halvparten av barna i lavinntektsgruppen hadde innvandrerbakgrunn ved utgangen av 2014. Denne andelen var på 35 prosent i 2004 og har hatt en jevn økning de siste årene (se figur 5.1.1).

Figur 5.1.1 Andelen barn under 18 år i husholdninger med en inntekt etter skatt under 60 prosent av medianinntekt (EU-skala)

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Barnefamilier har en sterk og stabil tilknytning til arbeidslivet. I 2014 var det kun 8,6 prosent av alle barn under 18 år som tilhørte en husholdning der ingen personer hadde yrkestilknytning. Andelen uten yrkestilknyttede har likevel økt

noe de siste årene - i 2011 var denne andelen på 8,2 prosent. Andel i befolkningen uten yrkestilknytning, der også alderspensjonistene inngår, var for øvrig på 22,9 prosent i 2014. Barnefamilier har i tillegg oftere yrkesinntekter som viktigste inntektskilde sammenliknet med befolkningen. Om lag ni av ti barn under 18 år i 2014 tilhørte husholdninger der yrkesinntekter utgjorde den største inntekten i husholdningen. Denne andelen har vært stabil de siste årene. Tilsvarende andel for befolkningen sett under ett var på drøyt 74 prosent.

Det er imidlertid også her store forskjeller innen gruppene av barnefamilier. Drøyt 29 prosent av de som bodde i husholdninger med én forsørger hadde ingen yrkestilknyttede i husholdningen i 2014. Til sammenlikning var denne andelen på kun 3,9 prosent i parhusholdninger med barn, og har ligget stabilt på mellom tre og fire prosent de siste årene. Forskjellene mellom familietypene er også store når vi ser på andel personer i husholdninger der yrkesinntekter er den viktigste inntektskilden. I gruppen enslige forsørgere hadde 69,7 prosent yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2014. Dette er 1,7 prosentpoeng høyere enn i 2011 som er tidsperioden som dekkes i tabell 5.1.2. Tilsvarende andel var langt større for gruppen par med barn, der 94 prosent hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2014 – en andel som har vært stabil over årene 2011-2014.

Fra tabell 5.1.2 kan en klart se den sterke sammenhengen mellom manglende tilknytning til arbeidslivet og lavinntekt. Blant alle barn under 18 år i lavinnteksgruppen bodde nær halvparten (48,7 prosent) i en husholdning uten noen yrkestilknyttede personer i 2014. Andelen har vært stabil rundt 48-49 prosent i årene 2011-2014. Enslige forsørgere med lavinntekt har en svakere tilknytning til arbeidslivet enn par med barn. Blant enslige forsørgere var andelen personer uten yrkestilknytning i 2014 på 66,5 prosent i lavinnteksgruppen, mens tilsvarende andel var på 35,8 prosent for par med barn. Denne indikatoren har forbedret seg noe de siste årene for enslige forsørgere, men vært stabil for par med barn.

Tabell 5.1.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Enslige forsørgere	29,9	29,6	29,2	29,3
Med lavinntekt	69,8	69,6	67,3	66,5
Par med barn 0-17 år	3,7	3,7	3,9	3,9
Med lavinntekt	35,7	36,0	36,5	35,8
Barn under 18 år	8,2	8,3	8,5	8,6
Med lavinntekt	48,4	49,2	49,3	48,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
Med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Enslige forsørgere	68,0	68,5	69,0	69,7
Med lavinntekt	33,7	33,9	35,9	38,3
Par med barn 0-17 år	93,8	94,0	94,0	94,0
Med lavinntekt	61,2	61,7	61,7	62,3
Barn under 18 år	88,9	89,1	89,1	89,1
Med lavinntekt	49,7	49,6	50,1	51,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.1.2 viser også at andelen som har yrkesinntekt som viktigste inntektskilde var langt mindre for alle barnefamilier i lavinnteksgruppen, uavhengig av familietype, sammenliknet med de som ikke hadde lavinntekt. Drøyt halvparten (51,3 prosent) av alle barn under 18 år i lavinnteksgruppen, tilhørte i 2014 en husholdning som hadde yrkesinntekt som viktigste

inntektskilde. Blant enslige forsørgere med lavinntekt, hadde 38,3 prosent yrkesinntekt som største inntektskilde. Tilsvarende andel for gruppen par med barn var langt større. Mer enn seks av ti (62,3 prosent) i denne gruppen hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Dette tyder på at yrkesinntekt er en relativt viktigere inntektskilde for barnefamilier i par, mens overføringer fra det offentlige er mer utbredt blant eneforsørgerne. Som vi skal se på senere i dette kapitlet, er pensjoner fra folketrygden, barnetrygd og sosialhjelp de viktigste inntektskildene fra det offentlige.

Utdanning

I dette avsnittet skal vi se nærmere på utdanningsnivået til barnefamiliene målt ved hvor stor andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstakeren har utdanning kun på grunnskolenivå.

Utdanningsnivået i befolkningen generelt er lavere enn blant barnefamiliene. Tabell 5.1.3 viser at andelen barn under 18 år i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning var på 15,2 prosent i 2014. Indikatoren har gått noe ned de siste årene fra 16,1 prosent i 2011. Samme tabell viser også forskjellen i utdanningsnivå blant ulike typer barnefamilier. Blant enslige forsørgere var andelen med lav utdanning på 24,5 prosent i 2014. Blant par med barn var tilsvarende andel 12,9 prosent. På samme måte som i befolkningen, har andelen med lav utdanning blitt redusert noe blant barnefamiliene de siste årene.

Utdanningsnivået er langt lavere for de med lavinntekt. Dette gjelder både for hele befolkningen og for barnefamiliene. Nær 4 av 10 barn (38,4 prosent) i lavinntektsgruppen tilhørte i 2014 en husholdning med en hovedinntektstaker som hadde utdanning kun på grunnskolenivå.

Tabell 5.1.3. Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Enslige forsørgere	26,0	25,6	25,2	24,5
Med lavinntekt	43,2	43,7	43,2	42,0
Par med barn 0-17 år	14,0	13,6	13,4	12,9
Med lavinntekt	33,8	34,4	34,9	33,9
Barn under 18 år	16,1	15,8	15,6	15,2
Med lavinntekt	38,1	38,9	39,4	38,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

I dette avsnittet benytter vi andelen personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp som indikatorer på økonomisk utsatthet. Som det går fram av tabell 5.1.4, er barnefamiliene noe mer økonomisk utsatt enn befolkningen sett under ett. I hele befolkningen var det om lag 5 prosent som tilhørte husholdninger som mottok bostøtte eller sosialhjelp i 2014, mens disse andelene var henholdsvis 6,6 og 6,2 prosent for familiene til barn under 18 år. I tillegg tilhørte 4,1 prosent av alle barn en husholdning som både mottok bostøtte og sosialhjelp i 2014. Til sammenlikning var denne andelen på 2,6 prosent for hele befolkningen.

Tabell 5.1.4 viser at enslige forsørgere er klart mer økonomisk utsatt enn par med barn og befolkningen generelt. Både mottak av sosialhjelp og bostøtte er mer utbredt blant eneforsørgerne. Drøyt 20 prosent av de som tilhører en husholdning med en enslig forsørger mottok bostøtte i 2014 – sammenlignet med kun 3,3 prosent blant par med barn. Disse andelene har vært stabile i perioden 2011-2014.

For mottak av sosialhjelp er andelene 15,2 og 3,9 prosent blant henholdsvis enslige forsørgere og par med barn.

Forskjellene mellom familietyperne er ikke like store når vi ser på lavinntektsgruppen. Tabell 5.1.4 viser for eksempel at andelen som mottok sosialhjelp i husholdninger med en enslig forsørger var på 34,4 prosent i lavinntektsgruppen, mens denne andelen var på 28,1 prosent for par med barn under lavinnteksgrensen. Både mottak av sosialhjelp og bostøtte har økt de siste årene blant barnefamilier med lavinntekt.

Tabell 5.1.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Enslige forsørgere	20,8	20,6	20,1	20,2
Med lavinntekt	45,7	47,1	45,7	45,6
Par med barn 0-17 år	3,2	3,1	3,3	3,3
Med lavinntekt	25,9	27,2	28,0	28,0
Barn under 18 år	6,5	6,5	6,5	6,6
Med lavinntekt	34,3	36,0	35,2	35,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Enslige forsørgere	14,7	14,2	14,6	15,2
Med lavinntekt	32,3	32,5	32,7	34,4
Par med barn 0-17 år	3,8	3,6	3,8	3,9
Med lavinntekt	25,8	27,0	27,4	28,1
Barn under 18 år	5,9	5,7	6,0	6,2
Med lavinntekt	29,3	30,3	30,2	31,3
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Enslige forsørgere	10,6	10,3	10,5	11,3
Med lavinntekt	25,6	25,8	26,1	27,7
Par med barn 0-17 år	2,0	1,9	2,1	2,2
Med lavinntekt	18,2	19,5	20,0	20,4
Barn under 18 år	3,7	3,7	3,8	4,1
Med lavinntekt	22,1	23,1	23,2	24,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Når renteutgiftene overstiger 15 prosent av husholdningenes samlede inntekt før skatt, kan det være en indikasjon på høy rentebelastning. Høy gjeldsbelastning er i denne sammenhengen definert som der hvor husholdningens samlede gjeld utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede inntekt før skatt i løpet av et år. I løpet av 2000-tallet har norske husholdninger lånt stadig mer penger, og mange husholdninger har nå en svært høy gjeld i forhold til inntekten. I 2014 tilhørte 17,6 prosent av befolkningen (uten studenter) en husholdning der gjelden var minst tre ganger høyere enn den samlede inntekten. I 2011 var tilsvarende andel 15,6 prosent.

Gjeldsbelastningen er økende blant barnefamiliene. Dette må sees i sammenheng med et lavt rentenivå og utviklingen i boligmarkedet med en sterk økning i boligprisene. Blant par med barn var andelen med høy gjeldsbelastning på 19,6 prosent i 2011 og økte til 22,6 prosent i 2014. Blant enslige forsørgere var tilsvarende økning fra 24,5 til 27,9 prosent.

Tabell 5.1.5 viser at blant par med barn hadde 11,8 prosent en høy rentebelastning i 2014, mens dette var tilfelle for 17 prosent blant enslige forsørgere. Rentebelastningen påvirkes i høy grad av utlånsrenten. På grunn av lave og fallende utlånsrenter de siste årene, har rentebelastningen vært stabil for barnefamiliene, på tross av at gjelda har økt. Blant barnefamilier har andelen med høy rentebelastning vært tilnærmet uforandret siden 2012.

Enslige forsørgere med lavinntekt har en mindre andel med både høy rente- og gjeldsbelastning, enn enslige forsørgere som ikke var i lavinntektsgruppen. Dette skyldes at det blant disse er færre med egen bolig og som dermed har boliggjeld. Par med barn i lavinntektsgruppen har en større andel med høy rentebelastning enn alle par med barn, mens det er små forskjeller i andelen med høy gjeldsbelastning.

Tabell 5.1.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Enslige forsørgere	15,4	16,6	16,8	17,0
Med lavinntekt	13,4	13,2	13,0	13,3
Par med barn 0-17 år	10,8	11,6	11,8	11,8
Med lavinntekt	18,6	17,3	16,2	16,0
Barn under 18 år	11,7	12,7	12,8	12,9
Med lavinntekt	16,5	15,6	14,8	14,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Enslige forsørgere	24,5	25,7	26,5	27,9
Med lavinntekt	18,7	17,8	17,9	18,8
Par med barn 0-17 år	19,6	20,6	21,5	22,6
Med lavinntekt	24,8	23,0	22,4	22,4
Barn under 18 år	20,5	21,6	22,6	23,8
Med lavinntekt	22,3	20,9	20,4	20,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Tabell 5.1.6 viser inntektssammensetningen for ulike typer barnefamilier i 2014. Tabellen viser at yrkesinntekter utgjorde en større andel av den samlede inntekten for barnefamilier sammenlignet med befolkningen sett under ett. Mens yrkesinntekter utgjorde drøyt 80 prosent av den samlede inntekten for alle familier med barn under 18 år, var tilsvarende andel på 69 prosent for hele befolkningen. Yrkesinntekt er den største inntektskilden for alle typer barnefamilier. Den inntektsmessige betydningen er allikevel lavere for enslige forsørgere enn for par med barn – henholdsvis 68 og 83 prosent av samlet husholdningsinntekt før skatt. For enslige forsørgere har ulike overføringer en større betydning for husholdningsinntekten enn for par med barn.

For alle familietyper i lavinntektsgruppen utgjorde yrkesinntekter en klart mindre andel av den samlede husholdningsinntekten enn de som ikke hadde lavinntekt. Dette kommer også klart fram i figur 5.1.2. Husholdninger i lavinntektsgruppen er mer avhengig av ulike typer overføringer som pensjoner fra folketrygden, barnetrygd og sosialhjelp. For par med barn under lavinntektsgrensen utgjorde yrkesinntekter 56 prosent av den samlede husholdningsinntekten i 2014 mens ulike overføringer utgjorde 42 prosent. Enslige forsørgere med lavinntekt hadde en mye større andel overføringer enn par med barn i lavinntektsgruppen. 64 prosent av den samlede inntekten blant enslige forsørgere

med lavinntekt bestod av overføringer i 2014. Størst inntektsmessig betydning har pensjoner fra folketrygden med en andel på 23 prosent, fulgt av barnetrygd med en andel på 9 prosent og sosialhjelp som utgjorde 7 prosent av husholdningsinntekten.

Tabell 5.1.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen, barn og barnefamilier¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Barn under 18 år			Enslige forsørgere			Par med barn 0-17 år		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	81	82	49	68	73	35	83	84	56
Kapitalinntekter ³	6	6	3	5	5	2	3	4	1	5	5	2
Overføringer	25	24	59	15	13	49	28	23	64	12	11	42
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	4	4	15	10	8	23	3	3	11
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	1	3	1	1	2	1	1	4
Barnetrygd	1	1	2	2	2	6	5	4	9	2	2	5
Kontantstøtte	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Stønad til barnetilsyn	-	-	0	0	-	0	1	0	1	-	-	-
Mottatt underholdsbidrag ⁴	0	0	1	0	0	2	2	2	5	0	0	0
Studiestipend	0	0	1	0	0	2	1	1	2	0	0	2
Bostøtte	0	0	2	0	0	3	1	0	4	0	-	2
Sosialhjelp	0	0	4	0	0	5	1	1	7	0	0	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	1 037 500	1 116 200	375 500	523 700	600 200	283 100	1 151 600	1 208 700	440 300
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	765 600	819 400	312 600	418 400	470 600	254 200	839 300	878 400	351 000
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁵	365 000	401 600	141 600	368 200	393 800	152 500	277 800	316 700	155 600	391 100	410 500	149 500
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	3,8	3,8	3,7	2,6	2,5	2,8	4,0	4,0	4,3
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	636 801	569 191	67 610	120 326	91 283	29 043	484 298	448 328	35 970

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

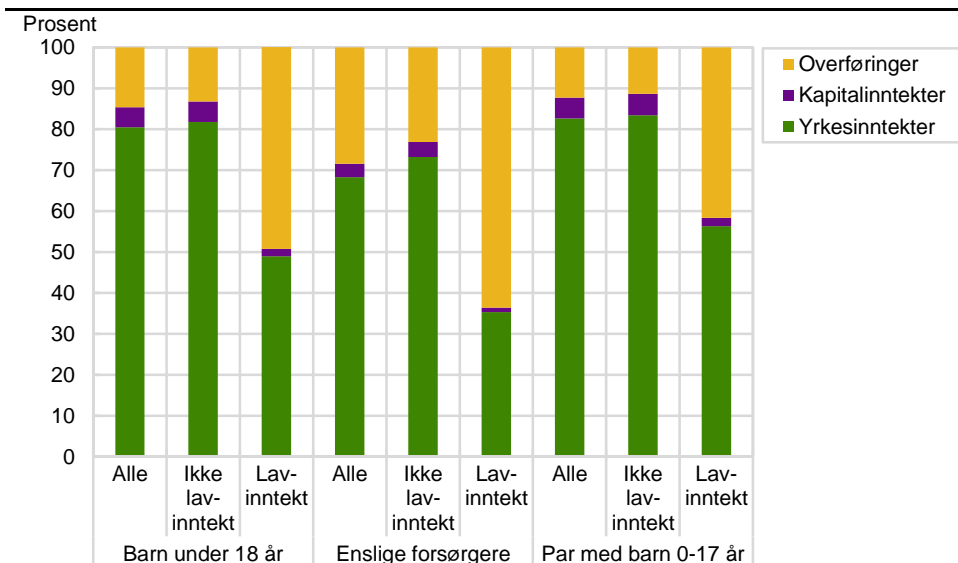
⁴ Omfatter kun offentlig avtalt barnebidrag.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Til tross for at yrkesinntekter var en viktigere inntektskilde for par med barn enn for enslige forsørgere, var gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet lavere for par med barn i lavinnteksgruppen enn for enslige forsørgere i lavinnteksgruppen. Dette kan blant annet forklares ved at antall personer i husholdningen er betydelig større for par med barn - gjennomsnittlig 4,3 personer - i forhold til enslige forsørgere som har en gjennomsnittlig husholdningsstørrelse på 2,8 personer. Tabell 5.1.6 viser også at gjennomsnittlig husholdningsstørrelse var høyere i lavinnteksgruppen, sammenlignet med de som ikke hadde lavinntekt. Det er i flere analyser vist en nær sammenheng mellom antall barn i husholdningen og sannsynligheten for å havne i lavinnteksgruppen (blant annet Epland og Kirkeberg 2016).

Figur 5.1.2. Barn og barnefamilier med og uten lavinntekt¹. Ulike inntekters andel av samlet inntekt. 2014

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala. Negative kapitalinntekter er satt lik 0.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

De siste årene har det skjedd en betydelig demografisk endring med hensyn til hvem som befinner seg nederst i inntektsfordelingen. Mens det tidligere var en klar overvekt av eldre husholdninger nederst i fordelingen, er det i dag barn og unge som er mest overrepresentert. Det har også blitt større inntektsforskjeller innen barnefamiliene. Som vist i Epland og Kirkeberg (2016), økte avstanden mellom toppen og bunnen av inntektsfordelingen blant barnefamiliene mellom 2000-2014. Det er første og fremst en svak inntektsvekst de siste årene til dem nederst i fordelingen som forklarer dette.

Tabell 5.1.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Enslige forsørgere	2,89	2,92	3,00	3,08
Par med barn 0-17 år	2,97	2,99	3,01	3,11
Barn under 18 år	3,14	3,19	3,20	3,32
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Enslige forsørgere	2,23	2,27	2,34	2,37
Par med barn 0-17 år	2,32	2,35	2,40	2,45
Barn under 18 år	2,46	2,51	2,57	2,63
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Enslige forsørgere	0,206	0,209	0,214	0,219
Par med barn 0-17 år	0,215	0,215	0,217	0,224
Barn under 18 år	0,224	0,226	0,227	0,235

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Den økte inntektsulikheten blant barnefamiliene blir også bekreftet ut i fra de ulikhetsmålene vist i tabell 5.1.7 for årene 2011-2014. Forholdstallet mellom gjennomsnittsinntekten til den høyeste og laveste femdelen av befolkningen var på 3,60 i 2014. Tilsvarende forholdstall for alle familier med barn under 18 år var på 3,32. For par med barn og enslige forsørgere er dette ulikhetsmålet på

henholdsvis 3,11 og 3,08. Sammenlignet med 2011 har dette forholdstallet økt både blant enslige forsørgere og par med barn. Også de andre ulikhetsmålene viser at inntektsforskjellene blant barnefamilier har økt de siste årene.

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for barn og barnefamilier basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for ulike kategorier av barnefamilier, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

Her vil vi beskrive indikatorer for ulike kategorier av barnefamilier. Den første kategorien vi skal se på er enslige forsørgere. Dette er definert som personer som ikke er gift eller samboende, og som bor sammen med barn (enten egne barn eller stebarn) i alderen 0-17 år⁷. 75 prosent av eneforsørgere er kvinner. Utdanningsnivået er noe lavere i denne gruppen enn blant par med barn. 18 prosent av enslige forsørgere bor i husholdninger der ingen har utdanning ut over grunnskolen. Dette er 14 prosentpoeng høyere enn blant par med barn. Andelen med høyere utdanning er derimot 13 prosentpoeng lavere.

Den andre kategorien av barnefamilier er par med barn, der yngste barn er i alderen 0-17 år. Her har vi også muligheten til å se nærmere på barnefamilier med lavinntekt. Lavinntekt er definert på to forskjellige måter. Den første gruppen er de barnefamiliene som tilhører den tidelen (første desil) av barnefamilier med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet. Den andre gruppen er barnefamilier som tilhører den laveste femtedelen (første kvintil). Årsaken til at vi har valgt å definere to lavinntektsgrupper er at det er relativt få husholdninger i første inntektsdesil, og dermed blir tallene noe usikre. Som forbruksvekter er EU-skalaen brukt (se kapittel 2).

De ulike kategoriene av barnefamilier har en noe ulik alderssammensetning. Det er en større andel yngre blant barnefamiliene med lavest inntekt, sammenlignet med alle barnefamilier. 15 prosent av personene i husholdninger i første inntektsdesil er under 25 år, mens 9 prosent i første kvintil er så unge. Blant alle barnefamilier er andelen på kun 2 prosent. Barnefamiliene med lav inntekt bor mindre sentralt enn andre barnefamilier. Omtrent én av fire bor i en av landets fire største byer eller i Akershus. Blant alle barnefamilier bor mer enn en av tre i disse kommunene.

Innvandrere er overrepresentert blant barnefamiliene med lavest inntekt. Omtrent én av fire er innvandrere, mot én av ti i alle barnefamilier. Studentandelen er også klart større, noe som kan være med på å forklare den lave inntekten. I første desil ser 11 prosent på seg selv hovedsakelig som studenter. Denne andelen er på 7 prosent i første kvintil og 2 prosent blant alle barnefamilier.

Boligstandard og eierforhold

Enslige forsørgere

Syv av ti enslige forsørgere eier sin egen bolig. Til sammenligning gjelder dette hele ni av ti av par med barn og åtte av ti i befolkningen som helhet. Dette har holdt seg stabilt de siste ti årene.

Enslige forsørgere har noe mindre boligareal sammenlignet med alle par med barn. Mens enslige forsørgere i gjennomsnitt bor på 122 kvadratmeter, bor alle

⁷ For perioden 1987-1997 er enslig forsørger definert som ikke gift eller samboende som bor sammen med barn i alderen 0-19 år.

par med barn i snitt i en bolig på hele 171 kvadratmeter. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, kommer enslige forsørgere omtrent likt ut som alle barnefamilier, med sine 44 mot 43 kvadratmeter. Befolkningen som helhet bor i boliger på 122 kvadratmeter. I befolkningen samlet er det i snitt mindre husholdninger. Det bor 2,1 person i en gjennomsnittshusholdning, mens det bor 2,8 personer i husholdningene til enslige forsørgere og 4 personer i husholdningene til par med barn. Dette gjør at de har de et boligareal per person på 58 kvadratmeter. Den lave gjennomsnittlige boligstørrelsen blant enslige forsørgere kan henge sammen med at en liten andel bor i enebolig. 47 prosent bor i en slik bolig, sammenliknet med 73 prosent blant par med barn. Andelen som bor i andre småhus er derimot noe større blant enslige forsørgere, en av fire mot en av fem blant alle barnefamilier.

Tabell 5.1.8 Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere¹. 1991, 1995, 1997, 2001, 2005, 2007, 2009, 2011 og 2013-2015

	Enslige forsørgere											Alle
	1991	1995	1997	2001	2005	2007	2009	2011	2013	2014	2015	2015
Andel personer som												
bor i enebolig, våningshus	43	44	40	50	56	56	48	52	39	49	47	60
bor i småhus ellers	36	36	36	25	22	21	28	24	25	23	27	17
bor i husholdning som eier	65	61	70	62	69	70	68	67	69	71	72	81
bor i husholdning som er selveier	42	41	47	48	55	56	53	58	51	57	55	71
bor trangt	6	6	3	7	6	3	3	9	5	2	8	8
bor svært romslig	15	16	15	16	19	25	19	21	22	22	21	32
Bor i bolig												
med råte eller fukt	15	12	14	13	14	12	12	7
som er utsatt for støy	13	17	14	15	18	14	16	11
som er utsatt for forurensning	10	8	11	12	8	8	12	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	8	9	7	11	7	8	6
Boligareal per husholdning. Kvm.												
	94	..	97	108	110	113	111	119	115	116	122	122
Boligareal per person. Kvm.	39	..	42	42	44	45	43	46	46	45	44	58
Antall svar i alt	113	126	124	132	226	202	221	156	211	219	195	6 333

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.1.9 Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2005, 2006, 2007, 2009, 2011, 2013-2015

	Barnefamilier med lav inntekt															Alle par med barn 0-17 år					Alle
	1. desil								1. kvintil							2006	2013	2014	2015		
	2001	2005	2007	2009	2011	2013	2014	2015	2001	2005	2007	2009	2011	2013	2014					2015	
Andel personer som																					
bor i enebolig, våningshus	68	69	62	72	60	61	68	58	72	74	71	73	72	70	76	68	75	71	72	73	60
bor i småhus ellers	23	13	20	16	10	14	14	18	21	13	16	13	9	12	11	15	16	18	18	20	17
bor i husholdning som eier	74	70	71	70	57	57	61	65	82	78	79	78	72	73	74	78	91	91	92	93	81
bor i husholdning som er selveier	70	60	61	63	50	48	54	57	77	69	71	69	66	64	67	68	83	83	84	86	71
bor trangt	28	29	28	35	34	43	36	43	22	22	24	25	25	30	26	29	12	10	9	10	8
bor svært romslig	10	11	11	11	14	10	13	13	10	10	12	12	14	12	14	15	17	22	22	21	32
Bor i bolig																					
med råte eller fukt	11	10	13	9	20	19	15	12	9	10	13	11	14	13	11	14	7	7	7	7	7
som er utsatt for støy	..	14	12	11	15	14	11	14	..	12	10	9	12	11	10	9	10	9	8	7	11
som er utsatt for forurensning	..	6	5	6	10	11	12	10	..	6	7	6	8	8	9	11	6	7	6	9	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	7	5	1	7	3	6	5	..	6	3	2	5	3	5	4	3	3	4	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm.																					
	140	134	136	137	128	122	137	131	139	141	142	141	144	138	152	142	157	167	170	171	122
Boligareal per person. Kvm.	32	31	31	31	30	29	32	31	31	32	33	32	33	32	35	33	39	42	42	43	58
Antall svar i alt	101	196	194	143	121	139	149	97	203	394	394	281	246	291	326	247	1989	1642	1861	1535	6333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Når vi ser på forholdet mellom antall personer og antall rom, har ikke enslige forsørgere bodd trangere enn par med barn i løpet av perioden vi har undersøkt. I 2015 bodde 8 prosent av aleneforeldre trangt, mot 10 prosent blant par med barn. Andelen som bor svært romslig er lik i begge grupper (21 prosent). Andelen som bor svært romslig er derimot klart større i befolkningen som helhet. 32 prosent av alle husholdninger har minst tre rom mer enn antall husholdningsmedlemmer.

Enslige forsørgere rapporterer i noe større grad om lav standard på en del indikatorer for boligens tekniske stand og bomiljø sammenlignet med befolkningen totalt og alle par med barn. Dobbelt så stor andel enslige forsørgere som par med barn oppgir å bo i bolig med fukt og råte (henholdsvis 12 og 7 prosent). Enslige forsørgere er også mer utsatt for støy fra trafikk, industri eller naboer, og bor i noe større grad i et område utsatt for kriminalitet, vold og hærverk sammenlignet med par med barn og befolkningen generelt.

Barnefamilier med lav inntekt

Nesten åtte av ti barnefamilier i den laveste inntektskvintilen eier sin egen bolig. I den laveste desilen eier under syv av ti bolig. Blant den laveste desilen ser det ut til å ha vært en nedgang i andell eiere fra tidlig 2000-tallet. Eierandelen ligger også noe lavere enn 15 år før i den laveste kvintilen, men der har endringen vært mindre. Blant alle par med barn har andelen holdt seg stabil på ni av ti i samme periode og på åtte av ti for befolkningen generelt.

Både blant alle par med barn og blant barnefamilier i laveste inntektskvintil bor rundt syv av ti i enebolig. I motsetning til enslige forsørgere, hvor knappe fem av ti bor i enebolig, bor denne gruppen barnefamilier i større grad i enebolig enn befolkningen som helhet. Seks av ti nordmenn bor slik. Blant den tiendedelen av barnefamilier med lavest inntekt er andelen som bor i enebolig på nivå med befolkningen som helhet.

Når det gjelder boligstandard, kommer barnefamilier med lav inntekt dårligere ut enn andre grupper, også enslig forsørgere. Dette gir først og fremst utslag i romslighet, der vi ser at 29 prosent av de med lav inntekt (laveste kvintil) bor trangt. Blant barnefamilien med aller lavest inntekt bor 43 prosent trangt. Andelen er signifikant mindre enn blant alle par med barn, der 10 prosent bor trangt. Andelen som bor svært romslig er også mindre blant barnefamilier med lav inntekt, men denne forskjellen er mindre.

Barnefamilier med lav inntekt har i gjennomsnitt noe større boliger enn hva som er landsgjennomsnittet, men mindre enn blant alle par med barn. Dette kan henge sammen med at en stor andel bor utenfor store byer. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, har barnefamilier med lav inntekt både mindre plass per person enn hele befolkningen, og alle par med barn. Dette er fordi husholdningene til barnefamilier i laveste kvintil og desil i snitt har 4,3 medlemmer, mot 4 blant alle par med barn.

Boligøkonomi

Enslige forsørgere

Enslige forsørgere betaler i gjennomsnitt betydelig mer for å bo sammenlignet med befolkningen som helhet. En enslig forsørger som leier bolig betaler i gjennomsnitt 98 600 kroner i årlig husleie. Til sammenligning ligger landsgjennomsnittet på 69 800 kroner. Ser en på tidsperioden 2006-2015, ser vi videre at forskjellene har økt. Mens enslige forsørgere i snitt betalte 11 800 kroner mer enn befolkningen som helhet i 2006, er forskjellen på 28 800 kroner i 2015. I faste 2010-kroner er dette en økning på 50 prosent for enslige forsørgere, mens økningen i befolkningen totalt er på 35 prosent. Også når vi ser på eiere, kommer

enslige forsørgere dårligere ut, som i gjennomsnitt betaler nesten 7 000 kroner mer enn landsgjennomsnittet i renter og avdrag på boliglån i 2015.

Samme tendens finner vi ved å se på andelen som har boutgifter som overstiger 25 prosent av husholdningens samlede disponible inntekt. Nesten halvparten av enslige forsørgere har høy boutgiftsbelastning, mot en av fire i befolkningen generelt. Videre finner vi at andelen med høy boutgiftsbelastning har holdt seg rundt samme nivå for befolkningen totalt i tidsperioden 2006-2014. Blant enslige forsørgere har andelen økt fra 33 prosent i 2006 til 44 prosent i 2015. Dette henger sammen med den store økningen i husleieutgifter blant enslige forsørgere som vi kommenterte over. Andelen med lav boutgiftsbelastning er også betydelig mindre blant enslige forsørgere sammenliknet med befolkningen generelt (henholdsvis 19 og 39 prosent). Med lav boutgiftsbelastning mener vi husholdninger som bruker under 10 prosent av deres samlede inntekt på boligutgifter. Forskjellene mellom enslige forsørgere og landsgjennomsnittet i andel med både høy og lav boutgiftsbelastning er statistisk sikker.

Også når vi ser på det subjektive målet for boligøkonomi, kommer enslige forsørgere dårligere ut. Nesten to av tre opplever boutgiftene som svært eller noe tyngende. Blant befolkningen som helhet har derimot litt mer enn en av tre denne oppfatningen. Andelen som mener at utgiftene er svært tyngende er tre ganger så stor blant enslige forsørgere (18 mot 6 prosent). I begge grupper har det vært et lite fall de siste ti årene i andelen som synes det er tyngende å betale for bolig.

Sammenligner vi enslige forsørgere med par med barn, betaler de omtrent like mye i husleie, men par med barn betaler betydelig mer i renter og avdrag (128 300 kroner). På den andre siden har par med barn i gjennomsnitt høyere samlet inntekt etter skatt, og dermed lavere boutgiftsbelastning. Til tross for mye høyere utgifter til husleie/boliglån har par med barn også betydelig lavere boutgiftsbelastning enn landsgjennomsnittet.

Tabell 5.1.10 Boligøkonomi for enslige forsørgere¹. 1991, 1995, 1997, 2001, 2005, 2009, 2011, 2013 og 2015

	Enslige forsørgere									Alle
	1991	1995	1997	2001	2005	2009	2011	2013	2015	2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	29 400	34 800	42 300	45 600	53 000	67 300	79 500	80 800	98 600	69 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	7	2	0	5	1	2	5	7	4	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	40 100	37 200	52 400	52 900	78 700	77 700	77 300	81 100	74 300
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner						45 800	40 200	43 800	48 900	33 600
Andel eiere uten renter og avdrag	9	14	15	7	9	9	12	9	22	35
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	53	46	46	35	34	46	37	42	44	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	13	15	13	12	11	10	12	13	19	39
Oppfatter boutgiftene som										
svært tyngende	16	17	18	19	18	6
noe tyngende	53	57	52	46	46	31
Antall svar fra leiere	39	49	36	43	69	65	44	57	44	1 006
Antall svar fra eiere	74	77	88	89	156	156	110	154	151	5 327
Antall svar	113	126	124	132	225	221	154	211	195	6 333

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.1.11 Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013-2015.

	Barnefamilier med lav inntekt															Alle par med barn 0-17				Alle	
	1. desil					1. kvintil					2006	2013	2014	2015							
	2001	2005	2007	2009	2011	2013	2014	2015	2001	2005					2007	2009	2011	2013	2014		2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹																					
Kroner	41 500	55 600	60 200	69 800	87 300	84 500	82 500	94 900	42 400	57 000	56 600	67 500	80 300	82 300	84 500	94 000	52 000	85 500	87 800	96 000	69 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	17	7	8	6	1	3	4	0	12	8	7	8	7	5	6	0	10	5	8	9	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere.																					
Kroner	57 800	61 700	56 400	80 700	91 400	79 800	105 000	72 600	50 600	62 600	62 200	80 200	79 700	89 300	99 100	88 900	77 300	125 500	130 000	128 300	74 300
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere.																					
Kroner			34 500	46 100	74 000	46 700	51 400	36 900			36 600	47 900	56 000	49 800	50 300	40 600		64 000	66 000	62 400	33 600
Andel eiere uten renter og avdrag	19	13	25	13	17	14	17	26	22	12	20	11	16	10	13	17	14	9	10	12	35
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	46	35	35	38	36	36	32	23	33	27	27	24	26	26	22	15	16	16	13	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	26	14	28	16	18	19	22	18	31	14	28	18	26	19	23	21	27	21	24	26	39
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	12	8	5	15	13	19	10	..	10	7	7	10	9	12	9	5	3	5	3	6
noe tyngende	..	45	54	51	59	59	47	55	..	46	55	54	56	53	51	55	46	43	42	43	31
Antall svar fra leiere	26	59	53	43	48	57	97	29	31	85	77	61	63	72	74	45	162	121	124	83	1 006
Antall svar fra eiere	50	137	138	100	72	89	52	67	120	309	312	220	181	227	251	201	1 823	1 534	1 734	1 450	5 327
Antall svar	76	196	191	143	120	146	149	96	151	394	389	281	244	299	325	246	1 985	1 655	1 858	1 533	6 333

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Barnefamilier med lav inntekt

I 2015 betalte barnefamilier med lav inntekt generelt (laveste femtedel) som leier bolig i gjennomsnitt 94 000 kroner per år i husleie. Dette er betydelige høyere enn landsgjennomsnittet, men på linje med barnefamilier generelt.

Forskjellene mellom alle par med barn og barnefamilier med lav inntekt er større når vi ser på gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag. Mens lavinntektsfamilier betaler 88 900 kroner i gjennomsnitt, betaler alle par med barn 128 300 kroner. Gjennomsnittet for alle husholdninger, derimot, er betraktelig lavere enn både lavinntekts barnefamilier og alle barnefamilier og ligger på 74 300 kroner. Denne forskjellen skyldes i stor grad at 88 prosent av par med barn som eier har lån, mens kun 65 prosent av alle eiere har lån.

Det er ingen forskjell mellom barnefamilier med lavinntekt generelt og befolkningen totalt når man ser på andelen med boutgifter som utgjør 25 prosent eller mer av husholdningens samlede inntekter. Men sammenlignet med alle par med barn, har lavinntekts barnefamilier betydelig større andel med høy boutgiftsbelastning (henholdsvis 22 og 13 prosent). Deres inntekter er med andre ord så mye lavere at de har større boutgiftsbelastning på tross av at de betaler mindre i leie og renter og avdrag på lån. Foruten enslige forsørgere, kommer barnefamilier med laveste inntekt (1.desil) dårligst ut. Ser vi på dem med lav belastning;

boutgifter under 10 prosent av samlet inntekt, er andelen lavinntekts-familiene betydelig mindre sammenlignet med befolkningen generelt. 21 prosent lavinntektsfamilier mot 39 prosent av befolkningen har lav boutgiftsbelastning. Tendensen er signifikant og har holdt seg på et stabilt nivå i perioden 2007 – 2015. Derimot er det liten forskjell mellom familier med lavinntekt og alle par med barn.

En mer anstrengt boligøkonomi blant lavinntektsbarnefamilier kommer også til syne når vi ser på de subjektive indikatorene. 3 prosent av alle par med barn opplever boutgiftene som svært tyngende. I befolkningen som helhet er andelen dobbelt så stor (6 prosent) og blant lavinntektsbarnefamiliene er andelen tre ganger så stor (9 prosent). Ser vi på dem som opplever boutgiftene som noe tyngende, er andelen for par med barn større enn blant befolkningen som helhet (henholdsvis 43 og 31 prosent), men fortsatt betydelig mindre enn for barnefamilier med lavinntekt (55 prosent). Også de subjektive indikatorene har holdt seg stabile over tid.

Økonomiske vansker

Enslige forsørgere

Kun 6 prosent av befolkningen som helhet har vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet eller andre lån i løpet av det siste året. Samme andel finner vi blant par med barn. Enslige forsørgere har derimot opplevd dette i større grad. 12 prosent av enslige forsørgere har hatt problemer med å betale husleia minst en gang i løpet det siste året. 14 prosent hadde problemer med å betale for elektrisitet eller kommunale avgifter. Andelen som har hatt problemer med å betale bolig- eller andre lån er klart mindre. Likevel har 21 prosent av enslige forsørgere hatt problemer med å klare minst en av disse utgiftene. Og mens kun 2 prosent av befolkningen som helhet har hatt to eller flere betalingsproblemer, gjelder dette for 9 prosent av enslige forsørgere. Disse forskjellene har holdt seg ganske konstante siden 2007.

8 prosent av enslige forsørgere oppgir at det er svært vanskelig og 9 prosent at det er vanskelig 'å få endene til å møtes'. Til sammenligning er det kun 3 prosent av alle par med barn, og 6 prosent av befolkningen som helhet, som opplever det som svært vanskelig eller vanskelig 'å få endene til å møtes'. Bildet av at enslige forsørgere har det vanskelig økonomisk bekreftes videre ved at kun 22 prosent av enslige forsørgere sier at det er lett eller svært lett 'å få endene til å møtes'. Dette er en langt mindre andel enn blant alle husholdninger og blant par med barn, hvor andelen er henholdsvis 53 og 52 prosent. Den vanskelige økonomiske situasjonen kan også ses i at flere aleneforeldre er avhengig av økonomisk støtte fra andre. 7 prosent av enslige forsørgere mottok regelmessige pengebidrag fra andre husholdninger, mot 2 prosent av alle barnefamilier.

De aller fleste, selv blant enslige forsørgere, har materielle goder som TV, PC, vaskemaskin og privatbil. En noe mindre andel av enslige forsørgere disponerer TV og PC og en klart mindre andel disponerer privatbil sammenlignet med andre barnefamilier. 10 prosent av enslige forsørgere disponerer ikke privatbil av økonomiske årsaker. Dette er en klart større andel enn blant alle par med barn (1 prosent), og noe større enn for alle husholdninger (6 prosent).

Hele 17 prosent av enslige forsørgere opplever den økonomiske situasjonen så vanskelig at de ikke har råd til en ukes ferie borte fra hjemmet. Blant alle husholdninger gjelder dette 6 prosent, og blant alle par med barn gjelder dette kun 3 prosent. Det er også mer utbredt blant enslige forsørgere å ikke ha råd til å spise kjøtt eller fisk minst annenhver dag.

Tabell 5.1.12 Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003, 2005, 2010, 2013-2015. Prosent

	Enslig forsørger						Barnefamilier med lav inntekt										Alle par med barn 0-17 år			
							1. desil					1. kvintil					2015	Alle 2015		
	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2003	2005	2010	2013			2014	2015
Betalingsproblemer																				
Husleie	10	15	10	13	14	12	9	7	11	12	6	5	5	6	8	8	3	4	1	3
Boliglån	6	5	3	4	2	3	7	5	4	5	5	2	7	5	4	6	4	3	2	1
Elektrisitet og kommunale avgifter	29	20	20	17	13	14	22	16	19	21	18	12	20	15	15	13	12	5	3	3
Andre lån	10	13	7	8	6	3	6	11	9	12	5	3	6	9	7	6	3	3	2	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer			10	13	10	9			13	16	7	6			10	10	5	4	2	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer			74	75	78	79			74	67	75	86			79	78	84	88	94	94
Økonomisk romslighet																				
Svært vanskelig	10	9	7	9	9	8	7	8	9	13	6	5	5	5	7	5	3	1	3	
Vanskelig	18	12	10	16	11	9	13	12	6	16	13	9	12	9	6	11	8	5	2	3
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	13	14	20	23	22	22	12	22	24	17	15	29	14	20	26	25	22	28	52	53
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	11	4	6	7	8	7	4	5	6	9	4	4	4	3	4	6	3	4	2	3
Antall svar	225	226	221	211	219	195	186	196	135	146	149	97	372	394	271	299	326	247	1 535	6 333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.1.13 Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003, 2005, 2010, 2013-2015. Prosent

	Enslig forsørger						Barnefamilier med lav inntekt										Alle par med barn 0-17 år			
							1. desil					1. kvintil					2015	Alle 2015		
	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2003	2005	2010	2013			2014	2015
Materiell situasjon																				
Andel som disponerer																				
TV	98	97	97	99	95	97	97	96	95	92	93	92	98	97	95	96	95	95	98	94
PC	74	81	98	99	99	98	83	86	97	99	99	99	88	90	98	99	100	99	99	92
Vaskemaskin	98	96	99	95	99	100	100	96	100	99	100	100	99	98	100	99	100	100	100	99
Privatbil	81	76	77	82	82	82	89	84	94	86	91	92	91	90	96	92	95	95	98	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi	10	10	1	1	1	2	8	8	2	1	0	0	5	6	1	0	0	0	0	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	13	16	13	12	12	10	9	11	3	9	6	6	7	7	3	5	4	3	1	6
Har ikke råd til																				
en ukes ferie spise kjøtt eller fisk annen hver dag holde boligen varm	26	23	22	26	20	17	21	21	19	29	25	18	17	16	12	16	18	11	3	6
Andel som ikke har råd til minst to av godene			9	9	3	8			4	10	6	9			3	5	4	4	1	2
Andel som har råd til alle godene			76	71	77	81			80	70	75	82			87	83	82	89	97	93
Antall svar	225	226	221	211	219	195	186	196	135	146	149	97	372	394	271	299	326	247	1 535	6 333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Barnefamilier med lav inntekt

I likhet med enslige forsørgere, oppgir en større andel barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn at det er vanskelig 'å få endene til å møtes'. 14 prosent i desilen med lavest inntekt og 8 prosent av kvintilen med lavest inntekt mener dette er vanskelig eller svært vanskelig. Blant alle par med barn var andelen 3 prosent. Tilsvarende mener en klart mindre andel at det var lett eller svært lett å få endene til å møtes.

Betalingsproblemer er også noe mer utbredt blant barnefamilier med lav inntekt sammenliknet med andre barnefamilier. Andelen som har hatt problemer med å betale for elektrisitet og husleie er signifikant større. Det er mindre forskjeller i andelen som ikke har kunnet betale lån.

Også barnefamilier med lav inntekt disponerer i stor grad vanlige materielle goder. Så godt som alle disponerer telefon, TV og vaskemaskin. De fleste barnefamilier med lav inntekt disponerer også privatbil (95 prosent). Det er fortsatt en noe mindre andel sammenliknet med alle par med barn (98 prosent), men større enn blant husholdninger generelt (81 prosent). Dette tyder på at bil er et viktigere gode for barnefamilier enn andre husholdninger. Andelen med bil er nok også stor fordi en liten andel barnefamilier med lav inntekt bor i store byer, der kollektivtilbudet er bedre.

I likhet med enslige forsørgere, er forskjellene større når vi ser på andre goder som ferie utenfor hjemmet. Blant tiendedelen av barnefamilier med lavest inntekt har nesten to av ti ikke råd til en ukes ferie. Én av ti i femtedelen med lavest inntekt har ikke råd til dette. Til sammenligning gjelder dette kun 3 prosent av par med barn og 6 prosent av befolkningen som helhet. Selv om det kun gjelder en liten andel blant lavinntektsbarnefamiliene (1 - 4 prosent) og forskjellene ikke er like store, er det fortsatt en større andel blant lavinntektsbarnefamiliene enn blant alle par med barn som ikke har råd til å spise kjøtt/fisk annenhver dag og holde boligen passe varm.

Tilknytning til arbeidslivet

Enslige forsørgere

Par med barn har generelt høyere yrkesaktivitet enn enslige forsørgere og befolkningen i yrkesaktiv alder generelt. Kun 3 prosent av alle par med barn oppgir at ingen voksne i husholdningen har vært yrkesaktiv i løpet av hele det foregående året. Disse familiene produserte gjennomsnittlig 19 månedsverk med heltids yrkesaktivitet per år. Blant enslige forsørgere er det hele 25 prosent som ikke har vært helårs yrkesaktiv, og de produserte gjennomsnittlig 8,4 heltids månedsverk per år. Men økningen i heltids yrkesaktivitet blant enslige forsørgere har vært større enn i befolkningen som helhet. I 2007 jobbet denne gruppen i snitt 6,6 måneder heltid i året og til 2014 har det da vært en gjennomsnittlig økning på 1,7 måneder.

Enslige forsørgere har også lavere deltids yrkesaktivitet enn par med barn og befolkningen generelt. Gjennomsnittlig antall måneder med deltids yrkesaktivitet blant enslige forsørgere var på 1,2 måneder i 2015. Antall måneder med deltids yrkesaktivitet har gått ned i perioden 2007 – 2015. Blant alle par med barn og i befolkningen generelt ble det til sammenligning produsert 2,9 og 2,3 måneder. Noe av denne forskjellen kommer av at det i snitt var færre voksne medlemmer av husholdningene til enslige forsørgere.

Arbeidsledigheten, målt etter husholdninger som oppgir én eller flere måneder med arbeidsledighet i løpet av året, er på linje med befolkningen som helhet. Dette er personer som hovedsakelig betrakter seg som arbeidsledig. Dette betyr ikke nødvendigvis at de er i den offisielle arbeidsledighetsstatistikken der man kun ser på personer som prøver å skaffe seg arbeid. 6 prosent av enslige forsørgere oppgir arbeidsledighet i 12 måneder eller mer i husholdningen i 2015. Dette er en oppgang fra tidligere år og høyere enn i alle familier med barn og befolkningen generelt. Andelen av husholdninger som inneholder en heltids student eller pensjonist er også noe større enn blant par med barn.

Tabell 5.1.14 Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år. 2007, 2013-2015

	Enslig forsørger				Barnefamilier med lav inntekt								Alle par med barn 0-17	Alle 16-66 år
					1. desil				1. kvintil					
	2007	2013	2014	2015	2007	2013	2014	2015	2007	2013	2014	2015		
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen														
0	35	24	24	25	21	14	20	24	13	8	11	11	3	19
1	64	74	75	73	43	49	42	47	45	43	34	43	19	46
2	1	1	2	2	36	37	38	30	41	49	55	46	78	35
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen														
0	40	34	28	30	15	25	25	21	11	16	16	11	3	23
1-6	6	1	5	2	4	0	3	10	3	1	2	5	1	3
7-11	3	3	1	2	5	4	2	0	4	3	2	0	1	2
12+	51	62	66	66,1	75	71	70	69	82	81	81	85	95	73
Gjennomsnittlig antall måneder	6,6	7,8	8,4	8,4	12,1	11,1	10,9	10,7	12,9	13,2	13,4	14,3	19,0	12,4
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen														
0	81	82	88	89	61	60	65	70	58	59	60	71	74	79
1-6	3	4	1	1	6	5	5	3	6	3	4	2	3	3
7-11	3	2	1	1	7	2	3	5	5	4	4	3	2	2
12+	12	12	10	9	26	34	27	22	31	34	33	24	20	17
Gjennomsnittlig antall måneder	1,9	1,9	1,4	1,2	4,2	4,6	4,0	3,3	4,5	4,7	4,7	3,4	2,9	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet														
	5	3	1	3	11	6	6	12	11	5	6	7	5	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen														
0	94	93	95	93	89	79	82	77	89	88	89	83	94	94
1-6	3	0	2	0	3	4	3	4	3	3	3	6	3	2
7-11	2	0	1	0	3	1	2	4	2	2	2	2	1	1
12+	0	7	3	6	7	16	12	15	6	8	7	10	3	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,8	0,4	0,7	1,1	2,6	2,3	2,8	1,0	1,5	1,3	1,7	0,5	0,5
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent														
	16	18	22	19	22	24	25	20	26	19	25	22	16	15
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent														
	5	4	5	8	7	9	18	13	6	8	12	11	6	8
Antall svar	182	204	211	195	164	133	140	97	342	275	307	247	1 535	4 186

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Barnefamilier med lav inntekt

Blant barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) er det en større andel med helårsyrkesaktivitet enn blant enslige forsørgere og blant befolkningen generelt, men fortsatt signifikant og betydelig mindre enn blant alle par med barn. I en av ti barnefamilier i laveste inntektskvintil er det ingen med helårsyrkesaktivitet, mot to av ti blant befolkningen som helhet. Derimot har 24 prosent av barnefamiliene med aller lavest inntekt (laveste desil) ingen helårs yrkesaktive. Dette er lavere enn i befolkningen som helhet.

Barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) hadde i gjennomsnitt 14,3 måneder med heltidsyrkesaktivitet i 2015. Dette er høyere enn blant enslige forsørgere og befolkningen som helhet (8,4 og 12,4 måneder), men lavere enn blant alle par med barn. Det er også høyere enn de foregående årene.

29 prosent av lavinntektsbarnefamilier har hatt minst en måneds deltids yrkesaktivitet i løpet av det foregående året. Til sammenligning gjelder dette 26

prosent av alle par med barn, 21 prosent av befolkningen som helhet og kun 11 prosent av enslige forsørgere.

Gjennomsnittlig antall måneder med arbeidsledighet er klart høyere blant barnefamilier med lavinntekt. Blant den første kvintilen gikk man i snitt 1,7 måneder arbeidsledig og i den første desilen 2,8 måneder. Det har vært en gradvis økning i begge grupper de siste ti årene. Til sammenlikning var snittet 0,5 måneder blant alle par med barn.

Også når vi ser på andel husholdninger med minst en pensjonist, skiller lavinntektsbarnefamiliene seg ut sammenlignet med andre barnefamilier. Hele 11 prosent av barnefamilier med lav inntekt har en eller flere pensjonister. Blant alle par med barn gjelder dette 6 prosent.

5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende

Christian Hrafn Brovold og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Mer enn én av tre unge aleneboende tilhører lavinntektsgruppen
- Yrkestilknytning blir svakere med alderen og yrkesinntekter utgjør den største inntekten for færre dess eldre den aleneboende er
- Sosialhjelp er mer utbredt blant unge aleneboende
- Inntektsulikheten blant aleneboende mellom 50 og 66 år har økt de siste årene
- Blant yngre aleneboende er det flere som oppfatter boutgiftene som tyngende og som generelt opplever å ha trangere økonomi enn andre personer
- Aleneboende har noe svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn personer i flerpersongshusholdninger

Ifølge inntektsstatistikken var det i alt 908 000 aleneboende bosatt i privathusholdninger i Norge i 2014. Dette en andel på 38 prosent av privathusholdningene, og omtrent samme andel som i 2011. Andelen i 2004 var til sammenlikning på om lag 37 prosent. Denne befolkningsgruppen har vokst markert i flere tiår, noe som blant annet kan forklares ved tidligere utflytting fra foreldrene, senere etablering med familie samt flere samlivsbrudd (Mørk 2006).

Aleneboende er en sammensatt gruppe. I alt er det omtrent like mange menn som kvinner som bor alene. Kjønnforskjellene er derimot tydelige når vi ser på ulike aldersgrupper. Det er et klart flertall menn blant de aleneboende under 50 år, mens blant de eldre aleneboende er kvinnene i flertall.

Medianinntekten for befolkningen økte med 10,8 prosent målt i faste priser i perioden 2009-2014. Husholdninger som består av unge aleneboende har i denne perioden opplevd relativt svakere realinntektsvekst sammenlignet med befolkningen som helhet, mens blant annet enslige pensjonister har økt inntektene mer enn alle husholdningene sett under ett. Pensjonsreformen fra 2011 gjorde det mulig å kombinere arbeid og uttak av alderspensjon, og har sammen med gode trygdeoppgjør og nye pensjonister med høyere tilleggspensjoner bidratt til den høye inntektsveksten for denne gruppen (Statistisk sentralbyrå 2016c).

I dette kapittelet ser vi på sosiale indikatorer for aleneboende i ulike aldersgrupper. Merk at studenter er utelatt i gruppen aleneboende under 35 år når vi ser på innteksindikatorer, men ikke for de eldre gruppene av aleneboende der vi antar at få er studenter. Blant de unge er studenter utelatt fordi de hovedsakelig lever av studielån, som ikke regnes som inntekt i inntektsstatistikken. Om vi tar med studentene, vil dette føre til at svært mange unge som lever på studielån vil tilhøre lavinntektsgruppen. Studentene inngår derimot i populasjonen når vi ser indikatorer for boforhold og økonomiske vansker.

Lavinntekt

Sammenlignet med hele befolkningen sett under ett er aleneboende sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen (se tabell 5.2.1). Andelen med lavinntekt er særlig stor for de yngste og de eldste aleneboende. Mens i underkant av 11 prosent av befolkningen har lavinntekt er tilsvarende andel på henholdsvis 36 prosent for aleneboende under 35 år og 27 prosent for aleneboende 67 år og eldre. Den tilsvarende andelen er også relativt stor for de andre aldersgruppene; 20 prosent for de mellom 35 og 49 år, og 16 prosent for de mellom 50 og 66 år.

Tabell 5.2.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062	2 480 416	2 520 646
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8	11,6	10,0
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 500	539 900	287 100	252 800
Aleneboende under 35 år	239 383	250 722	234 791	238 844	91 030	147 814
Andel med lavinntekt	35,2	35,8	35,4	35,5	40,3	32,5
Antall med lavinntekt	84 300	89 800	83 100	84 700	36 700	48 000
Aleneboende 35-49 år	173 313	177 320	182 062	185 153	56 183	128 970
Andel med lavinntekt	18,4	18,5	19,3	20,0	18,4	20,6
Antall med lavinntekt	31 900	32 900	35 200	37 000	10 300	26 600
Aleneboende 50-66 år	216 506	221 891	223 993	228 384	111 187	117 197
Andel med lavinntekt	14,0	14,8	15,6	15,7	14,9	16,5
Antall med lavinntekt	30 300	32 900	34 900	35 900	16 500	19 300
Aleneboende 67 år og eldre	242 250	245 209	250 099	255 191	179 733	75 458
Andel med lavinntekt	26,3	27,4	27,7	26,8	32,1	14,3
Antall med lavinntekt	63 700	67 100	69 200	68 500	57 700	10 800

¹ Avrundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

I figur 5.2.1 vises det klart at andelen med lavinntekt for de yngste aleneboende har holdt seg relativt stabil i perioden 2011-2014. Trenden fra 2008 til 2011 med en økning i andelen lavinntekt for denne gruppen har derfor bremsset opp. Det skjedde imidlertid en endring i husholdningsdefinisjonen i 2013 som nok kan påvirke disse tallene. Blant annet ble antallet aleneboende under 35 år redusert fra 251 000 personer til 235 000 personer fra 2012 til 2013, som følge av denne endringen⁸. Det er grunn til å tro at denne endringen også påvirker tallene for andelen unge aleneboende med lavinntekt.

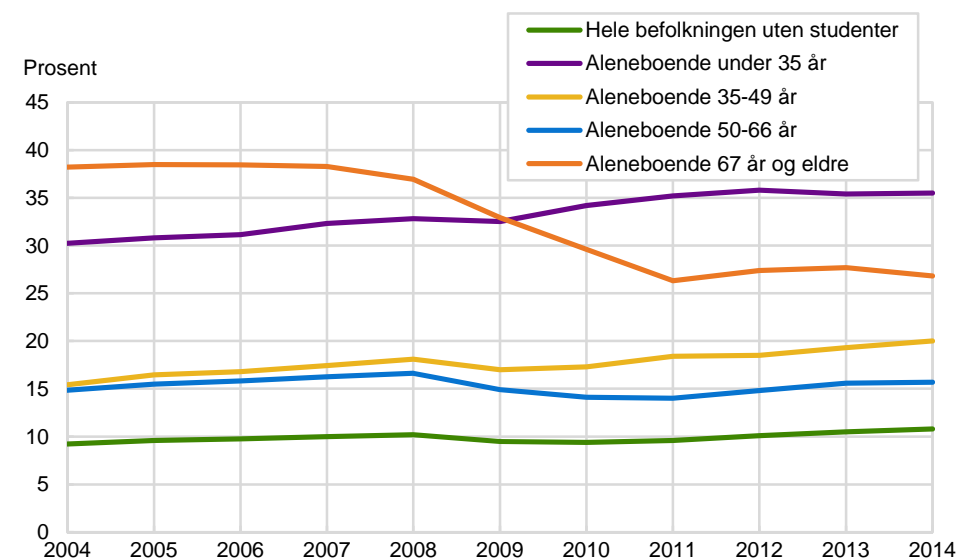
Den betydelige nedgangen i andelen med lavinntekt mellom 2008 og 2011 for de eldre aleneboende virker å ha stoppet opp og stabilisert seg etter 2011. For de aleneboende 35-49 år synes derimot utviklingen de seneste årene å vise en svak oppgang i andelen med lavinntekt. For gruppen 50-66 år har andelen over perioden 2008-2014 holdt seg relativt uendret. Dette kan ses i lys av at medianinntekten til aleneboende 65 år og eldre økte med 53 prosent i perioden 2000 til 2011, mens tilsvarende vekst for aleneboende under 45 år kun var på 15 prosent. Den gode inntektsveksten for pensjonistene kan forklares med gode trygdeoppgjør, høyere tilleggspensjoner for nye pensjonistkull samt at stadig flere kombinerer arbeid og pensjon (Statistisk sentralbyrå 2013).

For befolkningen sett under ett er antall og andel kvinner i lavinntektsgruppen noe større enn for menn. Dette er ikke ensartet for alle gruppene. Sannsynligheten for å havne i lavinntektsgruppen er større for aleneboende kvinner under 35 år og kvinner 67 år og over, mens det blant de mellom 35 og 66 år er større sannsynlighet at menn tilhører lavinntektsgruppen. Det at andelen med lavinntekt er noe mindre for aleneboende menn under 35 år enn for kvinner i samme husholdningstype, kan i noen grad forklares med økt arbeidsinnvandring. Andelen innvandrere blant aleneboende unge menn har økt mer enn for

⁸ Endringen skyldes en samordning av husholdningsdefinisjonene i inntektsstatistikken og befolkningsstatistikken. Denne endringen påvirket først og fremst unge aleneboende. Personer som tidligere ble definert som aleneboende, på grunn av at de hadde en arbeidsplass langt borte fra foreldrehjemmet, ble etter samordningen tilbakeført til foreldres bopel der de også var registrert bosatt i følge Folkeregisteret.

aleneboende unge kvinner de siste årene. Ifølge inntektsstatistikken var det i 2004 13 prosent innvandrere blant aleneboende menn under 35 år, mens denne andelen steg til 35 prosent i 2014. For kvinner var tilsvarende andel 12 prosent i 2004 og 29 prosent ti år senere. Antallet med lavinntekt er derimot høyere for unge aleneboende menn enn for kvinner.

Figur 5.2.1 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent)

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt fra gruppen aleneboende under 35 år. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Tabell 5.2.2 viser at aleneboende i alle aldersgrupper har svakere tilknytning til arbeidslivet enn befolkningen som helhet. Det er også relativt sett færre aleneboende som har yrkesinntekt som største inntektskilde enn befolkningen ellers, med unntak av de aleneboende under 35 år. Yrkestilknytningen har vært marginalt bedre for de aleneboende mellom 35 og 49 år enn for den yngre gruppen de siste årene, mens den deretter blir svakere med alderen. I gruppen 67 år og eldre er det som forventet få som er yrkestilknyttet, hele 98 prosent var uten yrkestilknytning i 2014. Tilsvarende andel for både aleneboende under 35 år og gruppen mellom 35 og 49 år var på omtrent 30 prosent. Til sammenlikning var denne andelen på om lag 23 prosent for befolkningen sett under ett.

Graden av yrkestilknytning har gått noe ned i befolkningen etter 2008. Gruppen aleneboende under 35 år opplevde en sterk vekst på 6 prosentpoeng i andelen personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede i perioden 2008-2011, men denne andelen virker de siste årene å ha stabilisert seg. Dette kan forklares ved at arbeidsmarkedet ble forverret etter finanskrisen. De unge er mer følsomme for konjunkturmessige svingninger enn andre grupper (Sandnes 2013). De eldre gruppene aleneboende har også hatt en stabil andel uten yrkestilknytning de siste årene, med unntak av en litt sterkere tilknytning for de aleneboende 50-66 år. Dette kan skyldes økt yrkestilknytning blant dem som er 62 år eller eldre, og som kombinerer uttak av pensjon og lønn etter pensjonsreformen i 2011. Yrkesinntekt utgjør den største inntekten for færre og færre dess eldre den aleneboende er. Disse andelen har holdt seg stabile for alle gruppene aleneboende de siste årene, igjen med unntak av en litt større andel for de aleneboende 50-66 år.

Yrkesdeltakelse er markant lavere for de med lavinntekt for alle gruppene i tabell 5.2.2. Ett unntak er de eldste aleneboende som består av pensjonister, der yrkesaktiviteten er lav for både de med og uten lavinntekt. 72 prosent av alle aleneboende under 35 år i lavinntektsgruppen hadde ingen yrkestilknytning i

2014. Denne gruppen hadde en sterk vekst i andelen uten yrkestilknytning i perioden 2008 til 2011; 10 prosentpoeng. Veksten fortsatte med 2 prosentpoeng mellom 2011-2014. Samme gruppe har i siste periode hatt en nedgang på 4 prosentpoeng i andelen med yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Videre var det åtte av ti av de med lavinntekt i gruppen mellom 35 og 49 år som ikke hadde noen yrkestilknytning.

Tabell 5.2.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede						
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9	25,1	20,8
Med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0	65,8	59,8
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	69,7	69,6	71,2	71,8	70,7	72,6
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	79,8	80,4	80,8	80,1	82,8	79,0
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	86,0	87,3	87,2	86,8	89,7	84,2
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	99,8	99,9	99,8	99,9	99,9	99,4
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt						
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4	72,3	76,6
Med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3	39,4	47,7
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	59,4	59,1	56,2	55,0	59,2	51,8
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	37,3	37,4	36,3	36,5	32,8	38,0
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	23,0	21,6	21,5	21,9	16,6	26,4
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Utdanning

Utdanningsnivået i Norge er høyt. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning var på 19 prosent i 2014. For unge aleneboende er derimot andelen med lav utdanning nær 25 prosent. De eldste aleneboende har en særlig stor andel med lavutdannede, 39 prosent i 2014.

Det er et lavere utdanningsnivå blant aleneboende med lavinntekt sammenliknet med aleneboende som helhet. Forskjellene innad i gruppene tiltar med alderen. Det er også forskjell på utdanningsnivået til kvinner og menn i alle aldersgrupper av aleneboende. Eldre kvinner har gjennomgående en større andel med lav utdanning sammenliknet med menn. For de under 67 år er det omvendt, spesielt for den yngste gruppen.

I hovedsak har andelene aleneboende med lav utdanning holdt seg stabile i perioden 2011-2014, både for gruppene som helhet og innunder de med lavinntekt. Vi kan se en liten økning i andelen lavt utdannede blant de aleneboende under 35 år med lavinntekt, samt at det har blitt 4 prosentpoeng færre aleneboende eldre med lav utdanning. Dette henger sammen med demografiske forandringer i gruppen.

Tabell 5.2.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning						
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8	19,2	18,5
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1	41,4	36,5
Aleneboende under 35 år	25,4	25,8	25,1	25,2	21,2	27,6
Med lavinntekt	32,7	34,2	33,8	34,9	30,3	38,5
Aleneboende 35-49 år	23,9	23,2	22,7	22,3	21,2	22,8
Med lavinntekt	30,3	31,5	31,4	31,2	32,7	30,6
Aleneboende 50-66 år	26,6	26,4	26,3	26,2	25,4	27,0
Med lavinntekt	38,1	39,4	39,4	39,0	43,4	35,2
Aleneboende 67 år og eldre	43,1	41,5	40,0	38,7	40,7	33,7
Med lavinntekt	63,0	62,8	61,8	61,0	62,0	55,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Økonomisk utsatthet måles her ved å se på andelen personer i husholdninger som mottar bostøtte og/eller sosialhjelp. Tabell 5.2.4 viser at aleneboende er mer økonomisk utsatte sammenliknet med hele befolkningen. Om lag en tittel av aleneboende under 50 år mottok bostøtte i 2014, mens andelen mottakere var litt mindre for de eldste gruppene. Tilsvarende andel var på fem prosent for befolkningen sett under ett. Hos de eldste aleneboende har andelen mottakere gått ned med 4 prosentenheter i perioden 2011-2014. Økningen i andelen bostøttmottakere vi så blant de unge aleneboende i perioden 2008-2011, blant annet som følge av endringer i regelverket i denne perioden (Nordvik, Skog Hansen, Koren og Lecher-Nuland 2011), har stoppet opp de siste årene.

Andel sosialhjelpsmottakere har vært mer stabilt for alle aleneboende. For de aleneboende i de to eldste gruppene er bruken av bostøtte mer utbredt enn sosialhjelp. Sosialhjelp er mer utbredt blant de yngste aleneboende, noe som henger sammen med manglende opptjening i folketrygden (Bråthen, Hyggen, Lien og Nielsen 2016). I pensjonsalderen er det få, under 1 prosent som mottar slik økonomisk støtte. Videre er det markant flere økonomisk utsatte blant aleneboende med lavinntekt enn blant aleneboende som helhet.

Tabell 5.2.4 viser at bostøtte er mer utbredt blant aleneboende kvinner, mens andel sosialhjelpsmottakere var større for aleneboende menn enn for kvinner i 2014, både i lavinntektsgruppen og aleneboende i alt.

Tabell 5.2.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte						
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0	5,5	4,5
Med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6	26,9	24,2
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	14,5	15,3	16,4	17,0	15,0	18,6
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	21,8	24,4	24,4	24,4	30,3	22,1
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	25,2	29,6	30,2	30,0	36,7	24,3
Aleneboende 67 år og over						
Med lavinntekt	17,2	21,6	20,9	19,2	20,0	14,5
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8	4,7	5,0
Med lavinntekt	19,5	20	20,8	21,7	19,7	24,0
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	16,9	16,9	18,2	19,2	14,8	22,5
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	23,5	23,5	23,8	24,1	23,6	24,3
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	15,4	15,3	16,1	17,1	14,2	19,6
Aleneboende 67 år og over						
Med lavinntekt	0,6	0,6	0,7	0,8	0,6	2,0
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6	2,6	2,5
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9	14,1	15,8
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	9,2	9,5	10,3	10,8	8,6	12,6
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	14,0	14,7	14,8	15,1	16,5	14,6
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	9,8	10,3	10,7	11,7	10,9	12,4
Aleneboende 67 år og over						
Med lavinntekt	0,4	0,4	0,5	0,6	0,5	1,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Når rentebelastningen overstiger 15 prosent av husholdningens samlede inntekt betegnes det som høy rentebelastning. Rentebelastningen avhenger av konjunkturer. Definert på denne måten, hadde en tiendedel av Norges befolkning høy rentebelastning i 2014. Det er store forskjeller innen ulike aldersgrupper av aleneboende. 14 prosent av de aleneboende mellom 35 og 49 år hadde høy rentebelastning i 2014, mens tilsvarende andel var klart mindre for aleneboende 67 år og over, med kun 5 prosent.

Det har vært få endringer i andelene med høy rentebelastning de siste årene, noe som henger sammen med den stabilt lave styringsrenta i perioden 2011-2014 (Norges Bank 2016).

Aleneboende under 50 år er gruppen med størst andel personer med høy gjeld i forhold til inntekt. Høy gjeldsbelastning er her definert som det å ha en gjeld som

overstiger samlet husholdningsinntekt tre ganger. Det var 22 prosent av alle unge aleneboende som hadde høy gjeldsbelastning i 2014, mens denne andelen var på 18 prosent for befolkningen som helhet, for begge grupper en økning på 2 prosentpoeng siden 2011. Den høye gjeldsbyrden til de unge aleneboende kan forklares med at yrkesinntektene er lavest i begynnelsen av den yrkesaktive perioden, samtidig som at mange unge tar opp lån til kjøp av sin første bolig. I tillegg vil mange unge også ha studielån. Tabell 5.2.5 viser at gjeldsbelastningen for aleneboende avtar med alderen. Blant de eldste aleneboende var det kun 7 prosent som hadde en gjeld som oversteg tre ganger den samlede inntekten.

For de yngre aleneboende med lavinntekt ser man betydelig mindre innslag av rente- og gjeldsbelastning enn for gruppen som helhet. Dette henger sannsynligvis sammen med at det er færre boligeiere i denne gruppen, og at det trolig også er færre her med mye studiegjeld.

Tabell 5.2.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning						
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9	9,7	10,2
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1	11,1	13,2
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	5,7	5,8	6,2	6,6	5,4	7,4
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	13,2	12,8	12,8	13,2	13,3	13,2
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	13,2	13,3	13,2	13,4	12,9	13,8
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	2,8	3,2	3,7	3,9	3,7	5,2
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning						
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6	17,4	17,8
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9	15,4	18,6
Aleneboende under 35 år						
Med lavinntekt	8,6	8,7	9,1	9,6	8,4	10,5
Aleneboende 35-49 år						
Med lavinntekt	21,5	20,7	19,9	20,0	17,8	20,9
Aleneboende 50-66 år						
Med lavinntekt	19,2	18,8	18,6	18,9	15,0	22,3
Aleneboende 67 år og eldre						
Med lavinntekt	3,7	4	4,7	5,2	4,9	6,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Norske husholdninger henter sine inntekter fra en rekke kilder: lønnsinntekt, næringsinntekt, kapitalinntekt og ulike typer overføringer som for eksempel pensjoner fra folketrygden, barnetrygd, sosialhjelp og så videre. Tabell 5.2.6 viser at inntektssammensetningen for unge og eldre aleneboende er ganske ulik. Tidligere i kapittelet ble det vist at yrkesaktiviteten avtar med alder. Siden unge er mer yrkesaktive enn de eldre vil de også hente en større del av deres inntekter fra yrkesaktivitet.

Yrkesinntektens andel av den samlede inntekten utgjør 86 prosent for aleneboende under 35 år. Denne andelen avtar med alderen på de aleneboende, men er stadig relativ stor for aldersgruppene 35-49 år og 50-66 år med henholdsvis 80 og 63 prosent. For de eldste utgjør overføringer 85 prosent av samlet inntekt. Den viktigste inntektsposten for denne gruppa er pensjoner fra

folketrygden, som utgjør 66 prosent av den samlede inntekten. Denne posten består stort sett av alderspensjon, som utgjør 65 prosent av samlet inntekt. Tjenestepensjoner er nest viktigste inntektskilde, og utgjør 18 prosent.

For lavinntektsgruppen er overføringer den viktigste inntektskilden for alle aleneboende 35 år og over. For gruppen 35-49 år utgjør overføringer 60 prosent av den samlede inntekten, mens for de i alderen 50-66 år er tilsvarende andel tre fjerdedeler. For de yngste aleneboende er yrkesinntekter den viktigste inntektskilden også for de i lavinntektsgruppen. Hva som inngår i ytelsene fra folketrygden er relativt forskjellig for de ulike aldersgruppene med lavinntekt. For de under 35 år og 35-49 år utgjør arbeidsavklaringspenger den viktigste overføringen med henholdsvis 14 og 18 prosent av samlet inntekt. For lavinntektsgruppen 50-66 år er det derimot uførepensjon som dominerer inntektene med en andel på 42 prosent av samlet inntekt. De eldste aleneboende med lavinntekt mottar i all hovedsak alderspensjon, og har lite i tjenestepensjon.

Tabell 5.2.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og aleneboende¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Aleneboende											
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	Under 35 år			35-49 år			50-66 år			67 år og over		
				I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	86	90	62	80	83	38	63	66	21	6	7	0
Kapitalinntekter ³	6	6	3	2	2	1	4	4	1	7	7	4	9	10	4
Overføringer	25	24	59	12	8	37	16	13	60	30	27	75	85	83	96
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	5	4	16	9	8	34	20	18	57	66	62	89
Tjenestepensjoner	3	3	1	0	0	0	0	0	0	4	4	2	18	20	4
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	1	4	1	1	7	1	1	3	0	0	0
Sykepenger	2	2	2	2	2	1	3	3	2	3	3	2	0	0	0
Bostøtte	0	0	2	1	0	2	0	0	3	0	0	4	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	4	1	0	6	1	0	9	0	0	5	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	351 100	469 500	135 800	456 700	533 800	147 900	471 100	527 400	169 000	337 800	390 700	193 900
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	267 700	351 100	116 100	337 500	390 200	126 000	350 100	388 000	146 700	276 400	309 800	185 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	267 200	350 700	115 300	336 000	389 400	121 500	348 200	387 200	138 900	274 600	309 400	179 800
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	238 844	154 136	84 708	185 153	148 194	36 959	228 384	192 516	35 868	255 191	186 676	68 515

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Tabell 5.2.7 viser at det er relativt store inntektsforskjeller blant aleneboende i yrkesaktiv alder. Inntektsforskjellene ser ut til å avta med alderen. Blant de eldste aleneboende er inntektsfordelingen jevnere enn i befolkningen som helhet, mens i de andre gruppene er ulikheten noe større.

De forskjellige ulikhetsmålene viser at inntektsforskjeller innad blant menn og kvinner er på omtrent samme nivå som befolkningen sett under ett. Det er likevel ulike kjønnsforskjeller for aleneboende i ulike aldersgrupper. For aleneboende

over 35 år er det større inntektsforskjeller blant menn, mens for de yngste aleneboende er ulikhetene større blant kvinner.

I likhet med hele befolkningen har også inntektsforskjellene blitt noe større de siste årene for aleneboende. Spesielt blant de aleneboende mellom 50 og 66 år ser man en økning i perioden 2011-2014, etter en tilsvarende nedgang i perioden 2008-2011. Dette kan igjen skyldes at mulighetene til å kombinere arbeid og pensjon for de som er 62 år eller eldre har ført til større inntektsforskjeller innen denne aldersgruppen. Til sammen hadde personer mellom 62 og 66 år i 2013 en vekst i inntekt etter skatt på 11 prosent i perioden 2010-2013, målt i faste priser. Personer som kombinerte yrkesinntekt med uttak av alderspensjon i 2013, hadde derimot en realvekst i inntekt etter skatt på hele 30 prosent. De som hadde enten yrkesinntekt eller alderspensjon, samt de som hadde ingen av disse, hadde betydelig lavere realvekst i inntekt etter skatt sammenlignet med gruppen som helhet (Strøm 2015).

Tabell 5.2.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014		
				Alle	Kvinner	Menn
S80/S20²						
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60	3,54	3,66
Aleneboende under 35 år	7,36	7,28	7,64	7,61	8,05	7,26
Aleneboende 35-49 år	4,95	4,74	4,86	5,00	3,74	5,64
Aleneboende 50-66 år	3,85	3,94	4,08	4,20	3,15	5,33
Aleneboende 67 år og over	2,51	2,52	2,55	2,64	2,39	3,07
P90/P10³						
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79	2,79	2,78
Aleneboende under 35 år	6,26	6,26	6,93	6,67	7,89	5,95
Aleneboende 35-49 år	3,33	3,30	3,37	3,43	2,73	3,83
Aleneboende 50-66 år	2,61	2,69	2,77	2,83	2,41	3,36
Aleneboende 67 år og over	2,00	2,02	2,05	2,08	2,00	2,19
Gini-koeffisient⁴						
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250	0,247	0,251
Aleneboende under 35 år	0,315	0,315	0,318	0,319	0,311	0,318
Aleneboende 35-49 år	0,290	0,286	0,289	0,293	0,247	0,311
Aleneboende 50-66 år	0,265	0,270	0,276	0,284	0,226	0,327
Aleneboende 67 år og over	0,193	0,194	0,198	0,205	0,184	0,234

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for aleneboende basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for aleneboende, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

Aleneboende inkluderer her alle som bor alene i en kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi alle personer man deler matbudsjett med og man kan

dermed være aleneboende selv om man bor i en bolig med andre. Vi baserer oss videre på faktisk adresse og ikke folkeregistrert adresse. Det betyr at for studenter som faktisk bor borte fra forelderhusholdningen er det den faktiske bosituasjonen vi har opplysninger om, selv om de er registrert bosatt på foreldrenes adresse. Tallene blir presentert for alle aleneboende og unge aleneboende. I den siste gruppen inngår personer i alderen 16-34 år.

Alderssammensetningen blant alle aleneboende, slik de er definert her, skiller seg noe fra befolkningen ellers. Gjennomsnittlig alder blant alle aleneboende er 51 år, mens den er 47 år i den voksne befolkningen. 27 prosent av aleneboende er i pensjonsalder. Dette er 10 prosentpoeng høyere enn i hele befolkningen over 16 år. 29 prosent av aleneboende er under 35 år. Det er på linje med andelen i den voksne befolkningen.

23 prosent av unge aleneboende bor i Oslo. Dette er 10 prosentpoeng høyere enn i befolkningen totalt. Tilsvarende bor en mindre andel spredtbygd eller på de minste tettstedene. Vi ser ikke en tilsvarende tendens blant alle aleneboende. Den store andelen unge aleneboende som bor i store byer kan delvis skyldes en stor studentandel. 22 prosent av unge aleneboende definerer seg som studenter, mot 10 prosent av den voksne befolkningen. Menn er også ganske klart overrepresentert blant unge aleneboende, der de utgjør 59 prosent. Blant aleneboende totalt er det derimot en liten overrepresentasjon av kvinner.

Boligstandard og eierforhold

Sammenlignet med befolkningen generelt, hvor åtte av ti eier sin egen bolig, er en relativt liten andel av aleneboende boligeiere. Litt mer enn en av tre unge aleneboende eide boligen de bodde i, mens blant alle aleneboende eide i underkant av to av tre boligen. Eierandelene blant aleneboende og i befolkningen generelt har vært stabil de siste ti årene.

Aleneboende bor også i andre typer boliger enn resten av befolkningen. Fire av ti bor i enebolig mot seks av ti i befolkningen som helhet. Blant unge aleneboende bor 36 prosent i enebolig. Dette inkluderer 8 prosent som bor i en ekstra bolig i kjeller, loft eller lignende i en enebolig. I befolkningen totalt bor 4 prosent i en slik bolig. Andelen aleneboende som bor i rekkehus, tomannsbolig eller andre typer småhus er omtrent på linje med den øvrige befolkningen: 17 prosent. Dette betyr at mer enn fire av ti aleneboende bor i andre typer bolig. Flesteparten av disse bor i leilighet.

Unge aleneboende har lavere boligstandard enn resten av befolkningen. 20 prosent av unge aleneboende bodde trangt i 2015, dvs. at de bor på ett rom. Dette er 12 prosentpoeng høyere enn i befolkningen som helhet. Blant alle aleneboende er andelen på nivå med befolkningen generelt. Det betyr at en liten andel av aleneboende over 35 år bor på ett rom. Andelen som bor svært romslig er 19 prosentpoeng lavere blant unge aleneboende sammenlignet med alle aleneboende og befolkningen generelt. Aleneboende generelt har betydelig høyere boligareal per person enn både unge aleneboende og den voksne befolkningen, henholdsvis 86, 65 og 58 kvadratmeter.

Aleneboende er mer utsatt for fukt og råteproblemer og støy enn befolkningen generelt. Unge aleneboende er særlig utsatt for disse problemene.

Tabell 5.2.8 Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 2001, 2005, 2011, 2013-2015

	Aleneboende under 35 år								Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	2001	2005	2011	2013	2014	2015	2005	2011	2013	2014	2015	2015
Andel personer som														
bor i enebolig, våningshus	26	38	42	31	29	29	30	36	43	40	39	41	41	60
bor i småhus ellers	24	21	12	12	15	13	13	15	15	16	16	16	17	17
bor i husholdning som eier	36	30	27	30	31	32	27	35	58	61	61	59	63	81
bor i husholdning som er selveier	20	15	17	19	19	22	17	24	42	45	45	44	47	71
bor trangt	23	32	30	25	25	27	25	20	11	10	11	10	8	8
bor svært romslig	15	15	15	10	13	15	12	13	32	35	33	34	32	32
Bor i bolig														
med råte eller fukt	15	13	11	11	10	9	10	8	8	8	8	7
som er utsatt for støy	24	21	19	18	21	17	15	16	14	15	11
som er utsatt for forurensning	11	10	7	7	10	10	9	10	9	10	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	10	9	7	10	6	7	6	6	8	6
Boligareal per husholdning. Kvm.	65	..	65	62	66	67	64	65	83	90	86	85	86	122
Boligareal per person. Kvm.	65	..	65	62	66	67	64	65	83	90	86	85	86	58
Antall svar i alt	203	209	326	487	390	443	530	381	1 316	1 213	1 393	1 693	1 350	6333

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.2.9 Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 2001, 2005, 2010, 2013-2015

	Aleneboende under 35 år								Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	2001	2005	2010	2013	2014	2015	2005	2010	2013	2014	2015	2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	21 600	25 800	33 900	38 900	51 900	57 000	59 100	68 400	38 100	50 600	57 500	58 800	65 100	69 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	3	6	4	4	4	9	5	6	11	7	10	10	10	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	34 200	64 700	52 900	60 300	78 200	93 200	81 800	27 200	35 300	40 900	44 700	44 600	74 300
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner				34 200	43 900	46 200	41 200		18 200	21 800	23 000	22 700		33 600
Andel eiere uten renter og avdrag	13	19	6	11	24	16	12	19	48	46	42	42	42	35
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	54	56	57	61	64	62	66	63	38	38	40	39	38	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	13	8	9	11	16	9	13	31	31	33	31	32	39
Andel som oppfatter boutgiftene som														
svært tyngende	12	9	10	13	12	10	7	7	8	8	6
noe tyngende	42	43	43	39	40	34	34	33	31	30	31
Antall svar fra leiere	55	47	88	343	299	303	384	236	572	482	519	673	887	5 327
Antall svar fra eiere	121	144	220	144	120	139	146	145	744	764	871	1 020	463	1 006
Antall svar	203	209	326	487	419	442	530	381	1 316	1 246	1 390	1 693	1 350	6 333

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig husleie for unge aleneboende som leide boligen var 68 400 kroner per år i 2015. Dette er omtrent på nivået for alle leiere. Blant alle aleneboere er gjennomsnittlig leie noe lavere. Det er større forskjell i utgiftene eiere betaler i renter og avdrag. Unge aleneboere som eier boligen betaler i snitt 81 800 kr i året. Blant husholdninger generelt er nivået noe lavere, 74 300 kr, og for alle aleneboere er det betydelig lavere, 44 600 kr. Dette er en trend som har holdt seg stabil de siste ti årene. Mye av forskjellen kan nok forklares av at relativt mange unge aleneboende eiere har boliglån. I befolkningen har i underkant av fire av ti eiere ikke boliglån. Andelen blant alle aleneboere er noe større, mens kun to av ti unge aleneboende eiere ikke har boliglån.

Over seks av ti unge aleneboende har høy boutgiftsbelastning. Dette er en betydelig større andel enn det vi finner blant alle husholdninger og aleneboende generelt, hvor henholdsvis én av fire og i underkant av fire av ti har høy boutgiftsbelastning. Andelen med lav boutgiftsbelastning er også klart mindre blant unge aleneboende.

Unge aleneboende sin høye boligutgiftsbelastning kommer videre til uttrykk ved at over halvparten oppfatter boligutgiftene som svært eller noe tyngende. Dette er en gruppe med en stor andel med lavinntekt, blant annet fordi mange er studenter eller nylig ferdig med studiene. Andelen som ikke betaler husleie eller renter og avdrag på lån er også mindre enn ellers i befolkningen, muligens fordi mange er nye på boligmarkedet. Det er derfor naturlig at utgiftene til bolig gjør et stort innhogg i økonomien. Blant aleneboende generelt oppfatter til sammenlikning fire av ti boligutgiftene som svært eller noe tyngende, som er tilnærmet det samme som befolkningen totalt.

For både unge og alle aleneboende har de subjektive indikatorene for boligøkonomi over perioden 2006 – 2015 holdt seg på omtrent samme nivå. Det har vært et visst fall i andelen som mener boligutgiftene er tyngende. I 2006 mente 45 prosent av alle aleneboende og 60 prosent av unge aleneboende dette. I 2015 hadde denne andelen falt til 38 prosent i den førstnevnte gruppen og 52 prosent i den sistnevnte.

Økonomiske vansker

12 prosent av unge aleneboende mener det er vanskelig eller svært vanskelig «å få endene til å møtes». Dette er signifikant høyere enn i befolkningen totalt (6 prosent) og noe høyere enn blant alle aleneboende (9 prosent). Det er tilsvarende forskjeller i andelen som mener det er lett eller svært lett å få endene til å møtes. 35 prosent av unge aleneboende mener dette. Blant alle aleneboende er andelen på 47 prosent og i hele befolkningen er den på 53 prosent.

Det har vært en forbedring i denne subjektive indikatoren for økonomisk romslighet for alle gruppene i perioden 2006 - 2015. Blant unge aleneboende har andelen som mener det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes falt med 6 prosentpoeng, mens andelen som mener dette er lett eller svært lett har økt med 11 prosentpoeng. Vi ser en liknende utvikling blant alle aleneboende og i befolkningen totalt, der andelen som mener det er vanskelig har falt med henholdsvis 5 og 3 prosentpoeng og andelen som mener det er lett har økt med 14 prosentpoeng i begge grupper.

Tabell 5.2.10 Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003, 2005, 2010, 2013-2015. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende					Alle
	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2005	2010	2013	2014	2015	2015
Betalingsproblemer												
Husleie	13	11	8	10	6	9	6	4	4	4	4	3
Boliglån	4	2	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
El og kommunale avgifter	14	9	7	6	3	6	7	5	4	3	3	3
Andre lån	10	8	5	5	4	6	5	4	3	3	4	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer			4	5	2	6		3	3	2	3	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer			85	85	91	86		90	91	93	93	94
Økonomisk romslighet												
Svært vanskelig	6	7	4	4	5	5	6	3	4	3	4	3
Vanskelig	10	9	9	8	6	7	7	7	7	5	5	3
Let eller svært lett å få endene til å møtes	21	23	33	35	33	35	32	41	44	44	47	53
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	9	12	15	13	9	10	5	6	5	4	3	3
Antall svar	499	487	419	443	530	381	1 316	1 246	1 393	1 693	1 350	6 333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Vi ser også at unge aleneboere har hatt en vanskeligere økonomisk situasjon enn resten av befolkningen ved at en større andel har hatt økonomiske problemer. 14 prosent har vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale utgifter eller andre lån i løpet av det siste året. Dette er signifikant

høyere enn blant alle aleneboere, der 7 prosent har vært ute av stand til å betale, og i befolkningen totalt, der andelen er på 6 prosent. Andelen som ikke har kunnet betale husleie er særlig stor. Det har allikevel vært en nedgang i andelen med betalingsproblemer de siste årene. I 2007 var 19 prosent av unge aleneboere ute av stand til å betale minst en av disse utgiftene.

Omtrent halvparten av unge aleneboende har privatbil, men 20 prosent har måttet avstå fra å kjøpe bil av økonomiske grunner. Dette er signifikant forskjellig fra den øvrige befolkning. I befolkningen som helhet har åtte av ti bil og kun 6 prosent har latt være å kjøpe det av økonomiske grunner. Blant alle aleneboende har 11 prosent ikke bil av økonomiske årsaker. Andelen med TV er også mindre blant personer under 35 år som bor alene enn ellers i befolkningen.

13 prosent av unge aleneboende og 10 prosent av alle aleneboende har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet. For befolkningen som helhet gjelder dette 6 prosent. En større andel av både unge og alle aleneboende har derimot fått råd til å dra på ferie utenfor hjemme i løpet av de siste ti årene.

Tilknytning til arbeidslivet

Unge aleneboende er i noe mindre grad helårs yrkesaktive sammenlignet med alle aleneboende i yrkesaktiv alder, men andelen i heltidsarbeid er større enn tidligere år. I 2015 var 64 prosent av unge som bor alene helårs yrkesaktive. De foregående årene har andelen i helårsarbeid fluktuert rundt 55 prosent. 68 prosent av alle aleneboende var i arbeid hele året, mens minst en person hadde helårsarbeid i 81 prosent av alle husholdninger. Gjennomsnittlig antall månedeverk blant unge aleneboende er også høyere enn tidligere år. I snitt jobbet man heltid 7 måneder av året i disse husholdningene, mens man jobbet 7,1 måneder i alle enpersonshusholdninger. Det ble i snitt jobbet henholdsvis 1,3 og 1,4 måneder deltid.

Andelen unge aleneboende som hovedsakelig var student i alle årets måneder er også mindre enn tidligere. 18 prosent av unge aleneboende var heltidsstudenter, mens andelen de foregående årene lå rundt 25 prosent. Studentandelen er allikevel klart større enn blant alle aleneboende, der 8 prosent er heltidsstudenter. 13 prosent av alle aleneboende er heltidspensjonister.

Tabell 5.2.11. Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003, 2005, 2010, 2013-2015. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende					Alle
	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2005	2010	2013	2014	2015	2015
Materiell situasjon												
Andel som disponerer												
Farge TV	91	86	86	83	76	81	93	92	91	88	90	94
PC	62	73	98	97	98	98	49	74	79	82	84	92
Vaskemaskin	83	88	88	93	94	96	93	93	95	96	97	99
Privatbil	50	46	47	46	45	51	52	58	60	60	64	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi	13	10	2	1	1	0	8	3	2	2	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	28	28	23	25	22	20	16	13	12	11	11	6
Har ikke råd til												
en ukes ferie	16	17	14	17	12	13	13	12	13	10	10	6
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	9	9	9	8	6	7	6	6	5	4	5	3
holde boligen varm	6	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene			6	6	5	4		4	4	4	3	2
Andel som har råd til alle godene			83	81	86	84		87	86	89	88	93
Antall svar	499	487	419	443	530	381	1 316	1 246	1 393	1 693	1 350	6333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.2.12 Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007, 2013-2015. Prosent

	Aleneboende under 35 år				Aleneboende 16-66 år				Alle 16-66 år
	2007	2013	2014	2015	2007	2013	2014	2015	2015
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	49	44	50	36	39	36	39	32	19
1	51	56	51	64	61	64	61	68	46
2									35
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	42	38	43	36	38	36	40	37	23
1-6	6	9	9	7	4	6	5	4	3
7-11	8	7	7	5	5	4	4	3	2
12+	44	46	42	52	52	54	51	56	73
Gjennomsnittlig antall måneder	6,2	6,6	6,0	7,0	6,9	7,1	6,7	7,1	12,4
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	89	86	88	85	87	88	88	86	79
1-6	4	6	5	6	2	3	3	3	3
7-11	1	2	1	1	1	2	1	2	2
12+	6	6	6	8	8	8	8	10	17
Gjennomsnittlig antall måneder	0,9	1,1	1,0	1,3	1,1	1,1	1,1	1,4	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
	3	5	3	3	5	5	4	5	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	93	92	94	91	95	94	94	94	94
1-6	4	2	4	3	3	2	3	2	2
7-11	2	2	1	2	1	1	1	1	1
12+	1	4	2	3	1	2	2	2	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,6	0,4	0,7	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent									
	27	23	29	18	14	10	13	8	15
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent									
	2	1	1	2	11	12	13	13	14
Antall svar	489	439	529	381	1 011	1 011	1 238	1 350	4 186

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad

Christian Hrafn Brovold og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunkter i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad er blant de gruppene som er mest overrepresentert i lavinntektsgruppen
- Både sosialhjelpsmottakerne og de med kvalifiseringsstønad er hyppige mottakere av bostøtte, og andelene som mottar disse stønadene har holdt seg stabile de siste årene
- Yrkestilknytningen har blitt noe svakere for sosialhjelpsmottakerne
- Utdanningsnivå blant både sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad er lavt
- Ulike typer overføringer utgjør om lag 80 prosent av inntekten til husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad i løpet av året
- Mer enn halvparten av mottakerne av sosialhjelp har innvandrerbakgrunn
- Flertallet av sosialhjelpsmottakere leier, de bor trangere og boutgiftene tynger betraktelig mer enn i befolkningen generelt
- Nesten halvparten av sosialhjelpsmottakere synes det er vanskelig eller svært vanskelig 'å få endene til å møtes'
- Det er svak arbeidslivstilknytning blant husholdninger med sosialhjelpsmottakere. To av tre mangler en person som har vært helårs yrkesaktiv

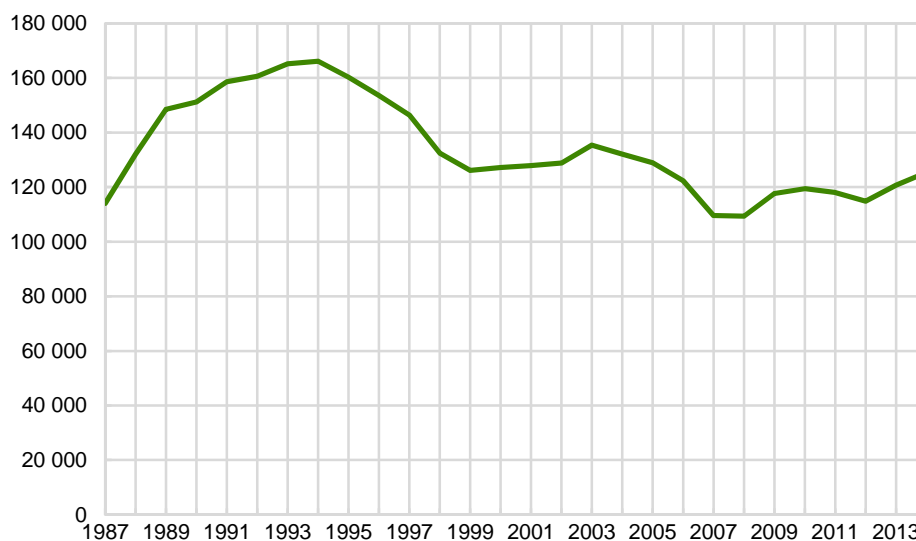
Sosialhjelp er i utgangspunktet en midlertidig støtteordning til personer som trenger særskilt økonomisk støtte. Formålet med ordningen er å gi mottakerne tilstrekkelig med midler til et forsvarlig livsopphold. Personer som har vært langvarig mottaker av sosialhjelp eller som står i fare for å komme i en slik situasjon, kan ha rett på kvalifiseringsstønad. Kravet for å kunne motta denne stønaden er at en deltar i fulltids opplæring eller arbeidstrening. I motsetning til sosialhjelp, som er skattefri inntekt, er kvalifiseringsstønaden skattepliktig inntekt som beskattes som lønn.

Gitt at man definerer langtidsmottakere som de som mottar sosialhjelp sammenhengende i tolv måneder eller mer, gjaldt dette for nærmere 16 prosent av de som startet å motta sosialhjelp i 2013. Langvarig mottak av en midlertidig stønad regnes som uheldig da det skaper økonomisk usikkerhet for mottakeren, som allerede kan være i en vanskelig livssituasjon. Langtidsmottak viser seg å ha nær sammenheng med svak tilknytning til arbeidslivet, og er mest utbredt i Oslo og andre sentrumsnære områder. Enslige er også overrepresentert sammenlignet med samboende eller gifte (Dokken 2016). Sosialhjelp er det siste sikkerhetsnettet i det norske velferdssystemet, og spesielt blant langtidsmottakerne er det stor hyppighet av helsemessige utfordringer som kroniske smerter og psykiske plager (Løyland 2016).

Ifølge sosialhjelpsstatistikken mottok 125 400 personer sosialhjelp i 2014, en økning på 4 prosent fra året før og det største antallet siden 2005 (Statistisk sentralbyrå 2015a). Utviklingen i antall sosialhjelpsmottakere har ellers gått i bølger som i noen grad følger de økonomiske konjunktorene. Det laveste antallet finner vi under høykonjunktoren 2007-08 da færre enn 110 000 personer mottok sosialhjelp. Antallet sosialhjelpsmottakere gikk noe ned fra 2011 til 2012, før man fikk en økning på i overkant av 10 000 personer fram mot 2014. AKU-tallene viser at arbeidsledigheten også steg 0,3 prosent gjennom disse to årene.

Antallet mottakere av kvalifiseringsstønning - som ble innført i 2008 - var på vel 9 000 personer i 2014. Det har vært en nedgang i antall mottakere siden 2011, hvor antallet lå på vel 11 000 personer.

Figur 5.3.1 Antall sosialhjelpsmottakere, 1987-2014

Kilde: Økonomisk sosialhjelp, Statistisk sentralbyrå.

Det er stor grad av overlapp mellom de to gruppene vi ser på i dette kapittelet, og andre grupper som omtales i rapporten (vedleggstabell A1). Av sosialhjelpsmottakerne i 2014, hadde for eksempel mer enn halvparten innvandrerbakgrunn, og 53 prosent var barnefamilier - enten enslige forsørgere eller par med barn. For de med kvalifiseringsstønning har 7 av 10 innvandrerbakgrunn og 3 av 4 nedsatt arbeidsevne.

Lavinntekt

Det er knapt noen overraskelse at sosialhjelpsmottakerne er blant de gruppene som er mest overrepresentert i lavinntektsgruppen. I 2014 hadde nesten 2 av 3 av alle personer i husholdninger der hovedinntektstakeren mottok sosialhjelp, en husholdningsinntekt under lavinntektsgrensen. I tabell 5.3.1. skiller en også ut sosialhjelpsmottakere som bor alene og de som er langtidsmottakere av sosialhjelp, det vil si husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i mer enn 6 av årets 12 måneder. Det går fram av tabellen at andelen med lavinntekt er på samme nivå for de aleneboende, mens for langtidsmottakerne hadde 3 av 4 lavinntekt. Også personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstakeren mottok kvalifiseringsstønning er ofte å finne i lavinntektsgruppen. I 2014 var denne andelen like stor som blant langtidsmottakerne av sosialhjelp, det vil si nær 3 av 4 personer.

I løpet av perioden 2011-2014 har andelen med lavinntekt økt med i overkant av 11 prosentpoeng for sosialhjelpsmottakerne, herunder også langtidsmottakerne. Økningen er noe lavere (8 prosentpoeng) for de aleneboende. Dette er en fortsettelse av veksttrenden fra og med 2009, etter nedgangen fra 2008. For mottakerne av kvalifiseringsstønning ses en tilsvarende vekst i andelen med lavinntekt, men her har antallet med lavinntekt gått ned i siste periode, som henger sammen med at det generelt er blitt færre som mottar denne stønningen.

Tabell 5.3.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 500	539 900
Sosialhjelpsmottakere²	153 974	150 351	158 963	164 286
Andel med lavinntekt	53,7	59,4	61,9	64,8
Antall med lavinntekt	82 700	89 400	98 300	106 400
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	49 131	48 186	48 787	50 775
Andel med lavinntekt	56,8	60,7	62,5	64,8
Antall med lavinntekt	27 900	29 200	30 500	32 900
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp³	50 667	50 609	54 412	57 984
Andel med lavinntekt	64,1	70,4	71,9	75,2
Antall med lavinntekt	32 500	35 600	39 100	43 600
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴	15 754	13 990	12 510	12 252
Andel med lavinntekt	63,6	69,6	71,2	73,4
Antall med lavinntekt	10 000	9 700	8 900	9 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning

Det er få sosialhjelpsmottakere som har noen sterk tilknytning til arbeidslivet. Mens det kun er 23 prosent av befolkningen totalt som tilhører en husholdning uten yrkestilknyttede, viser tabell 5.3.2. at dette er tilfelle for 77 prosent av de som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp. De aleneboende sosialhjelpsmottakerne og langtidsmottakerne har enda svakere yrkestilknytning enn sosialhjelpsmottakerne i alt. Blant aleneboende sosialhjelpsmottakere var det hele 87 prosent uten yrkestilknytning. Andelen er om lag på samme nivå for mottakere av kvalifiseringsstønad. For langtidsmottakerne av sosialhjelp tilhørte hele 91 prosent en husholdning uten yrkestilknyttede. Videre har lavinntektsgruppene innunder de øvrige gruppene enda svakere tilknytning til arbeidslivet.

Også den andre indikatoren viser at få sosialhjelps- eller kvalifiseringsstønads-husholdninger er yrkesaktive. I 2014 var andelen som hadde yrkesinntekt som største inntektskilde så liten som om lag 20 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottok sosialhjelp, og faller ytterligere til kun 6 prosent blant langtidsmottakerne og 10 prosent blant de med kvalifiseringsstønad.

Mellom 2011 og 2014 økte andelen som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede med vel 3 prosentpoeng for sosialhjelpsmottakerne og vel 1 prosentpoeng for mottakere av kvalifiseringsstønad. Dette er en trend som har fortsatt fra perioden 2008-2011.

Tabell 5.3.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	73,9	75,3	75,7	77,3
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	85,4	85,8	86,2	86,6
Med lavinntekt	85,3	85,7	86,1	86,6
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	94,3	94,7	94,8	94,8
Med lavinntekt	88,2	88,6	89,1	90,6
Med lavinntekt	93,3	92,9	93,6	94,3
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	85,5	85,3	85,3	86,7
Med lavinntekt	93,5	93,0	92,0	93,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	20,9	20,9	21,0	20,5
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	14,3	14,6	14,6	15,0
Med lavinntekt	19,0	19,7	19,3	18,8
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	14,7	15,0	14,5	14,3
Med lavinntekt	6,2	6,5	6,7	6,1
Med lavinntekt	3,8	4,3	4,1	3,9
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	8,6	9,6	10,5	9,5
Med lavinntekt	3,5	4,4	5,6	5,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Utdanning

Det er en nær sammenheng mellom det å ha lav formell utdanning og det å motta sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad. Andelen med lav utdanning er svært stor i begge disse stønadsgruppene. I 2014 hadde 57 prosent av alle sosialhjelps-husholdningene en hovedinntektstaker som kun hadde grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Andelen øker ytterligere til 66 prosent for de med kvalifiseringsstønad. I befolkningen var det bare om lag en av fem med så lav utdanning.

Tabell 5.3.3. skiller også ut de som befinner seg under lavinntektsgrensen. Det er imidlertid små forskjeller i utdanningsnivået til de ulike mottakergruppene. For befolkningen som helhet ser man derimot at det er omtrent dobbelt så stor andel med lav utdanning i lavinntektsgruppen enn ellers, tett oppunder 40 prosent.

Det har vært lite endringer i perioden 2011-2014 i andelene med lav utdanning innenfor de ulike gruppene mottakere. Langtidsmottakerne av sosialhjelp med lavinntekt har fått en noe større andel med lav utdanning, mens befolkningen som helhet har fått en noe mindre andel.

Tabell 5.3.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Sosialhjelpsmottakere²	57,4	57,3	58,0	57,1
Med lavinntekt	58,4	58,5	59,6	58,4
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	60,6	60,9	60,8	60,8
Med lavinntekt	62,2	62,5	62,7	62,7
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	60,1	60,2	61,3	60,4
Med lavinntekt	60,0	60,4	62,0	60,9
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴	66,8	67,8	67,3	65,9
Med lavinntekt	67,0	69,3	68,9	67,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Både sosialhjelpsmottakerne og de med kvalifiseringsstønad er hyppige mottakere av bostøtte. Mens det i befolkningen kun var 5 prosent som mottok bostøtte i 2014, var andelen henholdsvis 67 prosent og 82 prosent blant de med sosialhjelp og kvalifiseringsstønad. Blant langtidsmottakere av sosialhjelp mottok 84 prosent bostøtte i tillegg til sosialhjelp.

I perioden 2008-2011 skjedde det en betydelig økning fra 52 prosent til 64 prosent i andelen sosialhjelpsmottakere som mottok bostøtte, og økningen var enda større for langtidsmottakerne og de aleneboende. Denne økningen må ses på bakgrunn av de endringer i kriteriene for å motta bostøtte som fant sted da, der flere grupper fikk rett på bostøtte (Nordvik et al. 2011). Mellom 2011 og 2014 derimot, har andelen med bostøtte blant sosialhjelpsmottakere i alt økt saktere, og lå på knapt 67 prosent i 2014. Andelen aleneboende sosialhjelpsmottakere med bostøtte stod på stedet hvil mellom 2011 og 2014, mens andelen blant langtidsmottakerne økte med 3 prosentpoeng.

Som tabell 5.3.4 viser, er andelen som mottar sosialhjelp og bostøtte blant mottakerne av kvalifiseringsstønad også store, og 71 prosent av denne gruppen fikk begge disse stønadene i 2014. Det var en litt mindre andel enn i 2011, da nærmere 73 prosent mottok både sosialhjelp og bostøtte.

Tabell 5.3.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	64,2	65,4	65,3	66,5
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	69,5	71,0	71,4	72,0
Med lavinntekt	56,6	57,4	56,6	56,7
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	55,8	58,1	58,2	58,4
Med lavinntekt	80,8	82,4	82,7	83,7
Med lavinntekt	82,1	84,0	84,6	85,2
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	83,0	81,0	80,7	81,7
Med lavinntekt	82,2	81,4	81,3	82,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	100	100	100	100
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	100	100	100	100
Med lavinntekt	100	100	100	100
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	100	100	100	100
Med lavinntekt	100	100	100	100
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	84,3	81,8	81,9	81,4
Med lavinntekt	85,2	83,8	83,9	83,6
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	64,2	65,4	65,3	66,5
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	69,5	71,0	71,4	72,0
Med lavinntekt	56,6	57,4	56,6	56,7
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	55,8	58,1	58,2	58,4
Med lavinntekt	80,8	82,4	82,7	83,7
Med lavinntekt	82,1	84,0	84,6	85,2
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	72,5	68,4	69,6	70,5
Med lavinntekt	72,2	70,1	71,1	72,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Sammenliknet med befolkningen generelt, viser tabell 5.3.5 at både sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad har små renteutgifter i forhold til inntekt. Andelen med høy rentebelastning, det vil si at rentene utgjør minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt, var i underkant av 5 prosent blant alle sosialhjelpsmottakere og 3 prosent blant kvalifiseringsstønadmottakere i 2014. I befolkningen som helhet hadde en av ti høy rentebelastning.

Det har vært få endringer i andelene med høy rentebelastning de siste årene, noe som henger sammen med den stabilt lave styringsrenta i perioden 2011-2014 (Norges Bank 2016).

Tabell 5.3.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	5,1	4,7	4,7	4,6
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	4,4	4,2	4,6	4,6
Med lavinntekt	3,0	3,1	3,4	3,5
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	2,5	2,4	2,2	2,2
Med lavinntekt	2,2	2,1	1,8	1,9
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	1,6	1,9	2,0	2,8
Med lavinntekt	1,7	1,7	1,9	2,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Sosialhjelpsmottakere²				
Med lavinntekt	8,4	7,9	8,1	8,2
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	7,7	7,1	7,2	7,4
Med lavinntekt	9,4	9,3	9,4	9,6
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp ³	9,6	9,3	9,4	9,6
Med lavinntekt	5,3	5,0	4,8	5,1
Med lavinntekt	5,2	4,9	4,6	5,0
Mottakere av kvalifiseringsstønad⁴				
Med lavinntekt	3,6	3,5	4,0	5,4
Med lavinntekt	3,8	3,3	3,7	5,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Høy gjeldsbelastning defineres her som at gjelda overstiger inntekten tre ganger. I 2014 var det i underkant av 18 prosent av befolkningen som tilhørte en husholdning som hadde så høy gjeld i forhold til inntekt. Blant sosialhjelpsmottakerne og de med kvalifiseringsstønad er det imidlertid klart færre med høy gjeldsbelastning. Blant sosialhjelpsmottakerne i alt var denne andelen på 8 prosent i 2014. Andelen var noe større for aleneboende sosialhjelpsmottakere med 10 prosent. For de to mest utsatte gruppene, langtidsmottakere av sosialhjelp og de som mottar kvalifiseringsstønad, er det svært få som har mye gjeld i forhold til inntekten. Andelen med høy gjeldsbelastning innen disse gruppene var på 5 prosent i 2014.

Mens gjeldsbelastningen har økt de siste årene i befolkningen, har den stått på stedet hvil både blant sosialhjelpsmottakerne totalt, aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakerne.

Inntektssammensetning

I husholdninger hvor hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker, har vi tidligere sett at andelen yrkestilknyttede er liten. Hvordan dette blant annet gir seg utslag i inntektssammensetningen ser vi i tabell 5.3.6. Denne tabellen viser at yrkesinntekter gjennomsnittlig utgjør bare 23 prosent av sosialhjelps-husholdningenes samlede inntekt i 2014. Det går et klart skille i yrkesinntektens betydning for dem over og under lavinntektsgrensen. For sosialhjelpsmottakere under lavinntektsgrensen, har yrkesinntektene en andel på 17 prosent, mens tilsvarende andel for de over lavinntektsgrensen er 29 prosent.

Ulike typer overføringer utgjør 77 prosent av inntekten til husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året. Av dette er pensjoner fra folketrygden, herunder spesielt arbeidsavklaringspenger og uførepensjon, samt sosialhjelp de viktigste inntektskildene.

Ser vi på lavinntektsgruppen blant sosialhjelpsmottakerne, er det tydelig hvor inntektsmessig betydningsfulle overføringene er. For sosialhjelpsmottakere med de laveste inntektene utgjør ulike stønader 83 prosent av husholdningenes samlede inntekt. Sosialhjelp i seg selv utgjør mer enn en fjerdedel av samlet inntekt, og er dermed sammen med ytelser fra folketrygden (især arbeidsavklaringspenger) den viktigste inntektskilden for denne gruppen. Mens sosialhjelpsmottakere som befinner seg i lavinntektsgruppen er kjennetegnet ved å ha sosialhjelp som viktig kilde til livsopphold, er sosialhjelpen klart mindre viktig for de som befinner seg over lavinntektsgrensen. For de uten lavinntekt utgjør ulike overføringer 70 prosent av samlet inntekt. For disse husholdningene er pensjoner fra folketrygden viktigst (36 prosent), mens sosialhjelpen hadde en gjennomsnittlig andel på 12 prosent.

Når vi ser på husholdninger der *minst ett av husholdningsmedlemmene mottar sosialhjelp*, får vi med om lag 26 000 flere husholdninger enn når vi setter som krav at husholdningen skal ha en hovedinntektstaker som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Blant disse sosialhjelpshusholdningene finner vi en noe sterkere yrkestilknytning. Dette henger blant annet sammen med at disse husholdningene gjennomsnittlig er større, som øker muligheten for at noen i husholdningen er yrkestilknyttet. For lavinntektsgruppen er det derimot små forskjeller i inntektssammensetning uansett valg av de to definisjonene. Begge definisjoner av sosialhjelpshusholdninger viser at om lag 80 prosent av den samlede inntekten er overføringer – hvor sosialhjelp er den viktigste inntektskilden. Det er trolig i stor grad de samme personene som inngår i gruppen med lavinntekt for begge disse definisjonene av sosialhjelpshusholdninger.

Mens sosialhjelp mer er å betrakte som en biinntekt for mange sosialhjelpsmottakere, er denne stønaden en langt mer dominerende inntektskilde for langtidsmottakerne. I husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidsmottaker av sosialhjelp utgjør denne stønaden i gjennomsnitt 40 prosent av inntekten. I lavinntektsgruppen er andelen hele 47 prosent. Inntekt av eget arbeid har kun en andel på 8 prosent i lavinntektsgruppen, mens denne andelen er mer enn dobbelt så stor (17 prosent) blant langtidsmottakerne som ikke var i lavinntektsgruppen.

Sammenlignet med inntektssammensetningen for sosialhjelpsmottakerne for 2011, utgjør yrkesinntekter en noe større andel av samlet inntekt for gruppene i 2014, mens overføringene har gått omtrent tilsvarende ned.

Inntektssammensetningen til husholdninger som mottar kvalifiseringsstønad minner mye om den vi finner blant sosialhjelpsmottakerne, med enda svakere yrkestilknytning. Vel 8 av 10 kroner som disse husholdningene mottar er overføringer fra det offentlige. For de husholdningene som befinner seg i lavinntektsgruppen gjelder dette for 9 av 10 kroner. Den største enkeltstønaden er som forventet kvalifiseringsstønaden, som utgjør 35 prosent av samlet husholdningsinntekt. Denne andelen øker til 40 prosent for dem som tilhører lavinntektsgruppen. I tillegg er også sosialhjelp en viktig kilde. Denne utgjør 16 prosent av samlet inntekt for alle i denne gruppen, og 18 prosent for dem i lavinntektsgruppen. Også mottakerne av kvalifiseringsstønad har fått en noe større andel yrkesinntekter i forhold til overføringer sammenlignet med 2011.

Tabell 5.3.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker			Husholdninger hvor en eller flere i husholdningen mottar sosialhjelp			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp			Husholdninger hvor en eller flere er langtidsmottakere av sosialhjelp		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	23	29	17	39	48	20	11	17	8	25	37	11
Kapitalinntekter ³	6	6	3	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0
Overføringer	25	24	59	77	70	83	60	51	80	88	83	92	75	62	89
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	29	36	22	25	26	23	19	31	12	20	25	13
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	4	4	4	3	3	4	2	2	2	2	2	2
Sykepenger	2	2	2	3	4	2	3	4	2	1	2	1	2	3	1
Barnetrygd	1	1	2	3	2	4	2	2	4	4	3	4	3	2	4
Bostøtte	0	0	2	5	3	8	3	2	7	9	6	10	6	4	10
Sosialhjelp	0	0	4	19	12	26	12	7	24	40	29	47	30	19	43
Introduksjonsstønad	0	0	2	4	2	6	3	1	6	4	2	5	3	1	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	279 800	381 700	218 800	382 500	550 900	233 800	264 100	358 800	227 400	334 900	501 400	240 600
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	252 400	333 700	203 700	329 200	457 600	215 900	251 300	332 400	219 900	304 900	435 800	230 800
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	189 600	257 900	148 700	212 700	283 300	150 300	181 800	256 100	153 000	198 100	274 900	154 700
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,9	1,8	1,9	2,2	2,3	2,1	2,0	1,8	2,1	2,3	2,3	2,2
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	87 581	32 800	54 781	113 213	53 080	60 133	28 362	7 921	20 441	34 844	12 595	22 249

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.3.7 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Mottakere av kvalifiseringsstønad		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	18	29	11
Kapitalinntekter ³	6	6	3	0	1	0
Overføringer	25	24	59	81	70	89
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	7	10	4
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	1	2	1
Barnetrygd	1	1	2	4	3	5
Bostøtte	0	0	2	8	7	9
Sosialhjelp	0	0	4	16	13	18
Kvalifiseringsstønad	0	0	1	35	26	40
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	295 600	382 100	259 500
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	268 300	337 500	239 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	188 300	247 700	163 500
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	2,2	2,0	2,3
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	5 637	1 661	3 976

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Inntektsforskjellene er svært små innen gruppene av sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad sammenlignet med den øvrige befolkningen. Dette er heller ikke overraskende gitt at en så stor del av husholdningsinntektene til disse gruppene er behovsprøvde stønader fra det offentlige, og ikke yrkesinntekter eller kapitalinntekter.

Det er likevel noen nyanser innen gruppen av sosialhjelpsmottakere. For eksempel viser tabell 5.3.8 at ulikheten ser ut til å være noe større blant aleneboende sosialhjelpsmottakere, enn andre med sosialhjelp. I 2014 hadde femdelen med høyest inntekt blant de aleneboende sosialhjelpsmottakerne i snitt 3,4 ganger større inntekt enn femdelen med lavest inntekt. Tilsvarende forholdstall for langtidsmottakerne av sosialhjelp var på kun 2,3. Til sammenligning var dette forholdstallet 3,5 i hele befolkningen. Generelt antyder indikatorene at langtidsmottakerne av sosialhjelp og kvalifiseringsstønadmottakerne har de minste inntektsforskjellene.

I tillegg til å ha en svært jevn inntektsfordeling, viser ulikhetsmålene at inntektsforskjellene for sosialhjelpsmottakerne har økt noe i perioden 2011-2014, særlig blant de aleneboende. Samtidig ble forskjellene mindre blant langtidsmottakerne og har vært så å si uendret for mottakerne av kvalifiseringsstønad. Trenden fra perioden 2008-2011 med gjennomgående mindre ulikhet virker å ha snudd.

Tabell 5.3.8 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Sosialhjelpsmottakere	2,62	2,70	2,67	2,72
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,25	3,32	3,32	3,38
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp	2,34	2,33	2,32	2,28
Mottakere av kvalifiseringsstønad	2,07	2,11	2,08	2,06
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Sosialhjelpsmottakere	2,21	2,27	2,25	2,29
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	2,72	2,82	2,80	2,84
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp	2,06	2,04	2,04	2,01
Mottakere av kvalifiseringsstønad	1,85	1,88	1,84	1,83
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Sosialhjelpsmottakere	0,182	0,187	0,185	0,187
Herav aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,211	0,213	0,213	0,215
Herav langtidsmottakere av sosialhjelp	0,167	0,167	0,166	0,162
Mottakere av kvalifiseringsstønad	0,142	0,145	0,142	0,141

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapittelet sett på inntektsindikatorer for sosialhjelpsmottakere basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapittelet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for

sosialhjelpsmottakere, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

Sosialhjelpsmottakere er her definert som personer som tilhører husholdninger der en eller flere har mottatt sosialhjelp i året før datainnsamling (det vil si inntektsåret). Det betyr at det ikke nødvendigvis er noe samsvar mellom sosialhjelp og boligforhold. For eksempel kan en ungdom som mottok sosialhjelp året før datainnsamling, ha flyttet hjem til foreldrene eller sammen med en ektefelle/ samboer på intervjuetidspunktet. Behovet for sosialhjelp kan altså i ytterste konsekvens ha vært nødvendig i en kort periode opp til et år før intervjuetidspunktet, men levekårs situasjonen som beskrives under tyder på at en stor andel av sosialhjelpsmottakerne hadde en vanskelig økonomisk situasjon på måletidspunktet.

Sosialhjelpsmottakerne er gjennomgående unge, svært få er i pensjonsalder. 22 prosent er under 25 år og 73 prosent er under 45 år. I snitt er sosialhjelpsmottakerne 36 år. Det betyr at en betydelig del av sosialhjelpsmottakerne er i etableringsfasen, noe som har betydning ikke minst for boligsituasjonen.

Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakere er klart lavere enn i befolkningen som helhet. Et flertall har utdanning på grunnskolenivå og kun 8 prosent har høyere utdanning. I følge Levekårsundersøkelsen, EU-SILC er innvandrere også overrepresentert blant sosialhjelpsmottakere og utgjør omtrent en femtedel av mottakerne.

Boligstandard og eierforhold

Et stort flertall av befolkningen, 81 prosent, eide boligen sin i 2015. Blant sosialhjelpsmottakere er eierandelen 50 prosentpoeng lavere: 31 prosent. Andelen som bor trangt er også klart større enn i den øvrige befolkningen. 17 prosent av sosialhjelpsmottakere bor trangt og kun 11 prosent svært romslig. Tilsvarende tall for hele befolkningen er 8 prosent trangbodde og 32 prosent som bor svært romslig. Dette viser seg også i antall kvadratmeter per husholdningsmedlem. For sosialhjelpsmottakere er snittet på 39 kvadratmeter, mot 58 kvadratmeter for alle husholdninger. Forskjellen i absolutt antall kvadratmeter er enda større ettersom gjennomsnittlig husholdningsstørrelse for sosialmottakere er lavere enn snittet i befolkningen. Noe av forskjellen i boligstørrelse kan henge sammen med at en liten andel av sosialhjelpsmottakere bor i enebolig. Fire av ti bor i enebolig, mot seks av ti i befolkningen totalt.

Indikatorerne for boligstandard viser at sosialhjelpsmottakere i større grad enn andre har problemer med boligen. 14 prosent har problemer med råte eller fukt. Denne er dobbelt så stor som andelen blant alle husholdninger. 23 prosent er utsatt for støy utenfra og 13 prosent bor i et område med kriminalitet, vold og hærverk. Dette er henholdsvis 12 og 7 prosentpoeng høyere enn befolkningssnittet.

Tabell 5.3.9 Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere													
Andel personer som													
bor i enebolig, våningshus	49	46	47	53	47	47	43	43	43	46	46	53	41
bor i småhus ellers	20	22	22	17	23	21	22	26	21	26	12	15	20
bor i husholdning som eier	42	34	31	31	37	34	33	30	30	29	24	28	31
bor i husholdning som er selveier	32	27	27	24	29	26	28	27	23	27	23	25	26
bor alene	30	34	35	42	33	34	38	39	45	65	35	37	32
bor trangt	19	21	21	23	20	19	21	19	22	20	31	21	17
bor svært romslig	13	13	12	11	16	12	11	12	14	19	15	15	11
Bor i bolig													
med råte eller fukt	17	15	18	18	17	20	24	16	15	18	16	14	14
som er utsatt for støy	25	18	18	21	22	24	26	25	20	18	18	16	23
som er utsatt for forurensning	14	15	15	12	11	17	14	10	15	12	10	11	13
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	12	10	8	9	11	15	13	12	11	12	9	8	13
Boligareal per husholdning. Kvm.	86	83	81	74	82	81	78	82	78	87	86	87	81
Boligareal per person. Kvm.	41	40	38	39	39	39	39	40	41	43	43	44	39
Antall svar i alt	238	263	250	215	197	168	148	154	137	184	153	162	133
Alle													
Andel personer som													
bor i enebolig, våningshus				63	61	62	61	61	59	60	59	60	60
bor i småhus ellers				15	14	15	16	16	16	17	16	16	17
bor i husholdning som eier				81	80	81	81	81	80	81	81	81	81
bor i husholdning som er selveier				69	72	70	69	70	69	75	70	70	71
bor alene				22	25	21	25	25	27	70	25	27	24
bor trangt				8	7	8	6	5	7	7	7	6	8
bor svært romslig				30	32	31	34	35	35	34	34	34	32
Bor i bolig													
med råte eller fukt				8	8	8	8	7	7	8	7	6	7
som er utsatt for støy				12	12	13	13	12	12	11	12	11	11
som er utsatt for forurensning				8	8	8	7	8	7	9	8	7	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk				4	5	5	6	5	5	6	5	4	6
Boligareal per husholdning. Kvm.				118	121	120	120	121	121	121	121	120	122
Boligareal per person. Kvm.				53	57	54	57	58	61	58	58	60	58
Antall svar i alt				5771	6071	5578	5446	5227	4864	6186	6140	7373	6333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Sosialhjelpsmottakere som leier betalte en gjennomsnittlig årlig husleie på 81 800 kroner i 2015, 12 000 kroner høyere enn for befolkningen generelt. For de husholdningene som eier egen bolig, betaler de i gjennomsnitt 5 400 kroner mindre i renter og avdrag på lån enn eiere i den generelle befolkningen. Som vist tidligere, er imidlertid andelen eiere betydelig mindre i husholdninger med sosialhjelpsmottakere og andelen som leier bolig er dermed betydelig større i denne gruppen. Størsteparten av sosialhjelpsmottakere har dermed en høyere bokostnad sammenlignet med befolkningen som helhet. Ser vi på boutgiftene i forhold til husholdningens samlede inntekt, har hele seks av ti sosialhjelpsmottakere høy boutgiftsbelastning. Tilsvarende andel for befolkningen sett under ett er én av fire.

Også de subjektive indikatorene for hvor tyngende boutgiftene er for husholdningene viser en større belastning for husholdningene til sosialhjelpsmottakerne sammenlignet med andre. Hele 66 prosent av sosialhjelpsmottakere

oppfatter boutgiftene som noe eller svært tyngende. For befolkningen generelt er den tilsvarende andelen 37 prosent.

Ser vi på forskjellene i boligøkonomi i perioden 2006-2015 mellom sosialhjelpsmottakere og befolkningen generelt, finner vi at sosialhjelpsmottakere i hele perioden har hatt en betydelig trangere boligøkonomi.

Tabell 5.3.10 Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere													
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	46 000	50 300	48 800	46 300	55 400	57 600	59 100	64 000	69 100	71 900	75 800	82 400	81 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	8	5	7	5	12	3	3	4	4	7	6	2	6
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	47 200	38 600	39 700	29 100	37 900	58 100	54 600	56 400	36 700	47 900	54 400	60 400	68 900
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner					22 000	36 000	31 000	30 700	20 300	28 900	20 500	34 800	35 900
Andel eiere uten renter og avdrag	20	23	24	43	34	19	22	31	41	33	27	35	24
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	55	56	60	57	58	61	51	56	51	54	61	62
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	12	14	15	17	9	10	13	18	20	13	12	14
Oppfatter boutgiftene som													
svært tyngende	28	29	29	24	25	30	34	24	28	23	22	21	27
noe tyngende	42	42	38	56	47	35	42	45	43	47	52	44	39
Antall svar fra leiere	134	168	168	134	121	110	97	106	90	124	110	110	84
Antall svar fra eiere	89	91	79	77	72	58	49	48	43	58	40	52	49
Antall svar	238	263	247	211	193	168	146	154	133	182	150	162	133
Alle													
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner				43 600	45 200	47 900	53 300	55 700	58 600	61 200	63 700	64 700	69 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie				11	11	11	10	8	11	10	10	10	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner				45 100	48 800	60 700	64 100	57 400	58 300	65 800	68 800	72 000	74 300
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner					26 100	38 300	36 400	28 700	31 400	34 400	35 100	36 100	33 600
Andel eiere uten renter og avdrag				37	40	37	33	37	40	35	32	33	35
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning				24	24	26	27	23	24	24	25	26	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning				39	41	38	34	38	40	38	36	37	39
Oppfatter boutgiftene som													
svært tyngende				7	5	7	6	5	6	6	5	6	6
noe tyngende				36	37	35	35	33	35	33	32	31	31
Antall svar fra leiere				1 003	1 033	966	930	923	799	1 009	1 001	1 204	1 006
Antall svar fra eiere				4 750	4 998	4 588	4 500	4 304	3 967	5 131	5 078	6 121	5 327
Antall svar				5 753	6 031	5 554	5 430	5 227	4 766	6 140	6 079	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Økonomiske vansker

Indikatorerne for betalingsvansker tyder også på en stabilt dårligere situasjon for sosialhjelpsmottakere sammenlignet med befolkningen som helhet. Over halvparten av alle norske husholdninger opplever det som lett 'å få endene til å møtes', og så få som 6 prosent opplever det som vanskelig eller svært vanskelig. For sosialhjelpsmottakere er situasjonen omvendt. Kun 8 prosent opplever det som lett 'å få endene til å møtes', mens 45 prosent opplever det som vanskelig eller svært vanskelig. Videre har 36 prosent av sosialhjelpsmottakere hatt problemer med å betale husleie, lån, elektrisitet eller kommunale utgifter. I befolkningen for øvrig har kun 6 prosent hatt problemer med å betale disse utgiftene. Dette er statistisk sikre forskjeller.

De aller fleste sosialhjelpsmottakere har TV, datamaskin og vaskemaskin, men kun 42 prosent av sosialhjelpsmottakere disponerer bil. Flesteparten av dem som ikke har bil har måttet avstå av økonomiske grunner. Det er en vesentlig mindre andel enn i befolkningen ellers, hvor åtte av ti disponerer bil, og kun 6 prosent ikke har bil grunnet dårlig økonomi.

Avstanden mellom sosialhjelpsmottakere og resten av befolkningen er enda mer påfallende for de materielle godene kartlagt i tabell 5.3.12. Nesten halvparten av sosialhjelpsmottakerne har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet. Blant barnefamilier som har mottatt sosialhjelp er denne andelen noe mindre og 35 prosent hadde ikke råd til ferie. I befolkningen totalt er derimot denne andelen godt under én av ti. To av ti sosialhjelpsmottakere har ikke råd til å spise kjøtt og fisk annenhver dag og én av ti har ikke råd til å holde boligen varm. Og mens kun 51 prosent av sosialhjelpsmottakerne har råd til alle disse tre godene, gjelder dette hele 93 prosent av husholdningene generelt.

Tabell 5.3.11 Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere													
Betalingsproblemer													
Husleie	22	26	27	27	24	26	33	27	32	15	23	26	26
Boliglån	8	6	3	3	5	3	5	2	4	3	2	2	1
Elektrisitet og kommunale avgifter	37	32	34	28	31	27	29	31	32	19	28	21	18
Andre lån	15	21	26	16	20	..	21	18	10	16	12	11	12
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					25	18	29	21	23	14	17	19	17
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					53	57	49	49	52	64	55	62	64
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	22	25	29	21	20	25	32	17	25	17	23	16	23
Vanskelig	23	25	23	21	29	22	20	18	20	19	24	20	22
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	8	5	7	6	10	9	6	11	7	14	9	10	8
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	8	6	7	6	7	4	10	13	8	9	8	8	7
Antall svar	238	263	250	215	197	168	146	154	137	184	153	162	133
Alle													
Betalingsproblemer													
Husleie				4	4	4	4	3	4	3	3	3	3
Boliglån				2	2	2	2	1	2	2	2	1	1
Elektrisitet og kommunale avgifter				6	5	5	6	6	7	5	4	3	3
Andre lån				4	3	..	3	3	3	3	2	2	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					1	3	4	3	4	4	3	2	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					91	92	90	91	90	92	92	94	94
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig				3	2	3	3	2	3	3	3	2	3
Vanskelig				6	4	5	5	5	5	5	5	4	3
Lett eller svært lett å få endene til å møtes				39	45	44	48	48	45	52	50	50	53
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger				3	3	2	4	4	3	3	4	3	3
Antall svar				5 771	6 031	5 578	5 446	5 227	4 864	6 186	6 079	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Tabell 5.3.12 Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV	93	89	87	72	94	89	87	87	86	87	89	80	85
PC	46	55	55	53	72	81	80	90	87	83	93	91	92
Vaskemaskin	86	90	86	73	92	92	90	90	95	95	96	99	95
Privatbil	43	45	39	30	44	42	49	49	51	50	46	50	42
Disponerer ikke PC pga. økonomi	23	24	25	14	16	3	11	7	7	12	4	4	5
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	37	34	41	31	38	38	35	28	38	25	33	30	39
Har ikke råd til													
en ukes ferie	48	48	55	63	44	50	64	45	50	43	56	43	47
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	26	24	22	24	21	24	27	21	24	21	19	21	18
holde boligen varm	14	11	9	13	6	7	8	7	10	6	7	4	9
Andel som ikke har råd til minst to av godene					18	24	25	22	22	19	19	21	20
Andel som har råd til alle godene					50	47	42	52	46	55	41	57	51
Antall svar	238	263	250	215	197	168	146	154	137	184	153	162	133
Alle													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV				95	97	97	96	96	95	96	95	94	94
PC				72	80	79	83	85	87	88	89	91	92
Vaskemaskin				95	97	97	97	96	96	97	97	98	99
Privatbil				77	79	79	78	78	78	79	79	79	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi				3	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi				7	7	7	7	7	7	7	7	6	6
Har ikke råd til													
en ukes ferie				10	6	8	8	8	9	8	8	7	6
spise kjøtt eller fisk annen hver dag				4	3	3	3	3	3	3	3	3	3
holde boligen varm				2	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene					2	3	2	3	3	3	3	2	2
Andel som har råd til alle godene					92	91	91	91	90	91	91	92	93
Antall svar				5 771	6 031	5 578	5 446	5 227	4 864	6 186	6 140	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Helse og funksjonsevne

Sosialhjelpsmottakerne har dårligere helseforhold enn befolkningen for øvrig. Nesten halvparten (47 prosent) av sosialhjelpsmottakerne har en kronisk sykdom. Dette er 14 prosentpoeng høyere enn i befolkningen generelt, på tross av at sosialhjelpsmottakerne i snitt er yngre. Avstanden mellom sosialhjelpsmottakere og befolkningen generelt bekreftes av egenvurdert helse. Tre ganger så stor andel sosialhjelpsmottakere som befolkningen generelt opplever sin egen helse som dårlig eller svært dårlig. Én av tre sosialhjelpsmottakere har nedsatt funksjonsevne. Med dette mener vi personer som sier at de har store eller noen begrensinger på grunn av helseproblemer som har vart seks måneder eller mer.

Sosialhjelpsmottakere har også i større grad et udekket behov for medisinsk hjelp. Mer enn én av ti sosialhjelpsmottaker har hatt behov for undersøkelse eller behandling av lege uten å få det. I befolkningen generelt gjelder dette 2 prosent. Tre av ti sosialhjelpsmottakere har et udekket behov for tannlegehjelp, og flesteparten av disse oppgir dårlig økonomi som årsak. I befolkningen generelt er de tilsvarende andelene 7 og 4 prosent.

Tabell 5.3.13 Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006-2015¹. Prosent

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere										
Egenvurdering av helse										
andel med svært god eller god helse	52	61	59	49	52	57	60	58	60	65
andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	20	20	21	25	18	20	22	16	18
Andel med kronisk sykdom	52	45	47	55	52	49	51	44	46	47
Nedsatt funksjonsevne										
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	17	17	13	14	10	13	11	10	13
andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	12	14	21	21	21	22	13	17	19
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	9	13	10	9	16	16	14	10	9	13
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	36	30	32	42	39	26	32	32	27	31
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	31	24	26	31	30	18	20	27	23	26
Antall svar	215	197	168	146	154	137	184	153	162	133
Alle										
Egenvurdering av helse										
andel med svært god eller god helse	75	78	76	76	77	73	77	76	77	78
andel med dårlig eller svært dårlig helse	9	8	8	7	8	9	7	8	8	6
Andel med kronisk sykdom	32	29	32	36	34	36	31	34	34	33
Nedsatt funksjonsevne										
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	8	6	6	5	6	7	5	6	5	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	12	11	10	11	10	12	10	11	11	11
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	9	8	9	10	9	8	9	8	7	7
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	4	4	5	4	4	5	4	4	4
Antall svar	5 771	6 071	5 578	5 446	5 227	4 864	6 186	6 140	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Tilknytning til arbeidslivet

Sosialhjelpsmottakere er i mindre grad tilknyttet arbeidslivet enn befolkningen generelt. Mens åtte av ti husholdninger i befolkningen i yrkesaktiv alder har helårs yrkesaktive, gjelder dette under fire av ti husholdninger med sosialhjelpsmottakere. Sosialhjelpsmottakeres dårlige tilknytning til arbeidslivet bekreftes videre ved at kun 27 prosent av husholdningene har 12 eller flere måneder med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen. Den tilsvarende andelen for befolkningen i yrkesaktiv alder sett under ett er på 73 prosent. I snitt jobbet husholdninger med minst en sosialhjelpsmottaker 4,6 måneder med fulltid det foregående året, mot 12,4 måneder i alle husholdninger. Andelen deltidsarbeid er på nivå med den øvrige befolkningen. Den samlede arbeidsmengden er altså betydelig mindre og en større del av dem som er i jobb har deltidsarbeid.

Sosialhjelpsmottakere er i større grad enn befolkningen generelt arbeidsledige. Fire av ti sosialhjelpshusholdninger oppgir arbeidsledighet i løpet av året. I befolkningen som helhet gjelder dette 6 prosent. 20 prosent av sosialhjelpsmottakere var arbeidsledig hele året. Omfanget av arbeidsledigheten viser seg også i at husholdninger som mottar sosialhjelp i gjennomsnitt oppgir 3,9 måneder med arbeidsledighet, noe som er betydelig lengre enn i alle husholdninger i yrkesaktiv alder (0,5 måneder).

Tabell 5.3.14 Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007-2015¹. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sosialhjelpsmottakere									
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	64	64	63	62	60	63	59	55	62
1	30	31	30	32	35	32	35	39	32
2	5	5	6	7	6	6	7	6	7
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	60	58	59	60	64	60	68	57	58
1-6	10	10	8	11	9	9	7	8	12
7-11	2	4	4	6	2	5	5	4	3
12+	27	28	29	24	25	26	20	32	27
Gjennomsnittlig antall måneder	4,5	4,7	5,0	4,6	4,2	4,4	3,7	4,8	4,6
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	82	80	82	72	77	81	68	78	76
1-6	4	7	7	6	6	5	6	6	8
7-11	4	3	1	4	0	2	4	1	2
12+	10	10	10	17	17	12	22	15	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,8	1,8	1,6	2,8	2,4	1,9	3,3	2,2	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
	5	1	2	5	3	4	1	0	1
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	75	76	71	73	73	72	67	69	62
1-6	7	7	7	8	8	6	7	5	9
7-11	6	5	6	5	5	5	6	6	9
12+	11	12	16	14	14	17	20	20	20
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	2,1	2,8	2,4	2,6	2,8	3,4	3,2	3,9
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent									
	21	19	18	13	16	23	17	16	12
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent									
	14	14	19	15	16	19	13	22	20
Antall svar	169	127	137	142	111	167	135	147	133
Alle 16-66 år									
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	21	19	20	22	21	21	19	21	19
1	43	45	46	45	44	43	44	43	46
2	36	37	34	33	36	35	36	36	35
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	22	20	22	24	24	24	21	23	23
1-6	3	3	3	3	3	3	3	3	3
7-11	3	2	3	2	2	3	3	3	2
12+	73	75	72	71	71	71	73	72	73
Gjennomsnittlig antall måneder	12,4	12,8	12,9	12,0	12,0	12,2	12,5	12,2	12,4
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	77	76	77	77	77	78	78	79	79
1-6	3	4	4	3	4	4	3	4	3
7-11	2	2	2	2	1	2	2	2	2
12+	18	18	17	18	18	17	17	16	17
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
	6	5	6	6	5	6	5	5	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	95	96	95	95	95	94	94	95	94
1-6	2	2	2	2	2	2	2	2	2
7-11	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12+	1	2	2	2	2	3	3	2	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent									
	16	15	15	15	16	17	14	17	15
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent									
	13	12	13	14	14	14	11	14	8
Antall svar	4 790	4 094	4 394	4 259	3 759	4 856	4 791	5 713	4 186

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Elisabeth Løyland Omholt og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Andelen med lavinntekt øker blant innvandrere, og særlig blant de med flyktningbakgrunn. Samtidig synker andelen med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre
- Blant innvandrere er andelen med lavinntekt størst blant de med kort botid i Norge
- Det er flest med lavinntekt blant innvandrere fra land i Afrika, Asia, etc. Disse har lavere utdanningsnivå og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt, og mottar i større grad bostøtte og sosialhjelp
- Det er større inntektsforskjeller mellom innvandrere enn i befolkningen generelt
- Innvandrere eier i mindre grad egen bolig enn den øvrige befolkningen, og det er en større andel som bor trangt. Andelen innvandrere fra Afrika, Asia, etc. som bor trangt har likevel falt betydelig de siste årene
- Relativt mange innvandrere sliter med å få endene til å møtes. Spesielt gjelder dette innvandrere fra Afrika, Asia, etc., men denne andelen er synkende

Ved utgangen av 2014 bodde det litt over 800 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge. Av disse var det 670 000 personer som selv hadde innvandret til landet, mens 136 000 var født i Norge av to innvandrerforeldre. Til sammen utgjorde denne gruppen i underkant av 16 prosent av den bosatte befolkningen per 1. januar 2015. Rundt en fjerdedel av innvandrerbefolkningen er bosatt i Oslo (Statistisk sentralbyrå 2015b).

Personer med bakgrunn fra Polen utgjør den største enkeltgruppen av innvandrerbefolkningen, på nærmere 100 000 personer. Deretter følger Sverige og Litauen – det er i underkant av 40 000 personer med bakgrunn fra hvert av disse landene. Det er også mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia, Pakistan, Irak, Tyskland, Vietnam, Danmark, Filippinene og Iran. Denne statistikken teller kun personer som er registrert bosatt i Norge, og inkluderer derfor ikke personer som befinner seg ulovlig i landet eller asylsøkere som ennå ikke har fått oppholdstillatelse (Statistisk sentralbyrå 2015b). Per 1. januar 2015 var det for eksempel registrert rundt 5 400 bosatte personer med bakgrunn fra Syria og dette økte til nesten 10 000 personer per 1. januar 2016 (Statistisk sentralbyrå 2016d). Siden siste tilgjengelige årgang for inntektsstatistikken er 2014, er det dermed en del innvandrere, blant dem syrere, som ikke er inkludert i datagrunnlaget i dette kapittelet, fordi de ikke ennå var registrert bosatt.

Innvandrere har ulike grunner for å bosette seg i Norge, og det er ulike måter å definere innvandringsgrunn på. Ser man på personer som blir regnet som å ha flyktningbakgrunn, utgjorde denne gruppen 188 000 bosatte personer ved utgangen av 2014. Dette inkluderer nærmere 138 000 innvandrere som selv kom som flyktning og i overkant av 50 000 personer som har kommet som familieinnvandrere til disse flyktningene. Barn født i Norge av foreldre med flyktningbakgrunn, regnes ikke med her. Det er flest innvandrere med flyktningbakgrunn fra Somalia, fulgt av Irak og Eritrea (Statistisk sentralbyrå 2016e).

Ser man på innvandrere etter deres primære innvandringsgrunn, viser statistikken at det i 2014 var rundt 106 000 bosatte innvandrere som hadde flukt som første innvandringsgrunn, nærmere 200 000 var familieinnvandrere, 163 000 kom på grunn av arbeid og 27 000 på grunn av utdanning. Dette inkluderer ikke

studenter, personer som kom til Norge før 1990 eller innvandrere fra de andre nordiske landene. I tillegg er det en del innvandrere som har ukjent innvandringsgrunn.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er høyt representert i flere av de andre lavinnteksgruppene som blir analysert i denne rapporten, for eksempel sosialhjelpsmottakere, mottakere av supplerende stønad, langtidsledige og barnefamilier. For nærmere beskrivelser av inntekt og formue blant barnefamilier med innvandrerbakgrunn, se kapittel 4 i rapporten *Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014* (Epland og Kirkeberg 2016) og kapittel 4 i rapporten *Barn og unge voksne med innvandrerbakgrunn* (Dzamarija 2016).

Lavinntekt etter landbakgrunn og flyktningsstatus

I delene av dette kapittelet som handler om indikatorer basert på inntekts- og formuesstatistikk, skal vi se på personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker enten er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre. Vi skal også se nærmere på personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer med flyktningsbakgrunn. Studenter er utelatt fra disse gruppene; for mer informasjon, se kapittel 2.7.

Tabell 5.4.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen ekskl. studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Innvandrere i alt²	624 996	670 898	720 012	762 894
Andel med lavinntekt	30,3	30,6	31,2	31,6
Antall med lavinntekt	189 700	205 100	224 800	241 100
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	278 409	302 838	333 351	357 023
Andel med lavinntekt	25,5	24,5	24,4	24,1
Antall med lavinntekt	71 100	74 300	81 400	86 100
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	346 587	368 060	386 661	405 871
Andel med lavinntekt	34,2	35,5	37,1	38,2
Antall med lavinntekt	118 600	130 800	143 400	155 000
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt³	20 921	22 983	25 323	27 636
Andel med lavinntekt	19,0	18,8	17,9	18,7
Antall med lavinntekt	4 000	4 300	4 500	5 200
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	5 018	5 128	5 546	5 665
Andel med lavinntekt	11,0	10,2	9,5	10,6
Antall med lavinntekt	600	500	500	600
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	15 903	17 855	19 777	21 971
Andel med lavinntekt	21,6	21,2	20,2	20,8
Antall med lavinntekt	3 400	3 800	4 000	4 600
Flyktningsbakgrunn⁴	215 643	226 944	239 281	249 266
Andel med lavinntekt	36,8	39,1	41,0	42,6
Antall med lavinntekt	79 300	88 700	98 100	106 300
Flyktningsbakgrunn og introduksjonsstønad⁵	24 759	26 060	26 949	28 964
Andel med lavinntekt	65,1	69,5	73,1	75,7
Antall med lavinntekt	16 100	18 100	19 700	21 900

¹ Avrundede tall. Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre.

⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer og har flyktningsbakgrunn.

⁵ Personer i husholdninger som mottar introduksjonsstønad og der hovedinntektstaker er innvandrer og har flyktningsbakgrunn

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

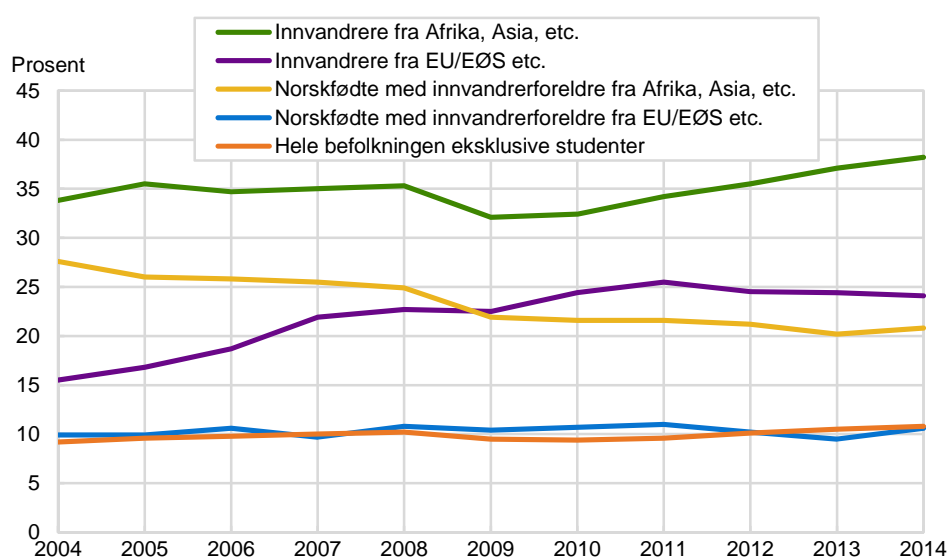
Andelen personer som tilhører en husholdning med årlig lavinntekt er mye større blant innvandrere enn blant befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.4.1. Mens 10,8 prosent av alle personer, utenom studenter, tilhørte en husholdning med lavinntekt i 2014, gjaldt dette for 31,6 prosent av personene som tilhørte husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer. Hyppigheten av lavinntekt varierer derimot mye med landbakgrunn. Mens nærmere 40 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia, etc.) hadde lavinntekt i 2014, var andelen blant innvandrerne fra EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU, etc.) på 24 prosent. Andelen med lavinntekt er størst blant innvandrere med flyktningsbakgrunn, på 42,6 prosent, og særlig blant de som tilhører husholdninger som mottar introduksjonsstønad: I 2014 var denne andelen på nesten 76 prosent.

Personer med innvandrerbakgrunn utgjør en stor del av dem med lavinntekt i Norge. Tall fra 2014 viser at andelen som tilhører en innvandrerhusholdning blant hele befolkningen, er rundt 15 prosent. I lavinntektsgruppen er det derimot nesten 45 prosent som tilhører en innvandrerhusholdning.

Som vist i tabellen, er andelen med lavinntekt mye mindre blant norskfødte med innvandrerforeldre enn blant innvandrere. Andelen personer med lavinntekt som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. var på 21 prosent i 2014, mens det samme gjaldt for rundt 10 prosent av dem med bakgrunn fra EU, etc.

Ser vi på utviklingen de siste elleve årene, finner vi at andelen med lavinntekt i befolkningen generelt har holdt seg ganske stabil, på rundt 10 prosent, som vist i figur 5.4.1. Figuren viser videre at siden 2004 har andelen med lavinntekt blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. økt fra 34 til 38 prosent. Andelen falt noe fra 2008 til 2009, for så å stige igjen. Samtidig har lavinntektsandelen blant norskfødte med innvandrerforeldre med denne landbakgrunnen falt fra 28 prosent i 2004 til 21 prosent i 2014. Forskjellene i andel med lavinntekt mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. har dermed økt i løpet av perioden.

Figur 5.4.1 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Andelen med lavinntekt blant innvandrere fra EU, etc. økte fra 16 prosent i 2004 til 24 prosent i 2014, mens andelen blant norskfødte med innvandrerforeldre fra disse landene har vært på rundt 10 prosent i hele perioden, som er på nivå med andelen i befolkningen generelt. Også blant personer med bakgrunn fra EU, etc. har forskjellene i lavinnteksandelene økt mellom 2004 og 2014, der det stadig har blitt en større andel innvandrere med lavinntekt, mens andelen blant norskfødte har holdt seg stabil.

Det kan være flere grunner til at andelen med lavinntekt har økt blant innvandrere mellom 2004 og 2014. Siden EU-utvidelsene i 2004 og 2006 har det kommet mange arbeidsinnvandrere fra land som Polen, Litauen og Romania, og disse har samlet sett et lavere inntektsnivå enn innvandrere fra land i Vest-Europa. Når det gjelder personer med bakgrunn fra Afrika, Asia, etc., er det mange av disse som har kommet til Norge som flyktninger. Flyktninger har generelt sett et lavere inntektsnivå enn de som innvandret av andre grunner. Som tabell 5.4.1 viser, er andelen med lavinntekt blant personer som bor i husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn stor, og spesielt blant dem som i tillegg bor i husholdninger som mottar introduksjonsstønad. Samtidig har denne andelen vokst de siste årene. I 2014 var andelen med lavinntekt blant personer med flyktningbakgrunn på 42,6 prosent, en økning på 5,8 prosentpoeng fra 2011. I samme periode økte andelen med lavinntekt i befolkningen med vel 1 prosentpoeng.

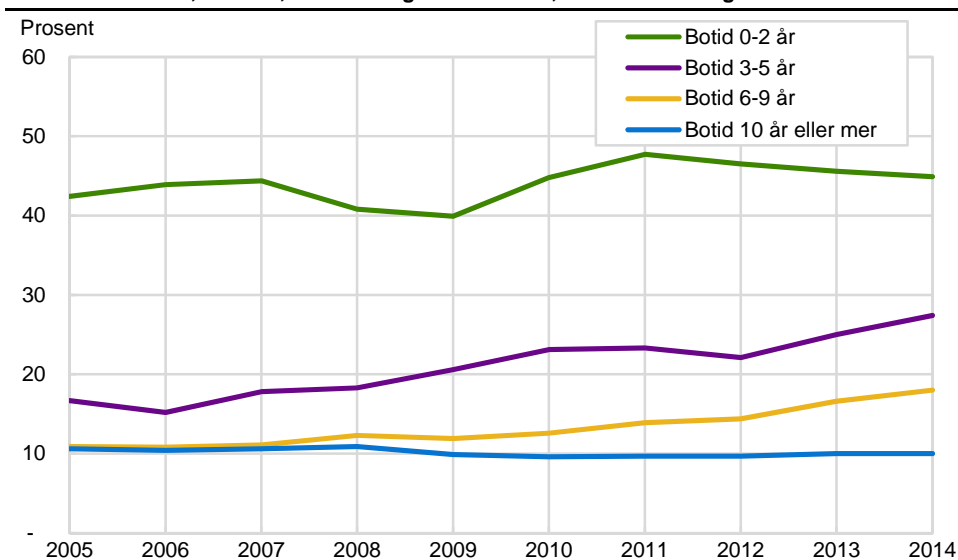
Når det gjelder personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre, er det viktig å huske på at denne gruppen demografisk skiller seg ut fra andre deler av befolkningen ved å bestå av svært mange unge personer. Særlig blant husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. er gjennomsnittsalderen lav sammenlignet med hele befolkningen. Snittalderen i denne gruppen steg fra i underkant av 25 år til nærmere 29 år mellom 2004 og 2014, noe som kan være en av årsakene til at andelen med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. falt i denne perioden. Tall fra 2014 viser at andelen med lavinntekt er betydelig mindre blant husholdninger der hovedinntektstaker er eldre enn 25 år, enn blant de yngre. At andelen med lavinntekt har blitt redusert de siste ti årene, kan også skyldes at mange norskfødte med innvandrerforeldre som studerte i begynnelsen av perioden, og dermed ikke var inkludert i datagrunnlaget, har utdannet seg og blitt yrkesaktive, og dermed bidratt til økt medianinntekt i denne gruppen. Siden antallet personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre har steget de siste årene, har antallet som tilhører lavinnteksgruppen også økt, selv om andelen med lavinntekt har falt.

Lavinntekt etter botid

Botid kan ha en del å si for inntektsnivået blant husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer. For eksempel kan en person med kort botid ha lav inntekt de første årene, for eksempel hvis han eller hun er flyktning og deltar på introduksjonsprogram eller er en arbeidsinnvandrer som har lav lønn de første årene. Vi skal derfor se litt nærmere på utviklingen i andelen lavinntekt blant personer i innvandrerhusholdninger etter hovedinntektstakers botid.

Innvandrere med kort botid (0-2 år) tilhører oftere lavinnteksgruppen enn innvandrere med lenger botid i Norge. Figur 5.4.2 viser andelen med lavinntekt etter botid for innvandrere fra EU, etc. Andelen med lavinntekt er størst blant dem med botid på 0-2 år: 45 prosent av disse befant seg i lavinnteksgruppen i 2014. Andelen har variert noe i perioden 2005-2014. Etter å ha falt til 40 prosent i 2009, steg den til nærmere 48 prosent i 2011, før den falt noe i årene etterpå.

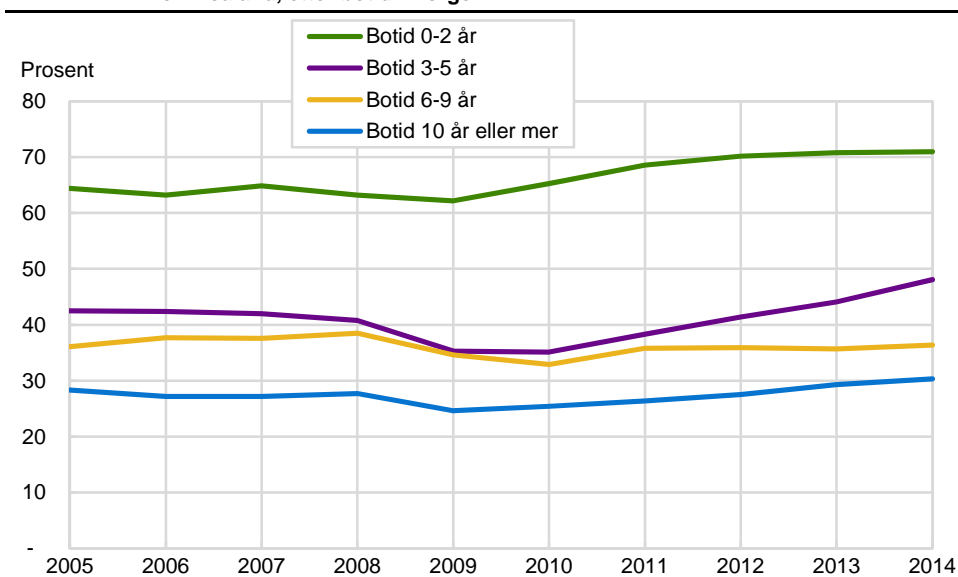
Figur 5.4.2 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter botid i Norge

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Andelen med lavinntekt har også økt blant dem med botid på 3-5 år og 6-9 år, selv om andelen med lavinntekt er en del mindre enn blant dem med 0-2 års botid. Samtidig har lavinntektsandelen blant de med botid på 10 år eller mer holdt seg rundt 10 prosent i hele perioden. Det er i denne gruppen det er flest personer, men antall personer i de andre botidsgruppene har økt siden 2005. Mens nærmere 60 prosent av innvandrerne fra EU, etc. i 2005 hadde botid på 10 år eller mer, gjaldt dette for kun knapt en tredjedel av innvandrerne i 2014. Som nevnt tidligere har det kommet mange innvandrere fra «nye» EU-land i Øst-Europa de siste årene, noe som kan forklare en del av økningen i andelen med lavinntekt blant dem med botid mindre enn 10 år.

Figur 5.4.3 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter botid i Norge

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Også blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer fra land i Afrika, Asia, etc. er andelen med lavinntekt størst blant de med botid på mellom 0 og 2 år. I 2014 var denne andelen på 71 prosent – en økning på 9 prosentpoeng

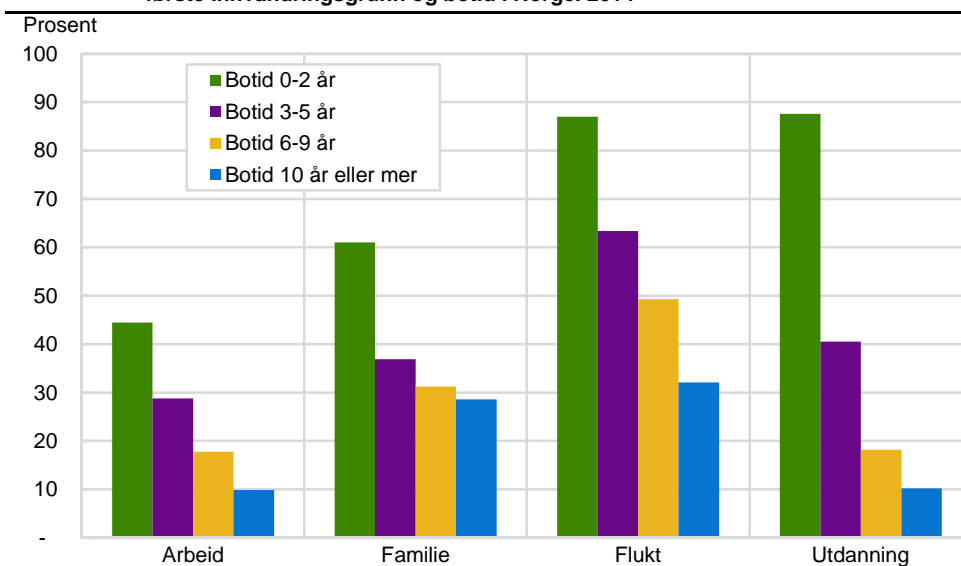
siden 2009. I samme periode vokste også andelen med lavinntekt blant dem med 3-5 års botid, fra 35 prosent i 2009 til 48 prosent i 2014. Andelen blant de med botid 6-9 år har holdt seg ganske stabil de siste årene, på rundt 36 prosent. Minst andel med lavinntekt finner vi blant dem med botid 10 år eller mer. Sammenlignet med hele befolkningen er andelen med lavinntekt blant dem med lang botid likevel relativt stor: 30 prosent i 2014, som er en økning fra 25 prosent i 2009.

Lavinntekt etter innvandringsgrunn

Ser vi på andelen med lavinntekt blant innvandrere, regnet etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn, finner vi at det er minst andel med lavinntekt blant arbeidsinnvandrere, på rett under 30 prosent. Blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er familieinnvandrer er lavinntektsandelen på 31 prosent, mens vel 40 prosent av dem som oppga flukt eller utdanning som innvandringsgrunn har lavt inntektsnivå.

Også blant innvandrere etter innvandringsgrunn, varierer andelen med lavinntekt etter lengden på hovedinntektstakers botid, som illustrert i figur 5.4.4. Figuren viser at blant personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker var arbeidsinnvandrer og hadde botid 0-2 år i 2014, var andelen med lavinntekt på 45 prosent. Blant dem som hadde bodd i Norge i 10 år eller mer, var det derimot kun 10 prosent som tilhørte lavinntektsgruppen.

Figur 5.4.4 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og botid i Norge. 2014

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt. Innvandrere som ankom før 1990, innvandrere med ukjent eller annen innvandringsgrunn og innvandrere fra de andre nordiske landene er ikke inkludert. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Når det gjelder arbeidsinnvandrere, er det forskjell på de som kommer fra «nye» EU-land, det vil si land som ble EU-medlem i 2004 og senere, som Polen, Litauen og Romania, og «gamle» EU- og EFTA-land som ligger i Vest-Europa, som for eksempel Sverige, Danmark og Tyskland. De siste årene har det kommet mange arbeidsinnvandrere fra de nye EU-landene, og en stor del av disse har relativt kort botid. Inntektsstatistikken viser at arbeidsinnvandrere som har bodd i Norge i ti år eller mer generelt har betydelig høyere inntektsnivå enn de med kort botid. Undersøkelser viser også at arbeidsinnvandrere fra «nye» EU-land i Øst-Europa med lang botid, fortsatt har et lavere inntektsnivå sammenlignet med hele befolkningen. Arbeidsinnvandrere fra Tyskland, Nederland og Storbritannia oppnår raskere inntekt som tilsvarer nivået blant hele befolkningen, for siden å passere dette. Inntektsforskjellene blant arbeidsinnvandrerne gjenspeiler at de ofte er sysselsatt i bransjer med ulik avlønning. For polakker er det mest vanlig å være

sysselsatt innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, mens briter og tyskere oftere er å finne i høyere avlønnede jobber innenfor oljevirksomhet, helsevesen og undervisning (Epland og Kirkeberg 2014b).

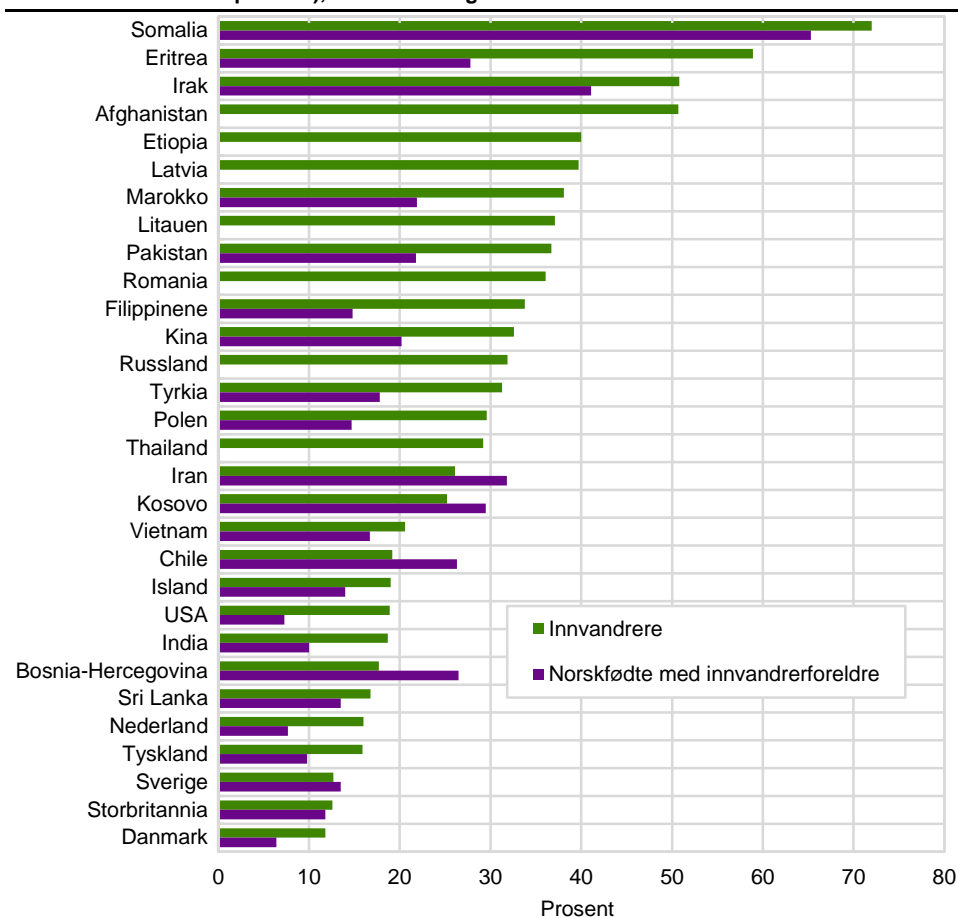
Også blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er familieinnvandrer er andelen med lavinntekt mindre blant dem med lengre botid. Det samme gjelder for personer i husholdninger der hovedinntektstakeren kom som flyktning, men her er forskjellene mellom de ulike botidene mye større. Nærmere 9 av 10 personer som tilhørte en slik husholdning med botid på 0-2 år, hadde lavinntekt i 2014. Det samme gjaldt 1 av 3 personer med botid på 10 år eller mer – som var på nivå med familieinnvandrerne med samme botid.

Andelen med lavinntekt er også stor for innvandrerne som kom på grunn av utdanning og har kort botid. Dette kan nok skyldes at det er en del studenter i denne gruppen som vi ikke har greid å skille ut fordi de ikke mottar studielån fra Norge. Blant utdanningsinnvandrerne med lengre botid var derimot andelen med lavinntekt vesentlig mindre.

Lavinntekt blant de største gruppene etter landbakgrunn

Andelen personer med lavinntekt varierer som vist mye med landbakgrunn for både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Figur 5.4.5 viser andelen med lavinntekt blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er henholdsvis innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre, etter hovedinntektstakers landbakgrunn, for de 30 landene med størst innvandrerbefolkning i Norge i 2014.

Figur 5.4.5 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter landbakgrunn². 2014

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Blant personer der hovedinntektstaker er norskfødte med innvandrerforeldre fra Afghanistan, Etiopia, Latvia, Litauen, Romania, Russland og Thailand, er det for få observasjoner til å vise andel med lavinntekt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som figur 5.4.5 viser, er det blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra de typiske «flyktinglandene» Somalia, Eritrea, Irak og Afghanistan at andelen med lavinntekt er størst. Blant personer som tilhører et hushold der hovedinntektstakeren er innvandrer fra Somalia, er det over 70 prosent som har lavinntekt, og det samme gjelder for 65 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre fra Somalia. Andelen med lavinntekt er også svært stor blant innvandrere fra Eritrea, 59 prosent, men betydelig mindre for norskfødte med innvandrerforeldre med samme landbakgrunn, på 28 prosent.

De seneste årene har det kommet flere tusen enslige mindreårige asylsøkere (EMA) til Norge, og de fleste av dem som har fått opphold er fra Afghanistan, fulgt av Somalia, Irak, Sri Lanka, Etiopia og Eritrea. I 2013 var tre fjerdedeler av de bosatte i aldersgruppen 18-29 år, og som kom som enslig mindreårig asylsøker mellom 1996 og 2013, i arbeid eller utdanning. Dette var rundt 10 prosentpoeng mindre enn blant hele befolkningen i samme aldersgruppe. Disse personene får videre en stor andel av inntekten sin gjennom ulike overføringer, og andelen som tilhører gruppen med vedvarende lavinntekt er stor. Personer som kom som enslige mindreårige asylsøkere og som har botid på mer enn 7 år i Norge, har derimot en større andel av samlet inntekt fra yrkesinntekt og større sysselsettingsrate enn de med kortere botid (Wiggen 2016).

Det er videre store forskjeller i andelen med lavinntekt blant land fra Afrika, Asia, etc. Mens det er svært mange med lavinntekt blant personer med bakgrunn fra Somalia, Eritrea, Afghanistan og Irak, er andelen langt mindre blant innvandrere og norskfødte med bakgrunn fra Vietnam, India og Sri Lanka.

Det er et nokså gjennomgående mønster at norskfødte med innvandrerforeldre i mindre grad har lavinntekt enn innvandrere. Unntakene er personer med bakgrunn fra Iran, Kosovo, Chile og Bosnia-Hercegovina, der andelen med lavinntekt er en del større blant de norskfødte. En årsak til dette kan være at gjennomsnittsalderen blant hovedinntektstakerne i husholdningene disse personene tilhører, er ganske lav. Dette gjelder spesielt blant hovedinntektstakere med innvandrerforeldre fra Kosovo og Iran, der gjennomsnittsalderen i 2014 var rundt 24 år. Ser vi på norskfødte med innvandrerforeldre fra land i Vest-Europa, der andelen med lavinntekt generelt er små, er hovedinntektstakeren gjennomsnittlig rundt 40 år gammel. Samtidig kan ikke alder forklare hele forskjellen i andelen med lavinntekt blant norskfødte fra de ulike landene. For eksempel er også gjennomsnittsalderen blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Sri Lanka ganske lav, men blant disse er andelen med lavinntekt kun 14 prosent. Dette kan blant annet skyldes at det er høy yrkestilknytning blant personer med bakgrunn fra Sri Lanka.

Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU-land, er det ganske store forskjeller i lavinnteksandelene mellom «nye» EU-land i Øst-Europa og «gamle» EU-land i Vest-Europa. Mens andelen med lavinntekt blant personer med bakgrunn fra Nederland, Tyskland, Sverige, Storbritannia og Danmark er nært nivået blant hele befolkningen, er andelen med lavinntekt blant arbeidsinnvandrere fra Polen og Litauen en god del større. Blant disse er det mange med relativt kort botid, 5 år eller kortere, og blant dem er andelen med lavinntekt stor. Andelen er mindre blant de med lengre botid i Norge. Av innvandrerne fra Danmark, Sverige, Tyskland, Nederland og Storbritannia er det flest med lang botid i landet, og disse har relativt små andeler med lavinntekt.

Yrkestilknytning

Antallet yrkestilknyttede i en husholdning kan i stor grad påvirke husholdningens inntekt, og det kan også være en indikator på hvordan innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er integrert i det norske arbeidsmarkedet. Som vist i

tabell 5.4.2, tilhørte nærmere én av fire personer blant hele befolkningen en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2014. Blant innvandrere generelt, er andelen omtrent like stor, men større blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. (32 prosent) og mindre blant innvandrere fra EU, etc. (17 prosent). Andelen uten yrkestilknyttede blant norskfødte med innvandrerforeldre var derimot kun 13 prosent i 2014, og i denne gruppen var det ikke store forskjeller etter landbakgrunn. Merk at norskfødte med innvandrerforeldre stort sett består av personer i husholdninger der hovedinntektstaker er under 45 år, og det er følgelig få som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist i denne gruppen.

Personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn tilhører oftere et hushold uten noen yrkestilknyttede – her var andelen 37,9 prosent i 2014, 2 prosentpoeng større enn i 2011. Blant dem som i tillegg mottar introduksjonsstønad er det svært få som i stor grad lever av yrkesinntekt: flere enn 8 av 10 tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. Dette er en økning fra rundt 7 av 10 i 2011. De fleste av disse er sannsynligvis deltakere i introduksjonsprogrammet, og har dermed liten eller ingen yrkesinntekt.

Blant personer med lavinntekt i befolkningen, er andelen som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede 63 prosent. Andelen blant innvandrere med lavinntekt er tilsvarende stor. Det er en større del av de med lavinntekt fra Afrika, Asia, etc. som tilhører husholdninger uten noen yrkestilknyttede, nærmere 7 av 10 personer, enn av de fra EU, etc., der det samme gjelder for knapt 5 av 10 personer. Blant norskfødte med innvandrerforeldre og lavinntekt er det derimot størst andel uten yrkestilknyttede blant dem med landbakgrunn fra EU, etc., på 60 prosent.

Ser man på personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn og lavinntekt, er andelen uten yrkestilknyttede på vel 70 prosent. Rundt 9 av 10 personer med lavinntekt som tilhører en husholdning som i tillegg mottar introduksjonsstønad, tilhører et hushold uten yrkestilknyttede personer.

Tabell 5.4.2 Andel personer¹ som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen ekskl. studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Herav: med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Innvandrere i alt	26,3	25,6	25,2	25,0
Herav: med lavinntekt	62,2	61,6	60,8	59,9
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	19,5	17,9	17,1	16,6
Herav: med lavinntekt	54,0	51,4	49,4	47,8
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	31,9	31,9	32,2	32,3
Herav: med lavinntekt	67,1	67,4	67,3	66,6
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	14,3	13,8	13,4	13,1
Herav: med lavinntekt	50,3	50,7	50,7	48,6
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	13,0	12,2	12,5	12,2
Herav: med lavinntekt	57,6	56,0	60,1	59,7
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	14,7	14,3	13,7	13,3
Herav: med lavinntekt	49,1	49,9	49,5	47,2
Flyktningbakgrunn	35,9	36,5	37,2	37,9
Herav: med lavinntekt	70,0	70,3	70,7	70,6
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	73,6	76,3	79,5	82,5
Herav: med lavinntekt	86,8	88,1	89,9	91,3

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som tabell 5.4.2 viser, er det stor forskjell i andelen uten yrkestilknyttede mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Det kan derfor være interessant å se nærmere på om det er store forskjeller mellom disse gruppene når det gjelder tilknytning til arbeidsmarkedet og deltakelse i utdanning.

Registerbasert sysselsetting blant innvandrere viser at i 2014 var sysselsettingsraten, som er andelen personer 15-74 år som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i uken, på 63,4 prosent mot 69,4 prosent blant den øvrige befolkningen. Mens sysselsettingsraten blant innvandrere i yrkesaktiv alder fra Norden og andre EU-land var over 70 prosent, var raten lavest for dem fra Afrika (42 prosent) og Asia (56 prosent). Siden norskfødte med innvandrerforeldre i stor grad består av unge personer, er det mest hensiktsmessig å sammenligne dem med innvandrere i samme aldersgruppe. Andelen sysselsatte blant norskfødte med innvandrerforeldre mellom 25-29 år og 30-39 år var på henholdsvis 73 og 77 prosent, som var 8 og 5 prosentpoeng større enn blant innvandrere i samme aldersgruppe og 5 prosentpoeng lavere enn for hele befolkningen i disse aldersgruppene. Mens norskfødte med innvandrerforeldre fra Norden og resten av Europa hadde omtrent samme sysselsettingsnivå som innvandrere med samme landbakgrunn, var det spesielt norskfødte med innvandrerforeldre fra land i Afrika og Asia som hadde høyere sysselsettingsrate enn innvandrere med samme landbakgrunn i disse aldersgruppene (Statistisk sentralbyrå 2016f).

Resultater fra en undersøkelse om deltakelse i utdanning og arbeidsliv blant unge med innvandrerbakgrunn fra land utenfor EU/EØS publisert av SSB, viser at blant personer mellom 16 og 32 år, er andelen som er enten i arbeid eller utdanning blant norskfødte med innvandrerforeldre nærmere nivået til den øvrige befolkningen enn nivået blant innvandrere. Dette gjelder for både kvinner og menn, men i særlig stor grad for kvinner (Olsen 2016). Ser vi på personer i alderen 19-29 år som tar høyere utdanning, finner vi at andelen er størst blant norskfødte med innvandrerforeldre, etterfulgt av den øvrige befolkningen og innvandrere (Statistisk sentralbyrå 2016g).

Utdanning

Når vi skal se nærmere på utdanningsnivået blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, velger vi her å se på både andelen som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning (grunnskole eller lavere) eller uoppgitt utdanning. Grunnen til dette er at det er relativt mange innvandrere som vi ikke har registrert utdanningsnivået på, og at dette antallet har økt de siste årene⁹. Dette gjelder særlig for innvandrere fra EU-land som ofte ikke trenger å registrere utdanningsnivået når de innvandrer til Norge. Ved hjelp av en imputeringsmetode har Statistisk sentralbyrå prøvd å beregne utdanningsnivået for alle innvandrere på aggregert nivå. Resultatene fra denne analysen viser at andelen med ulike utdanningsnivå ikke er spesielt forskjellige før og etter imputeringen, noe som kan tyde på at det omtrent like stor andel med lav utdanning blant dem vi mangler opplysninger om, som det er blant de andre innvandrerne (Statistisk sentralbyrå 2016h).

Det er en noe større del av innvandrerne som har lav utdanning enn blant befolkningen generelt, som vist i tabell 5.4.3. Mens 19 prosent av hele befolkningen tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker hadde utdanning på grunnskolenivå eller lavere i 2014, gjaldt dette for 23 prosent av innvandrerne. Videre var det rundt 20 prosent av innvandrerne som hadde uoppgitt utdanning, mot knapt 14 prosent blant hele befolkningen. Det var også relativt mange norskfødte med innvandrerforeldre som tilhørte en husholdning med lav utdanning i

⁹ For mer informasjon om innvandrere og utdanningsnivå, se for eksempel Jentoft (2016).

2014: 27,9 prosent. Blant disse var andelen med uoppgitt utdanningsnivå bare litt over 2 prosent.

Utdanningsnivået blant personer med flyktningbakgrunn er lavt - over 40 prosent av disse tilhørte en husholdning med lav utdanning i 2014, mens ytterligere ti prosent hadde uoppgitt utdanning. Personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad hadde i stor grad lavt utdanningsnivå, der over tre fjerdedeler hadde lav eller uoppgitt utdanning.

Tabell 5.4.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med lav utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Herav: med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Innvandrere i alt	24,6	24,2	23,8	22,9
Herav: med lavinntekt	31,0	32,1	32,7	32,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10,5	10,5	9,9	9,4
Herav: med lavinntekt	10,2	11,4	10,6	10,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	36,0	35,4	35,7	34,7
Herav: med lavinntekt	43,5	43,9	45,2	44,3
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	29,4	29,0	28,7	27,9
Herav: med lavinntekt	43,3	44,7	46,8	46,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	17,8	16,5	17,2	16,4
Herav: med lavinntekt	33,5	30,3	30,8	31,0
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	33,1	32,6	31,9	30,9
Herav: med lavinntekt	44,9	46,7	49,0	48,7
Flyktningbakgrunn	41,0	40,9	42,2	41,4
Herav: med lavinntekt	50,0	50,3	52,4	51,2
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	54,9	50,8	56,4	50,2
Herav: med lavinntekt	53,4	49,5	56,2	49,8
Andel personer i husholdninger med uoppgitt utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,7	2,8	3,0	3,3
Herav: med lavinntekt	14,0	13,1	12,8	13,6
Innvandrere i alt	18,4	18,1	19,0	20,4
Herav: med lavinntekt	32,3	29,7	28,3	29,2
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	24,7	24,1	26,3	28,9
Herav: med lavinntekt	49,7	44,8	45,2	46,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	13,3	13,2	12,6	13,0
Herav: med lavinntekt	21,9	21,1	18,7	19,4
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	2,7	2,6	2,2	2,2
Herav: med lavinntekt	8,8	8,5	6,9	7,4
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	1,9	1,3	1,5	1,3
Herav: med lavinntekt	11,5	8,6	10,6	8,5
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,0	2,9	2,4	2,4
Herav: med lavinntekt	8,4	8,5	6,4	7,2
Flyktningbakgrunn	9,9	10,4	9,0	9,8
Herav: med lavinntekt	16,2	17,0	13,7	15,3
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	17,6	22,3	17,4	25,6
Herav: med lavinntekt	20,2	24,9	18,9	27,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Ser vi på innvandrere med ulik landbakgrunn, finner vi at det er en del flere med lav utdanning blant personene som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer fra Afrika, Asia, etc., 35 prosent, enn innvandrere fra EU, etc., på vel 9 prosent. Fra sistnevnte gruppe er det ytterligere nesten 30 prosent som har uoppgitt utdanningsnivå. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc., er det 16 prosent som tilhører en husholdning med lavt utdanningsnivå, men kun litt over 1 prosent som har uoppgitt utdanning. Blant norskfødte med

innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc., var det i 2014 31 prosent som hadde lav utdanning, og knapt 3 prosent der utdanningsnivået var uoppgitt.

Som tabell 5.4.3 også viser, er andelene som tilhører en husholdning med lav utdanning generelt litt mindre i 2014 enn de var i 2011. For innvandrere fra EU, etc., økte andelen med uoppgitt utdanning fra 25 til 29 prosent i samme periode. Blant personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad har andelen med lav utdanning variert noe fra år til år. I 2012 var det 56 prosent med lavt utdanningsnivå, mens denne andelen hadde falt til 50 prosent i 2014. I 2014 var derimot andelen med uoppgitt utdanning en god del større enn året før.

Lavinntektshusholdninger har lavere utdanningsnivå enn andre husholdninger, og dette gjelder også i stor grad blant innvandrere, selv om andelene varierer sterkt med landbakgrunn. Av lavinntektshusholdningene med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia, etc. har 44 prosent lav utdanning, mens ytterligere 19 prosent har uoppgitt utdanning. For innvandrerne fra EU, etc. var derimot ikke utdanningsnivået blant lavinntektshusholdningene særlig lavt – kun 1 av 10 tilhørte en husholdning med lav utdanning. Det er verdt å merke seg at andelen med uoppgitt utdanning er stor i denne gruppen, på over 45 prosent. Blant norskfødte med innvandrereforeldre og lavinntekt, er andelen med lav utdanning relativt stor for begge landgruppene: nærmere halvparten av lavinntektshusholdningene der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc. har lav utdanning. Det samme gjelder for 31 prosent av husholdninger med norskfødte med innvandrereforeldre med lavinntekt fra EU, etc. Samtidig er det få norskfødte fra EU, etc. som har uoppgitt utdanningsnivå. Det er viktig å huske på at norskfødte med innvandrereforeldre fra EU, etc. og som har lavinntekt er en liten gruppe i alt, på rundt 600 personer i 2014.

Blant personer med flyktningbakgrunn er det mange med lav eller uoppgitt utdanning, både generelt og blant de som tilhører lavinntektshusholdninger.

Økonomisk utsatthet

Som tidligere vist i dette kapittelet, tilhører personer med innvandrerbakgrunn oftere en husholdning med lavinntekt enn befolkningen generelt, og dette gjelder spesielt personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa utenom EU/EØS, og da særlig blant de som har flyktningbakgrunn. Disse husholdningene mottar mye av sin samlede inntekt gjennom ulike velferdsordninger og har mindre tilknytning til arbeidsmarkedet enn andre husholdninger, noe som også kan gjøre dem mer økonomisk sårbare. For eksempel kan de få større utfordringer med å takle økte utgifter som høyere rente eller lavere inntekter ved kutt i ulike stønader. Tabell 5.4.4 viser mål som kan være indikasjoner på økonomisk utsatthet for personer med innvandrerbakgrunn: andelen som mottar sosialhjelp eller bostøtte, samt andelen som mottar begge disse stønadene.

Som tabell 5.4.4 viser, mottar innvandrere fra Asia, Afrika, etc. i større grad sosialhjelp og bostøtte enn befolkningen generelt. Særlig gjelder dette blant personer i husholdninger med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad, der rundt to tredjedeler mottok begge disse stønadene i 2014. Det samme gjelder blant lavinntektshusholdningene – der er en tredjedel av innvandrerne fra Afrika, Asia, etc. som mottar både bostøtte og sosialhjelp. Andelen mottakere blant de med flyktningbakgrunn og lavinntekt er på vel 40 prosent, mens nærmere tre fjerdedeler av de med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad mottar både bostøtte og sosialhjelp. Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc. mottar i mindre grad disse stønadene enn innvandrere fra samme region, men nesten dobbelt så ofte som de norskfødte med foreldre fra EU, etc..

Tabell 5.4.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer som i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Herav: med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Innvandrere i alt				
Herav: med lavinntekt	14,4	14,2	13,9	14,0
Herav: med lavinntekt	28,9	30,4	30,6	31,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,1	3,2	3,1	3,2
Herav: med lavinntekt	6,4	7,3	7,8	8,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	23,5	23,3	23,2	23,5
Herav: med lavinntekt	42,4	43,5	43,5	43,9
Norskfødte med innvanderforeldre i alt				
Herav: med lavinntekt	7,1	7,1	7,4	7,2
Herav: med lavinntekt	15,2	16,8	17,2	17,6
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,7	4,8	5,9	4,4
Herav: med lavinntekt	18,9	20,4	26,3	19,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	7,9	7,8	7,9	7,9
Herav: med lavinntekt	14,6	16,3	16,0	17,3
Flyktningbakgrunn				
Herav: med lavinntekt	31,8	31,8	31,8	32,5
Herav: med lavinntekt	54,6	55,1	54,8	55,3
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	79,4	79,2	81,7	83,2
Herav: med lavinntekt	85,5	84,9	86,1	87,1
Andel personer som i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Herav: med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Innvandrere i alt				
Herav: med lavinntekt	13,6	13,2	13,3	13,5
Herav: med lavinntekt	26,8	27,9	28,2	29,2
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,1	2,9	3,0	2,9
Herav: med lavinntekt	5,8	6,0	6,2	6,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	22,1	21,7	22,2	22,8
Herav: med lavinntekt	39,5	40,4	40,7	41,9
Norskfødte med innvanderforeldre i alt				
Herav: med lavinntekt	7,3	7,0	7,5	7,6
Herav: med lavinntekt	16,7	17,5	18,2	18,5
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,3	4,3	5,4	4,3
Herav: med lavinntekt	17,5	17,3	25,1	16,7
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	8,3	7,8	8,1	8,4
Herav: med lavinntekt	16,6	17,6	17,3	18,8
Flyktningbakgrunn				
Herav: med lavinntekt	30,2	30,2	30,8	31,9
Herav: med lavinntekt	51,5	52,4	52,4	53,9
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	69,2	72,7	74,9	75,8
Herav: med lavinntekt	75,1	78,9	80,4	80,6
Andel personer som i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Herav: med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Innvandrere i alt				
Herav: med lavinntekt	9,5	9,3	9,3	9,5
Herav: med lavinntekt	20,1	21,2	21,6	22,4
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	1,3	1,2	1,3	1,3
Herav: med lavinntekt	2,7	2,9	3,1	3,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	16,0	15,9	16,2	16,8
Herav: med lavinntekt	30,6	31,6	32,1	33,0
Norskfødte med innvanderforeldre i alt				
Herav: med lavinntekt	3,8	3,6	3,7	3,7
Herav: med lavinntekt	8,8	9,3	8,7	9,6
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,2	2,2	2,8	2,3
Herav: med lavinntekt	10,0	13,1	14,7	10,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,3	4,0	4,0	4,1
Herav: med lavinntekt	8,6	8,8	7,9	9,6
Flyktningbakgrunn				
Herav: med lavinntekt	22,6	22,7	23,2	24,2
Herav: med lavinntekt	41,0	41,7	42,1	43,2
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	60,4	63,0	66,1	68,0
Herav: med lavinntekt	67,0	69,8	71,9	73,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Innvandrere fra EU, etc. mottar i liten grad bostøtte og sosialhjelp: kun 1 prosent av innvandrerne med denne landbakgrunnen mottok begge disse overføringene i 2014. Tilsvarende andel blant lavinntektshusholdningene var på 3 prosent. Andelene er noe større blant norskfødte med innvandrerforeldre.

Som nevnt tidligere er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. i større grad tilknyttet arbeidsmarkedet og som vist senere får de mye av inntekten sin gjennom yrkesinntekt. Siden det er relativt få som mottar sosialhjelp og bostøtte, tyder dette på at de i alle fall så langt er mindre økonomisk sårbare enn innvandrere og norskfødte med bakgrunn fra land i Afrika, Asia, etc.

I de fleste lavinntektsgruppene har andelene som mottar bostøtte og/eller sosialhjelp økt med et par prosentpoeng de siste årene.

Rente- og gjeldsbelastning

Tabell 5.4.5 viser andelen personer i husholdninger med renteutgifter større enn 15 prosent av samlet inntekt og gjeld mer enn tre ganger samlet inntekt for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Som tabellen viser, har innvandrere i noe mindre grad store renteutgifter og høy gjeldsbyrde sammenlignet med befolkningen generelt, mens det motsatte gjelder for norskfødte med innvandrerforeldre. Tabellen viser også at innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. i større grad har store renteutgifter og mye gjeld sammenlignet med innvandrere og norskfødte fra EU, etc.

Det er generelt sett færre med lav inntekt som også tilhører husholdninger med stor rente- og gjeldsbelastning. Andelene er likevel relativt store blant lavinntektshusholdningene med norskfødte fra Afrika, Asia, etc. Blant denne gruppen er det 18 prosent som har renteutgifter på mer enn 15 prosent av samlet inntekt, mens vel en fjerdedel har gjeld mer enn tre ganger større enn samlet inntekt. Disse andelene økte noe mellom 2011 og 2014.

Blant personer som tilhører husholdninger med flyktningbakgrunn er det rundt 10 prosent som har høy rentebelastning, mens nesten dobbelt så mange har stor gjeld. Andelene blant de med lavinntekt er noe mindre. Det nesten ingen med stor gjeld og høy rentebelastning blant de som mottar introduksjonsstønning.

Tabell 5.4.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Herav: med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Innvandrere i alt				
Herav: med lavinntekt	8,5	8,7	8,6	8,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	7,8	7,6	7,4	7,9
Herav: med lavinntekt	5,9	6,0	6,0	6,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	6,1	5,8	6,0	6,5
Herav: med lavinntekt	10,7	10,8	10,8	11,0
Herav: med lavinntekt	8,9	8,5	8,3	8,7
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt				
Herav: med lavinntekt	13,2	13,4	14,7	15,4
Herav: med lavinntekt	16,4	16,9	16,0	17,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	11,7	10,5	10,7	10,6
Herav: med lavinntekt	21,5	13,5	12,3	13,8
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	13,7	14,2	15,8	16,6
Herav: med lavinntekt	15,6	17,4	16,5	18,2
Flyktningbakgrunn				
Herav: med lavinntekt	10,2	10,5	10,5	10,8
Herav: med lavinntekt	7,4	7,3	7,2	7,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,8	0,7	0,7	0,6
Herav: med lavinntekt	0,4	0,4	0,4	0,2
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Herav: med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Innvandrere i alt				
Herav: med lavinntekt	13,4	13,6	14,0	14,6
Herav: med lavinntekt	11,3	10,8	10,6	11,2
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10,3	10,3	10,6	11,0
Herav: med lavinntekt	8,5	7,8	7,9	8,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	15,9	16,3	16,9	17,7
Herav: med lavinntekt	13,0	12,4	12,1	12,6
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt				
Herav: med lavinntekt	23,1	24,4	26,3	28,3
Herav: med lavinntekt	22,3	22,5	24,6	25,9
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	19,8	19,3	21,0	21,7
Herav: med lavinntekt	25,8	18,1	19,8	18,7
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	24,2	25,8	27,8	30,0
Herav: med lavinntekt	21,7	23,1	25,2	26,9
Flyktningbakgrunn				
Herav: med lavinntekt	15,2	15,6	16,3	17,2
Herav: med lavinntekt	11,4	11,1	10,9	11,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,0	2,1	2,0	1,8
Herav: med lavinntekt	1,1	1,2	1,1	0,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Formue

Også størrelsen på husholdningens formue indikerer hvor økonomisk sårbar en husholdning er. Andelen i husholdninger som eier en primærbolig er derfor interessant å se på, siden en familie må ha ett visst inntekts- og formuesnivå for å være i stand til å kjøpe bolig. I tillegg kan en bolig brukes som sikkerhet for å ta opp lån, som igjen kan øke husholdningens økonomiske velferd. Størrelsen på finansformuen, som for det meste består av bankinnskudd og verdipapirer, viser også hvor mye en husholdning har å «tære» på av lett tilgjengelige oppsparte midler.

Som tabell 5.4.6 viser, er det rundt tre fjerdedeler av hele befolkningen som bor i en husholdning som eier egen primærbolig i følge selvangivelsen, mens i underkant av 70 prosent tilhører en husholdning med en samlet finansformue på 100 000 kroner eller mer. Tilsvarende andeler for lavinntektshusholdningene i hele befolkningen, er på 30 prosent. Blant innvandrere generelt er andelen med

egen bolig¹⁰ og stor finansformue vesentlig mindre enn blant hele befolkningen - rundt 40-45 prosent. Andelene blant innvandrershusholdninger med lavinntekt er langt mindre - mellom 10 og 20 prosent.

Tabell 5.4.6 Andel personer¹ i husholdninger som eier primærbolig og som har en samlet finansformue på 100 000 kroner eller mer. 2014. Prosent

	Eier primær- bolig	Finansformue på 100 000 kr eller mer
Hele befolkningen uten studenter	73,8	69,0
Herav: med lavinntekt	30,1	30,8
Innvandrere i alt	45,7	42,3
Herav: med lavinntekt	16,6	15,2
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	42,2	46,4
Herav: med lavinntekt	10,4	16,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	48,7	38,6
Herav: med lavinntekt	20,1	14,5
Norskfødte med innvandrereforeldre i alt	72,9	61,7
Herav: med lavinntekt	35,0	28,4
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	77,1	70,2
Herav: med lavinntekt	31,2	34,0
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	71,8	59,5
Herav: med lavinntekt	35,5	27,6
Flyktningbakgrunn	45,5	32,2
Herav: med lavinntekt	17,1	10,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	4,3	5,6
Herav: med lavinntekt	1,6	2,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Andelene som eier bolig og har formue på 100 000 kroner eller mer blant norskfødte med innvandrereforeldre er derimot omtrent som på nivå med hele befolkningen, både generelt og blant lavinntektshusholdningene. Av personene med flyktningbakgrunn, er det 46 prosent som eier egen bolig og 32 prosent som har finansformue på 100 000 kroner eller mer, mens det samme kun gjelder for henholdsvis 17 og 10 prosent av lavinntektshusholdene. Blant de som i tillegg mottar introduksjonsstønad, er andelene med bolig og formue svært små. Ettersom mange som går på introduksjonskurs er relativt nyankomne innvandrere, er det få av disse som har hatt tid eller mulighet til å spare til bolig eller formue.

¹⁰ Det vil imidlertid reelt sett være flere boligeiere enn de som er registrert som eiere av en primærbolig. Blant annet vil eiere av landbrukseiendommer ikke bli registrert som eier av en privatbolig.

Tabell 5.4.7 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere, etter landbakgrunn¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Innvandrere					
	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	EU, etc.			Afrika, Asia etc		
				I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²
Yrkesinntekt	69	70	39	82	82	75	69	76	38
Kapitalinntekter ³	6	6	3	3	4	1	2	3	1
Overføringer	25	24	59	15	14	25	29	22	62
Herav:									
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	1	1	3	4	4	8
Alderspensjon	10	9	19	3	3	3	2	2	2
Uførepensjon	4	3	8	1	1	1	4	3	6
Tjenestepensjoner	3	4	2	2	2	1	1	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	2	1	6	2	2	3
Sykepenger	2	2	2	2	2	2	3	3	2
Barnetrygd	1	1	2	1	1	2	2	1	4
Bostøtte	0	0	2	0	-	1	1	1	5
Sosialhjelp	0	0	4	0	0	1	3	1	11
Introduksjonsstønad	0	0	2	-	-	-	2	1	8
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	578 000	737 300	176 700	509 200	719 000	219 500
Samlet inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	432 700	546 400	146 100	400 000	549 100	194 100
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	299 700	375 500	108 500	244 300	333 100	121 800
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,9	2,0	1,6	2,4	2,6	2,2
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,8	0,8	0,8
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	186 470	133 490	52 980	166 032	96 301	69 731

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

I dette avsnittet skal vi se nærmere på hvilke type inntekter det er innvandrere og norskfødte mottar. Blant hele befolkningen utgjør yrkesinntekt i gjennomsnitt nærmere 70 prosent av samlet husholdningsinntekt, mens 7 prosent kommer fra kapitalinntekter og 25 prosent fra ulike overføringer, som vist i tabell 5.4.7.

Også blant innvandrerbefolkningen utgjør yrkesinntekt en relativt stor del av samlet inntekt, men denne andelen varierer med landbakgrunn. Mens innvandrere fra EU, etc. mottar over 80 prosent av inntekten som yrkesinntekt, er tilsvarende andel blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. på 69 prosent. Blant sistnevnte gruppe utgjør overføringer nærmere en tredjedel av samlet husholdningsinntekt.

Innvandrerhusholdninger med lavinntekt får i gjennomsnitt en betydeligere større andel av den samlede inntekten gjennom ulike overføringer enn andre husholdninger. Blant lavinntektshusholdningene i hele befolkningen utgjør forskjellige stønader nærmere 60 prosent av samlet inntekt, der alderspensjon utgjør den største overføringsposten, fulgt av arbeidsavklaringspenger og uførepensjon. Lavinntektshusholdningene med bakgrunn fra EU, etc., som gjennomgående er yngre enn befolkningen i alt, får i gjennomsnitt 25 prosent av inntektene gjennom ulike stønader – mer enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt, men langt mindre enn lavinntektshusholdninger generelt. Blant disse husholdningene utgjør yrkesinntekt 75 prosent av samlet inntekt, og den største overføringsposten er dagpenger ved arbeidsledighet.

Overføringer utgjør derimot en stor del av inntekten til lavinntektsusholdninger fra Afrika, Asia, etc.: 62 prosent. Sosialhjelp, introduksjonsstønad og arbeidsavklaringspenger er de største postene, men uførepensjon, bostøtte og barnetrygd er også relativt viktige inntektskilder for disse husholdningene. Lavinntektsusholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere fra Afrika, Asia, etc. er også relativt store, sammenlignet med andre lavinntektsusholdninger: de består i gjennomsnitt av 2,2 personer, der gjennomsnittlig antall barn er 0,8. Det tyder på at disse husholdningene har flere personer å forsørge som ikke har egen inntekt. Likevel er gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet blant disse lavinntektsusholdningene noe høyere enn blant lavinntektsusholdninger fra EU, etc. Dette kan være fordi mange innvandrere fra EU, etc. er arbeidsinnvandrere fra EU-land i Øst-Europa med kort botid, som er ansatt i yrker med relativt lave lønninger, og har et noe sterkere skattetrykk.

Ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn, hadde husholdningene uten lavinntekt i 2014 en inntektssammensetning som var nokså lik tilsvarende husholdninger blant hele befolkningen, som tabell 5.4.8 viser. Blant de med lavinntekt derimot, var andelen yrkesinntekt svært liten, 29 prosent, mens over to tredjedeler av den samlede inntekten besto av overføringer. Sosialhjelp og bostøtte utgjør en femtedel av samlet inntekt for disse husholdningene, og de mottar også mye i form av introduksjonsstønad, arbeidsavklaringspenger og uførepensjon. Videre er barnetrygd en relativt viktig inntektskilde for disse husholdningene, siden den utgjør 5 prosent av samlet inntekt.

Tabell 5.4.8 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Flyktningbakgrunn			Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	62	72	29	21	39	10
Kapitalinntekter ³	2	2	0	0	0	0
Overføringer	36	26	71	79	61	90
Herav:						
Arbeidsavklaringspenger	6	5	8	1	1	1
Alderspensjon	1	1	2	0	0	0
Uførepensjon	4	3	6	0	0	0
Tjenestepensjoner	1	1	0	0	0	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	2	2	3	1	1	1
Sykepenger	3	4	2	1	1	0
Barnetrygd	2	2	5	4	3	5
Bostøtte	2	1	6	7	5	9
Sosialhjelp	4	2	14	13	7	16
Introduksjonsstønad	3	1	11	44	32	51
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	482 000	681 100	240 100	311 700	453 900	262 300
Samlet inntekt etter skatt	388 600	530 700	216 000	277 000	386 000	239 200
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	233 100	315 400	133 100	176 900	253 400	150 400
Antall personer i husholdningen	2,6	2,7	2,4	2,5	2,4	2,6
Antall barn under 18 år	0,9	0,8	0,9	1,0	0,8	1,1
Antall husholdninger	97 272	53 352	43 920	11 566	2 978	8 588

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Husholdninger med flyktningbakgrunn som i tillegg mottok introduksjonsstønad var spesielt avhengige av ulike overføringer – for de med lavinntekt utgjorde overføringer 90 prosent av samlet inntekt i 2014. Introduksjonsstønad var den absolutt viktigste inntektskilden for de som mottok denne stønaden: Blant lavinntektshusholdene på rundt halvparten av samlet inntekt, mens sosialhjelp utgjorde 16 prosent og bostøtte 9 prosent. Personer med flyktningbakgrunn tilhører videre relativt store husholdninger med mange barn.

Lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre har en annerledes inntektssammensetning enn innvandrerhusholdninger, som vist i tabell 5.4.9. Her utgjør overføringer i underkant av 45 prosent av samlet inntekt både for de med bakgrunn fra EU, etc. og for de fra Afrika, Asia, etc. Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc., og som tilhører lavinntektsgruppen, får i tillegg en større andel yrkesinntekt enn norskfødte fra EU, etc., mens sistnevnte gruppe mottar relativt mye i kapitalinntekter: 7 prosent av samlet inntekt. Arbeidsavklaringspenger og uførepensjon utgjør de største overføringspostene blant disse lavinntektshusholdningene, fulgt av sosialhjelp.

Tabell 5.4.9 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Norskfødte med innvandrerforeldre					
	EU, etc.			Afrika, Asia etc		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	80	81	49	74	76	57
Kapitalinntekter ³	5	5	7	3	4	1
Overføringer	16	14	44	23	21	42
Herav:						
Arbeidsavklaringspenger	2	2	12	4	3	9
Alderspensjon	2	2	2	1	1	1
Uførepensjon	3	3	9	5	5	5
Tjenestepensjoner	1	1	1	1	1	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	2	1	4
Sykepenger	2	2	2	3	3	3
Barnetrygd	1	1	2	1	1	3
Bostøtte	0	0	2	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	5	1	0	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	823 500	922 600	224 300	667 700	836 100	221 500
Samlet inntekt etter skatt	598 700	668 800	174 700	517 800	641 000	191 100
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	380 300	421 300	131 900	297 400	361 000	128 800
Antall personer i husholdningen	2,3	2,4	1,7	2,6	2,8	2,0
Antall barn under 18 år	0,6	0,6	0,4	0,6	0,7	0,5
Antall husholdninger	2 496	2 142	354	8 414	6 109	2 305

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

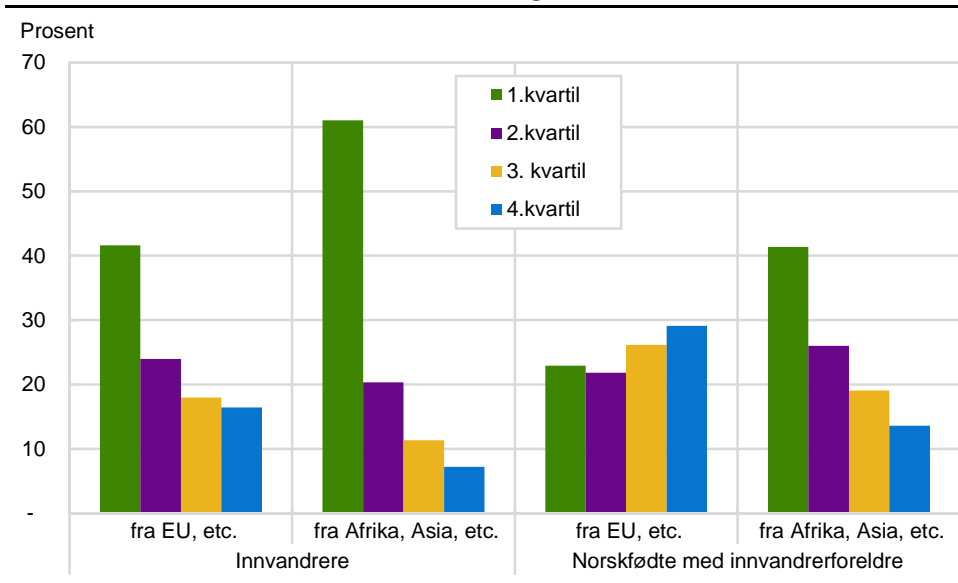
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Hvis vi deler hele befolkningen i fire like store grupper, eller kvartiler, etter størrelsen på inntekt etter skatt per forbruksenhet, vil en fjerdedel av alle personene befinne seg i hvert inntektskvartil. De i 1. kvartil har da lavest inntekt og de i 4. kvartil har høyest inntekt. Hvis innvandrerbefolkningen hadde hatt samme inntektsmønster som befolkningen generelt, ville inntektsfordelingen vært den samme for denne gruppen. Men ettersom mange med innvandrerbakgrunn

har et lavere inntektsnivå enn hele befolkningen, er de også overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Som vist i figur 5.4.6., varierer likevel inntektsfordelingen mye med landbakgrunn og mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Figur 5.4.6 Kvartilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet¹. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn².2014. Prosent

¹Personer i studenthusholdninger er utelatt.

²For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det er færre med lavt inntektsnivå blant innvandrerne fra EU, etc. enn blant innvandrerne fra Afrika, Asia, etc., selv om andelen med inntekt på nivå med det laveste inntektskvartilet er stor i begge disse gruppene. Blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. er det over 60 prosent som befinner seg i gruppen med lavest inntekt, mens kun 7 prosent befinner seg i gruppen med høyest inntekt.

Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. har noe høyere inntektsnivå enn befolkningen generelt, og blant disse er det litt flere som befinner seg i de to øverste inntektsgruppene enn i de to laveste. Blant norskfødte med bakgrunn fra Afrika, Asia, etc. er det rundt 40 prosent som har inntekt på nivå med det laveste inntektskvartilet: betydelig mindre enn blant innvandrere med samme landbakgrunn, men også betydelig større enn for norskfødte med foreldre fra EU, etc.

Forskjellige ulikhetsmål viser at det er større inntektsulikhet blant innvandrere enn blant befolkningen generelt, og da særlig blant innvandrere fra EU, etc. Gini-koeffisienten blant sistnevnte gruppe var på 0,309 i 2014, sammenlignet med 0,250 blant hele befolkningen. Blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. var Gini-koeffisienten også relativt høy: 0,281 i 2014, mens den var lavere blant personer med flyktningbakgrunn. Personer med flyktningbakgrunn som mottok introduksjonsstønad hadde en jevnere inntektsfordeling enn befolkningen generelt, med en Gini-koeffisient på 0,176. Blant norskfødte med innvandrerforeldre var inntektsfordelingen nokså lik som blant hele befolkningen i 2014.

Tabell 5.4.10 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Innvandrere i alt	5,50	5,30	5,29	5,37
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	6,71	5,99	5,69	5,76
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,49	4,56	4,71	4,75
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	4,08	4,01	3,84	3,91
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,87	3,77	3,57	3,78
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,00	3,94	3,80	3,81
Flyktningbakgrunn	3,70	3,88	4,06	4,09
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,58	2,60	2,62	2,60
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Innvandrere i alt	3,88	3,81	3,77	3,75
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	5,05	4,45	4,16	4,05
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,15	3,28	3,35	3,38
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	3,05	3,08	2,98	3,00
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,93	2,87	2,76	2,84
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,06	3,06	2,96	2,97
Flyktningbakgrunn	2,77	2,89	2,98	3,01
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,21	2,27	2,26	2,26
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Innvandrere i alt	0,298	0,295	0,297	0,302
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,317	0,307	0,302	0,309
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,268	0,272	0,278	0,281
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	0,260	0,257	0,251	0,255
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,257	0,257	0,247	0,255
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,252	0,248	0,245	0,248
Flyktningbakgrunn	0,244	0,251	0,258	0,260
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,179	0,180	0,180	0,176

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Også andre indikatorer for inntektsfordeling viser at det er større inntektsforskjeller blant innvandrere enn blant hele befolkningen. I 2014 var gjennomsnittlig inntekt blant den femtedelen av hele befolkningen med høyest inntekt 3,6 ganger så stor som gjennomsnittsinntekten blant dem med lavest inntekt (S80/S20). Blant innvandrere fra EU, etc. var tilsvarende forholdstall 5,8 og blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. 4,7. Denne indikatoren viser videre at det er mindre inntektsulikheter blant de med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad enn i befolkningen. Ulikhetsmålet P90/P10 viser det samme mønsteret.

Ser vi på utviklingen de siste fire årene, fra 2011 til 2014, viser indikatoren S80/S20 at inntektsulikheten har falt noe blant innvandrere generelt, men at nok dette skyldes at ulikheten har falt relativt mye blant innvandrere fra EU, etc., mens den har steget noe blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. Inntektsulikhetene har også falt litt for norskfødte med innvandrerforeldre, men steget noe for personer med flyktningbakgrunn. Inntektsmålet P90/P10 viser mye av det samme mønsteret. Målt etter Gini-koeffisienten, har derimot inntektsforskjellene økt for alle gruppene i løpet av denne perioden, bortsett fra blant norskfødte med innvandrerforeldre, der de har blitt litt mindre.

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for innvandrere, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

I følge Levekårsundersøkelsen, EU-SILC utgjør innvandrere omtrent 6 prosent av den voksne befolkningen, men det er ganske store levekårsforskjeller mellom innvandrere fra henholdsvis EU, etc. og Afrika, Asia, etc. Vi presenterer derfor separate tall for innvandrere fra disse to landgruppene¹¹. Begge gruppene er omtrent like store.

De to innvandrergruppene har forskjellige demografiske kjennetegn. Innvandrere fra Asia, Afrika, etc. er betydelig yngre enn befolkningen som helhet. Gjennomsnittsalderen blant personer i denne gruppen over 16 år er 40. Dette er 7 år yngre enn snittet i befolkningen. Alderssammensetningen blant innvandrere fra EU, etc. er likere sammensetningen i befolkningen som helhet.

Innvandrere fra EU, etc. er høyere utdannet enn landsgjennomsnittet, mens innvandrere fra Asia, Afrika etc. er lavere utdannet enn snittet. Begge gruppene er betydelig mer urbane enn befolkningen generelt og over halvparten bor i en av de fire største byene eller i Akershus (representasjonen av personer med innvandrerbakgrunn i EU-SILC er diskutert mer i Henriksen, Østby og Norman 2012).

Boligstandard og eierforhold

Andelen boligeiere er mindre blant innvandrere enn ellers i befolkningen. Seks av ti innvandrere bor i en bolig noen i husholdningen eier, mot åtte av ti i befolkningen som helhet. Under halvparten av innvandrerne er selveiere. Det er også en relativt liten andel i disse gruppene som bor i enebolig. Halvparten av innvandrerne med opprinnelse fra EU, etc. og én av tre med opprinnelse fra Afrika, Asia, etc. bor i en slik bolig. I den generelle befolkningen bor 60 prosent i enebolig. Den lille andelen som er selveier og som bor i enebolig kan blant annet henge sammen med at mange i disse gruppene bor i store byer, der dette er mer uvanlig enn ellers.

Innvandrere bor trangere enn øvrige nordmenn, men her er det forskjell på personer med bakgrunn fra EU, etc. og personer med bakgrunn fra Afrika, Asia, etc. I den førstnevnte gruppen bor 15 prosent trangt og 21 prosent svært romslig. Gjennomsnittlig areal per beboer er på 48 kvadratmeter. I den sistnevnte gruppen bor derimot 24 prosent trangt og kun 11 prosent svært romslig. Gjennomsnittlig areal per beboer er på 44 kvadratmeter. Begge gruppene har vært noe mer utsatt for råte, støy og forurensning enn den øvrige befolkningen, men forskjellene er relativt små. Andelen som bor i et område med kriminalitet, vold og hærverk er derimot omtrent dobbelt så stor som i befolkningen som helhet.

¹¹ Landgruppene er videre definert slik: 1) EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU etc.) og 2) Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, Europa utenom EU/EØS og innvandrere uten registerinformasjon om opprinnelsesland (Afrika, Asia etc.).

Tabell 5.4.11 Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012-2015. Prosent

	Innvandrere fra EU, etc.				Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.				Alle			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Andel personer som bor i enebolig, våningshus	53	49	49	50	30	32	36	33	59	59	60	60
bor i småhus ellers	20	19	19	20	23	20	17	18	18	16	16	17
bor i husholdning som eier	63	58	59	61	55	55	58	58	82	81	81	81
bor i husholdning som er selveier	52	48	50	48	35	39	41	45	70	70	70	71
bor trangt	13	15	14	15	38	36	30	24	7	7	6	8
bor svært romslig	21	19	23	21	8	9	8	11	35	34	34	32
Bor i bolig												
med råte eller fukt	10	8	9	8	13	12	9	8	8	7	6	7
som er utsatt for støv	14	15	11	14	19	16	15	14	11	12	11	11
som er utsatt for forurensning	11	11	9	9	10	7	9	10	10	8	7	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	8	8	6	12	11	7	7	11	6	5	4	6
Boligareal per husholdning, Kvm.	99	96	94	95	86	84	91	98	122	121	120	122
Boligareal per person, Kvm.	47	48	49	48	34	34	36	44	58	58	60	58
Antall svar i alt	203	229	269	189	262	250	258	173	6 186	6 140	7 373	6 333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Begge innvandrergруппene har relativt høy gjennomsnittlig husleie. Innvandrere fra EU, etc. betaler i snitt 9 000 kr mer i året enn gjennomsnittet for leiere i hele befolkningen, mens snittet for innvandrere fra Afrika, Asia, etc. ligger 17 100 kr over befolkningen. Eierne i den sistnevnte innvandrergруппen betaler også mer i renter og avdrag enn snittet i befolkningen, mens den førstnevnte innvandrergруппen betaler mindre.

Tabell 5.4.12 Boligøkonomi for innvandrere. 2012-2015. Prosent

	Innvandrere fra EU, etc.				Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.				Alle			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	83 700	76 800	79 600	78 800	70 500	76 900	85 300	86 900	61 200	63 700	64 700	69 800
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	8	8	7	7	11	7	6	13	10	10	10	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	78 100	76 900	75 800	65 100	69 300	89 900	99 800	82 900	65 800	68 800	72 000	74 300
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	43 000	42 900	39 500	30 000	36 100	44 600	47 200	35 900	34 400	35 100	36 100	33 600
Andel eiere uten renter og avdrag	26	27	30	39	31	19	15	33	35	32	33	35
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	34	34	35	30	40	45	47	46	24	25	26	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	28	21	25	37	25	17	16	23	38	36	37	39
Andel som oppfatter boutgiftene som												
svært tyngende	11	5	9	7	19	19	16	17	6	5	6	6
noe tyngende	38	43	34	35	43	49	43	41	33	32	31	31
Antall svar fra leiere	62	87	97	56	108	101	92	60	1 009	1 001	1 204	1 006
Antall svar fra eiere	141	142	170	130	154	149	162	112	5 131	5 078	6 121	5 327
Antall svar	203	229	267	186	262	250	254	172	6 140	6 079	7 373	6 333

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Det er også klare forskjeller mellom de to innvandrergруппene i hvor tyngende boutgiftene er. 46 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia, etc. har høy boutgifts-

belastning. Totalen for befolkningen er på 25 prosent. Også innvandrere fra EU, etc. har i større grad høyere boutgiftsbelastning enn den øvrige befolkningen, men forskjellen sammenlignet med befolkningen er mindre. Vi ser det samme bildet i andelen som opplever boutgiftene som tyngende. 58 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia, etc. mener dette, mens andelen er på 42 prosent for innvandrere fra andre land og 37 prosent i befolkningen totalt.

Økonomiske vansker

Andelen innvandrere som har hatt betalingsproblemer er noe mindre i 2015-undersøkelsen enn tidligere år og det er relativt liten forskjell fra befolkningen som helhet. Fra 2012-2014 hadde 10-13 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia, etc. problemer med å betale husleien, mens andelen i 2015 er på 5 prosent. I befolkningen som helhet var andelen på 3 prosent. Innvandrere fra EU, etc. har vært omtrent like utsatt for betalingsproblemer som befolkningen som helhet i hele perioden.

Det er noe større forskjeller i den selvopplevde økonomiske situasjonen. 19 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia, etc. og 8 prosent av innvandrere fra andre land mener det er svært vanskelig eller vanskelig å få endene til å møtes. I befolkningen som helhet mener 6 prosent dette. Videre sier over halvparten av befolkningen at det er lett eller svært lett å få endene til å møtes, mens kun fire av ti innvandrere fra EU, etc. og tre av ti innvandrere fra Afrika, Asia, etc. sier dette.

Vi ser et lignende bilde om vi ser på tilgang til en del sentrale goder. Det store flertallet i alle grupper har TV, PC og vaskemaskin, men halvparten av innvandrere fra Afrika, Asia, etc. har ikke bil. 26 prosent har ikke bil av økonomiske årsaker. Dette er klart høyere enn i befolkningen som helhet, der kun 6 prosent ikke har råd til bil. Blant innvandrere fra EU, etc. er nivået på linje med den øvrige befolkningen. Vi ser videre at to av ti innvandrere fra Afrika, Asia, etc. ikke har råd til en ukes ferie i løpet av året og at én av ti ikke har råd til å spise fisk eller kjøtt annenhver dag. Også på disse materielle indikatorene ligger innvandrere fra EU, etc. på linje med resten av befolkningen.

Tabell 5.4.13 Indikatorer på betalingsvansker for innvandrere. 2012-2015. Prosent

	Innvandrere fra EU, etc.				Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.				Alle			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Betalingsproblemer												
Husleie	2	7	4	3	13	10	12	5	3	3	3	3
Boliglån	1	1	2	1	2	3	1	3	2	2	1	1
El og kommunale avgifter	1	2	3	3	9	11	3	2	4	4	3	3
Andre lån	1	2	2	1	6	2	6	2	3	2	2	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	1	4	2	3	7	6	6	3	3	3	2	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	97	92	93	95	79	81	87	92	92	92	94	94
Økonomisk romslighet												
Svært vanskelig	2	2	3	3	11	7	8	5	3	3	2	3
Vanskelig	8	7	7	5	22	23	11	14	5	5	4	3
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	48	41	44	42	24	22	24	28	53	50	50	53
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	1	2	3	2	3	5	2	2	3	4	3	3
Antall svar	203	229	269	189	262	250	258	173	6186	6079	7373	6333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.4.14 Indikatorer på materiell situasjon for innvandrere. 2012-2015. Prosent

	Innvandrere fra EU, etc.				Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.				Alle			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Materiell situasjon												
Andel som disponerer												
Farge TV	87	85	81	79	86	86	84	81	96	95	94	94
PC	91	93	96	96	90	94	95	94	89	89	91	92
Vaskemaskin	92	95	100	98	92	93	96	97	97	97	98	99
Privatbil	68	71	71	78	59	55	55	48	80	79	79	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	1	1	0	5	3	2	1	1	1	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	13	10	12	5	26	27	20	26	6	7	6	6
Har ikke råd til												
en ukes ferie	6	8	9	6	34	30	24	22	7	8	7	6
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	4	4	2	16	11	16	10	3	3	3	3
holde boligen varm	2	1	3	0	6	5	8	1	1	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	3	3	5	2	15	11	14	9	3	3	2	2
Andel som har råd til alle godene	93	91	91	93	65	67	74	76	92	91	92	93
Antall svar	203	229	269	189	262	250	258	173	6 186	6 140	7 373	6 333

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tilknytning til arbeidslivet

Det er klare forskjeller i tilknytning til arbeidslivet. 92 prosent av husholdninger med innvandrere fra EU, etc. har minst ett husholdningsmedlem som jobbet hele året. Dette er større enn andelen i befolkningen mellom 16 og 66 år som helhet. Der hadde 81 prosent minst én person i arbeid hele året. Blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc., er det derimot mindre vanlig å ha en person i helårs yrkesaktivitet. 72 prosent av husholdningene til innvandrere fra disse landene har minst én person i helårsarbeid. Dette bildet har vært ganske stabilt de siste årene. Det er særlig forskjell mellom gruppene i andel som jobber heltid og mindre forskjell i andel som jobber deltid.

Arbeidsledigheten er høyere blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. enn ellers i befolkningen. I denne gruppen gikk husholdningsmedlemmer i snitt 1,2 måneder arbeidsledig i løpet av det foregående året. Dette er omtrent dobbelt så lenge som blant innvandrere fra EU, etc. (0,6 måneder) og i befolkningen under pensjonsalder (0,5 måneder). Det er også mer utbredt å være heltidsstudent og heltidspensjonist blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc.

Tabell 5.4.15 Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for innvandrere. 2012-2015. Prosent

	Innvandrere fra EU, etc.				Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.				Alle 16-66 år			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen												
0	17	8	7	8	35	24	28	28	21	19	21	19
1	49	61	60	62	42	51	44	55	44	44	43	46
2	34	31	33	30	23	25	28	18	36	36	36	35
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	13	13	12	14	41	37	32	34	23	21	23	23
1-6	4	3	1	3	5	1	1	2	3	3	3	3
7-11	2	2	4	2	0	1	2	0	3	3	3	2
12+	80	82	83	81	54	61	65	64	72	73	72	73
Gjennomsnittlig antall måneder	13,9	13,6	13,6	13,1	8,6	9,6	10,3	9,6	12,3	12,5	12,2	12,4
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	85	83	80	79	75	74	82	83	78	78	79	79
1-6	1	2	6	3	4	2	3	4	4	3	4	3
7-11	3	3	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2
12+	10	12	13	16	19	24	15	11	16	17	16	17
Gjennomsnittlig antall måneder	1,7	1,9	2,0	2,4	2,6	3,0	2,1	1,7	2,3	2,4	2,3	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet												
	6	9	5	3	6	4	4	5	5	5	5	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen												
0	89	93	94	92	86	92	84	88	94	94	95	94
1-6	5	4	3	3	2	1	2	3	2	2	2	2
7-11	3	0	2	2	2	0	1	2	1	1	1	1
12+	2	2	2	3	11	7	12	8	2	3	2	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,7	0,4	0,5	0,6	1,6	1,1	1,8	1,2	0,4	0,5	0,4	0,5
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent												
	8	10	12	7	26	25	25	20	17	14	17	15
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent												
	7	5	4	7	10	8	13	15	14	11	14	8
Antall svar	203	194	220	123	262	227	238	144	4 856	4 791	5 785	4 186

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister

Mads Ivar Kirkeberg og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Kraftig økning i andelen med lavinntekt blant aleneboende minstepensjonister de siste årene
- Aleneboende minstepensjonister har en klart lavere ekvivalentinntekt enn minstepensjonister som bor sammen med andre
- Mange aleneboende uførepensjonister med minstepensjon er avhengig av sosialhjelp. I 2014 mottok nesten hver femte person i denne gruppen sosialhjelp – en andel som har vært stabil de senere årene
- Tilleggsinntekter som avkastning på kapital, tjenstepensjon og arbeidsinntekt bringer en del aleneboende alderspensjonister over lavinntektsgrensen. For en del uførepensjonister bidrar i tillegg supplerende stønader som bostøtte og sosialhjelp til at lavinntektsgrensen passerer
- En større andel med trang økonomi og som opplever å ikke ha råd til flere materielle goder blant aleneboende minstepensjonister enn i hele befolkningen
- Mange aleneboende minstepensjonister har dårlig helse

Minstepensjon

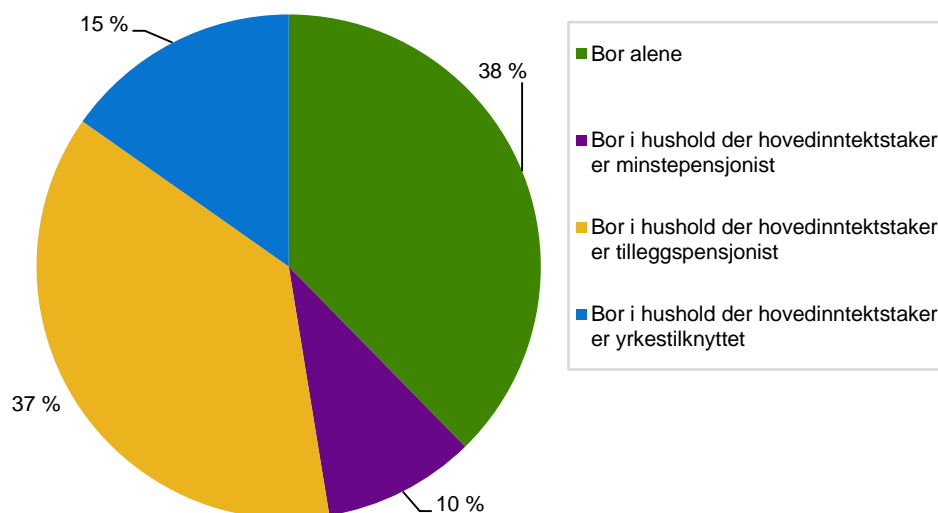
Minstepensjon er navnet på garantert minste pensjon fra folketrygden til pensjonister som mottar etterlattepensjon eller uførepensjon. Minstepensjon består av grunnpensjon og sært tillegg. For en enslig pensjonist er minstepensjonen summen av grunnbeløpet i folketrygden (G) og sært tillegg etter ordinær sats (100 prosent av G) (NAV 2013).

Minstepensjonsnivå

Minste pensjonsnivå er en garantert minste alderspensjonsytelse fra folketrygden. Minste pensjonsnivå erstattet fra og med 1. januar 2011 begrepet minstepensjon for alderspensjonister. En må ta ut 100 prosent alderspensjon og ha minst tre års trygdetid for å ha rett til minste pensjonsnivå. Fullt minste pensjonsnivå får man hvis man har 40 års trygdetid eller mer. Størrelsen på minste pensjonsnivå avhenger av sivilstatus. Om man er gift eller samboende, avhenger minste pensjonsnivå også av ektefelles/samboers inntekt og pensjon. Man har rett til minstepensjonsnivå etter høy sats dersom man er enslig (NAV 2013).

Det blir stadig færre minstepensjonister her i landet. Inntektsstatistikken for 2011 viser om lag 210 000 minstepensjonister, mens det ved utgangen av 2014 var drøyt 197 000 minstepensjonister bosatt i privathusholdninger i Norge. Om lag 137 000 av disse var alderspensjonister med minstepensjonsnivå, mens drøyt 55 000 var minstepensjonister med uførepensjon. I tillegg var det en liten gruppe minstepensjonister (i underkant av 5 000 personer) med andre typer pensjoner, for eksempel etterlattepensjon.

Mange minstepensjonister bor i husholdninger sammen med andre. I 2014 gjaldt dette 62 prosent av minstepensjonistene. For de minstepensjonistene som tilhører en flerpersonhusholdning, er det mest vanlig å bo sammen med en annen pensjonist som ikke er minstepensjonist. I 2014 gjaldt dette for 37 prosent av minstepensjonistene (se figur 5.5.1). Det er i tillegg 15 prosent som bor i husholdninger der hovedinntektstakeren er yrkestilknyttet. En mindre gruppe minstepensjonister bor sammen med en annen minstepensjonist. Dette gjaldt i 2014 for om lag 10 prosent av minstepensjonistene. Dette betyr at det er drøyt 74 000 minstepensjonister som er aleneboende. Dette tilsvarer om lag 38 prosent av alle minstepensjonister i følge inntektsstatistikken 2014.

Figur 5.5.1 Minstepensjonistenes husholdningssammensetning. 2014. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Aleneboende minstepensjonister inngår i flere av de andre gruppene som blir omtalt i denne rapporten. Dette gjelder blant annet for gruppen aleneboende 67 år og eldre, der 21 prosent er minstepensjonister. I tillegg utgjør aleneboende minstepensjonister 35 prosent av alle personer med supplerende stønad.

Lavinntekt

Det er klare forskjeller i husholdningsøkonomien til minstepensjonistene, avhengig av husholdningstype. Som figur 5.5.2 viser, skiller aleneboende minstepensjonister seg ut ved å ha et klart lavere inntektsnivå (medianinntekt per forbruksenhet) enn minstepensjonister som bor sammen med andre. En aleneboende minstepensjonist har for eksempel en inntekt per forbruksenhet som bare tilsvarer drøyt halvparten (52 prosent) av inntektsnivået til de minstepensjonistene som bor sammen med en tilleggspensjonist. Sammenlignet med minstepensjonistpar har aleneboende minstepensjonister en median ekvivalentinntekt som ligger 15 prosent lavere i 2014.

Figur 5.5.2 Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

I 2014 utgjorde gjennomsnittlig minstepensjon for enslige 176 736 kroner. Minstepensjonsnivå for enslige alderspensjonister (høy sats fra og med 1. mai 2014) utgjorde 173 274 kroner. Siden disse ytelsene ligger klart lavere enn den årlige lavinntektsgrensen for enslige i 2014 (207 400 kroner, etter EU-skala 60 prosent), er det som forventet svært mange aleneboende minstepensjonister i lavinntektsgruppen. Mange aleneboende minstepensjonister, der tilleggsinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil ikke ha så høye tilleggsinntekter som kreves for og ikke havne i lavinntektsgruppen. I 2014 hadde 71,7 prosent av alle aleneboende minstepensjonister lavinntekt. Fra 2007 til 2011 gikk andelen med lavinntekt ned fra 80 til 60 prosent blant aleneboende minstepensjonister. Hovedårsaken var gode trygdeoppgjør med en langt høyere vekst i minsteytelsen fra folketrygden enn den generelle inntektsveksten i samfunnet. Etter 2011 har lavinntektsandelen igjen økt blant minstepensjonistene, og en årsak er en noe høyere vekst i medianinntekten i samfunnet sammenlignet med minstepensjonen.

Blant aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå var andelen med lavinntekt på 75,5 prosent i 2014 – en økning på nesten ti prosentpoeng fra 2011. Det er en mindre andel med lavinntekt blant aleneboende minstepensjonister med uførepensjon. Her var lavinntektsandelen på 65,7 prosent i 2014, men økningen i lavinntektsandelen har vært stor for denne gruppen de siste årene. I 2011 var lavinntektsandelen blant aleneboende minstepensjonister med uførepensjon på 48,5 prosent.

I det følgende skal vi se nærmere på en rekke sosiale indikatorer for aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå (også kalt aleneboende minstepensjonist med alderspensjon) og aleneboende minstepensjonister med uførepensjon.

Tabell 5.5.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen uten studenter				
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Aleneboende minstepensjonist				
Andel med lavinntekt	60,3	67,7	71,2	71,7
Antall med lavinntekt	49 000	53 200	54 000	53 200
med alderspensjon				
Andel med lavinntekt	65,4	72,2	75,2	75,5
Antall med lavinntekt	39 900	42 000	42 000	40 400
med uførepensjon				
Andel med lavinntekt	48,5	58,9	64,0	65,7
Antall med lavinntekt	9 000	11 200	12 100	12 900

¹ Avrundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning

Det er som forventet få minstepensjonister som er yrkesaktive. Blant aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå var under 1 prosent yrkestilknyttet i 2014. Dette er samme andel som for tidligere år. Blant minstepensjonister med uførepensjon er andelen yrkestilknyttede større. I 2014 hadde 3-4 prosent av disse pensjonistene en yrkesinntekt høyere enn minsteytelsen fra folketrygden, og yrkesinntekt som største inntektskilde. Tallene viser marginale endringer fra tidligere år. Blant uføre minstepensjonister med lavinntekt er det nesten ingen yrkestilknyttede.

Tabell 5.5.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Aleneboende minstepensjonist				
med lavinntekt	97,0	97,1	97,2	97,3
med alderspensjon	99,9	99,9	99,9	99,9
og med lavinntekt	99,1	99,1	99,1	99,1
med uførepensjon	99,9	100,0	99,9	100,0
og med lavinntekt	96,7	96,9	97,1	97,2
og med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Aleneboende minstepensjonist				
med lavinntekt	3,2	3,3	3,1	3,0
med alderspensjon	0,3	0,2	0,2	0,2
og med lavinntekt	0,9	1,0	1,0	1,0
med uførepensjon	0,1	0,1	0,1	0,1
og med lavinntekt	4,2	4,2	3,9	3,8
og med lavinntekt	0,7	0,6	0,5	0,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Utdanning

Pensjonistbefolkningen har gjennomgående lavere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Dette gjelder også for aleneboende minstepensjonister. Mens andelen i den voksne befolkningen med lav utdanning var 18,8 prosent i 2014, gjaldt dette for 57 prosent av alle aleneboende minstepensjonister. Andelen er noe større i lavinntektsgruppen med 61,3 prosent. Siden det er flest med lav utdanning blant de aller eldste, er det blant de aleneboende minstepensjonistene en noe større andel alderspensjonister med lav utdanning sammenlignet med uførepensjonistene. Andelen med lav utdanning er preget av stor stabilitet for årene vist i tabell 5.5.3.

Tabell 5.5.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Aleneboende minstepensjonist				
med lavinntekt	59,2	58,3	57,6	57,0
med alderspensjon	63,1	62,7	62,0	61,3
og med lavinntekt	61,5	60,4	59,3	58,5
med uførepensjon	65,1	64,6	63,8	63,2
og med lavinntekt	54,2	54,3	54,4	54,6
og med lavinntekt	54,8	55,6	55,5	55,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Aleneboende minstepensjonister er blant målgruppene for bostøtteordningen. I 2014 fikk nesten 32 prosent av alle aleneboende minstepensjonister bostøtte. Blant minstepensjonistene er det de med uførepensjon som er de hyppigste mottakerne av bostøtte. I 2014 mottok om lag 58 prosent av uførepensjonistene bostøtte, mens dette var tilfelle for 23 prosent av alderspensjonistene. Forklaringen er trolig at uførepensjonistene generelt sett har større boutgifter enn alderspensjonistene, blant annet som følge av at mange i denne gruppen er

leietakere med høy husleie eller er eiere der bolig gjelden ennå ikke er nedbetalt. Andelen som mottar bostøtte er blitt redusert de senere årene både blant alders- og uførepensjonistene. Fra 2011 til 2014 gikk andelen med bostøtte ned med 7 prosentpoeng blant minstepensjonistene med alderspensjon, mens andelen falt med nesten 4 prosentpoeng blant uførepensjonistene. Det er ingen store forskjeller i mottak av bostøtte blant aleneboende minstepensjonister henholdsvis over og under lavinnteksgrensen.

Det er forskjeller mellom de aleneboende minstepensjonistene når det gjelder sosialhjelpsbruk. Det er svært få minstepensjonister med alderspensjon som mottar sosialhjelp. I 2014 var andelen 1,3 prosent, og ligger enda lavere blant de med lavinntekt. Det er så å si ingen endring i denne indikatoren for alderspensjonistene med minstepensjon i årene 2011-2014.

Aleneboende uførepensjonister med minstepensjon fremstår som en gruppe hvor mange er avhengig av sosialhjelp. I 2014 mottok nesten hver femte person (19,4 prosent) i denne gruppen sosialhjelp – en andel som har vært stabil de senere årene. Blant uførepensjonistene med lavinntekt er andelen med sosialhjelp mindre, men har steget noe fra 2011 til 2014 – fra 13 til 15 prosent.

Tabell 5.5.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Aleneboende minstepensjonister				
med lavinntekt	36,6	35,3	33,6	31,9
med alderspensjon	27,9	34,0	34,0	32,9
og med lavinntekt	30,4	28,2	25,9	23,3
med uførepensjon	23,0	27,9	27,1	25,2
og med lavinntekt	61,5	60,9	59,6	57,8
og med lavinntekt	50,3	57,7	59,0	57,7
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Aleneboende minstepensjonister				
Med lavinntekt	5,3	5,2	5,6	6,1
med alderspensjon	2,9	3,3	4,0	4,4
og med lavinntekt	1,0	1,0	1,1	1,3
med uførepensjon	0,6	0,6	0,8	0,9
og med lavinntekt	19,2	18,2	19,1	19,4
og med lavinntekt	13,0	13,0	14,7	15,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Aleneboende minstepensjonister				
Med lavinntekt	4,4	4,3	4,6	5,0
med alderspensjon	2,1	2,5	3,1	3,5
og med lavinntekt	0,9	0,9	0,9	1,1
med uførepensjon	0,4	0,5	0,6	0,8
og med lavinntekt	16,3	15,3	15,7	16,0
og med lavinntekt	9,5	10,1	11,6	11,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det er også uførepensjonistene som bidrar til at enslige minstepensjonister er overrepresentert blant mottakerne av både sosialhjelp og bostøtte. Mens andelen var bare 2,6 prosent i hele befolkningen, er andelen blant aleneboende minste-

pensjonister det doblete - 5 prosent i 2014. Blant minstepensjonistene som får uførepensjon var andelen som mottar både sosialhjelp og bostøtte 16 prosent i 2014. Tabell 5.5.4 viser også hvor mange av minstepensjonistene i lavinntektsgruppen som mottar bostøtte og sosialhjelp. Det går fram av tabellen at andelen med slike stønader er noe mindre for minstepensjonister i lavinntektsgruppen, enn for alle minstepensjonister. Dette tyder på at disse stønadene er med på å løfte mange minstepensjonister ut av lavinntektsgruppen. Dette ser i særlig grad ut til å være tilfelle for aleneboende minstepensjonister med uførepensjon.

Rente- og gjeldsbelastning

De fleste pensjonistene har lavere rente- og gjeldsbelastning enn befolkningen i alt. Mens nesten 10 prosent av befolkningen (uten studenter) hadde en høy rentebelastning i 2014, var dette tilfelle for 5,5 prosent blant alle aleneboende minstepensjonister. Andelen minstepensjonister hvor renteutgiftene utgjør mer enn 15 prosent av inntekten før skatt har økt noe de senere årene – fra 4,8 prosent i 2011.

Men igjen er det klare forskjeller mellom de av minstepensjonistene som mottar alderspensjon og de med uførepensjon. Mens gruppen av minstepensjonister med uførepensjon har en andel med høy rentebelastning om lag på nivå med befolkningen i alt, er tilsvarende andel mye mindre blant alderspensjonistene. Andelen med høy gjeldsbelastning er også mye større blant uførepensjonistene sammenlignet med alderspensjonistene. I begge grupper minstepensjonister har denne indikatoren økt noe i perioden 2011-2014.

Det ser videre ut til at de av minstepensjonistene som tilhører lavinntektsgruppen har en noe mindre andel med høy rente- og gjeldsbelastning, enn andre minstepensjonister. Dette gjelder både blant minstepensjonister med alderspensjon og uførepensjon.

Tabell 5.5.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Aleneboende minstepensjonister				
Med lavinntekt	4,8	5,3	5,5	5,5
med alderspensjon	3,2	4,2	4,5	4,8
og med lavinntekt	3,4	3,8	4,1	3,9
med uførepensjon	2,3	3,0	3,3	3,5
og med lavinntekt	9,3	9,4	9,5	9,4
og med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	8,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Aleneboende minstepensjonister				
og med lavinntekt	6,2	6,7	7,1	7,4
med alderspensjon	4,3	5,2	5,8	6,3
og med lavinntekt	4,6	5,0	5,3	5,4
med uførepensjon	3,2	3,8	4,3	4,8
og med lavinntekt	11,5	11,9	12,3	12,6
og med lavinntekt	9,1	10,4	11,0	11,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Tabell 5.5.6 gir en mer detaljert beskrivelse av hvilke inntekter som henholdsvis minstepensjonister over og under lavinntektsgrensen mottar. Det som kjennetegner

minstepensjonister i lavinntektsgruppen er at en stor del av den samlede inntekten er pensjoner fra folketrygden, mens de som ikke har lavinntekt ofte har andre inntekter i tillegg til pensjonen. I 2014 utgjorde minstepensjonen 88 prosent av samlet inntekt for de i lavinntektsgruppen, men 55 prosent for de over lavinntektsgrensen.

De viktigste tilleggsinntektene til aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå er kapitalinntekter (hovedsakelig renter på bankinnskudd og gevinster ved salg av eiendom) og tjenstepensjoner (ofte etter avdød ektefelle), som utgjør henholdsvis 8,3 og 8,5 prosent av samlet inntekt. Det er også denne typen av inntekter som er hovedårsaken til at en del av alderspensjonistene har høyere inntekt enn lavinntektsgrensen. Kapitalinntekter og tjenstepensjoner utgjør henholdsvis 16,1 og 17,5 prosent av samlet inntekt for de uten lavinntekt, men bare 3,9 og 3,5 prosent for de med lavinntekt. I tillegg har yrkesinntekt en betydning for de over lavinntektsgrensen med en andel på drøyt 6 prosent, mens denne typen inntekt er i praksis fraværende for alderspensjonister med minstepensjonsnivå i lavinntektsgruppen.

Tabell 5.5.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister											
	Hele befolkningen uten studenter			Alle			Med alderspensjon			Med uførepensjon		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	5	13	0	2	6	0	6	12	1
Kapitalinntekter ³	6	6	3	7	12	3	8	16	4	2	3	1
Overføringer	25	24	59	88	76	96	90	78	96	92	85	98
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	75	55	88	77	56	88	79	66	89
Herav:												
Alderspensjon	10	9	19	54	35	66	76	55	87	2	2	2
Uførepensjon	4	3	8	19	16	20	1	1	1	73	59	83
Tjenstepensjoner	3	4	2	7	13	3	9	18	4	3	5	1
Bostøtte	0	0	2	3	2	3	2	1	2	6	5	6
Sosialhjelp	0	0	4	1	1	0	0	0	0	2	4	1
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	221 200	307 400	187 200	219 100	317 100	187 300	213 300	262 600	187 700
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	206 100	265 500	182 700	203 800	269 100	182 700	204 500	244 000	183 900
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	205 700	265 400	182 200	203 400	269 100	182 100	204 100	244 000	183 300
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	74 146	20 976	53 170	53 524	13 100	40 424	19 665	6 737	12 928

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Blant uførepensjonister med minstepensjon - og uten lavinntekt - har yrkesinntekt en gjennomsnittlig stor inntektsmessig betydning med en andel på drøyt 12 prosent av samlet inntekt i 2014. I tillegg er det blant annet mottak av skattefrie stønader som bostøtte og sosialhjelp som er årsak til at disse har en inntekt etter skatt som ligger over lavinntektsgrensen. Bostøtte og sosialhjelp utgjorde til sammen 9 prosent av husholdningsinntekten, mens tjenstepensjoner hadde en andel på 5 prosent. Blant uførepensjonistene i lavinntektsgruppen har

yrikesinntekt og tjenestepensjoner en liten inntektsmessig betydning. Bostøtte og sosialhjelp utgjorde til sammen 6,8 prosent av samlet inntekt for de med lavinntekt.

Det er nesten ingen forskjeller i inntektsnivået til aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alders- og uførepensjon i lavinntektsgruppen. For de over lavinntektsgrensen ligger gjennomsnittlig inntekt blant alderspensjonistene om lag 10 prosent høyere enn blant uførepensjonistene. Hovedårsaken til denne forskjellen er at alderspensjonistene mottar langt mer i kapitalinntekter og tjenestepensjoner sammenlignet med uførepensjonistene.

Inntektsfordeling

Inntektsfordelingen blant aleneboende minstepensjonister er meget jevn, og har i tillegg endret seg relativt lite de siste årene. I 2014 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosentene av pensjonistene med høyest inntekt bare 1,8 ganger høyere enn de 20 prosentene med lavest inntekt etter skatt. Dette er en klart jevnere fordeling enn det vi finner i hele befolkningen, der tilsvarende forholdstall var på 3,6.

Det er små forskjeller i inntektsulikhet når man sammenligner aleneboende minstepensjonister med alders- og uførepensjon. Ulikhetsmålene i tabell 5.5.7 viser at inntektsulikheten har økt noe blant alderspensjonistene de siste årene, mens det motsatte har skjedd blant uførepensjonistene. Det summariske inntektsmålet Gini-koeffisienten, har for eksempel økt fra 0,101 i 2011 til 0,118 i 2014 for alderspensjonistene. For uførepensjonistene gikk Gini-koeffisienten ned fra 0,111 til 0,102 i samme periode. Få andre grupper i befolkningen har allikevel mindre inntektsforskjeller enn disse to gruppene av minstepensjonister. Gini-koeffisienten for hele befolkningen var til sammenligning på 0,250 i 2014.

Tabell 5.5.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Aleneboende minstepensjonister	1,73	1,76	1,79	1,80
med alderspensjon	1,64	1,66	1,72	1,76
med uførepensjon	1,74	1,81	1,70	1,66
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Aleneboende minstepensjonister	1,44	1,43	1,43	1,44
med alderspensjon	1,37	1,37	1,37	1,39
med uførepensjon	1,47	1,44	1,41	1,40
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Aleneboende minstepensjonister	0,113	0,117	0,119	0,122
med alderspensjon	0,101	0,104	0,111	0,118
med uførepensjon	0,111	0,119	0,107	0,102

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for aleneboende minstepensjonister basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for denne gruppen, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

Basert på Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, utgjør personer som mottar garantert minstepensjon totalt omtrent 4 prosent av den voksne befolkningen. Omtrent en av fire minstepensjonister er uførepensjonister under 67 år, mens resten er alderspensjonister. Snittalderen er 70 år. I denne delen av kapitlet presenteres separate tall for aleneboende minstepensjonister og minstepensjonister som bor i husholdning med andre.

Omtrent ni av ti minstepensjonister er kvinner. Minstepensjonistene bor betydelig mer usentralt enn den øvrige befolkningen. Omtrent 80 prosent bor i et tettsted med under 20 000 innbyggere eller i spredtbygde strøk. De har også lavere utdanningsnivå enn befolkningen som helhet. Halvparten av minstepensjonistene har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning og 5 prosent har høyere utdanning.

Boligstandard og eierforhold

Minstepensjonister som ikke bor alene har en boligsituasjon som indikerer at de er godt etablert som eiere på boligmarkedet. 85 prosent er eiere og 81 prosent er selveiere. Mens 60 prosent av befolkningen generelt bor i enebolig, gjelder dette hele 72 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister. Minstepensjonister som ikke bor alene har også flere kvadratmeter å boltre seg på, hele 128 kvadratmeter, sammenlignet 122 kvadratmeter i befolkningen totalt. Denne forskjellen har vært konstant over tid.

Også for andre indikatorer på boligstandard har minstepensjonister som ikke bor alene det bedre enn befolkningen generelt. Få oppgir å bo trangt, og hele 40 prosent bor svært romslig. En liten andel er utsatt for fukt, råte og forurensning eller bor i områder med kriminalitet, vold og hærverk sammenlignet med befolkningen som helhet.

For aleneboende minstepensjonister er eierandelen klart mindre. 55 prosent eier boligen de bor i og kun 46 prosent er selveiere. Dette er 25 og 26 prosentpoeng lavere enn i befolkningen totalt. Andelen som bor i enebolig er også klart mindre enn ellers i befolkningen, 42 prosent, mens en noe større andel bor i småhus. Ser vi på boligstandard, kommer aleneboende minstepensjonister noe bedre ut. Det er ikke de store forskjellene mellom aleneboende minstepensjonister og befolkningen generelt når vi ser på andelen som bor trangt. Andelen aleneboende minstepensjonister som er utsatt for støy, forurensning eller bor i et område med kriminalitet er også på befolkningssnittet. Denne gruppen er derimot noe mer utsatt for fukt og råte. Ser vi på antall kvadratmeter per person, bor aleneboende minstepensjonister på betydelig flere kvadratmeter sammenlignet med ikke-aleneboende minstepensjonister og befolkningen som helhet. Aleneboende minstepensjonister bor på 81 kvadratmeter mot 58 kvadratmeter for andre minstepensjonister og befolkningen generelt. Når det gjelder boligstandard og bomiljø finner vi få forskjeller fra befolkningen for øvrig.

Tabell 5.5.8 Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2015¹. Prosent

	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aleneboende minstepensjonister											
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	49	60	51	67	63	60	58	55	47	44	42
bor i småhus ellers	22	21	27	16	12	11	7	12	13	17	22
bor i husholdning som eier	56	58	59	63	59	60	60	63	55	67	55
bor i husholdning som er selveier	38	47	47	56	46	48	45	51	48	52	46
bor trangt	1	2	0	3	3	3	4	5	2	2	4
bor svært romslig	33	35	39	49	45	40	46	41	36	34	35
Bor i bolig											
med råte eller fukt	10	13	10	14	8	11	11	11	13	8	14
som er utsatt for støy	13	13	13	15	7	7	10	10	16	11	11
som er utsatt for forurensning	11	13	9	10	9	7	1	3	4	8	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	6	7	11	2	3	3	5	4	3	5
Boligareal per husholdning. Kvm											
	78	84	83	89	87	83	88	84	84	82	81
Boligareal per person. Kvm											
	78	84	83	89	87	83	88	84	84	82	81
Antall svar											
	108	100	70	73	69	73	74	111	88	98	81
Andre minstepensjonister											
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	73	73	76	71	69	74	71	73	74	74	72
bor i småhus ellers	16	13	12	16	15	14	13	9	10	10	10
bor i husholdning som eier	84	84	82	80	83	81	84	81	88	88	85
bor i husholdning som er selveier	79	74	75	74	76	76	76	76	82	81	81
bor trangt	0	1	1	1	0	1	2	1	3	1	5
bor svært romslig	35	36	41	40	43	47	39	42	38	40	40
Bor i bolig											
med råte eller fukt	5	5	8	4	7	3	4	3	3	5	6
som er utsatt for støy	15	10	14	12	15	11	12	9	13	10	6
som er utsatt for forurensning	10	10	11	10	9	12	9	8	7	8	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	3	4	3	4	2	1	4	3	3	4
Boligareal per husholdning. Kvm											
	116	116	126	121	121	124	120	128	129	128	128
Boligareal per person. Kvm											
	56	54	59	57	58	59	57	61	61	61	58
Antall svar											
	202	158	161	156	143	120	124	162	147	179	155
Alle											
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus			61	62	61	61	59	60	59	60	60
bor i småhus ellers			14	15	16	16	16	17	16	16	17
bor i husholdning som eier			80	81	81	81	80	81	81	81	81
bor i husholdning som er selveier			72	70	69	70	69	70	70	70	71
bor trangt			7	8	6	5	7	7	7	6	8
bor svært romslig			32	31	34	35	35	34	34	34	32
Bor i bolig											
med råte eller fukt			8	8	8	7	7	8	7	6	7
som er utsatt for støy			12	13	13	12	12	11	12	11	11
som er utsatt for forurensning			8	8	7	8	7	9	8	7	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk			5	5	6	5	5	6	5	4	6
Boligareal per husholdning. Kvm											
			121	120	120	121	121	121	121	120	122
Boligareal per person. Kvm											
			57	54	57	58	61	58	58	60	58
Antall svar											
			6 071	55 78	5 446	5 227	4 864	6 186	6 140	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.5.9 Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2015¹. Prosent

	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aleneboende minstepensjonister											
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	20 400	22 200	27 600	29 800	29 200	35 700	38 200	39 900	49 600	46 300	54 600
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	32	42	39	40	46	29	35	25	20	26	17
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	1 400	2 500	4 800	6 600	5 000	3 600	4 300	8 200	12 800	7 300	8 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			2 400	3 700	2 900	2 700	2 400	7 000	8 600	4 400	4 700
Andel eiere uten renter og avdrag	94	88	85	88	80	84	85	76	71	79	75
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	21	26	27	26	27	29	25	34	26	34
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	51	59	60	66	62	59	58	58	50	59	47
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende. Prosent	12	15	13	14	9	13	4	4	11	10	14
noe tyngende. Prosent	25	30	39	29	32	31	40	26	27	22	23
Antall svar fra leiere	47	41	29	27	27	30	29	41	38	34	36
Antall svar fra eiere	61	57	41	46	42	43	44	70	50	64	45
Antall svar	108	100	70	73	69	73	73	111	88	98	81
Andre minstepensjonister											
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	24 700	22 200	19 300	30 300	:	:	:	48 200	:	:	:
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	35	49	58	34	:	:	:	24	:	:	:
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	9 800	9 900	12 900	13 500	14 300	17 600	18 000	25 100	14 400	16 950	14 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			6 700	7 500	7 400	7 700	8 400	12 800	5 600	8 300	6 100
Andel eiere uten renter og avdrag	76	79	72	75	73	72	70	64	74	73	75
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	8	4	3	4	5	7	7	11	1	5	2
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	78	74	75	75	73	78	73	70	78	78	80
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende. Prosent	7	5	4	7	5	7	7	6	1	2	3
noe tyngende. Prosent	23	21	18	21	25	22	19	17	22	14	17
Antall svar fra leiere	32	25	29	32	24	22	19	29	16	21	21
Antall svar fra eiere	170	133	132	124	119	98	104	133	130	158	132
Antall svar	202	158	161	156	143	120	123	162	146	179	153
Alle											
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	45 200	47 900	53 300	55 700	58 600	61 200	63 700	64 700	69 800	45 200	47 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	11	11	10	8	11	10	10	10	11	11	11
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	48 800	60 700	64 100	57 400	58 300	65 800	68 800	72 000	74 300	48 800	60 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	26 100	38 300	36 400	28 700	31 400	34 400	35 100	36 100	33 600	26 100	38 300
Andel eiere uten renter og avdrag	40	37	33	37	40	35	32	33	35	40	37
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	24	26	27	23	24	24	25	26	25	24	26
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	41	38	34	38	40	38	36	37	39	41	38
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende. Prosent	5	7	6	5	6	6	5	6	6	5	7
noe tyngende. Prosent	37	35	35	33	35	33	32	31	31	37	35
Antall svar fra leiere	1 033	966	930	923	799	1 009	1 001	1 204	1 006	1 033	966
Antall svar fra eiere	4 998	4 588	4 500	4 304	3 967	5 131	5 078	6 121	5 327	4 998	4 588
Antall svar	6031	5554	5430	5227	4766	6140	6079	7 373	6 333	6 031	5 554

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Minstepensjonister, både aleneboende og andre, har relativt lave boligutgifter. Aleneboende minstepensjonister betalte i gjennomsnitt 54 600 kroner i husleie i 2015. For befolkningen totalt, er gjennomsnittet på 69 800 kroner. Svært få minstepensjonister som ikke bor alene leier og vi har derfor ikke pålitelige leieutgifter for den gruppen. Vi ser derimot at eiernes årlige utgifter til renter og avdrag er omtrent 60 000 kroner lavere for minstepensjonister sammenliknet med befolkningen som helhet. Dette kommer i stor grad av at en svært stor andel av eierne, 75 prosent, ikke betaler renter eller avdrag på lån.

Kun 2 prosent av minstepensjonistene som ikke er aleneboende har høy boutgiftsbelastning. Til sammenligning har 25 prosent av befolkningen som helhet og 34 prosent av aleneboende minstepensjonister høy boutgiftsbelastning.

Tilsvarende tendens kommer til uttrykk når man ser på den subjektive indikatoren for boligøkonomi. Andelen som opplevde boutgiftene som noe eller svært tyngende var like stor blant aleneboende minstepensjonister og befolkningen totalt (37 prosent). Blant ikke-aleneboende minstepensjonister er andelen omtrent halvparten så stor (20 prosent).

Økonomiske vansker

Ingen av indikatorene for betalingsproblemer peker seg ut som spesielt belastende for minstepensjonistene. Den subjektive vurderingen av egen økonomi, derimot, indikerer en litt tyngre økonomisk situasjon for aleneboende minstepensjonister enn befolkningen for øvrig. Mens halvparten av befolkningen oppgir at det er lett eller svært lett 'å få endene til å møtes', gjelder dette fire av ti aleneboende minstepensjonister. For ikke-aleneboende minstepensjonister er situasjonen motsatt, her oppgir mer enn seks av ti at det er lett å få endene til å møtes. Vi vet samtidig at minstepensjonister, og særlig aleneboende minstepensjonister, har en lav husholdningsinntekt. Dette tyder på at personene i denne gruppen tilpasser forbruket etter inntekten, og slik unnslipper betalingsproblemer, men at den økonomiske situasjonen likevel kan oppleves som anstrengt.

Ser vi på vanlige forbruksgoder, skiller aleneboende minstepensjonistene seg ut i forhold til befolkningen når det gjelder datamaskin og privatbil. Kun 44 prosent av de aleneboende minstepensjonistene disponerer en datamaskin. På den andre siden er det kun 6 prosent som oppgir økonomiske grunner til ikke å eie PC. For andre minstepensjonister eier åtte av ti PC, mot mer enn ni av ti i befolkningen for øvrig. Det er også relativt få aleneboende minstepensjonister som disponere privatbil, kun 30 prosent. 17 prosent eier ikke bil av økonomiske grunner. Blant andre minstepensjonister disponerer derimot en større andel privatbil enn i befolkningen generelt, henholdsvis 90 og 81 prosent.

Ser vi på andeler som ikke har råd til varm bolig, kjøtt/fiskemiddager eller ferie, gir også det et bilde av en noe trangere økonomi for de aleneboende minstepensjonistene. 20 prosent av aleneboende minstepensjonister har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet og 12 prosent har ikke råd til kjøtt eller fisk til middag annenhver dag. For andre minstepensjonister viser indikatorene liten forskjell mellom minstepensjonister og befolkningen totalt.

Tabell 5.5.10 Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aleneboende minstepensjonist													
Betalingsproblemer													
Husleie	1	2	2	5	4	2	1	0	3	3	2	1	3
Boliglån	1	1	1	0	1	0	0	1	2	0	0	0	0
El og kommunale avgifter	7	7	8	6	4	3	5	2	8	5	7	4	3
Andre lån	1	1	1	3	0	..	1	2	2	0	3	0	0
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					3	1	2	2	3	2	2	1	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					93	96	95	97	88	96	90	96	96
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	7	5	5	13	6	6	5	4	1	3	5	3	7
Vanskelig	12	9	8	9	17	7	9	12	13	9	7	11	7
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	33	31	31	28	24	31	36	30	32	42	41	39	43
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	0	1	2	6	1	3	3	1	0	0	1	0
Antall svar	108	105	100	75	70	73	69	73	74	111	88	98	81
Annen minstepensjonist													
Betalingsproblemer													
Husleie	1	1	0	1	1	1	3	1	3	2	2	1	0
Boliglån	1	2	2	1	0	2	2	3	0	1	2	2	0
El og kommunale avgifter	8	6	3	2	1	2	4	5	5	3	4	2	3
Andre lån	1	2	1	0	0	..	2	1	0	2	1	2	0
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					0	2	3	4	2	4	3	1	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					98	96	94	94	95	94	96	95	97
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	1	2	1	2	2	0	2	3	1	2	3	1	4
Vanskelig	5	1	5	5	2	4	4	2	4	4	1	1	1
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	46	50	51	50	60	53	56	63	52	63	64	72	64
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	1	1	0	0	1	2	3	0	0	1	0	1	1
Antall svar	202	171	158	163	161	156	143	120	124	162	146	179	155
Alle													
Betalingsproblemer													
Husleie				4	4	4	4	3	4	3	3	3	3
Boliglån				2	2	2	2	1	2	2	2	1	1
El og kommunale avgifter				6	5	5	6	6	7	5	4	3	3
Andre lån				4	3	..	3	3	3	3	2	2	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					1	3	4	3	4	4	3	2	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					91	92	90	91	90	92	92	94	94
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig				3	2	3	3	2	3	3	3	2	3
Vanskelig				6	4	5	5	5	5	5	5	4	3
Lett eller svært lett å få endene til å møtes				39	45	44	48	48	45	52	50	50	53
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger				3	3	2	4	4	3	3	4	3	3
Antall svar				5 771	6 031	5 578	5 446	5 227	4 864	6 186	6 079	7 373	6 333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Tabell 5.5.11 Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aleneboende minstepensjonist													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV	94	97	97	98	97	96	95	95	96	95	98	93	94
PC	6	7	5	8	13	14	18	21	27	36	35	36	44
Vaskemaskin	91	94	94	96	94	94	94	92	98	94	95	95	98
Privatbil	20	22	18	18	19	25	26	25	25	33	37	31	30
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	6	9	8	4	4	4	5	6	8	6	4	6
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	6	9	9	11	9	6	9	9	8	8	10	17
Har ikke råd til													
en ukes ferie	24	20	25	27	29	17	15	22	23	11	21	18	20
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	10	9	10	16	8	5	8	2	4	6	6	12
holde boligen varm	7	5	4	8	7	2	0	4	3	1	1	2	2
Andel som ikke har råd til minst to av godene					19	7	3	7	2	3	4	7	12
Andel som har råd til alle godene					70	80	84	74	76	88	77	82	79
Antall svar	108	105	100	75	70	73	69	73	74	111	88	98	81
Annen minstepensjonist													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV	98	99	98	99	98	100	99	100	99	97	97	99	95
PC	37	37	38	40	50	46	59	66	71	72	71	81	82
Vaskemaskin	99	99	98	99	100	100	100	100	100	99	99	100	99
Privatbil	82	84	86	82	88	90	88	84	87	89	89	88	90
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	3	1	3	3	3	5	0	1	2	1	0	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	2	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2
Har ikke råd til													
en ukes ferie	9	11	9	7	6	6	7	7	7	7	6	4	7
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	1	4	1	3	0	0	2	2	3	3	2	0	3
holde boligen varm	1	2	1	3	2	1	2	3	4	1	2	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene					2	1	2	4	3	2	2	0	3
Andel som har råd til alle godene					94	94	93	93	92	92	94	96	93
Antall svar	202	171	158	163	161	156	143	120	124	162	146	179	155
Alle													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV				95	97	97	96	96	95	96	95	94	94
PC				72	80	79	83	85	87	88	89	91	92
Vaskemaskin				95	97	97	97	96	96	97	97	98	99
Privatbil				77	79	79	78	78	78	79	79	79	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi				3	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi				7	7	7	7	7	7	7	7	6	6
Har ikke råd til													
en ukes ferie				10	6	8	8	8	9	8	8	7	6
spise kjøtt eller fisk annen hver dag				4	3	3	3	3	3	3	3	3	3
holde boligen varm				2	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene					2	3	2	3	3	3	3	2	2
Andel som har råd til alle godene					92	91	91	91	90	91	91	92	93
Antall svar				5771	6031	5578	5446	5227	4864	6186	6140	7373	6333

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Helse og funksjonsevne

Minstepensjonister er i gjennomsnitt mye eldre, og har derfor betydelige dårligere helse sammenlignet med befolkningen generelt. Aleneboende minstepensjonister har i snitt dårligere helse sammenlignet med ikke-aleneboende minstepensjonister. Seks av ti aleneboende minstepensjonister har en kronisk sykdom, mens fem av ti ikke-aleneboende minstepensjonister har det. Til sammenligning gjelder dette tre av ti i befolkningen som helhet.

Tabell 5.5.12 Helseforhold for minstepensjonister. 2004-2015¹. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aleneboende minstepensjonist												
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse	42	37	37	44	50	53	46	44	57	42	46	46
andel med dårlig eller svært dårlig helse	20	36	32	30	30	23	28	21	18	30	23	16
Andel med kronisk sykdom	67	64	77	66	62	67	56	58	46	59	61	64
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	26	35	37	27	22	23	12	22	11	24	15	17
andel med noe nedsatt funksjonsevne	31	22	18	27	23	29	27	16	25	16	23	29
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	1	9	9	4	1	3	3	1	3	5	4	6
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	12	11	13	13	8	14	11	17	16	9	8	13
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	6	6	9	5	6	8	13	8	5	5	9
Antall svar	105	100	74	70	73	69	73	74	111	88	98	81
Annen minstepensjonist												
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse	44	40	51	47	51	49	48	36	52	54	57	56
andel med dårlig eller svært dårlig helse	28	25	23	23	22	24	22	28	14	15	14	14
Andel med kronisk sykdom	55	57	58	58	54	61	64	73	57	62	51	54
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	19	27	22	20	13	21	15	25	11	12	10	13
andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	18	23	25	22	18	20	26	22	25	24	15
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	5	3	2	1	4	3	4	5	2	1	3	1
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	6	6	8	6	5	9	10	12	11	4	5	8
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	0	5	4	4	4	5	6	8	7	2	4	6
Antall svar	171	158	163	161	156	143	120	124	162	146	179	154
Alle												
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse			75	78	76	76	77	73	77	76	77	78
andel med dårlig eller svært dårlig helse			9	8	8	7	8	9	7	8	8	6
Andel med kronisk sykdom			33	29	32	36	34	36	31	34	34	33
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne			8	6	6	5	6	7	5	6	5	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne			13	11	10	11	10	12	10	11	11	11
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp			2	2	2	2	2	3	3	2	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp			9	8	9	10	9	8	9	8	7	7
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp			6	4	4	5	4	4	5	4	4	4
Antall svar			5 771	6 071	5 578	5 446	5 227	4 864	6 186	6 140	7 373	6 378

¹Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk Sentralbyrå

Det er også en mindre andel blant aleneboende minstepensjonister (46 prosent) og andre minstepensjonister (56 prosent) som oppgir at de har svært god eller god helse, enn blant befolkningen generelt (78 prosent). Nedsatt funksjonsevne forekommer også i noe større grad for aleneboende minstepensjonister enn for andre minstepensjonister. 45 prosent av aleneboende minstepensjonister har nedsatt funksjonsevne i 2015, mot 28 prosent av minstepensjonister og 16 prosent i befolkningen samlet.

Som i befolkningen totalt er det få minstepensjonister som har udekkede behov for helsetjenester. Blant minstepensjonister i flerpersonhusholdninger er andelen med udekket legebenev faktisk mindre enn for befolkningen som helhet. Blant pensjonister som bor alene ligger nivået litt høyere enn i den øvrige befolkningen.

5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister

Mads Ivar Kirkeberg

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Økning i den relative andelen med lavinntekt, men et lavere antall personer i lavinntektsgruppen de siste årene
- Mottakere av etterlattepensjon har styrket sin stilling på arbeidsmarkedet noe de siste årene
- Økt mottak av bostøtte og sosialhjelp antyder en mer anstrengt økonomi for flere etterlattepensjonister i lavinntektsgruppen
- Økt gjeldsbelastning, også for de i lavinntektsgruppen
- Minkende inntektsforskjeller i denne pensjonistgruppen

Etterlattepensjon skal bidra til å sikre inntekt til livsopphold etter dødsfall for gjenlevende ektefeller, registrerte partnere og visse samboere under 67 år. Etterlatteytelsene omfatter også barnepensjon og etterlattetillegg til egen alderspensjon eller uføretrygd. Etterlatteytelsene har stort sett vært uendret siden folketrygden ble innført i 1967, og gjeldende ytelser bygger på regler for beregning av pensjon som er i ferd med å fases ut. Som en del av pensjonsreformen oppnevnte Regjeringen i oktober 2015 et offentlig utvalg som skal utrede etterlatteytelsene i folketrygden. Utvalget skal levere sin rapport til Arbeids- og sosialdepartementet innen 1. desember 2016¹².

Antall mottakere av etterlattepensjon er mer enn halvert i løpet av de siste 30 årene i takt med økt kvinnelig inntreden på arbeidsmarkedet, økt antall skilsmisser og at mange velger å bo som samboere. Antall mottakere er forventet å bli redusert ytterligere i årene som kommer. I perioden 2006-2015 gikk antall gjenlevende ektefeller med pensjon/overgangsstønad ned fra 24 000 til 16 700 personer. Antall barnepensjonister gikk i samme periode ned fra drøyt 14 000 til 12 400 personer (NAV 2016a).

Ni av ti mottakere av etterlattepensjon er kvinner, og drøyt 80 prosent er 50 år eller eldre. I dette kapittelet vil vi se nærmere på utviklingen i ulike sosiale indikatorer for personer i husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist. I 2014 utgjorde denne gruppen knapt 27 000 personer.

Etterlattepensjonister, etter definisjonen over, overlapper med flere andre grupper i denne rapporten. Nesten en tredjedel er å finne i gruppen aleneboende i aldersgruppen 50 til 66 år. 27 prosent er enslige forsørgere og 16 prosent har innvandrerbakgrunn.

Lavinntekt

Etterlattepensjonister har en relativ andel med lavinntekt som ikke skiller seg nevneverdig fra befolkningen totalt. Mens andelen i befolkningen (uten studenter) var på 10,8 prosent i 2014, var denne andelen på 10,9 prosent blant mottakere av etterlattepensjon.

Utviklingen de siste årene har også vært mye lik for de etterlatte og befolkningen sett under ett. Andelen med lavinntekt har hatt en liten, men jevn økning mellom 2011 og 2014. Men siden antall mottakere av etterlattepensjon i befolkningen har gått ned de siste årene, har antallet med lavinntekt også gått noe ned i denne gruppen. Mellom 2011 og 2014 gikk antall etterlattepensjonister med lavinntekt ned fra 3 100 personer til 2 900 personer.

¹² Les mer på <https://www.regjeringen.no/no/tema/pensjon-trygd-og-sosiale-tjenester/innsikt/pensjoner/mandat-for-utvalg-som-skal-utrede-etterlatteordningene-i-folketrygden/id2456558/>

Tabell 5.6.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)²	30 152	28 598	27 949	26 858
Andel med lavinntekt	10,2	10,4	10,7	10,9
Antall med lavinntekt	3 100	3 000	3 000	2 900

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er etterlattepensjonist

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning

Etterlattepensjonister har en svakere yrkestilknytning enn befolkningen generelt sett, spesielt gjelder dette for lavinnteksgruppen. Tabell 5.6.2 viser likevel at yrkestilknytningen har blitt noe sterkere for mottakere av etterlatteytelser i perioden 2011-14 – litt forskjellig fra befolkningen i alt, der yrkestilknytningen har blitt noe svakere i samme periode. Blant etterlattepensjonistene i alt falt andelen uten yrkestilknyttede i husholdningen fra 33,1 prosent i 2011 til 30,9 prosent i 2014. At færre i denne pensjonistgruppen står utenfor yrkeslivet kan nok delvis tilskrives pensjonsreformen i 2011 som gjør det mulig å kombinere arbeid og pensjon. Blant etterlattepensjonister med lavinntekt gikk denne indikatoren ned med ett prosentpoeng fra 2011 til 2014 – fra 86 til 85 prosent.

Den andre indikatoren på yrkestilknytning – andelen med yrkesinntekten som største inntektskilde - bekrefter at mottakere av etterlattepensjon har styrket sin stilling på arbeidsmarkedet noe de siste årene. Denne indikatoren økte fra 58,5 til 61,4 prosent fra 2011 til 2014. Igjen så avviker denne utviklingen noe fra befolkningen i alt, der denne andelen har vært stabil i denne perioden. Også blant etterlattepensjonister med lavinntekt, har andelen med yrkesinntekt som viktigste kilde økt de siste årene – fra 12,2 prosent i 2011 til 14,6 prosent i 2014. Andre tall utarbeidet av SSB for det tidligere omtalte utvalget som skal se på etterlatteytelsene i folketrygden, viser samme utvikling. I 2009 hadde 48,8 prosent av etterlattepensjonistene i alderen 20-66 år en yrkesinntekt som oversteget minstepensjonsnivået i folketrygden (2G). I 2014 har denne andelen økt til 51,9 prosent. Ser man kun på etterlattepensjonister i alderen 60-66 år var tilsvarende økning fra 38,0 til 43,7 prosent fra 2009 til 2014.

Utdanning

Utdanningsnivået blant etterlattepensjonistene er gjennomgående noe lavere enn i befolkningen generelt. Andelen personer tilhørende en husholdning med en etterlattepensjonist som hovedinntektstaker og som kun hadde fullført grunnskole, utgjorde 25,5 prosent i 2014. Tilsvarende andel i hele befolkningen var 18,8 prosent.

I lavinnteksgruppen har langt flere lav utdanning. Også her er andelen større blant etterlattepensjonistene enn i hele befolkningen, henholdsvis 44,3 prosent sammenlignet med 39,1 prosent i 2014.

Tabell 5.6.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	33,1	32,5	31,2	30,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
Med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	58,5	59,8	61,0	61,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.6.3 Indikator¹ for utdanning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	27,2	26,8	26,0	25,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

På samme måte som i befolkningen sett under ett, har det generelle utdanningsnivået blant etterlattepensjonistene økt de siste årene ved at en mindre andel har kun grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Dette gjelder også for de med lavinntekt.

Økonomisk utsatthet

Indikatorene for økonomisk utsatthet, mottak av bostøtte og sosialhjelp, viser relativt små endringer for mottakere av etterlattepensjon i perioden 2011-14. For alle etterlatte er det en noe større andel enn i befolkningen totalt som mottar bostøtte og sosialhjelp. Mens 5 prosent av befolkningen mottok bostøtte i 2014, er denne andelen 6,6 prosent blant etterlattepensjonister totalt. Tilsvarende tall for sosialhjelp var henholdsvis 4,8 prosent i befolkningen og 6,6 prosent blant etterlattepensjonistene.

Blant mottakere av etterlattepensjon og som samtidig ligger under lavinntektsgrensen, har derimot andelen som mottar bostøtte og sosialhjelp økt siden 2011. Andelen som mottok bostøtte utgjorde 25,2 prosent i 2011, og økte til 29,9 prosent i 2014. For mottak av sosialhjelp økte andelen fra 15,9 prosent til 20,1 prosent i samme periode, og indikerer dermed en mer anstrengt økonomi for flere etterlattepensjonister i lavinntektsgruppen.

Tabell 5.6.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	25,2	28,2	31,1	29,9
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	15,9	17,6	19,2	20,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	10,9	10,7	13,7	13,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning har endret seg lite i befolkningen generelt fra 2011 til 2014, noe som også er tilfelle for de i lavinntektsgruppen. Om lag 10 prosent av befolkningen (uten studenter) hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av husholdningens samlede inntekt før skatt i 2014. I lavinntektsgruppen var andelen 12,1 prosent.

Etterlattepensjonistene har hatt samme utviklingen som i befolkningen, det vil si relativt små endringer i andelen med høy rentebelastning mellom 2011-2014. I 2014 var andelen på 8,4 prosent for denne gruppen. Heller ikke blant etterlatte i lavinntektsgruppen har det skjedd vesentlige endringer i denne perioden. Andelen med høye renteutgifter i forhold til inntekt var likevel noe større i denne gruppen, 11,9 prosent, enn blant alle mottakere av etterlattepensjon.

Stadig flere har en samlet gjeld som overstiger tre ganger husholdningens samlede inntekt før skatt. I 2014 hadde 17,6 prosent av befolkningen en slik høy gjeldsbelastning – en økning på to prosentpoeng fra 2011. I lavinntektsgruppen var andelen med høy gjeld i forhold til inntekt på knapt 17 prosent i 2014. Utviklingen i lavinntektsgruppen for denne indikatoren, er relativt stabil.

Andelen med høy gjeldsbelastning er en god del mindre blant etterlattepensjonister sammenlignet med befolkningen generelt, men også her øker andelen med høy gjeld i forhold til husholdningens samlede inntekter. I 2014 hadde 12 prosent av alle etterlattepensjonister en gjeld som oversteg tre ganger husholdningens samlede inntekt - sammenlignet med 10,6 prosent i 2011. Også blant etterlattepensjonister med lavinntekt er tendensen at det blir flere med høy gjeldsbelastning – fra 14,2 prosent i 2011 til 15,9 prosent i 2014.

Tabell 5.6.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	11,0	10,9	12,6	11,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)				
Med lavinntekt	14,2	13,7	15,1	15,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Sammenlignet med andre pensjonistgrupper utgjør yrkesinntektene forholdsvis mye av den samlede husholdningsinntekten for husholdninger med en etterlattepensjonist som hovedinntektstaker (tabell 5.6.6). I 2014 utgjorde inntekt fra arbeid i gjennomsnitt 50,8 prosent av husholdningens samlede inntekt. Ulike overføringer utgjorde 42,1 prosent av inntektene, mens kapitalinntekter stod for resten.

Tabell 5.6.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Etterlattepensjonister		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	51	53	15
Kapitalinntekter ³	6	6	3	7	7	5
Overføringer	25	24	59	42	40	80
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	26	24	65
Tjenestepensjoner	3	4	2	8	8	3
Barnetrygd	1	1	2	1	1	3
Bostøtte	0	0	2	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	4	0	0	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	568 800	604 900	252 600
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	438 900	463 300	225 000
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	342 500	363 800	155 700
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,7	1,7	1,8
Antall observasjoner (husholdninger)	2 298 922	1 975 212	323 710	16 150	14 496	1 654

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det er imidlertid store forskjeller i inntektssammensetningen hvis vi sammenligner etterlatte med og uten lavinntekt. Lavinntektsgruppen er preget av en langt svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. For etterlattepensjonister med lavinntekt utgjør yrkesinntektene bare 15 prosent av samlet inntekt, mens overføringer står for over 80 prosent. Pensjoner fra folketrygden – der blant annet etterlattepensjonen inngår – er den klart viktigste overføringen, og utgjør nesten 65 prosent av samlet husholdningsinntekt. Blant etterlattepensjonister over lavinntektsgrensen har pensjoner en langt mindre inntektsmessig betydning – en

knapp firedel av husholdningsinntekten. Blant etterlatte uten lavinntekt er tjenestepensjoner mer utbredt enn blant etterlattepensjonister i lavinnteksgruppen. Bostøtte, sosialhjelp og barnetrygd har derimot en større betydning for husholdningsøkonomien i sistnevnte gruppe sammenlignet med etterlattepensjonister lenger opp i inntektsfordelingen.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet for etterlattepensjonister med lavinntekt ligger godt under halvparten av gjennomsnittsinntekten til etterlattepensjonister over lavinnteksgrensen. Generelt sett er inntektsnivået relativt høyt for denne gruppen pensjonister sammenlignet med befolkningen generelt. Gjennomsnittlig ekvivalentinntekt ligger for eksempel bare om lag 6 prosent lavere enn gjennomsnittet i befolkningen. Mottakere av etterlattepensjon som ligger under lavinnteksgrensen, hadde i 2014 en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt som lå 10 prosent høyere enn i lavinnteksgruppen totalt sett.

Inntektsfordeling

I tabell 5.6.7 er inntektsfordelingen blant etterlattepensjonister belyst ved hjelp av tre forskjellige ulikhetsmål. Generelt er inntektsulikheten klart mindre i denne pensjonistgruppen sammenlignet med befolkningen totalt sett.

Ulikhetsmålet S80/S20 viser gjennomsnittlig ekvivalentinntekt for de 20 prosentene med høyest inntekt, dividert med gjennomsnittlig ekvivalentinntekt til de 20 prosentene med lavest inntekt. I 2014 var forholdstallet 3,6 i hele befolkningen (eksklusive personer i studenthusholdninger). Blant etterlattepensjonistene var gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt nesten 2,8 ganger høyere enn inntekten til femdelen med lavest inntekt.

Indikatoren P90/P10 viser forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen. Også her er ulikheten klart mindre blant mottakere av etterlattepensjon. I 2014 var forholdstallet 2,8 i hele befolkningen sammenlignet med 2,3 blant etterlattepensjonistene.

Både S80/S20, P90/P10 og det tredje ulikhetsmålet, Gini-koeffisienten, viser at inntektsulikheten har økt i befolkningen siden 2011. For de etterlatte ser inntektsforskjellene på sin side ut til å ha blitt mindre. Både Gini-koeffisienten og forholdstallet mellom høyeste og laveste 20 prosent (S80/S20) var lavere i 2014 enn i 2011.

Tabell 5.6.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,85	2,84	2,75	2,76
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,27	2,27	2,28	2,28
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,205	0,202	0,197	0,197

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

5.7. Sosiale indikatorer for uførepensjonister

Mads Ivar Kirkeberg og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Klar økning i andelen uførepensjonister med lavinntekt
- Flere i lavinntektsgruppen mottar bostøtte og sosialhjelp
- Yrkesinntekt viktig for uførepensjonister uten lavinntekt
- Uførepensjonister eier egen bolig i like stor grad som befolkningen generelt
- Andelen med trang økonomi er noe større blant uførepensjonister enn i befolkningen generelt, men denne andelen har falt de siste årene

Uføreordningen skal sikre inntekter til livsopphold til personer i alderen 18 til 67 år som har varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Uføreordningen omfattet tidligere to ytelser; tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon. Tidsbegrenset uførestønad opphørte 1. mars 2010 og det ble innført en stønad som erstattet tidsbegrenset uførestønad, attføringspenger og rehabiliteringspenger. Denne nye stønaden kalles arbeidsavklaringspenger og er omtalt i kapittel 5.8 i denne rapporten.

Indikatorerne i dette kapittelet dekker perioden 2011 til 2014 og omfatter derfor ikke de nye reglene for uføretrygd som trådte i kraft fra 1. januar 2015. Alle som er blitt uføre etter denne datoen får beregnet uføretrygden etter disse reglene. De som var uføre før dette har fått omregnet sin uførepensjon til ny uføretrygd.

I følge statistikk fra NAV har antall uførepensjonister gått noe opp de siste årene. I 2011 var det 302 000 personer som mottok denne ytelsen, mens antallet hadde økt til 307 000 personer i 2014. Per 31. mars 2016 har antall mottakere - av det som nå kalles uføretrygd - nådd 317 000 personer. I 2011 var 57 prosent av uførepensjonistene kvinner, og 64 prosent var 55 år eller eldre. I 2014 har andelen kvinner økt noe til 58 prosent, og uførepensjonistene er blitt yngre. Om lag 59 prosent av uførepensjonistene i 2014 hadde passert 55 år (NAV 2016b).

I dette kapittelet blir uførepensjonister definert som personer som mottar uførepensjon fra folketrygden i løpet av året, uavhengig av pensjonsgrad. Personer som går fra å være uførepensjonist til alderspensjonist i løpet av året, vil i statistikken nå være både i gruppen alderspensjonister og uførepensjonister.

1. januar 2011 trådte den nye pensjonsordningen i kraft. Fra dette tidspunktet ble det mulig å kombinere uførepensjon med uttak av alderspensjon mellom fylte 62 og 67 år. Uføregraden og graden av alderspensjon kan ikke til sammen overstige 100 prosent. Ved fylte 67 år blir uførepensjonen automatisk omregnet til alderspensjon. I 2014 var det 7 prosent av uførepensjonistene som også mottok alderspensjon.

Lavinntekt

Tabell 5.7.1 viser at det var 264 400 personer som bodde i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottok uførepensjon i 2011. I 2014 har antallet økt til 269 000 personer. I samme periode økte lavinntektsandelen i denne gruppen fra 13,0 til 18,1 prosent. Sammenlignet med lavinntektsandelen i hele befolkningen, som økte fra 9,6 til 10,8 prosent, viser tallene at uførepensjonistene er en gruppe som blir stadig mer overrepresentert i bunnen av inntektsfordelingen. Målt i antall personer ble det fra 2011 til 2014 drøyt 14 000 flere personer med lavinntekt i husholdninger der hovedinntektstakeren mottar uførepensjon. SSBs inntektsstatistikk for husholdninger viser at uførepensjonistene fram til 2011 hadde en inntektsvekst på linje med den generelle inntektsveksten i samfunnet, men i perioden 2012-2014 har inntektene til denne pensjonistgruppen vokst noe saktere enn i befolkningen totalt (Epland 2016). En årsak til dette er en større andel yngre

uførepensjonister enn tidligere som omtalt ovenfor. Yngre uførepensjonister har oftere lavere tilleggssinntekter enn eldre - som for eksempel tjenestepensjonister.

Tabell 5.7.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen uten studenter	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Uførepensjonister²	264 408	266 862	265 229	268 982
Andel med lavinntekt	13,0	14,8	16,9	18,1
Antall med lavinntekt	34 500	39 500	44 900	48 600

¹ Avrundede tall. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uførepensjonist.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning

Mottakere av uførepensjon er som tidligere nevnt personer med varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Yrkestilknytningen blant uføre er derfor som forventet svakere enn i befolkningen sett under ett. Regelverket for mottakere av uførepensjon legger opp til at uføre skal ta del i arbeidslivet og jobbe så mye de kan. Samtidig skal uførepensjonen være en varig ytelse og en skal ikke risikere at uføregraden blir redusert ved jobbing (NAV 2016c).

Uførepensjonistene har de siste årene hatt en svak vekst i andelen hvor ingen i husholdningen er yrkestilknyttet. I 2011 hadde 76,4 prosent av de som bodde i husholdninger der hovedinntektstaker mottok uførepensjon ingen tilknytning til arbeidslivet. I 2014 har andelen økt til 78,1 prosent. Blant uføre med lavinntekt er yrkestilknytningen ennå svakere, men andelen har vært relativt stabil i årene 2011-2014. I 2014 hadde 95,4 prosent av uføre i lavinntektsgruppen ingen yrkestilknytning.

Tabell 5.7.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Uførepensjonister	76,4	77,1	77,5	78,1
Med lavinntekt	95,1	95,5	95,9	95,4
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
Med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Uførepensjonister	12,9	12,7	12,5	12,2
Med lavinntekt	2,7	2,4	2,1	2,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Uførepensjonister er en gruppe som avhenger sterkt av overføringer fra det offentlige. I 2014 var det 12,2 prosent som hadde yrkesinntekt som største husholdningsinntekt. Indikatoren har vært svakt synkende fra 2011 da andelen var 12,9 prosent. Blant uførepensjonister med lavinntekt har yrkesinntekt en svært beskjeden inntektsmessig betydning for husholdningsøkonomien. I 2014 hadde kun 2,7 prosent yrkesinntekt som største inntekt – samme andel som i 2011. Vi skal se nærmere på inntekts sammensetningen til uførepensjonister senere i kapittelet.

Utdanning

Uførepensjonistene har generelt et relativt lavt utdanningsnivå. I 2014 var det drøyt fire av ti personer som tilhørte en husholdning med en hovedinntektstaker som var uførepensjonist og som hadde utdanning kun på grunnskolenivå. Tilsvarende andel for befolkningen totalt var under to av ti personer. For uførepensjonister i lavinntektsgruppen hadde drøyt halvparten (52,6 prosent) lav utdanning i 2014. Indikatoren har økt svakt fra 2011 til 2014 for uførepensjonister både over og under lavinntektsgrensen.

Tabell 5.7.3. Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Uførepensjonister				
Med lavinntekt	52,1	53,0	52,9	52,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Husholdninger der hovedinntektstaker er uførepensjonist er mer avhengig av sosiale stønader som bostøtte og sosialhjelp sammenliknet med husholdningene generelt. I 2014 mottok 17,6 prosent av uførepensjonistene bostøtte, mens 9,9 prosent mottok sosialhjelp. Tilsvarende andeler i befolkningen totalt var henholdsvis 5,0 og 4,8 prosent. Det har vært relativt små endringer i disse andelene de siste årene både blant befolkningen generelt og blant uførepensjonistene. For befolkningen sett under ett mottok 2,6 prosent begge typer stønader i 2014, mens dette gjaldt for 5,1 prosent av uførepensjonistene.

Tabell 5.7.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Uførepensjonister				
Med lavinntekt	32,8	36,9	37,0	35,9
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Uførepensjonister				
Med lavinntekt	17,3	16,7	18,2	18,5
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Uførepensjonister				
Med lavinntekt	10,6	10,5	11,2	11,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Lavinntektsgruppen er mer avhengig av bostøtte og sosialhjelp. Tabell 5.7.4 viser at både sosialhjelp og bostøtte er mer utbredt blant uførepensjonister med lavinntekt. I 2014 mottok 35,9 prosent av uførepensjonistene i lavinntektsgruppen bostøtte. For befolkningen totalt gjaldt dette for 25,6 prosent av de med lavinntekt. Andelen som mottok sosialhjelp i 2014 var noe mindre for uførepensjonister med lavinntekt enn for lavinntektsgruppen i hele befolkningen – 18,5 mot 21,7 prosent. Andelen som mottar bostøtte og/eller sosialhjelp har økt

blant uføre under lavinntektsgrensen. Fra 2011 til 2014 økte andelen som mottar bostøtte med 3,1 prosentpoeng, mens andelen med sosialhjelp økte med 1,2 prosentpoeng.

Rente- og gjeldsbelastning

Høy rentebelastning brukes her for de som har renteutgifter som utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt. Andelen med høy rentebelastning blant uførepensjonistene er noe større enn det generelle nivået i befolkningen. I 2014 hadde 11,6 prosent av uførepensjonistene en høy rentebelastning sammenliknet med 9,9 prosent i befolkningen totalt. Forskjellen i rentebelastning er heller ikke stor mellom uførepensjonister med og uten lavinntekt. For uføre i lavinntektsgruppen var andelen med høy rentebelastning på 12,7 prosent i 2014 – en økning på 0,6 prosentpoeng fra 2011.

Andelen med høy gjeldsbelastning, det vil si at gjelden utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede inntekt før skatt, er noe mindre for uførepensjonister sammenliknet med hele befolkningen. Gjeldsbelastningen blant de uføre økte noe i perioden 2011-2014 – fra 12,7 til 14,9 prosent. For uførepensjonister med lavinntekt var tilsvarende andel noe større enn blant uførepensjonister sett under ett – i tillegg steg indikatoren fra 15,1 prosent i 2011 til 16,7 prosent i 2014.

Tabell 5.7.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Uførepensjonister	10,8	11,2	11,3	11,6
Med lavinntekt	12,1	12,1	11,5	12,7
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Uførepensjonister	12,7	13,3	13,8	14,9
Med lavinntekt	15,1	15,1	15,2	16,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Tabell 5.7.6 gir en beskrivelse av hvilke inntekter som henholdsvis uførepensjonister over og under lavinntektsgrensen mottar. Det som kjennetegner uførepensjonister i lavinntektsgruppen, er at en stor del av den samlede inntekten er pensjoner fra folketrygden, mens de som ikke har lavinntekt ofte har andre inntekter i tillegg til pensjonen. I 2014 utgjorde pensjoner fra folketrygden 82 prosent av samlet inntekt for uføre i lavinntektsgruppen, og 62 prosent for uføre over lavinntektsgrensen. Uførepensjon er den desidert viktigste inntektsposten, og utgjør i gjennomsnitt tre fjerdedeler av inntekten for de med lavinntekt.

Den største forskjellen mellom uførepensjonister med og uten lavinntekt er innslaget av yrkesinntekter. For uføre over lavinntektsgrensen utgjør inntekt fra arbeid 18 prosent av samlet inntekt sammenliknet med 5 prosent for uføre i lavinntektsgruppen. Andre viktige tilleggsinntekter er tjenestepensjoner og kapitalinntekter som for uførepensjonister uten lavinntekt til sammen utgjør 13,3 prosent av samlet inntekt. I lavinntektsgruppen er tilsvarende andel 3,4 prosent. Skattefrie stønader som bostøtte, sosialhjelp, barnetrygd og grunn- og hjelpe-stønad har derimot en større inntektsmessig betydning for uførepensjonister med lavinntekt. Disse stønadene utgjorde gjennomsnittlig 6,6 prosent av husholdningsinntekten til uførepensjonister under lavinntektsgrensen i 2014, sammenliknet med 2,6 prosent blant de uten lavinntekt.

Tabell 5.7.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Uførepensjonister		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	69	70	39	17	18	5
Kapitalinntekter ³	6	6	3	5	6	1
Overføringer	25	24	59	78	77	94
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	15	14	36	64	62	82
Herav:						
Alderspensjon	10	9	19	5	6	2
Uførepensjon	4	3	8	55	52	75
Tjenestepensjoner	3	4	2	7	8	2
Barnetrygd	1	1	2	1	0	2
Bostøtte	0	0	2	1	1	3
Sosialhjelp	0	0	4	1	1	1
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	413 800	451 600	241 500
Inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	354 300	382 300	226 700
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	274 800	295 700	179 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,6	1,6	1,6
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	172 367	141 357	31 010

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet var i 2014 om lag 27 prosent høyere blant uførepensjonistene i lavinntektsgruppen sammenlignet med lavinntektsgruppen totalt.

Inntektsfordeling

Det er få av gruppen som omtales i denne rapporten som har en jevnere inntektsfordeling enn uførepensjonistene. Dette viser alle ulikhetsmålene presentert i tabell 5.7.7. Tabellen viser også at inntektsfordelingen blant de uføre er preget av stor stabilitet for årene 2011-2014.

Tabell 5.7.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Uførepensjonister	2,45	2,43	2,46	2,49
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Uførepensjonister	2,02	2,04	2,06	2,07
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Uførepensjonister	0,182	0,182	0,185	0,187

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

I 2014 hadde femdelen med høyest inntekt av uførepensjonistene en gjennomsnittsinntekt som var 2,5 ganger høyere enn femdelen med lavest inntekt. For befolkningen som helhet var dette ulikhetsmålet (S80/S20) på 3,6. Gini-koeffisienten blant uførepensjonistene var i 2014 på 0,187 sammenlignet med 0,250 i befolkningen totalt.

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for uførepensjonister basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for uførepensjonister, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

I dette kapitlet skal vi se på boforhold, økonomiske vansker, helse og tilknytning til arbeidslivet blant uførepensjonister. Denne gruppen er her definert på samme måte som i inntektstabellene. Det er altså basert på inntektsinformasjon fra det foregående året og tall for 2015 inkluderer personer som mottok uførepensjon i 2014.

I følge Levekårsundersøkelsen, EU-SILC, er uførepensjonister en gruppe med relativt høy gjennomsnittsalder, som nevnt innledningsvis. Det er dermed svært få uførepensjonister som befinner seg i det vi kan definere som en etableringsfase. Bare 9 prosent er under 40 år, én prosent er under 25 år. Snittalderen er 55 år.

Et klart flertall, 63 prosent, av uførepensjonistene er kvinner. De har også lavere utdanningsnivå enn den generelle befolkningen mellom 16 og 66 år og bor mindre sentralt.

Boligstandard og eierforhold

Andelen uførepensjonister som eier sin egen bolig er tilnærmet lik andelen for befolkningen i alderen 16-66 år. I 2015 eide 81 prosent av uførepensjonistene boligen de bodde i. Dette er på linje med tidligere år. Det er videre liten forskjell i andelen uførepensjonister som bor i enebolig (57 prosent), sammenlignet med befolkningen ellers i alderen 16-66 år.

Boligstandarden generelt er, som foregående år, noe bedre blant uførepensjonister enn i hele befolkningen i alderen 16-66 år. Kun 4 prosent av alle uførepensjonister bor trangt, mot 10 prosent i befolkningen 16-66 år. 33 prosent av alle uførepensjonister oppgir at de bor svært romslig. Tilsvarende andel for befolkningen i alderen 16-66 er 29 prosent. Målt i kvadratmeter er boligene til uførepensjonistene i gjennomsnitt noe mindre enn for befolkningen 16-66 år, 106 mot 123 kvadratmeter. Husholdningene til uførepensjonistene er imidlertid gjennomsnittlig mindre sammenlignet med befolkningen i samme alder. Eksempelvis bor 36 prosent av uførepensjonistene alene, mot 24 prosent av befolkningen i alderen 16-66 år. Dette medfører at boligareal per person er betydelig høyere for uførepensjonister enn for befolkningen i samme alder, 66 mot 53 kvadratmeter. Indikatorene for bomiljø viser også liten forskjell mellom uførepensjonister og befolkningen 16-66 år.

Tabell 5.7.8 Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007-2015¹

	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uførepensjonister															
Andel personer som bor i enebolig, våningshus	54	64	68	65	63	65	65	66	64	62	59	59	60	62	57
bor i småhus ellers	30	16	16	18	17	17	14	12	14	13	14	14	14	16	15
bor i husholdning som eier	79	84	86	83	83	82	84	84	83	80	81	79	82	81	81
bor i husholdning som er selveier	61	68	73	70	71	72	73	72	70	68	66	66	70	70	68
bor alene	26	23	25	35	29	29	30	31	33	35	35	38	34	37	36
bor trangt	6	4	6	2	2	4	3	3	3	2	3	3	3	3	4
bor svært romslig	29	39	36	33	34	38	40	40	41	37	37	34	37	38	33
Bor i bolig															
med råte eller fukt					8	9	10	9	9	7	6	5	6	7	10
som er utsatt for støy					16	20	16	15	14	13	13	12	17	13	12
som er utsatt for forurensning					14	12	11	12	12	11	8	13	11	9	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk					7	6	6	6	6	6	6	7	7	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm															
	95	..	108	106	107	111	114	111	108	107	106	106	109	109	106
Boligareal per person. Kvm															
	53	..	65	63	62	62	67	65	65	66	66	66	68	68	66
Antall svar															
	197	211	193	195	416	439	404	353	334	323	302	403	370	486	417
Alle 16-66 år															
Andel personer som bor i enebolig, våningshus								62	61	61	59	60	59	60	60
bor i småhus ellers								15	16	16	16	18	17	16	18
bor i husholdning som eier								81	81	80	79	80	80	80	80
bor i husholdning som er selveier								69	69	69	69	69	70	70	70
bor alene								17	22	22	25	22	22	24	24
bor trangt								9	7	6	9	8	9	7	10
bor svært romslig								28	32	32	32	31	32	32	29
Bor i bolig															
med råte eller fukt								8	8	8	8	8	7	7	7
som er utsatt for støy								14	13	12	13	12	13	12	11
som er utsatt for forurensning								8	8	7	8	10	8	7	10
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk								6	6	6	5	6	5	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm															
								122	122	123	123	124	124	123	122
Boligareal per person. Kvm															
								50	54	55	56	54	56	56	53
Antall svar															
								5 578	4 639	4 444	4 091	5 168	5 116	6 056	5 182

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Uførepensjonister som leier boligen sin, betaler i gjennomsnitt 70 400 kroner i leie i 2015. Dette er 3 600 kroner mindre enn befolkningen 16-66 år og denne forskjellen har vært konsistent over de siste ti årene. Ser vi på renter og avdrag for eiere, betaler i gjennomsnitt befolkningen i alderen 16 – 66 år mer enn dobbelt så mye som uførepensjonister, henholdsvis 84 500 og 39 700. Andel eiere som

ikke har boliglån er klart større blant uførepensjonister sammenlignet med befolkningen i samme alder, 39 mot 25 prosent. Dette kommer blant annet av at det er større andel eldre blant uførepensjonistene, enn det vi finner i befolkningen generelt i alderen 16-66 år.

Tabell 5.7.9 Boligøkonomi for uførepensjonister. 2003, 2005, 2007-2015¹. Prosent

	Uførepensjonister										Alle 16-66 år								
	2003	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ²	40 000	43 500	44 500	48 400	49 700	56 000	57 800	54 700	60 000	60 400	70 400	51 000	56 600	58 800	61 500	64 000	66 700	68 300	74 000
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	6	13	11	7	10	3	5	6	5	9	5	7	6	4	8	8	8	7	7
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	24 700	26 100	30 400	33 500	34 300	31 600	31 400	33 600	43 300	38 200	39 700	74 700	77 400	69 800	70 600	80 600	83 000	88 600	84 00
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			15 000	20 400	17 800	15 400	16 200	17 000	19 000	19 200	19 600	47 200	43 900	34 700	37 600	41 800	42 100	44 100	41 000
Andel eiere uten renter og avdrag	51	47	44	45	43	46	43	35	39	39	39	25	22	27	30	23	22	22	25
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	24	23	18	24	24	23	24	28	25	24	29	30	31	26	27	19	29	30	29
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	43	44	44	42	38	40	40	29	38	42	41	30	26	31	33	40	29	28	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	12	7	8	10	12	12	7	7	7	11	7	7	6	7	7	6	6	7
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	33	28	37	36	33	32	29	33	31	30	26	38	38	36	38	36	36	35	35
Antall svar fra leiere	64	75	63	55	55	62	51	76	56	81	65	849	810	815	704	884	877	1 044	863
Antall svar fra eiere	348	364	341	298	279	261	246	327	313	403	349	3 895	3 813	3 629	3 295	4 240	4 179	4 966	4 261
Antall svar	416	439	404	353	334	323	297	403	369	484	414	4 744	4 623	4 444	3 999	5 124	5 056	6 010	5 124

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tre av ti uførepensjonister har høy boutgiftsbelastning. Dette er helt på nivå med snittet for befolkningen 16-66 år. Det er derimot mer utbredt å ha lav boutgiftsbelastning blant uførepensjonister (41 prosent) enn i befolkningen generelt (31 prosent). Det er veldig liten forskjell i andelen som mener boutgiftene er svært eller noe tyngende.

Økonomiske vansker

Når vi ser på indikatorer for økonomiske vansker finner vi også liten forskjell mellom uførepensjonister og befolkningen i samme alder. Over ni av ti av både uførepensjonister og befolkningen 16-66 år oppgir at de ikke har opplevd noen av de betalingsproblemene vi har kartlagt. Det er noe større andel uførepensjonister som oppgir at det er svært vanskelig eller vanskelig å få endene til å møtes. I denne gruppen mener 11 prosent dette, mot 7 prosent av alle nordmenn mellom 16 og 66 år.

Tabell 5.7.10 Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uførepensjonister													
Betalingsproblemer													
Husleie	3	5	4	5	3	4	4	4	3	5	2	2	3
Boliglån	2	2	1	3	3	2	2	2	1	2	1	1	1
El og kommunale avgifter	14	8	10	8	9	8	9	9	11	6	5	4	6
Andre lån	2	3	3	2	3	..	5	3	3	2	2	1	2
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer					5	4	5	5	4	3	2	1	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer					88	90	87	87	86	89	93	94	92
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	9	7	6	8	3	5	6	3	5	4	6	3	5
Vanskelig	7	8	6	8	7	9	7	12	10	8	7	6	6
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	29	27	25	35	40	33	38	42	39	46	47	42	43
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	2	2	1	1	1	2	4	4	1	1	2	2	1
Antall svar	416	435	447	427	404	353	334	323	302	403	370	486	417
Alle 16-66 år													
Betalingsproblemer													
Husleie						4	5	4	5	4	4	3	3
Boliglån						2	2	2	2	2	2	1	1
El og kommunale avgifter						6	7	7	8	5	5	4	4
Andre lån						..	4	4	3	4	3	3	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer						3	5	4	4	3	4	3	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer						90	88	89	88	90	91	93	93
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig						3	4	3	3	4	3	3	3
Vanskelig						5	5	5	6	6	6	4	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes						41	44	45	42	49	47	46	50
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger						3	4	4	3	4	5	4	3
Antall svar						4 763	4 639	4 444	4 091	5 168	5 116	6 056	5 182

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.7.11 Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003-2015¹. Prosent

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uførepensjonister													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV						97	93	95	97	97	98	95	94
PC	50	49	54	57	66	68	73	80	82	86	82	87	89
Vaskemaskin	96	96	95	97	98	98	96	95	97	96	96	99	100
Privatbil	75	74	73	71	74	76	74	74	75	73	73	73	73
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	8	7	6	4	6	4	5	3	4	4	4	3
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	7	8	11	11	9	8	11	8	10	9	11	11
Har ikke råd til													
en ukes ferie	18	21	16	18	14	16	16	20	19	13	17	16	17
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	7	6	7	6	7	7	7	4	5	8	5	5
holde boligen varm	8	3	2	3	3	2	2	2	4	1	0	2	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene					7	6	7	8	4	4	6	4	4
Andel som har råd til alle godene					85	82	83	78	79	86	82	82	82
Antall svar	416	435	447	427	404	353	334	323	302	403	370	486	417
Alle 16-66 år													
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
TV						96	95	95	94	95	94	93	93
PC						90	93	95	96	96	96	97	97
Vaskemaskin						97	97	96	96	96	97	98	98
Privatbil						83	82	81	81	82	81	81	81
Disponerer ikke PC pga. økonomi						2	1	1	1	1	1	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi						8	8	8	8	8	8	8	7
Har ikke råd til													
en ukes ferie						9	9	9	10	9	9	8	7
spise kjøtt eller fisk annen hver dag						4	3	4	4	4	4	3	3
holde boligen varm						1	1	1	2	1	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene						3	3	3	3	3	3	3	2
Andel som har råd til alle godene						90	90	90	89	90	88	91	92
Antall svar						4 763	4 639	4 444	4 091	5 168	5 116	6 056	5 182

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Et klart flertall, 89 prosent, av alle uførepensjonister disponerer datamaskin, og kun 3 prosent sier at de mangler datamaskin fordi de ikke har råd. 73 prosent disponerer egen bil. Dette er noe mindre enn for befolkningen i samme alder, 81 prosent. Andelen som oppgir økonomiske grunner til at de ikke disponerer privatbil er derimot nær like stor i begge gruppene.

17 prosent av uførepensjonistene har ikke råd til en ukes ferie i løpet av året. Dette er 10 prosentpoeng høyere enn i befolkningen i samme alder. Det er derimot liten forskjell i andelen som har råd til fisk eller kjøtt annenhver dag og en svært liten andel av begge grupper har ikke råd til å holde boligen varm.

Helse og funksjonsevne

Ikke overraskende har uførepensjonister klart dårligere helse enn resten av befolkningen mellom 16 og 66 år. Nesten åtte av ti har en kronisk sykdom. 38 prosent av uførepensjonistene vurderer sin egen helse som svært god eller god, mens 25 prosent vurderer den som dårlig eller svært dårlig. Til sammenligning opplever 81 prosent av befolkningen i samme alder helsen som god eller svært god, og kun 6 prosent opplevde helsen som dårlig eller svært dårlig.

Tabell 5.7.12 Helseforhold for uførepensjonister. 2004-2015¹. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uførepensjonister												
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse	30	27	31	32	29	30	30	30	37	33	34	38
andel med dårlig eller svært dårlig helse	31	29	34	34	36	34	31	32	27	30	31	25
Andel med kronisk sykdom	81	82	83	81	78	81	81	82	73	78	77	77
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	34	33	33	30	29	24	23	28	17	23	23	21
andel med noe nedsatt funksjonsevne	34	38	38	38	32	33	36	39	32	35	38	36
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	7	4	7	5	5	6	6	5	4	3	4	5
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	15	13	14	11	9	15	12	14	9	11	11	11
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	11	10	11	7	7	10	9	10	9	7	7	6
Antall svar	435	447	427	404	353	334	323	294	403	370	486	417
Alle 16-66 år												
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse					79	79	79	76	80	79	80	81
andel med dårlig eller svært dårlig helse					7	6	7	7	6	7	7	6
Andel med kronisk sykdom					30	33	31	34	30	31	31	31
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne					5	4	5	6	4	5	4	4
andel med noe nedsatt funksjonsevne					9	10	10	12	9	10	11	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp					2	2	3	3	3	2	2	3
Andel med udekket behov for tannlegehjelp					10	11	10	9	14	9	8	8
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp					5	6	5	5	5	5	4	5
Antall svar					4 763	4 639	4 444	4 091	5 168	5 116	6 056	5 182

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Uførepensjonistene har i omtrent like liten grad som befolkningen i samme alder et udekket behov for medisinsk hjelp (5-3 prosent). Det er også en ganske lik andel som har udekket behov for tannlegetjenester, 11 prosent av uførepensjonister og 8 prosent i befolkningen 16-66 år. I disse gruppene er det henholdsvis 6 og 5 prosent som sier at det er økonomiske grunner til at de ikke har gått til tannlegen.

Tilknytning til arbeidslivet

Omtrent to av tre uførepensjonister mangler noen helårsyrkesaktive i husholdningen. Dette er noe høyere enn foregående år, men nivået har gjennomgående vært høyere enn i den øvrige befolkningen. Tre av ti uførepensjonister bor i en husholdning med en helårs yrkesaktiv og én av tjue bor i en husholdning med to helårs yrkesaktive. Uførepensjonistene bor altså i liten grad i husholdning med andre som jobbet hele året. I befolkningen som helhet mangler 19 prosent av husholdningene helårs yrkesaktive, 46 prosent har én yrkesaktiv og 35 prosent har to helårs yrkesaktive.

Siden det er en overvekt av ikke yrkesaktive i husholdninger med uførepensjonister, følger det at et overveiende flertall - 77 prosent av husholdningene – ikke har noen måneder med heltids yrkesaktivitet. 20 prosent av husholdningene har 12 måneders yrkesaktivitet eller mer. Det jobbes nesten like mye deltid som heltid i uførepensjonistenes husholdninger. Det jobbes i snitt 2,8 måneder med heltid og 2,5 måneder med deltid i året blant uførepensjonister. Blant alle personer mellom 16 og 66 år jobbes det klart mer heltid, 12,4 måneder i året, men litt mindre deltid, 2,3 måneder i året.

Tabell 5.7.13 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007-2015¹. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Uførepensjonist									
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	59	59	58	64	53	61	60	62	65
1	32	33	35	29	40	33	31	29	30
2	9	9	7	7	8	6	9	8	5
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	71	72	73	77	74	73	74	74	77
1-6	1	1	1	1	2	2	1	1	2
7-11	1	1	1	1	1	2	0	2	1
12+	27	26	26	21	24	23	25	23	20
Gjennomsnittlig antall måneder	3,7	3,7	3,6	2,9	3,3	3,3	3,3	3,3	2,8
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	78	76	77	77	70	78	77	79	79
1-6	2	2	1	1	4	1	1	2	2
7-11	0	1	1	2	1	1	1	1	1
12+	20	22	21	20	26	19	21	19	18
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,8	2,8	2,7	3,5	2,5	2,8	2,6	2,5
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
	5	5	6	5	3	5	5	4	3
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	98	98	97	98	99	96	97	96	96
1-6	1	1	1	0	0	1	0	2	1
7-11	0	0	1	0	0	0	0	0	1
12+	1	1	1	2	1	2	3	1	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,3	0,4	0,3	0,4
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent									
	4	4	4	4	4	5	4	5	5
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent									
	79	71	72	78	70	74	69	77	74
Antall svar	359	305	307	297	262	334	301	407	310
Alle 16-66 år									
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen									
0	21	19	20	22	21	21	19	21	19
1	43	45	46	45	44	43	44	43	46
2	36	37	34	34	36	35	36	36	35
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	22	20	22	24	24	24	21	23	23
1-6	3	3	3	3	3	3	3	3	3
7-11	3	2	3	2	2	3	3	3	2
12+	73	75	72	71	71	71	73	72	73
Gjennomsnittlig antall måneder	12,4	12,8	12,4	12,0	12,1	12,2	12,5	12,2	12,4
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen									
0	77	76	77	77	77	78	78	79	79
1-6	3	4	4	3	4	4	3	4	3
7-11	2	2	2	2	1	2	2	2	2
12+	18	18	17	18	18	17	17	16	17
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet									
	6	5	6	6	5	6	5	5	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen									
0	95	96	95	95	95	94	94	95	94
1-6	2	2	2	2	2	2	2	2	2
7-11	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12+	1	2	2	2	2	3	3	2	3
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent									
	16	15	15	16	16	17	14	17	15
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent									
	13	13	13	14	13	14	11	14	14
Antall svar	4 790	4 094	4 394	4 219	3 721	4 802	4 791	5 713	4 186

¹ Merk: 2012-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av arbeidsavklaringspenger

Elisabeth Løyland Omholt og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Andelen med lavinntekt blant personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av AAP har økt de siste årene
- Svakere yrkestilknytning blant personer med nedsatt arbeidsevne
- Andelen som mottar sosialhjelp og bostøtte øker blant personer med nedsatt arbeidsevne. Blant AAP-mottakerne generelt faller andelen som mottar disse stønadene, men andelen som mottar sosialhjelp blant lavinntektshusholdningene har økt
- Sosialhjelp og kvalifiseringsstønad utgjør de største inntektskildene for lavinntektshusholdninger med nedsatt arbeidsevne, mens AAP er største inntekt blant lavinntektshusholdninger som mottar denne stønaden
- Mindre inntektsforskjeller blant mottakerne av AAP enn blant personer med nedsatt arbeidsevne, og blant begge gruppene er inntektsulikhetene mindre enn i hele befolkningen
- Mottakere av AAP eier i noe mindre grad egen bolig enn befolkningen generelt, og det er en større andel med dårlige boforhold i denne gruppen
- Økonomiske vansker er mer utbredt blant mottakere av AAP enn i befolkningen generelt, spesielt blant de under 45 år

Personer med nedsatt arbeidsevne er personer som trenger oppfølging fra NAV fordi sykdom eller skade hindrer dem i å arbeide. For å bli registrert med nedsatt arbeidsevne, må man gjennom en «arbeidsevnevurdering» i NAV. Den avgjør hvilken type bistand en person har behov for, som medisinsk behandling eller arbeidsrettede tiltak. Mange av de som har nedsatt arbeidsevne, er personer som har brukt opp retten til sykepenger (Sutterud 2016).

Arbeidsavklaringspenger (AAP) ble innført i mars 2010, og erstattet de tidligere stønadene rehabiliteringspenger til personer under medisinsk behandling, atferingspenger til personer i arbeidstiltak, og tidsbegrenset uførestønad. For å ha rett på å motta arbeidsavklaringspenger, må man på grunn av sykdom eller skade ha fått redusert arbeidsevnen med minst 50 prosent, og man må enten være under behandling, delta i arbeidsrettet tiltak eller være under annen oppfølging fra NAV (Sutterud 2016). Minsteytelsen for AAP tilsvarende 2G (grunnbeløpet i folketrygden), som i 2014 utgjorde 174 656 kroner (NAV 2016d).

Statistikk fra NAV viser at det ved utgangen av 2014 var vel 200 000 personer som var registrert med nedsatt arbeidsevne, og at 150 000 av disse mottok AAP (Sutterud 2016). I inntektsbiten av dette kapittelet skiller vi personer med nedsatt arbeidsevne ved om de mottar AAP eller ikke, og disse to gruppene er dermed gjensidig utelukkende. Inntektsstatistikken viser at det ved utgangen av 2014 var 57 400 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker hadde nedsatt arbeidsevne, men ikke mottok AAP, mens 151 200 personer tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker fikk AAP. Personer som blir omtalt som «med nedsatt arbeidsevne» videre i de delene av dette kapittelet som omhandler inntekt, er dermed personer som ikke mottar AAP.

Blant hovedinntektstakerne som mottok AAP i 2014, var omtrent halvparten kvinner og halvparten menn, de fleste var i aldersgruppen 45-66 år (49 prosent) og 30-44 år (35 prosent) og rundt 50 prosent var aleneboende. Det var videre 16 prosent med innvandrerbakgrunn, og av dem kom tre fjerdedeler fra land i Afrika,

Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS eller Oseania utenom Australia og New Zealand.

Blant hovedinntektstakerne som hadde nedsatt arbeidsevne, men ikke mottok AAP, var det litt flere menn enn kvinner og over 60 prosent var aleneboende. Over 40 prosent var i alderen 45-66 år, mens rundt 30 prosent var mellom 30 og 44 år og 25 prosent mellom 18 og 29 år. I underkant av en fjerdedel var innvandrere, der de fleste kom fra land i Afrika, Asia, etc. Av personene med nedsatt arbeidsevne var det også mange sosialhjelpsmottakere og uførepensjonister.

Lavinntekt

Det er relativt mange av de som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker enten har nedsatt arbeidsevne eller mottar arbeidsavklaringspenger som tilhører lavinnteksgruppen. Som vist i tabell 5.8.1, var andelen lavinntekt blant personer med nedsatt arbeidsevne 41,1 prosent i 2014, mens tilsvarende andel blant mottakerne av AAP var 31,5 prosent.

Tabell 5.8.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen eksklusive studenter	4 756 689	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,4	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	447 700	464 000	491 700	520 600	539 900
Personer med nedsatt arbeidsevne²	47 343	47 693	48 069	50 454	57 440
Andel med lavinntekt	24,3	32,1	34,4	36,8	41,1
Antall med lavinntekt	11 500	15 300	16 500	18 600	23 600
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³	181 023	177 067	168 831	164 893	151 183
Andel med lavinntekt	25,3	27,3	29,7	31,3	31,5
Antall med lavinntekt	45 800	48 300	50 200	51 700	47 600

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som tabell 5.8.1 også viser, har lavinntekt blitt vanligere blant disse to gruppene i løpet av de siste årene. Mens i underkant av en fjerdedel av personene med nedsatt arbeidsevne hadde lavinntekt i 2010, var denne andelen 70 prosent større i 2014. Antallet i lavinnteksgruppen mer enn doblet seg i samme periode, fra vel 11 000 til 24 000 personer. Andelen med lavinntekt blant AAP-mottakerne økte med 25 prosent i samme periode, selv om det var omtrent 30 000 færre personer i alt i denne gruppen i 2014 enn i 2010.

Yrkestilknytning

Siden personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av AAP er helt eller delvis hindret fra å arbeide på grunn av sykdom, er det naturlig at disse gruppene har en mye svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt. I tillegg ser det ut som at arbeidsmarkedstilknytningen har blitt svekket de siste årene. I 2014 var det 70 prosent av personene med nedsatt arbeidsevne som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede – nesten 20 prosentpoeng mer enn i 2010, som vist i tabell 5.8.2. Blant mottakerne av AAP var andelen uten noen yrkestilknyttede i husholdningen 62,9 prosent, en liten økning fra 60,5 prosent i 2010. Andelen i husholdninger uten yrkestilknyttede blant personene med lavinntekt var rundt 90 prosent for begge disse gruppene.

Tabell 5.8.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning, 2010-2014. Prosent

	2010	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,0	22,5	22,6	22,7	22,9
Herav: Personer med lavinntekt	64,3	64,0	64,4	63,7	63,0
Personer med nedsatt arbeidsevne					
Herav: Personer med lavinntekt	71,0	87,9	89,0	89,3	89,8
Mottakere av arbeidsavklaringspenger					
Herav: Personer med lavinntekt	91,0	91,9	92,2	92,7	91,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,9	74,8	74,8	74,7	74,4
Herav: Personer med lavinntekt	41,7	43,2	43,0	42,7	43,3
Personer med nedsatt arbeidsevne					
Herav: Personer med lavinntekt	13,3	10,6	10,2	10,0	9,7
Mottakere av arbeidsavklaringspenger					
Herav: Personer med lavinntekt	6,3	5,9	5,9	5,8	7,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Blant personer med nedsatt arbeidsevne falt andelen med yrkesinntekt som viktigste husholdningsinntekt mellom 2010 og 2014, både generelt og blant de med lavinntekt. I 2014 var det knapt en tiendedel av disse personene med lavinntekt som hadde yrkesinntekt som største inntektskilde. Andelen med yrkesinntekt som viktigste inntekt har ikke endret seg så mye for mottakere av AAP, der vel en fjerdedel har yrkesinntekt som største inntektskilde generelt, mens dette gjelder for kun 7 prosent av de med lavinntekt.

Utdanning

Særlig blant personer med nedsatt arbeidsevne er det mange med lavt utdanningsnivå, som tabell 5.8.3 viser. I 2014 var andelen som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren hadde nedsatt arbeidsevne og der hovedinntektstakeren også hadde utdanning på grunnskolenivå eller lavere, 54,6 prosent. Den samme andelen blant befolkningen som helhet var 18,8 prosent. Blant lavinntektsgruppen var andelen med lav utdanning enda større: 64,4 prosent.

Det er videre en relativt stor andel med lav utdanning blant mottakerne av AAP, på 37,6 prosent. Over halvparten av AAP-mottakerne med lavinntekt har lavt utdanningsnivå.

På grunn av vesentlige endringer i utdanningsstatistikken i 2011, er det ikke mulig å direkte sammenligne tallene fra 2010 med utviklingen i årene etter.

Tabell 5.8.3. Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Herav: Personer med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Personer med nedsatt arbeidsevne				
Herav: Personer med lavinntekt	63,0	64,7	65,4	64,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger				
Herav: Personer med lavinntekt	51,0	51,7	51,5	51,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av arbeidsavklaringspenger er i stor grad avhengige av ulike økonomiske stønader, og sammenlignet med hele befolkningen er det mange av dem som mottar sosiale stønader som sosialhjelp og bostøtte. Dette gjelder i spesielt stor grad for personer med nedsatt arbeidsevne. Som tabell 5.8.4 viser, er det 42,3 prosent av personene med nedsatt arbeidsevne som tilhører en husholdning som mottar bostøtte, mens andelen er 70,2 prosent blant dem som i tillegg har lavinntekt. Disse andelen økte litt fra 2013 til 2014. Blant mottakere av AAP er det 22 prosent som mottar bostøtte, og andelen er 44,4 prosent i lavinntektsgruppen.

Mens nærmere 43 prosent av personene med nedsatt arbeidsevne mottok sosialhjelp i 2014, gjaldt dette for 22 prosent av mottakerne av AAP. Mens andelen blant AAP-mottakerne falt noe mellom 2010 og 2014, steg andelen blant personer med nedsatt arbeidsevne med nesten 6 prosentpoeng i denne perioden. Dette gjaldt også blant de med lavinntekt, der andelen som mottok sosialhjelp var 75,8 prosent for personer med nedsatt arbeidsevne i 2014, og 36,5 prosent for mottakere av AAP.

Andelene som mottok både bostøtte og sosialhjelp i 2014 var 33,4 prosent blant personer med nedsatt arbeidsevne – en økning fra 27 prosent i 2010 – og 12,9 prosent blant mottakere av AAP. Mens en fjerdedel av AAP-mottakerne med lavinntekt mottok begge disse stønadene, gjaldt det samme for over 60 prosent av de med nedsatt arbeidsevne og lavinntekt, som var en relativt stor økning fra 2010.

Tabell 5.8.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2010-2014. Prosent

	2010	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,2	5,3	5,2	5,1	5,0
Herav: med lavinntekt	21,8	23,2	25,3	25,7	25,6
Personer med nedsatt arbeidsevne	39,3	40,8	40,7	39,9	42,3
Herav: Personer med lavinntekt	62,4	66,9	69,1	68,0	70,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	22,0	23,2	23,3	22,8	21,9
Herav: Personer med lavinntekt	42,6	45,1	46,6	45,9	44,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen ekskl. studenter	4,8	4,7	4,5	4,7	4,8
Herav: med lavinntekt	18,8	19,5	20,0	20,8	21,7
Personer med nedsatt arbeidsevne	37,0	38,4	37,9	38,3	42,9
Herav: Personer med lavinntekt	70,1	72,6	73,4	72,2	75,8
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	23,7	23,1	22,1	22,3	22,0
Herav: Personer med lavinntekt	37,1	36,8	36,5	36,1	36,5
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,4	2,5	2,4	2,5	2,6
Herav: med lavinntekt	11,8	13,0	13,7	14,2	14,9
Personer med nedsatt arbeidsevne	27,0	28,9	28,6	29,3	33,4
Herav: Personer med lavinntekt	52,3	57,1	58,7	58,2	61,8
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	13,5	13,8	13,4	13,3	12,9
Herav: Personer med lavinntekt	24,1	25,2	25,2	24,9	24,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Rente- og gjeldsbelastning

Mens personer med nedsatt arbeidsevne i stor grad er avhengige av overføringer som uførepensjon, sosialhjelp og bostøtte, er det en svært liten del av denne gruppen som har henholdsvis store rente- og gjeldsbelastninger, som vist i tabell 5.8.5. I 2014 hadde 7,3 prosent av personene med nedsatt arbeidsevne renteutgifter som tilsvarte minst 15 prosent av samlet inntekt, mens det samme gjaldt for 9,9 prosent av befolkningen som helhet. Blant personer med nedsatt arbeidsevne og lavinntekt var andelen enda mindre: 5,3 prosent.

Nærmere 18 prosent av hele befolkningen tilhører en husholdning med gjeld på mer enn tre ganger samlet inntekt. Samtidig gjelder dette for knapt 12 prosent av personene med nedsatt arbeidsevne, og drøyt 9 prosent av de som i tillegg har lavinntekt.

I motsetning til personer med nedsatt arbeidsevne, har mottakere av AAP derimot en større andel med høy rentebelastning og stor gjeldsgrad enn blant hele befolkningen. I 2014 var det 14,5 prosent av AAP-mottakerne som hadde høy rentebelastning, mens en femtedel hadde stor gjeld i forhold til inntekt. Andelen blant mottakerne av AAP med lavinntekt var på henholdsvis 11,7 og 17 prosent – omtrent på nivå med lavinntektsgruppen i hele befolkningen.

Tabell 5.8.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2010-2014. Prosent

	2010	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen ekskl. studenter	8,7	9,3	9,8	9,9	9,9
Herav: med lavinntekt	12,4	12,5	11,9	11,7	12,1
Personer med nedsatt arbeidsevne	7,1	7,5	7,3	7,3	7,3
Herav: Personer med lavinntekt	5,6	5,1	5,0	5,2	5,3
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	13,9	14,4	14,8	14,5	14,5
Herav: Personer med lavinntekt	12,7	12,5	11,8	11,6	11,7
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen ekskl. studenter	15,1	15,6	16,2	16,9	17,6
Herav: med lavinntekt	17,4	17,1	16,3	16,3	16,9
Personer med nedsatt arbeidsevne	10,7	11,0	10,8	11,2	11,7
Herav: Personer med lavinntekt	9,7	8,5	8,5	8,9	9,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	19,3	19,4	19,6	19,6	20,0
Herav: Personer med lavinntekt	18,1	17,5	16,5	17,0	17,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Det kan være flere årsaker til at AAP-mottakere i større grad har høy rente- og gjeldsbelastning enn personer med nedsatt arbeidsevne. Som vi har sett tidligere, er det færre personer med lavinntekt blant mottakerne av AAP, de har noe sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet, har færre med lavt utdanningsnivå og mottar i mindre grad bostøtte og sosialhjelp. At AAP-mottakerne dermed har en mer stabil økonomi enn de med nedsatt arbeidsevne, kan gjøre at de lettere får tilgang på lån.

Inntektssammensetning

Husholdninger der hovedinntektstaker enten har nedsatt arbeidsevne eller mottar AAP, får størsteparten av inntektene sine, rundt 70 prosent, gjennom ulike overføringer. Blant lavinntekts-husholdningene i denne gruppen, utgjør overføringer

omtrent 90 prosent av samlet inntekt, mot knapt 60 prosent for lavinntekts-husholdningene blant hele befolkningen, som vist i tabell 5.8.6.

Det er ganske store forskjeller i hvilke typer overføringer personer med nedsatt arbeidsevne og AAP-mottakere får. Blant personer med nedsatt arbeidsevne, utgjør uførepensjon en fjerdedel av samlet inntekt, mens sosialhjelp og arbeidsavklaringspenger utgjør 8 prosent hver. Dette tyder på at det er en del husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne som består av andre personer som mottar AAP.

Tabell 5.8.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne eller er mottaker av arbeidsavklaringspenger¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Personer med nedsatt arbeidsevne			Mottakere av arbeidsavklaringspenger		
	Alle	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	Alle	Ikke lav- inntekt	Med lavinn- tekt ²	Alle	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²
Yrkesinntekt	69	70	39	28	32	13	25	29	8
Kapitalinntekter ³	6	6	3	4	5	1	4	4	1
Overføringer	25	24	59	68	63	87	71	67	91
Herav:									
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	8	7	10	45	39	70
Alderspensjon	10	9	19	3	4	0	2	3	0
Uførepensjon	4	3	8	25	30	8	4	4	1
Tjenestepensjoner	3	4	2	3	3	0	3	3	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	2	1	3	1	1	1
Sykepenger	2	2	2	6	7	2	9	10	3
Kvalifiseringsstønad	0	0	1	4	1	13	0	0	0
Barnetrygd	1	1	2	2	1	4	2	1	3
Bostøtte	0	0	2	3	1	8	1	1	4
Sosialhjelp	0	0	4	8	3	26	2	1	4
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	373 200	460 800	226 500	466 200	576 100	258 200
Samlet inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	319 700	384 200	211 700	376 100	456 900	223 200
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	241 700	293 700	154 600	263 600	313 500	169 100
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,7	1,6	1,9	1,9	2,0	1,8
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2	0,6	0,5	0,4	0,5
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	33 005	20 664	12 341	77 962	51 019	26 943

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Lavinntektshusholdninger med nedsatt arbeidsevne, mottar derimot svært mye av inntekten gjennom sosialhjelp: 26 prosent. Kvalifiseringsstønad utgjør ytterligere 13 prosent, arbeidsavklaringspenger 10 prosent og bostøtte og uførepensjon 8 prosent hver. Disse husholdningene består i tillegg av flere personer og flere barn under 18 år enn husholdninger med nedsatt arbeidsevne uten lavinntekt, og har en gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet på 154 600 kroner, som var litt høyere enn blant lavinnteksgruppen generelt i befolkningen.

Blant husholdninger der hovedinntektstaker mottar AAP, utgjør denne stønaden den absolutt største inntektsposten, og tilsvarer i gjennomsnitt 45 prosent av samlet inntekt. Sykepenger utgjør ytterligere 9 prosent av samlet inntekt for disse husholdningene.

Lavinntektshusholdninger som mottar AAP, får 70 prosent av samlet inntekt gjennom denne ordningen, i tillegg utgjør bostøtte og sosialhjelp 4 prosent hver. Disse husholdningene består i snitt av litt færre personer enn husholdningene som mottar AAP uten lavinntekt, men litt flere barn under 18 år. Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet var 169 100 kroner i 2014, rundt 15 000 kroner mer enn blant personer med nedsatt arbeidsevne og lavinntekt.

Inntektsfordeling

Det er noe mindre inntektsulikheter blant personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av AAP enn det er i befolkningen generelt, som tabell 5.8.7 presenterer. Mens forholdstallet S80/S20, som viser gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet blant den femtedelen med høyest inntekt delt på gjennomsnittlig inntekt i den femtedelen med lavest inntekt, var 3,60 for hele befolkningen i 2014, var tilsvarende tall noe lavere for personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av AAP. Målt etter denne indikatoren, har inntektsforskjellene økt mer for personer med nedsatt arbeidsevne de siste årene, fra 2,72 i 2010 til 3,15 i 2014, mens S80/S20 for AAP-mottakerne steg fra 2,73 i 2010 til 2,93 i 2014. Dette tyder på at inntektsforskjellene øker mer i disse to gruppene enn blant befolkningen generelt.

Tabell 5.8.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
S80/S20²					
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,44	3,45	3,48	3,50	3,60
Personer med nedsatt arbeidsevne	2,72	2,87	3,04	3,08	3,15
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,73	2,72	2,81	2,86	2,93
P90/P10³					
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,62	2,66	2,71	2,75	2,79
Personer med nedsatt arbeidsevne	2,29	2,40	2,53	2,59	2,59
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,31	2,31	2,37	2,43	2,49
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,240	0,241	0,242	0,243	0,250
Personer med nedsatt arbeidsevne	0,195	0,206	0,219	0,222	0,228
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	0,201	0,202	0,209	0,213	0,218

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Også inntektsmålene P90/P10 og gini-koeffisienten viser at inntektsforskjellene har økt både for personer med nedsatt arbeidsevne og AAP-mottakere, men mest for personer med nedsatt arbeidsevne. Samtidig stiger inntektsforskjellene raskere blant disse to gruppene enn blant hele befolkningen, selv om ulikhetene fortsatt er mindre enn i befolkningen generelt. Økte inntektsforskjeller kan henge sammen med at andelen innvandrere blant disse gruppene har økt noe siden 2011 og at flere med nedsatt arbeidsevne er avhengige av sosialhjelp og mottar mindre i yrkesinntekt enn tidligere.

Levekårsindikatorer

Vi har så langt i dette kapitlet sett på inntektsindikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av arbeidsavklaringspenger basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Videre i dette kapitlet skal vi se nærmere på levekårsindikatorer for en del av denne gruppen, der vi bruker data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. For nærmere beskrivelse av dette datagrunnlaget, se kapittel 2.

I tallene som kommer fra inntektsstatistikken er populasjonen avgrenset til mottakere av arbeidsavklaringspenger og personer med nedsatt arbeidsevne. Når vi nå videre bruker levekårsundersøkelsen, EU-SILC som kilde, har vi ikke samme mulighet til å skille ut de som kun har fått nedsatt arbeidsevnen, men som ikke mottar arbeidsavklaringspenger. Her består dermed denne gruppen fra og med 2010-årgangen av dem som har mottatt arbeidsavklaringspenger. I årene forut for 2010 er gruppen definert som dem som mottok rehabiliterings- eller attføringspenger. For enkelhets skyld vil vi her bruke betegnelsen langtidssyke om disse gruppene, slik det er blitt gjort i tidligere rapporter om dette. Man må altså ha med seg at det er to noe ulikt definerte grupper i årene forut og etter 2010 i tallene som gjengis her.

Slik gruppen er definert her, er alle langtidssyke i alderen 16-66 år, og vi sammenligner derfor med befolkningen totalt i denne alderen. En relativt liten andel langtidssyke er veldig unge og snittalderen er på 44 år. I hele befolkningen mellom 16 og 66 år er snittalderen på 41 år. I tabellene under presenterer vi tall for langtidssyke 16-44 år og 45-66 år separat.

Kvinner er overrepresentert blant langtidssyke og utgjorde 56 prosent i 2015. Utdanningsnivået er lavere enn i befolkningen for øvrig. 37 prosent har grunnskoleutdanning eller kortere, mot 25 prosent av hele befolkningen mellom 16 og 66 år. En relativt liten andel langtidssyke bor urbant. Dette kan påvirke boligvariablene.

Boligstandard og eierforhold

Syv av ti langtidssyke eier egen bolig. Dette er en mindre andel enn det vi finner i befolkningen i yrkesaktiv alder, hvor åtte av ti er eiere. Forskjellen er størst blant dem under 45 år. Andelen selveiere er også 9 prosentpoeng lavere blant langtidssyke sammenliknet med den øvrige befolkningen. Det er mindre forskjell i andelen som bor i enebolig og andelen som bor i småhus er på nivå med befolkningen for øvrig.

I motsetning til foregående år, bor langtidssyke litt mindre romslig enn den øvrige befolkningen, særlig i gruppen 45-66 år. Men forskjellen er ikke stor. 26 prosent av alle langtidssyke mellom 16 og 66 år bor romslig, mot 29 prosent i befolkningen totalt. Det er derimot 10 prosent som bor trangt i begge grupper. Gjennomsnittlig antall kvadratmeter er noe lavere for langtidssyke sammenliknet med hele befolkningen, henholdsvis 113 og 124 kvadratmeter i snitt. Men langtidssyke bor i mindre husholdninger enn andre, så antallet kvadratmeter per person er allikevel noe høyere for langtidssyke (57 mot 54 kvadratmeter).

Andre indikatorer som måler boligstandard og bomiljø viser at langtidssyke bor dårligere enn befolkningen 16-66 år. Langtidssyke bor oftere i boliger med råte og fukt, 11 mot 7 prosent. Langtidssyke opplever forurensning litt oftere enn befolkningen 16-66 år. Det er mindre forskjell i andelen som er utsatt for støy og bor i et område med kriminalitet.

Tabell 5.8.8 Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2008, 2013-2015. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015
Andel personer som															
bor i enebolig, våningshus	55	48	53	61	53	67	65	61	62	62	60	55	57	62	58
bor ismåhus ellers	18	25	19	13	20	16	12	16	14	16	18	19	17	13	18
bor i husholdning som eier	71	59	59	62	59	91	77	85	82	85	80	67	72	71	72
bor i husholdning som er selveier	62	45	50	55	48	80	66	73	72	74	70	54	62	63	61
bor alene	21	36	26	23	31	21	29	27	29	30	21	33	26	26	31
bor trangt	15	23	19	13	16	3	1	2	2	3	10	13	10	8	10
bor svært romslig	19	9	17	17	16	42	38	47	46	36	29	21	33	31	26
Bor i bolig															
med råte eller fukt	8	21	14	13	11	6	9	11	10	11	7	16	13	12	11
som er utsatt for støy	14	26	20	18	15	9	18	16	19	11	12	22	17	18	13
som er utsatt for forurensning	10	16	15	13	14	10	13	13	13	12	10	15	14	13	13
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	7	11	4	7	5	8	9	4	5	6	8	10	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm	116	86	104	111	104	133	113	130	124	124	124	97	118	117	113
Boligareal per person. Kvm	46	40	43	46	47	67	61	68	69	73	54	48	56	56	57
Antall svar	2 730	110	126	160	132	2 452	88	165	180	161	5 182	198	292	344	297

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Boligøkonomi

Langtidssyke som leier betaler i snitt 75 700 kr i året i husleie. Dette er omtrent på nivå med den øvrige befolkningen i samme aldersgruppe som i snitt betaler 74 000 kr. Svært få langtidssyke over 44 år leier og vi presenterer derfor bare separate tall for den yngste aldersgruppen. Det er større forskjeller i renter og avdrag mellom husholdninger med langtidssyke og alle husholdninger til personer 16-66 år. For langtidssyke eiere utgjorde renter og avdrag til sammen 66 600 kroner i 2015. Dette er betydelig lavere enn for alle husholdninger til personer 16-66 år, der gjennomsnittet er 84 500 kroner.

Tabell 5.8.9 Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2008, 2013-2015

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ¹	74 700	61 800	64 800	67 800	72 800	71 700	:	:	70 600	:	74 000	61 700	65 900	68 600	75 700
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	7	0	12	12	5	10	:	:	1	:	7	0	11	9	4
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	103 500	83 400	88 800	87 200	82 100	66 300	62 600	52 500	53 600	57 800	84 500	72 200	65 500	67 000	66 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	52 700	59 300	51 300	50 400	38 700	29 800	38 000	27 400	29 200	28 000	41 000	47 700	36 000	37 500	31 800
Andel eierhusholdninger uten renter og avdrag	18	15	12	13	17	32	26	28	30	34	25	21	23	23	28
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	37	59	41	42	48	17	26	28	25	28	29	46	34	33	39
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	23	14	15	21	15	42	28	37	33	34	31	20	26	27	24
Andel husholdninger som oppfatter boutgiftene som svært tyngende	8	24	14	15	21	5	8	19	12	11	7	17	17	13	16
noe tyngende	40	40	50	48	44	28	55	38	44	40	35	46	44	40	42
Antall svar fra leiere	675	42	46	55	50	188	11	22	30	22	863	53	68	85	72
Antall svar fra eiere	2 003	68	80	105	82	2 258	89	142	150	139	4 261	157	223	259	225
Antall svar	2 678	110	126	160	132	2 446	100	164	180	161	5 124	210	291	344	297

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Husholdninger til langtidssyke har høyere boutgiftsbelastning enn befolkningen 16-66 år. 39 prosent av langtidssyke har høy boutgiftsbelastning og 24 prosent lav boutgiftsbelastning. For samme gruppe i befolkningen generelt er andelene henholdsvis 29 og 31 prosent. Husholdningenes subjektive vurdering av hvor tyngende boutgiftene er, viser også forskjeller mellom langtidssyke og andre. Hele 58 prosent av husholdningene til langtidssyke vurderer boutgiftene som noe eller svært tyngende. I hele befolkningen i yrkesaktiv alder rapporterte 42 prosent det samme. Det er særlig forskjell blant unge i andelen som mener at boutgiftene er svært tyngende. 21 prosent av langtidssyke mellom 16 og 44 år mener dette, mens 8 prosent av befolkningen i samme alder mener disse utgiftene er svært tyngende.

Økonomiske vansker

To av ti husholdninger til langtidssyke har hatt problemer med å betale husleie, lån, elektrisitet eller kommunale avgifter de siste 12 måneder. Én av ti oppgir minst to av disse typene betalingsproblemer. Tilsvarende andeler for husholdningene i hele befolkningen i yrkesaktiv alder er 7 og 3 prosent. Det er hovedsakelig husholdningene til yngre langtidssyke som opplever betalingsproblemer. Hele 28 prosent av langtidssyke under 45 år opplevde betalingsproblemer, mens 12 prosent av eldre langtidssyke opplevde dette. Andelene som har opplevd å ha problemer med å betale husleie og elektrisitet eller kommunale avgifter er særlig mye større.

Tabell 5.8.10 Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2008, 2013-2015. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år									
	Alle					Langtidssyke					Alle					Langtidssyke				
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015					
Andel husholdninger med betalingsproblemer																				
Husleie	5	18	20	14	17	2	6	9	5	6	3	13	14	10	11					
Boliglån	1	7	7	3	4	1	5	4	4	3	1	6	5	3	3					
El og kommunale avgifter	5	23	23	18	14	2	10	7	7	9	4	17	15	13	11					
Andre lån	4	..	10	12	7	2	..	6	6	6	3	..	8	9	6					
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	4	17	18	14	12	2	7	4	4	7	3	13	11	10	10					
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	90	67	62	74	72	95	81	80	87	88	93	73	80	80	80					
Økonomisk romslighet for husholdninger																				
Svært vanskelig	3	23	17	11	9	3	8	10	13	12	3	17	13	12	10					
Vanskelig	5	15	14	9	16	3	11	15	11	8	4	13	15	10	12					
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	42	17	25	17	18	60	28	28	32	31	50	22	27	24	25					
Husholdningen mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger																				
	5	3	5	7	2	1	2	6	2	0	3	3	5	4	1					
Antall svar	2 730	110	126	160	132	2 452	100	165	180	161	5 182	210	292	344	297					

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Indikatoren på økonomisk romslighet, der en spør hvor lett eller vanskelig det er 'å få endene til å møtes', støtter opp om at økonomiske problemer er mer utbredt blant langtidssyke. Mer enn to av ti husholdninger til langtidssyke sier at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, mens det gjelder knapt én av ti blant alle husholdninger. Også her finner vi at yngre langtidssyke har en noe vanskeligere økonomisk situasjon enn eldre langtidssyke.

Tabell 5.8.11 Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2008, 2013-2015. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015
Materiell situasjon															
Andel husholdninger som disponerer															
TV	90		89	86	86	97		95	96	92	93		92	91	89
PC	98	94	97	97	96	96	85	97	97	97	97	90	97	97	96
Vaskemaskin	98	98	94	95	97	99	99	97	100	97	98	99	96	98	97
Privatbil	76	65	64	68	65	90	83	84	81	80	82	73	74	75	73
Disponerer ikke PC pga. økonomi	0	3	3	3	1	1	2	1	0	1	1	2	2	1	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	10	25	21	19	23	3	12	9	9	7	7	19	15	14	16
Andel husholdninger som ikke har råd til															
en ukes ferie	8	37	33	23	22	6	17	22	20	20	7	29	27	22	21
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	23	13	11	12	2	5	7	9	4	3	15	10	10	8
holde boligen varm	1	6	10	5	3	0	2	4	3	2	1	5	7	4	2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	3	21	13	10	9	2	3	7	8	5	2	13	10	9	7
Andel som har råd til alle godene	91	59	67	74	74	93	81	78	78	80	92	68	73	76	77
Antall svar	2 730	110	126	160	132	2 452	100	165	180	161	5 182	210	292	344	297

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Som tidligere år er det ikke store forskjeller mellom langtidssyke og resten av befolkningen i andel som disponerer vanlige materielle goder som TV, PC og vaskemaskin. Andelen som disponerer privatbil er derimot noe mindre blant husholdninger til langtidssyke sammenlignet med alle husholdninger i samme alder. For de fleste langtidssyke som ikke disponerer privatbil oppgis økonomi som årsak.

Andre indikatorer for udekte behov viser derimot en større avstand mellom langtidssyke og befolkningen generelt i samme alder. Mer enn to av ti langtidssyke har ikke råd til å ta en ukes ferie. I befolkningen var det færre enn én av ti. Det er også en større andel langtidssyke som ikke har råd til fisk og kjøtt annenhver dag. Dette er særlig tydelig for unge langtidssyke, der 12 prosent ikke har råd til dette. 4 prosent av eldre langtidssyke har ikke råd til slik mat og 3 prosent i hele befolkningen mellom 16 og 66 år. Unge langtidssyke skårer generelt dårligere på indikatorene for materiell situasjon enn eldre langtidssyke. Dette er i tråd med tidligere resultater.

Helse og funksjonsevne

Langtidssyke er definert som personer som har fått nedsatt arbeidsevne med minst 50 prosent på grunn av sykdom eller skade. Det er derfor å vente at de har dårligere helse enn den øvrige befolkningen. Tre av ti langtidssyke vurderer sin helse som dårlig eller svært dårlig, mens dette kun gjelder 6 prosent i befolkningen for øvrig i samme alder. Andelen langtidssyke som vurderer helsen som dårlig er noe mindre enn foregående år. Totalt fire av ti langtidssyke vurderer helsen som svært god eller god, og de yngre vurderer i større grad enn eldre helsen som god. Andelen kronisk syke er også betydelig større for langtidssyke enn for befolkningen i samme alder. Nesten åtte av ti langtidssyke er kronisk syke, mot tre av ti i befolkningen i yrkesaktiv alder.

Langtidssyke opplever også, i langt større grad enn befolkningen som helhet, dårligere funksjonsevne. Seks av ti langtidssyke opplever begrensninger i sine daglige aktiviteter og én av fire opplever begrensningene som store. Blant alle i yrkesaktiv alder er de tilsvarende tallene 14 og 4 prosent. Langtidssyke har i større grad et udekket behov for medisinsk- eller tannlegehjelp. I likhet med

tidligere år, er det udekkete behovet større blant yngre langtidssyke. Én av ti unge langtidssyke har et udekket medisinsk behov. Til sammenligning gjelder dette 3 prosent av alle unge i samme alder. 28 prosent av unge langtidssyke har udekket behov for tannlegehjelp, og 21 prosent har ikke oppsøkt tannlege av økonomiske årsaker. Blant jevngamle i befolkningen generelt gjelder dette henholdsvis 10 og 6 prosent.

Tabell 5.8.12 Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2008, 2013-2015. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015
Egenvurdering av helse															
andel med svært god eller god helse	86	43	38	38	48	75	32	22	28	31	81	38	29	33	40
andel med dårlig eller svært dårlig helse	5	22	34	35	34	7	40	46	41	30	6	30	41	38	31
Andel med kronisk sykdom	26	68	72	74	75	37	72	84	77	77	31	70	78	76	75
Nedsatt funksjonsevne															
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	3	26	22	25	24	5	30	34	23	22	4	28	28	25	23
andel med noe nedsatt funksjonsevne	9	29	33	34	37	13	23	37	41	37	10	26	36	34	37
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	3	10	9	9	10	2	1	6	7	5	3	6	8	8	8
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	10	23	24	26	28	6	17	17	16	16	8	20	20	21	22
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	17	16	20	21	3	11	13	12	12	5	14	15	16	17
Antall svar	2 730	110	126	160	132	2 452	100	165	180	161	5 182	210	292	344	297

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tilknytning til arbeidslivet

Det er ingen helårs yrkesaktive i halvparten av langtidssykes husholdninger. 11 prosent av husholdningene til langtidssyke hadde minst to helårs yrkesaktive og 38 prosent hadde én person som var helårs yrkesaktiv. Blant alle husholdninger er kun 19 prosent uten helårsaktive og 35 prosent har minst to helårs yrkesaktive.

Det er også klare forskjeller mellom langtidssyke og den øvrige befolkningen i hvor mye heltidsarbeid man utfører. Husholdninger med langtidssyke produserer i gjennomsnitt 5 måneder heltidsarbeid, sammenlignet med over 12 måneder blant alle husholdningene. Yngre langtidssyke produserer noe høyere antall månedsverk (5,7) sammenlignet med eldre langtidssyke (4,3).

Ser vi på deltids yrkesaktivitet, produserer langtidssyke i gjennomsnitt flere månedsverk sammenlignet med befolkningen for øvrig (henholdsvis 3 og 2,3). Det er i midlertid eldre, og ikke yngre, langtidssyke som har høyest antall måneder med deltids yrkesaktivitet.

Arbeidsledighet forekommer noe oftere i husholdninger med langtidssyke. I 14 prosent av disse husholdningene oppgir husholdningen minst en måned med arbeidsledighet som hovedaktivitet, mens dette er tilfellet i 6 prosent av alle husholdninger. Antagelig vil det være en del av langtidssyke på arbeidsavklaringspenger som har hatt en forutgående periode med arbeidsledighet.

Tabell 5.8.13 Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2008, 2013-2015

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke			Alle		Langtidssyke		
	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015	2015	2008	2013	2014	2015
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen. Prosent															
0	19	53	49	48	50	20	33	38	49	52	19	45	43	48	51
1	45	30	40	37	41	46	46	43	34	33	46	37	41	36	38
2+	36	17	12	15	8	34	21	20	16	15	35	18	16	16	11
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent															
0	19	53	53	53	55	27	41	55	59	67	23	48	54	56	61
1-6	4	6	1	3	3	2	2	4	6	4	3	4	3	5	3
7-11	3	1	5	2	5	1	6	0	1	1	2	3	3	1	3
12+	74	41	41	42	38	70	51	41	35	28	73	45	41	38	34
Gjennomsnittlig antall måneder	13,0	6,1	6,2	6,1	5,7	11,6	8,0	6,1	5,3	4,3	12,4	6,7	6,1	5,7	5,0
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent															
0	80	80	76	70	78	77	67	68	73	66	79	74	72	72	73
1-6	4	0	8	9	4	2	3	1	1	3	3	1	4	5	4
7-11	2	6	2	2	2	1	1	2	2	4	2	4	2	2	3
12+	14	15	15	18	15	20	29	30	24	27	17	21	22	21	20
Gjennomsnittlig antall måneder	2,0	2,4	2,3	2,9	2,1	2,7	4,2	4,0	3,4	3,9	2,3	2,9	3,1	3,1	3,0
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet															
	4	3	2	3	7	6	4	7	7	8	5	4	4	5	7
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen. Prosent															
0	93	90	74	79	84	96	95	94	89	88	94	92	84	84	86
1-6	3	2	7	6	3	1	5	1	2	1	2	3	4	4	2
7-11	1	2	2	4	1	1	0	1	1	1	1	1	1	3	1
12+	3	7	17	10	13	2	0	5	8	10	3	4	11	9	11
Gjennomsnittlig antall måneder	0,6	1,1	2,6	1,9	1,9	0,3	0,2	0,7	1,1	1,3	0,5	0,7	1,6	1,5	1,6
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent															
	18	24	14	20	14	11	20	7	7	8	15	23	10	14	11
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent															
	6	9	23	23	27	25	22	34	49	43	14	15	28	36	35
Antall som svarte	2 224	95	122	152	112	1 962	82	152	170	132	4 186	177	274	323	244

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige

Elisabeth Løyland Omholt

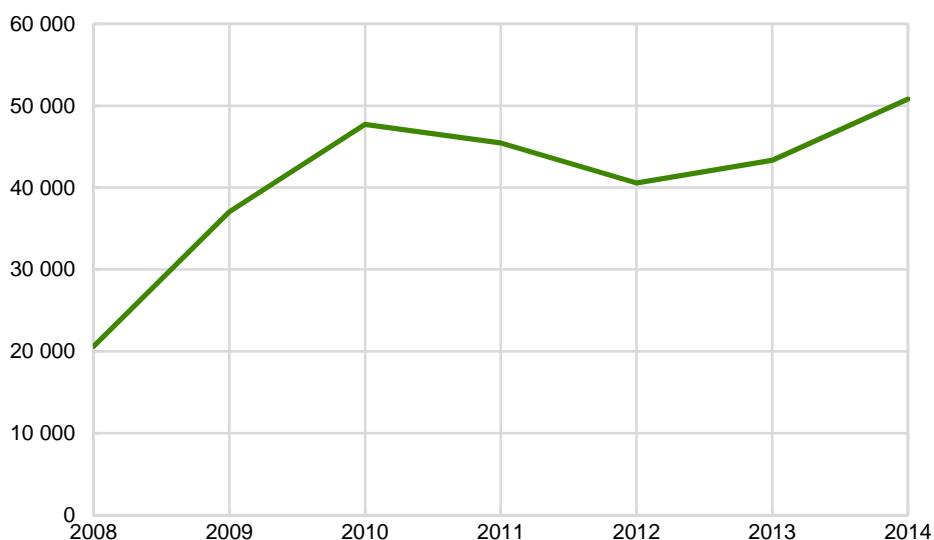
Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Antall langtidsledige har steget de siste årene, og andelen med lavinntekt i denne gruppen har også økt
- Flere med lav utdanning og svak tilknytning til arbeidsmarkedet blant langtidsledige
- Dagpenger ved arbeidsledighet er den viktigste inntektskilden for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig
- Økende andel langtidsledige som mottar bostøtte og sosialhjelp

I dette kapittelet skal vi se på personer i husholdninger der hovedinntektstaker er arbeidsledig over lengre tid, som her regnes som å ha vært registrert arbeidsledig i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året. Dette inkluderer også rundt 1 400 personer som tilhører studenthusholdninger, siden en person både kan ha studert og vært registrert arbeidsledig i 6 måneder i løpet av samme år.

Antallet personer i husholdninger med langtidsledige har variert de siste årene. I 2008 var antallet 20 600 personer, som tilsvarte under en halv prosent av hele befolkningen inkludert studenter. Antallet økte i årene etter finanskrisen, og mer enn doblet seg til 47 700 personer i 2010, som likevel ikke tilsvarte mer enn knappe én prosent av hele befolkningen. I 2012 hadde antallet langtidsledige falt til 40 600 personer, før det så steg igjen, til 50 800 personer i 2014 – som utgjorde omtrent en tilsvarende andel av hele befolkningen som i 2010. Utviklingen i antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig er illustrert i figur 5.9.1.

Figur 5.9.1 Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtids arbeidsledig

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Langtidsledige er en sammensatt gruppe personer, og flere av dem går igjen i de andre lavinntektsgruppene som blir analysert i denne rapporten, som for eksempel personer med innvandrerbakgrunn. Tall for 2014 viser at nærmere halvparten av de langtidsledige tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrer. Av disse er i underkant av to tredjedeler innvandrere fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand. Ytterligere 1 prosent av de langtidsledige, vel 500 personer, tilhører et hushold der hovedinntektstakeren er norskfødt med innvandrerforeldre.

Sannsynligheten for å tilhøre en langtidsledig husholdning er dermed langt større for innvandrere enn for befolkningen generelt.

Når det gjelder husholdningstyper, var nærmere 30 prosent av de langtidsledige i 2014 enslige personer under 67 år. I underkant av en femtedel tilhørte husholdninger som besto av par med barn, der yngste barn var under 6 år, og ytterligere 19 prosent tilhørte hushold med enslige forsørgere med barn. Andelen langtidsledige var størst blant enslige forsørgere med små barn - 6 prosent av personene i denne gruppen tilhørte en langtidsledig husholdning i 2014.

Det er også noe overlapp mellom sosialhjelpsmottakere og langtidsledige. Blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2014, tilhørte rundt 7 prosent en husholdning der hovedinntektstaker var langtidsledig. Samtidig var vel en tredjedel av alle langtidsledige mottakere av sosialhjelp i 2014.

Lavinntekt

Det er en mye større andel med lav husholdningsinntekt blant langtidsledige enn blant befolkningen generelt, som vist i tabell 5.9.1. I 2014 var andelen med lavinntekt blant de langtidsledige 51 prosent, som utgjorde omtrent 26 000 personer.

Tabell 5.9.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer i alt	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Langtidsledige²				
Antall personer i alt	45 456	40 565	43 352	50 814
Andel med lavinntekt	42,8	45,8	49,9	51,0
Antall med lavinntekt	19 500	18 600	21 600	25 900

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

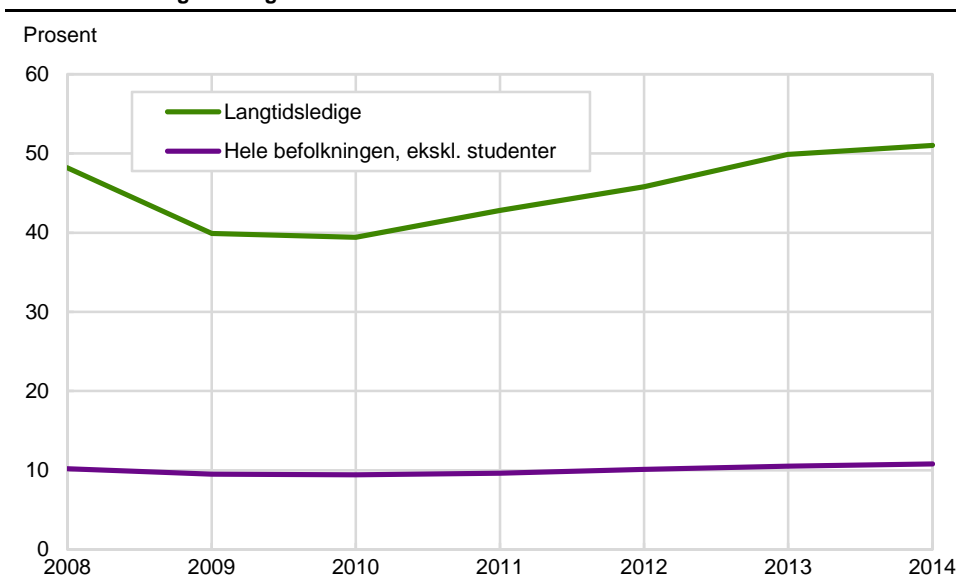
I tillegg har andelen langtidsledige med lavinntekt vokst de siste årene, som illustrert i figur 5.9.2. I 2008 hadde 48 prosent av personene i husholdninger med langtidsledig hovedinntektstaker også lavinntekt. Andelen falt til om lag 40 prosent i 2009 og 2010, men vokste så igjen til over 50 prosent i 2014. Blant hele befolkningen i alt, utenom studenter, har andelen med lavinntekt økt klart mindre med vel ett prosentpoeng i samme tidsrom.

Det kan være flere grunner til at andelen med lavinntekt blant langtidsledige har vokst kraftigere de siste årene enn lavinntektsandelen generelt i befolkningen. Som nevnt utgjør innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa utenom EU/EØS en stor andel av de langtidsledige og denne andelen har økt de siste årene. Som vist i kapittel 5.4, er det mange med lavinntekt blant innvandrerne fra disse landene.

Et annet aspekt som også kan være med på å forklare både økningen i andelen langtidsledige og andelen langtidsledige med lavinntekt, er at arbeidsledigheten, i følge SSBs arbeidskraftsundersøkelse, steg fra 2,6 prosent i 2008 til 3,5 prosent i 2014 (Statistisk sentralbyrå 2016i). I samme periode økte også arbeidsledigheten blant innvandrere, som jo utgjør en stor andel av de langtidsledige. Registerbasert arbeidsledighet blant innvandrere viser at arbeidsledighetsraten steg fra 4,7 prosent i siste kvartal i 2008 til 6,9 prosent i fjerde kvartal i 2014. Særlig var arbeidsledigheten i 2014 høy blant innvandrere med bakgrunn fra Afrika, Asia og Øst-Europa (Statistisk sentralbyrå 2016j). Som nevnt tidligere er det større hyppighet av langtidsledige blant innvandrere med denne landbakgrunnen, på 3

prosent, enn blant befolkningen generelt, på 1 prosent. Med høyere arbeidsledighetsrate kan det være vanskeligere for langtidsledige å finne ny jobb, og det kan være at flere går lengre perioder enn før uten yrkesinntekt og i større grad må leve av ulike stønadsordninger..

Figur 5.9.2 Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen¹ og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig

¹ Personer i studenthusholdninger er ikke inkludert.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Langtidsledige er, naturlig nok, en gruppe med svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt. Som vist i tabell 5.9.2, tilhørte 38 prosent av langtidsledige en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2014, mot 23 prosent blant hele befolkningen. Samtidig hadde vel en fjerdedel av langtidsledighusholdningene yrkesinntekt som viktigste inntektskilde, mens dette gjaldt for nærmere tre fjerdedeler av befolkningen generelt. Som tabellen også viser, falt andelen med yrkesinntekt som viktigste inntektskilde blant langtidsledige fra 31,8 prosent i 2011 til 27,6 prosent i 2014.

Tabell 5.9.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Herav: med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Langtidsledige	31,4	35,2	37,3	38,0
Herav: med lavinntekt	54,7	58,2	58,7	59,2
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
Herav: med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Langtidsledige	31,8	29,7	28,0	27,6
Herav: med lavinntekt	16,5	15,2	15,2	15,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Blant langtidsledige i lavinnteksgruppen, tilhørte nesten 60 prosent en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2014, mens tilsvarende andel blant hele befolkningen med lavinntekt var 63 prosent. Kun 15 prosent av de langtidsledige med lavinntekt hadde yrkesinntekt som største inntektskilde, mot over 40 prosent av lavinnteksgruppen blant hele befolkningen.

At andelen uten yrkestilknyttede er større blant hele befolkningen med lavinntekt enn blant langtidsledige med lavinntekt, kan skyldes at det er andre lavinntektsgrupper som har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn langtidsledige, som aleneboende minstepensjonister, mottakere av uførepensjon og flyktninger. Gruppen «hele befolkningen» omfatter i tillegg personer utenfor yrkesaktiv alder.

Utdanning

Andelen med lavt utdanningsnivå blant de langtidsledige er stor sammenlignet med befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.9.3. Mens nærmere 20 prosent av hele befolkningen tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har utdanning på grunnskolenivå eller lavere, gjelder dette for rundt 40 prosent av langtidsledige. Ser vi på personer som i tillegg tilhører husholdninger med lavinntekt, er andelen med lav utdanning 39 prosent blant hele befolkningen og 44 prosent blant langtidsledige. Denne fordelingen var ganske stabil i perioden 2011-2014.

Tabell 5.9.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Herav: med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Langtidsledige	39,8	40,3	40,3	39,1
Herav: med lavinntekt	44,5	45,4	44,3	43,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Økonomisk utsatthet

Som nevnt tidligere i rapporten, er personer med lavinntekt ofte mer økonomisk sårbare enn andre, siden de har mindre tilgjengelige midler til å dekke utgiftene sine og i større grad er avhengige av ulike velferdsordninger. Dette gjelder også for langtidsledige, både uten og med lavinntekt. Tabell 5.9.4 viser ulike mål som kan indikere økonomisk utsatthet blant personer i husholdninger med langtidsledige.

Tabell 5.9.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Herav: med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Langtidsledige	27,4	30,4	31,5	31,6
Herav: med lavinntekt	40,6	44,5	44,4	44,3
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Herav: med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Langtidsledige	33,2	34,9	35,5	35,8
Herav: med lavinntekt	47,2	49,3	48,3	48,3
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Herav: med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Langtidsledige	20,8	22,9	23,7	24,2
Herav: med lavinntekt	32,0	35,0	34,8	35,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Langtidsledige er i større grad avhengige av sosiale stønader enn befolkningen generelt. Mens nesten en fjerdedel av de langtidsledige tilhørte husholdninger som mottok både bostøtte og sosialhjelp i 2014, gjaldt dette kun for 2,6 prosent av hele befolkningen. Ser vi på de med lavinntekt, var det i alt 15 prosent i befolkningen som mottok begge disse stønadene, mens blant langtidsledige med lavinntekt var tilsvarende andel 35 prosent. Nærmere halvparten av langtidsledige med lavinntekt mottok sosialhjelp i 2014, mens 44 prosent mottok bostøtte.

Andelen personer som mottok henholdsvis bostøtte og sosialhjelp blant de langtidsledige har vokst noe de siste årene: Mens 20,8 prosent mottok begge disse stønadene i 2011, var andelen økt til 24,2 prosent i 2014. I samme tidsrom økte tilsvarende andel blant lavinntektsgruppen fra 32 til 35 prosent.

Rente- og gjeldsbelastning

Andelen personer i husholdninger med gjeld større enn tre ganger samlet inntekt var like stor blant hele befolkningen og langtidsledige i 2014, på 17,6 prosent. Det var en litt større andel langtidsledige med høye renteutgifter enn blant hele befolkningen, henholdsvis 13,3 og 9,9 prosent. Blant lavinntektsgruppen var det derimot en litt mindre andel blant de langtidsledige som hadde stor gjeld og høye renteutgifter sammenlignet med lavinntektsgruppen i hele befolkningen.

Tabell 5.9.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Herav: med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Langtidsledige	13,6	13,9	13,8	13,3
Herav: med lavinntekt	11,9	11,6	11,5	11,0
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Herav: med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Langtidsledige	17,7	17,5	17,5	17,6
Herav: med lavinntekt	16,2	15,3	15,3	15,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Som nevnt har langtidsledige en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt, og har i mindre grad yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Dette gjenspeiles også i inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig, som vist i tabell 5.9.6.

I gjennomsnitt består 31 prosent av samlet husholdningsinntekt blant langtidsledige av yrkesinntekt, mens kapitalinntekter utgjør 3 prosent og overføringer, som er den klart viktigste inntektskilden, 66 prosent. Særlig blant de med lavinntekt er overføringer viktig – 80 prosent av samlet inntekt blant disse husholdningene kommer fra ulike stønader. Dette er en betydelig større andel enn blant lavinntektsgruppen generelt i befolkningen, som får 60 prosent av sine inntekter gjennom overføringer.

Det at overføringer utgjør en så stor andel av husholdningsinntekten til langtidsledige, skyldes først og fremst at de mottar mye i dagpenger. Dagpenger utgjør i gjennomsnitt en tredjedel av samlet inntekt blant langtidsledige, mens andelen blant de som i tillegg har lavinntekt er nesten 40 prosent. Langtidsledige med lavinntekt mottar videre mye i sosialhjelp, samt noe i form av bostøtte, barnetrygd, sykepenger og arbeidsavklaringspenger.

Husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig består i gjennomsnitt av litt færre personer enn husholdningene blant hele befolkningen, men har i snitt like mange barn under 18 år, noe som tyder på at langtidsledige har et lavere antall personer som kan være yrkesaktive per husholdning enn i befolkningen generelt. Dette gjelder imidlertid ikke for lavinntektshusholdningene. En husholdning der hovedinntektstaker har lavinntekt og er langtidsledig består i snitt av 1,9 personer, der 0,6 er barn under 18 år. Blant alle landets lavinntektshusholdninger er gjennomsnittlig husholdningsstørrelse noe mindre med 1,7 personer og det er færre barn, i gjennomsnitt 0,4 barn under 18 år.

Tabell 5.9.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Langtidsledige		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	69	70	39	31	37	19
Kapitalinntekter ³	6	6	3	3	4	1
Overføringer	25	24	59	66	59	80
Herav:						
Arbeidsavklaringspenger	2	2	8	3	3	3
Alderspensjon	10	9	19	4	5	0
Uførepensjon	4	3	8	2	3	1
Tjenestepensjoner	3	4	2	1	2	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	3	33	30	39
Sykepenger	2	2	2	4	5	3
Barnetrygd	1	1	2	2	2	4
Bostøtte	0	0	2	2	1	4
Sosialhjelp	0	0	4	6	3	15
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	365 800	519 600	222 600
Samlet inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	304 900	419 100	198 600
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	219 100	298 300	145 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,9	1,9	1,9
Antall barn under 18 år	0,5	0,5	0,4	0,5	0,4	0,6
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	26 670	12 856	13 814

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Som tabell 5.9.7 viser, er det ikke så store forskjeller i inntektsulikhet mellom befolkningen generelt og langtidsledige. I 2014 var gjennomsnittsinntekten blant de 20 prosent med høyest inntekt blant de langtidsledige 3,63 ganger så høy som gjennomsnittsinntekten blant de 20 prosent med lavest inntekt (S80/S20). Samme forholdstall blant hele befolkningen var 3,60. Også ulikhetsmålet P90/P10 viser at inntektsulikheten var noe større blant langtidsledige enn blant befolkningen generelt, mens gini-koeffisienten var tilnærmet lik for begge gruppene i 2014, på 0,250 for hele befolkningen og 0,248 for langtidsledige.

Tabell 5.9.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Langtidsledige	3,72	3,45	3,63	3,63
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Langtidsledige	2,71	2,75	2,84	2,89
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Langtidsledige	0,244	0,238	0,248	0,248

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Mens inntektsulikheten ser ut til å ha økt noe for hele befolkningen i perioden 2011 til 2014, er indikatorene litt mer sprikende for langtidsledige. Forholdstallet S80/S20 viser noe mindre inntektsulikhet blant langtidsledige i 2014 enn i 2011, mens ulikhetsmålene P90/P10 og gini-koeffisienten viser noe større forskjeller.

5.10. Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad

Elisabeth Løyland Omholt

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- De fleste mottakerne av supplerende stønad er innvandrere, og to tredjedeler er kvinner
- Andelen med lavinntekt blant mottakere av supplerende stønad har økt de siste årene
- Supplerende stønad er hovedinntektskilden for mottakerne av denne ordningen
- Det er en økende andel av mottakerne av supplerende stønad som får sosialhjelp
- Små inntektsforskjeller i denne gruppen

Supplerende stønad ble innført 1. januar 2006, og formålet med denne stønaden er å sikre en inntekt for personer 67 år og eldre som har kort botid i Norge, og dermed har få eller ingen opptjente rettigheter til alderspensjon fra Folketrygden. For å ha rett på supplerende stønad må man være bosatt i Norge og ha innvilget oppholdstillatelse. Støtten er behovsprøvd mot alle andre inntekter fra Norge og andre land, inntekten til eventuell ektefelle eller samboer, samt formue utover vanlig bolig. Ordningen skal sikre mottakeren en inntekt som tilsvarer folketrygdens minste pensjonsnivå for alderspensjonister. Satsene for minste pensjonsnivå blir justert i mai hvert år, og mellom 1. mai 2014 og 1. mai 2015 tilsvarte støtten 173 300 kroner etter høy sats, og 160 300 kroner etter ordinær sats (NAV 2016e).

I 2014 var det nærmere 3 300 personer som mottok supplerende stønad. Nærmere to tredjedeler av disse var kvinner, en andel som har holdt seg stabil siden ordningen trådte i kraft i 2006. Andelen eldre over 80 år som mottar denne støtten har økt siden ordningen først ble innført. Mens nærmere 60 prosent av mottakerne var i aldersgruppen 67-74 år i 2006, hadde denne andelen falt til 47 prosent i 2014. Samtidig økte andelen mottakere 80 år og eldre fra 16 prosent i 2006 til 26 prosent i 2014 (NAV 2016f). Fra og med 1. januar 2016 vil ikke innvandrere som har kommet til Norge på grunn av familiegjennomføring med en slektning som har garantert for økonomisk sikkerhet for denne personen, lenger ha rett på supplerende stønad (NAV 2016g).

Inntektsstatistikken viser at det var 3 275 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren mottok supplerende stønad i 2014. Over 90 prosent av disse var personer med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenfor EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, og av disse hadde rundt tre fjerdedeler flyktningbakgrunn. Omtrent halvparten var aleneboende 67 år og eldre, og ytterligere en tredjedel tilhørte parhusholdninger uten barn, der eldste person var 67 år eller eldre.

Lavinntekt

Som vist i tabell 5.10.1, er andelen med lavinntekt blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad svært stor: Nærmere 70 prosent i 2014. Andelen med lavinntekt har dermed økt de siste årene, fra 56 prosent i 2011. Siden 2011 har også antallet med supplerende stønad og lavinntekt økt, med omtrent 600 personer.

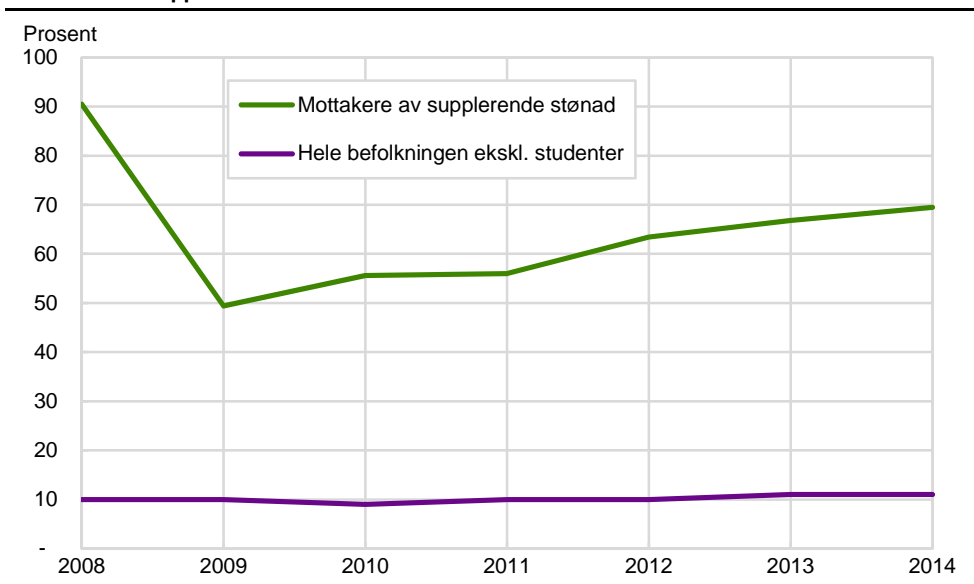
Tabell 5.10.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer i alt	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Andel med lavinntekt	9,6	10,1	10,5	10,8
Antall med lavinntekt	464 000	491 700	520 600	539 900
Mottakere av supplerende stønad²				
Antall personer i alt	2 969	3 037	3 188	3 275
Andel med lavinntekt	56,0	63,4	66,8	69,5
Antall med lavinntekt	1 700	1 900	2 100	2 300

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

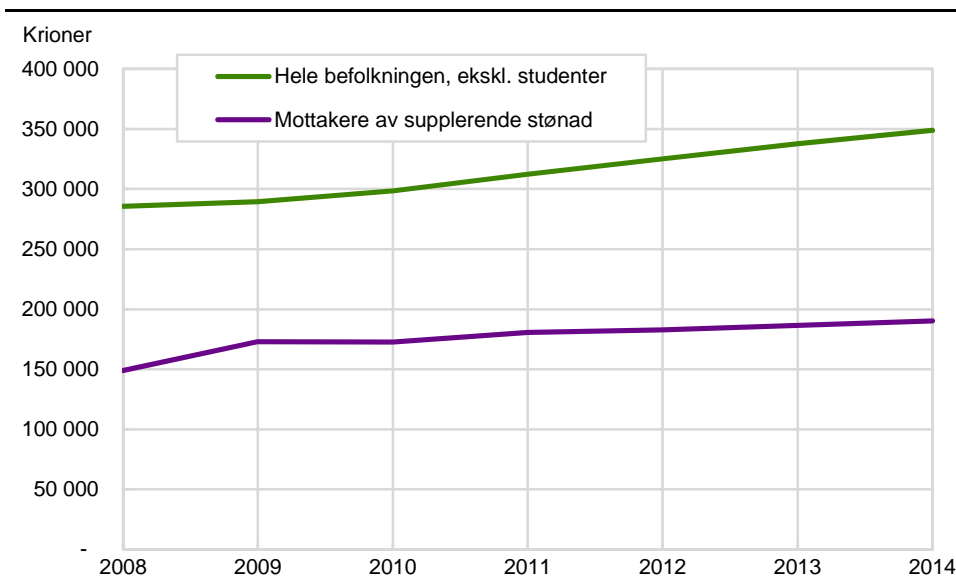
Ser vi på utviklingen i andelen med lavinntekt over en litt lengre periode, finner vi at andelen mottakere av supplerende stønad med lavinntekt har variert mye siden 2008, da den var på hele 90 prosent. Økt minsteytelse fra Folketrygden førte til at andelen med lavinntekt falt kraftig i 2009, til 50 prosent. Deretter har andelen økt jevnt og trutt de siste årene, som illustrert i figur 5.10.1.

Figur 5.10.1 Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen¹ og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Én grunn til at andelen med lavinntekt blant mottakere av supplerende stønad har vokst så mye siden 2009, er at inntektsveksten blant denne gruppen har vært mindre enn blant hele befolkningen, som illustrert i figur 5.10.2. Etter trygdeløftet i 2009, økte median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) blant mottakere av supplerende stønad med 16 prosent, fra 149 000 kroner i 2008 til 173 000 kroner i 2009. Deretter avtok veksten, og samlet vekst fra 2009 til 2014 var på 10 prosent, til 190 000 kroner. Samtidig vokste medianinntekten blant hele befolkningen eksklusive studenter med 21 prosent i samme periode, fra 289 000 kroner i 2009 til 349 000 kroner i 2014.

Figur 5.10.2 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hele befolkningen¹ og personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. Nominelle kroner

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Siden mottakere av supplerende stønad er 67 år og eldre, står personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstakeren mottar denne stønaden i hovedsak utenfor arbeidsmarkedet, og så å si alle tilhører et hushold uten noen yrkestilknyttede, som vist i tabell 5.10.2. Dette gjelder både for gruppen generelt og for de med lavinntekt.

Tabell 5.10.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	22,5	22,6	22,7	22,9
Herav: Personer med lavinntekt	64,0	64,4	63,7	63,0
Mottakere av supplerende stønad	98,5	98,8	98,5	98,4
Herav: Personer med lavinntekt	99,5	99,6	99,4	99,3
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	74,8	74,8	74,7	74,4
Herav: Personer med lavinntekt	43,2	43,0	42,7	43,3
Mottakere av supplerende stønad	0,5	0,5	0,3	0,5
Herav: Personer med lavinntekt	0,1	0,1	0,3	0,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Ettersom mottakere av supplerende stønad i svært liten grad er tilknyttet arbeidsmarkedet, er det også veldig få blant denne gruppen som har yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Overføringer utgjør nesten hele inntekten til mottakerne av supplerende stønad, som vi kommer tilbake til litt senere i kapitlet.

Utdanning

I 2014 tilhørte fire av ti personer som mottok supplerende stønad en husholdning der hovedinntektstakeren hadde utdanning på grunnskolenivå eller lavere. Blant hele befolkningen gjaldt dette for knapt to av ti personer, som vist i tabell 5.10.3. Også blant mottakere av supplerende stønad med lavinntekt var det rundt 40 prosent som tilhørte en husholdning med lavt utdanningsnivå, omtrent samme andel som blant lavinntektsgruppen i befolkningen generelt.

Tabell 5.10.3 Indikatorer¹ for utdanning, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	20,1	19,7	19,3	18,8
Herav: Personer med lavinntekt	39,0	39,9	39,7	39,1
Mottakere av supplerende stønad	39,3	39,7	39,5	39,8
Herav: Personer med lavinntekt	39,9	40,0	40,5	40,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Blant mottakerne av supplerende stønad var det ytterligere 18 prosent som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren hadde uoppgitt utdanning i 2014. Det var tilsvarende andel med uoppgitt utdanning blant de med lavinntekt.

Økonomisk utsatthet

Mottakere av supplerende stønad er avhengige av ulike overføringer for å sikre inntekten sin. Supplerende stønad og alderspensjon er de viktigste inntektskildene, men det er også mange som mottar bostøtte og sosialhjelp, som vist i tabell 5.10.4. I 2014 var det 57 prosent av mottakerne av supplerende stønad som fikk bostøtte, og 22 prosent som fikk sosialhjelp. Det var 19 prosent som mottok begge disse stønadene. Andelene var omtrent de samme blant de med lavinntekt, men i denne gruppen var det noen flere som mottok bostøtte- 62,5 prosent. Dette var også langt flere enn blant lavinntektshusholdninger i hele befolkningen, der nærmere 26 prosent mottok bostøtte i 2014. Dette viser at selv om formålet med å innføre ordningen med supplerende stønad i 2006 var å erstatte behovet for annen økonomisk sosialhjelp til disse personene, er det fortsatt svært mange som mottar disse sosiale stønadene.

Tabell 5.10.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,3	5,2	5,1	5,0
Herav: med lavinntekt	23,2	25,3	25,7	25,6
Mottakere av supplerende stønad	56,8	56,1	55,8	56,9
Herav: med lavinntekt	57,4	59,3	60,7	62,5
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	4,7	4,5	4,7	4,8
Herav: med lavinntekt	19,5	20,0	20,8	21,7
Mottakere av supplerende stønad	19,3	19,8	21,3	22,3
Herav: med lavinntekt	20,3	21,0	23,4	22,8
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,5	2,4	2,5	2,6
Herav: med lavinntekt	13,0	13,7	14,2	14,9
Mottakere av supplerende stønad	15,5	15,5	17,1	18,7
Herav: med lavinntekt	16,5	15,1	19,2	19,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Andelen personer i lavinntektshusholdninger med supplerende stønad som mottar bostøtte økte fra 57,4 prosent i 2011 til 62,5 prosent i 2014. I samme periode økte andelen som mottok sosialhjelp fra 20,3 til 22,8 prosent, og andelen som mottok begge disse overføringene fra 16,5 til 19,3 prosent.

Rente- og gjeldsbelastning

Tabell 5.10.5 viser at det er svært få mottakere av supplerende stønad som tilhører husholdninger med stor rente- eller gjeldsbelastning, både generelt og blant lavinntektshusholdningene. Denne fordelingen har holdt seg stabil de siste årene.

Siden supplerende stønad er behovsprøvd mot formue, bortsett fra vanlig bolig, er det få av disse mottakerne som har særlig stor formue, og også få som har stor gjeld. Inntektsstatistikken for 2014 viser at kun en tredjedel av mottakerne av supplerende stønad tilhørte husholdninger med gjeld i 2014, og median gjeld blant disse var på drøyt 50 000 kroner. Selv om de fleste mottakerne av supplerende stønad tilhørte en husholdning med finansformue, var også den lav, med en median på 8 000 kroner i 2014. Denne gruppen har dermed få andre økonomiske midler å støtte seg på enn inntekten.

Tabell 5.10.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent

	2011	2012	2013	2014
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	9,3	9,8	9,9	9,9
Herav: med lavinntekt	12,5	11,9	11,7	12,1
Mottakere av supplerende stønad	2,0	1,9	2,1	2,1
Herav: med lavinntekt	2,5	2,2	2,7	2,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	15,6	16,2	16,9	17,6
Herav: med lavinntekt	17,1	16,3	16,3	16,9
Mottakere av supplerende stønad	2,4	2,9	2,8	3,5
Herav: med lavinntekt	3,0	3,5	3,2	4,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektssammensetning

Siden supplerende stønad blir behovsprøvd mot inntekt og formue, og det er få yrkesaktive blant mottakere av supplerende stønad, utgjør overføringer 98 prosent av samlet husholdningsinntekt for denne gruppen, som vist i tabell 5.10.6. Dette gjelder for både de med og uten lavinntekt. Husholdninger der hovedinntektstakeren mottar supplerende stønad har videre en mye lavere gjennomsnittlig samlet inntekt enn befolkningen generelt, og består samtidig av færre personer.

Den supplerende stønaden utgjør naturlig nok en stor andel av inntekten til husholdningene som mottar denne støtten. Som tabell 5.10.6 viser, utgjorde stønaden rundt 60 prosent av samlet inntekt for disse husholdningene i 2014, men mottakere av supplerende stønad mottar også andre typer overføringer. I gjennomsnitt fikk de ytterligere en femtedel av inntekten gjennom alderspensjon fra folketrygden, mens bostøtte og sosialhjelp sammen utgjorde en tiendedel. Denne fordelingen var ganske lik blant både de med og uten lavinntekt, selv om de med lavinntekt hadde en noe større andel supplerende stønad og mottok en litt mindre andel i form av alderspensjon.

Selv om lavinntekts-husholdninger med supplerende stønad har en lav samlet husholdningsinntekt sammenlignet med lavinntekts-husholdninger generelt, har de en gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet som er omtrent 30 000 kroner høyere enn blant alle lavinntekts-husholdninger. Dette skyldes nok i hovedsak at mottakere av supplerende stønad betaler relativt lite i skatt, og at de bor i husholdninger med færre personer.

Tabell 5.10.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Mottakere av supplerende stønad		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	69	70	39	2	2	1
Kapitalinntekter ³	6	6	3	0	0	0
Overføringer	25	24	59	98	98	98
Herav:						
Supplerende stønad	-	-	0	62	59	63
Alderspensjon	10	9	19	22	24	20
Bostøtte	0	0	2	7	7	8
Sosialhjelp	0	0	4	3	3	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	758 100	846 100	220 900	217 700	283 700	194 000
Samlet inntekt etter skatt	566 000	627 900	188 700	216 000	281 100	192 600
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	365 000	401 600	141 600	183 900	219 000	171 300
Antall personer i husholdningen	2,2	2,3	1,7	1,4	1,6	1,3
Antall husholdninger	2 298 922	1 975 212	323 710	2 404	636	1 768

¹ For definisjonen av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Som vist tidligere, er personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad en liten gruppe, på nærmere 3 300 personer. Inntektsforskjellene innad i denne gruppen er små, slik tabell 5.10.7 viser. I 2014 var gjennomsnittsinntekten blant den femtedelen av mottakerne av supplerende stønad med høyest inntekt 1,8 ganger større enn gjennomsnittsinntekten blant den femtedelen med lavest inntekt (S80/S20) – et tall som har holdt seg stabilt de siste årene. Tilsvarende forholdstall blant hele befolkningen i 2014 var 3,6.

Også ulikhetsmålene P90/P10 og Gini-koeffisienten viser at inntektsforskjellene blant mottakerne av supplerende stønad er små sammenlignet med befolkningen som helhet. Ettersom mottakerne av supplerende stønad i hovedsak lever av denne stønaden og andre overføringer, og har lite annen inntekt, er det naturlig at det ikke er så store ulikheter i inntekten til personene som tilhører denne gruppen.

Tabell 5.10.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,45	3,48	3,50	3,60
Mottakere av supplerende stønad	1,80	1,72	1,75	1,76
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,66	2,71	2,75	2,79
Mottakere av supplerende stønad	1,60	1,54	1,57	1,53
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,241	0,242	0,243	0,250
Mottakere av supplerende stønad	0,109	0,103	0,108	0,108

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

6. Internasjonale sammenligninger

Jon Epland og Mathias Killengreen Revold

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Betydelig økning i risiko for fattigdom i mange av EU-landene etter finanskrisen
- Barnefamilier mer økonomisk utsatt enn andre husholdninger i de fleste europeiske land
- Norge er fortsatt blant landene i Europa med minst andel av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen
- Fattigdomsrisikoen i befolkningen er langt større i land øst og sør i Europa sammenlignet med Norden

”Europe 2020” er EU sin strategi for økonomisk vekst i de kommende årene, som ble vedtatt i 2010. EU har blant annet svært ambisiøse mål for sysselsetting og sosial inkludering. I 2020 skal 75 prosent av EUs befolkning i alderen 20-64 år være sysselsatt, og antall mennesker med høy risiko for fattigdom og sosial ekskludering skal være redusert med 20 millioner (European Commission 2010).

Et viktig instrument i denne politikken er å utarbeide ulike sammenlignbare strukturindikatorer for sosiale forhold i de europeiske landene. Eurostat publiserer blant annet løpende indikatorer for måling av både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning mv. Også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorene basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC). Dette kapittelet gir en kort oversikt over noen av disse indikatorene.

Vanskelig å sammenligne lavinntekt over landegrensene

Det å lage sammenlignbare indikatorer på det sosiale området er en krevende oppgave. Dette skyldes blant annet at statistikkgrunnlagene er mindre harmoniserte på dette området, enn på mange andre områder. Det sosiale systemet varierer sterkt mellom de ulike landene, siden sosialpolitikken i hovedsak har vært et nasjonalt anliggende. Det er også ofte også et problem at tallene er relativt gamle og det er vanskelig å lage sammenlignbare tidsserier (Byfuglien og Stensrud 2002).

Det er også andre store metodiske problemer med å sammenligne fattighedsrater på tvers av land. Tallene påvirkes sterkt av både hvilke definisjoner og hvilke målemetoder som benyttes. Hvor lavinntektsgrensen settes og hvilke antagelser som gjøres om husholdningenes stordriftsfordeler gir store utslag på fattighedsomfang. Ulikheter i blant annet de enkelte lands skatte- og trykkesystemer, inntektsfordeling, husholdningssammensetning og familie- og konsummønstre påvirker slike sammenligninger (Hagen og Lødemel 2003).

Rene inntektsmål er trolig heller ikke noen fullgod indikator når en skal sammenligne mellom land. Omfang og prising av offentlige tjenester, som er særlig viktig for blant annet eldre og barnefamilier, varierer for eksempel mye fra et land til et annet. Noen støtteordninger kan for eksempel framkomme som en kontantoverføring i et land, men som en offentlig tjeneste i et annet. Det er likevel bare kontantoverføringer som inngår i inntektsbegrepet, og som dermed påvirker fattigdomstallene. De offentlige tjenestene, som kan ha like stor verdi for mottakerne som en kontantoverføring, blir derfor usynlige ved slike sammenligninger mellom land. Det samme gjelder også for verdien av hjemmeproduksjon, for eksempel barnepass eller omsorgstjenester for eldre utført av familiemedlemmer. Verdien av slike tjenester dekkes ikke av tradisjonelle

inntektsbegreper, men utgjør likevel, som påpekt av Stiglitz et.al. (2009), viktige aspekter av husholdningsøkonomien.

En annen ting å være oppmerksom på ved internasjonale sammenligninger av inntekt, er forskjeller i metoder for datainnsamling. I noen land, som de nordiske, hentes inntektstall fra ulike administrative registre hos myndighetene. I andre land er inntektstallene basert på personlig intervju av et utvalg personer. Studier viser at disse to innsamlingsmetodene kan gi forskjellige resultater. Blant annet er det en tendens til at de med lav inntekt overrapporterer sin egen og sin husholdnings inntekt ved intervju, samtidig som de med høy inntekt tenderer til å underrapportere inntekten (Nordberg, Penttilä og Sandström 2001, Epland og Kirkeberg 2002).

Økt andel med lavinntekt i mange europeiske land

Tabell 6.1 gir tall for årlig lavinntekt i en rekke europeiske land for årene 2005-2013. Tallene er hentet fra EUs statistikkbyrå Eurostat og kilden er EU-SILC (EUs Statistics on Income and Living Conditions). Inntektsbegrepet som er benyttet er såkalt disponibel inntekt, og dette inntektsmålet er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster og -tap i sitt inntektsbegrep, mens denne komponenten inngår i den norske inntektsstatistikken. I tillegg er EU-SILC en utvalgsundersøkelse, mens de norske inntektstallene presentert tidligere i denne rapporten er basert på fulltellingsdata. Det vil derfor være avvik mellom de tallene over lavinntekt for Norge som presenteres her, og de som er presentert lenger frem i rapporten, blant annet i kapittel 3.

Forskjeller i husholdningsstørrelse er tatt hensyn til ved å benytte EU sin ekvivalensskala (se nærmere om denne skalaen i kapittel 2). I tabellen er lavinntektsgrensen satt til 60 prosent av median ekvivalentinntekt.

Tabell 6.1 viser at det er store variasjoner innen de europeiske landene når det gjelder forekomsten av lavinntekt. De minste andelene finner vi i land som Island, Tsjekkia, Norge, Finland, Slovakia og Nederland der andelene ligger på under 13 prosent. De største forekomstene av lavinntekt finner vi i land i Sør-Europa samt i flere av de nye EU-landene i Sentral- og Øst-Europa. Både Hellas, Spania, Romania og Serbia hadde andeler med lavinntekt på over 22 prosent i 2013.

Utviklingen i lavinntekt de siste årene viser at andelene har økt noe innen de fleste landene, men likevel ikke med mer enn vel ett prosentpoeng samlet for de 15 «gamle» EU-landene mellom 2007 og til 2013, det vil si før og etter finanskrisen. Det er imidlertid en svakhet ved en slik relativ definisjon av lavinntekt som kan dekke over store strukturelle endringer i økonomien, slik som nettopp var tilfelle innen flere av landene som ble hardest rammet av den økonomiske krisen. Dersom nedgangstidene også påvirker økonomien til de husholdningene som befinner seg i midten av fordelingen, vil medianinntekten gå ned, og dermed også den relative lavinntektsgrensen (for eksempel 50 eller 60 prosent av medianinntekten i landet). Når medianinntekten i et land synker over en kort periode, er det ikke sikkert at andelen med relativ lavinntekt endrer seg noe særlig, selv om disse husholdningene i absolutt forstand har blitt mye fattigere. Det er nettopp dette som er ut til å være tilfelle innen mange land i Europa i denne perioden.

Tabell 6.1 Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa¹. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbrukenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2005-2013. Prosent

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Norge	12,3	11,9	11,4	11,7	11,2	10,5	10,0	10,9	10,9
Island	9,6	10,1	10,1	10,2	9,8	9,2	7,9	9,3	7,9
Tsjekia	9,9	9,6	9,0	8,6	9,0	9,8	9,6	8,6	9,7
Nederland	9,7	10,2	10,5	11,1	10,3	11,0	10,1	10,4	11,6
Danmark	11,7	11,7	11,8	13,1	13,3	12,1	12,0	11,9	12,1
Slovakia	11,6	10,6	10,9	11,0	12,0	13,0	13,2	12,8	12,6
Finland	12,6	13,0	13,6	13,8	13,1	13,7	13,2	11,8	12,8
Frankrike	13,2	13,1	12,5	12,9	13,3	14,0	14,1	13,7	13,3
Sveits	:	15,0	15,7	15,6	15,0	15,0	15,9	14,5	13,8
Østerrike	12,6	12,0	15,2	14,5	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1
Kypros	15,6	15,5	15,9	15,8	15,6	14,8	14,7	15,3	14,4
Slovenia	11,6	11,5	12,3	11,3	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5
Ungarn	15,9	12,3	12,4	12,4	12,3	14,1	14,3	15,0	15,0
Sverige	12,3	10,5	12,2	13,3	12,9	14,0	14,1	14,8	15,1
Belgia	14,7	15,2	14,7	14,6	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5
Irland	18,5	17,2	15,5	15,0	15,2	15,2	15,7	14,1	15,6
Malta	14,2	15,1	15,3	14,9	15,5	15,6	15,1	15,7	15,9
Luxembourg	14,1	13,5	13,4	14,9	14,5	13,6	15,1	15,9	16,4
Tyskland	12,5	15,2	15,2	15,5	15,6	15,8	16,1	16,1	16,7
Storbritannia	19,0	18,6	18,7	17,3	17,1	16,2	16,0	15,9	16,8
Polen	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3	17,0
Litauen	20,0	19,1	20,9	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1
Italia	19,3	19,5	18,9	18,4	18,7	19,8	19,5	19,3	19,4
Kroatia	:	:	:	:	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4
Portugal	18,5	18,1	18,5	17,9	17,9	18,0	17,9	18,7	19,5
Latvia	23,5	21,2	25,9	26,4	20,9	19,0	19,2	19,4	21,2
Estland	18,3	19,4	19,5	19,7	15,8	17,5	17,5	18,6	21,8
Bulgaria	18,4	22,0	21,4	21,8	20,7	22,2	21,2	21,0	21,8
Hellas	20,5	20,3	20,1	19,7	20,1	21,4	23,1	23,1	22,1
Makedonia	:	:	:	:	27,0	26,8	26,2	24,2	22,1
Spania	20,3	19,7	19,8	20,4	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2
Romania	:	24,8	23,4	22,4	21,1	22,2	22,6	22,4	25,4
Serbia	:	:	:	:	:	:	:	24,5	25,4
Tyrkia	26,7	24,7	24,7	25,3	:	:	:	:	:
EU-28 land	:	:	:	:	16,5	16,8	16,8	16,7	17,2
EU-15 land	15,9	15,9	16,3	16,2	16,3	16,6	16,6	16,5	17,0

¹ Tallene for Norge er ikke direkte sammenlignbare med de lavinntektsandelene som er oppgitt i kapittel 3. Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgvinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat. Symbolet .. betyr at tall mangler i Eurostat sin database per dato oppgitt i kilde.

Kilde: Eurostat 22. april 2016

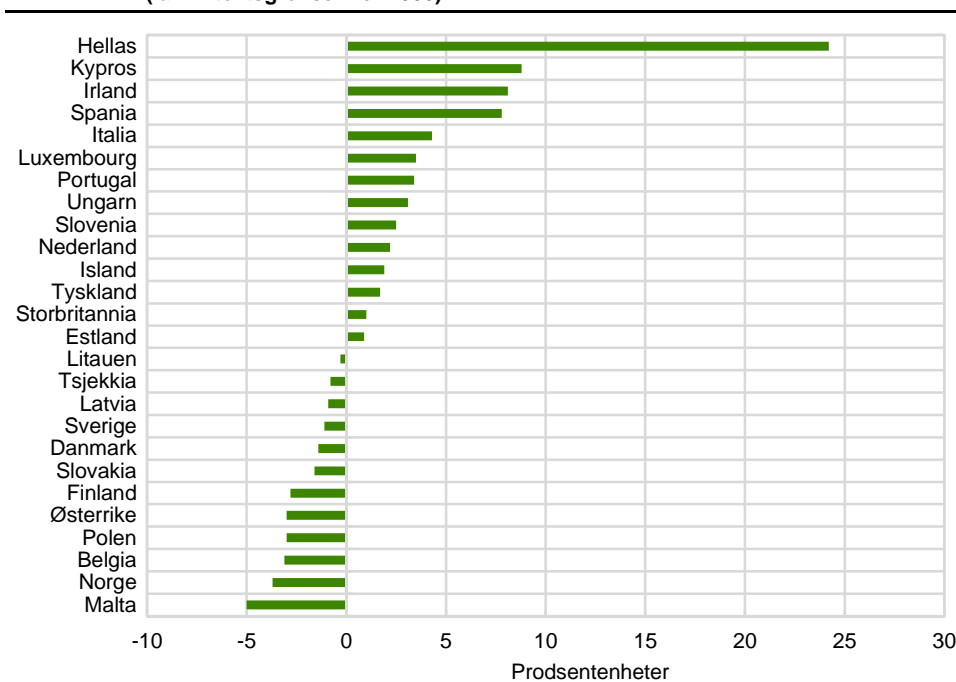
En alternativ målemåte som tar hensyn til dette, er å benytte en «fast» lavinntektsgrense for et tidligere år, og deretter kun prisjustere denne grensen i etterfølgende år (se også figur 3.2 i kapittel 3). Ved en slik tilnærming vil vi få kunnskap om de nederst i inntektsfordelingen har opplevd en betydelig nedgang i realinntekt i perioden. Figur 6.1 viser et helt annet bilde på utviklingen under finanskrisen, enn det som kom fram i tabell 6.1. Her er lavinntektsgrensen for 2005 benyttet, og denne grensen er kun oppjustert med prisstigningen i påfølgende år. Figuren viser endringene i andelen med lavinntekt basert på denne «faste» lavinntektsgrensen mellom 2007, det vil si straks før finanskrisen, og 2013. Som figuren viser har det skjedd en dramatisk endring i flere land, først og fremst i Hellas. Mens endringene i lavinntekt basert på en relativ tilnærming bare viste en økning på 2 prosentpoeng (tabell 6.1) mellom 2007 og 2013, er endringen på hele 24 prosentpoeng basert på en fast lavinntektsgrense. Dette indikerer en dramatisk nedgang i kjøpekraft blant store deler av den greske befolkningen i denne perioden. Også andre land som ble hardt rammet av

finanskrisen kommer nå klart dårligere ut. Dette gjelder for eksempel både Kypros, Spania og Irland, der andelen med lavinntekt økte med 8-9 prosentpoeng basert på denne målemetoden.

For andre land er endringene mindre. Dette gjelder for eksempel land som Storbritannia, Litauen og Tsjekkia, der andelen med lavinntekt i absolutt forstand var om lag den samme i 2013 som i 2007.

For noen land har det på sin side skjedd en klar nedgang i andelen med lavinntekt, basert på denne målemetoden. Det har med andre ord funnet sted en realinntektsøkning for dem med lavest inntekt i denne perioden. Dette gjelder for eksempel for land som Polen, Belgia, Norge og Malta der andelen med lavinntekt i absolutt forstand falt med 3-5 prosentpoeng fra 2007 og til 2013.

Figur 6.1 Endring i lavinntekt (EU60) fra 2007 til 2013 basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005)

Kilde: Eurostat

Minst fattigdomsrisiko for nordiske barn

I mange land er bekjempelsen av barnefattigdom høyt prioritert siden barn utgjør en spesielt sårbar gruppe som ikke har muligheten til å påvirke sine egne økonomiske levekår i samme grad som voksne.

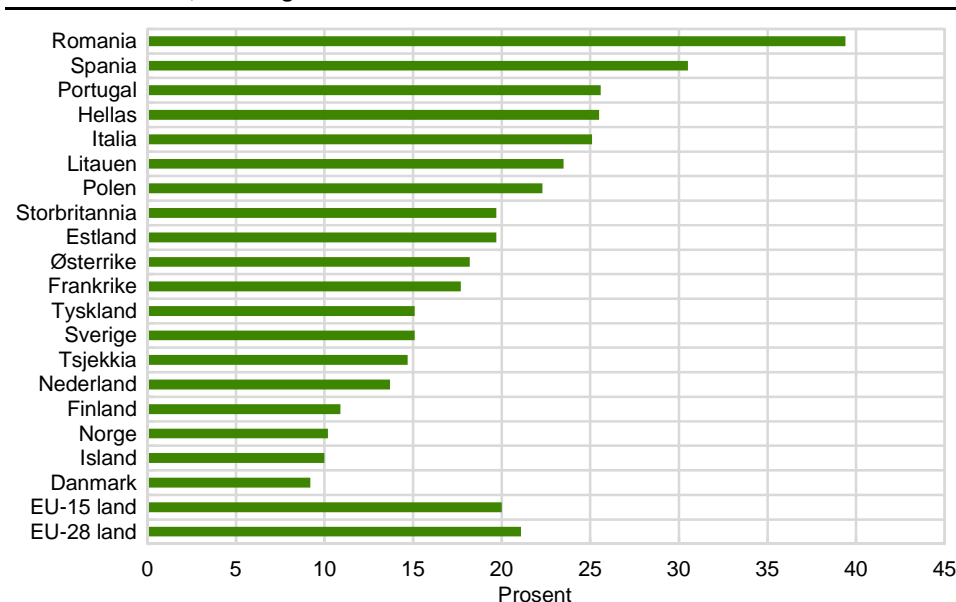
Figur 6.2 viser andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt i noen utvalgte europeiske land. Lavinntekt er målt på samme måte som i tabell 6.1, det vil som relative andeler.

Det er en økende fattigdomsrisiko blant barn i mange land. Trenden fortsetter med at barn og unge blir stadig mer overrepresentert i lavinntektsgruppen samtidig som eldre får en stadig mindre andel under lavinntektsgrensen, som også påpekt av OECD (OECD 2013). For 2013 viser tallene fra Eurostat at i to av tre EU-land er det nå en større sannsynlighet for at barn under 18 år tilhører lavinntektsgruppen sammenlignet med personer 65 år og eldre.

Rangerer vi landene etter andelen barn i lavinntektshusholdninger er det de nordiske landene, med unntak for Sverige, som kommer best ut. I Danmark, Island, Norge og Finland var lavinntektsandelene på under 11 prosent i 2013.

Også i land som Nederland, Tyskland og Sverige er det relativt få barn i lavinntektsgruppen, med en andel på rundt 15 prosent. Blant landene i Europa med flest barn i husholdninger med lav inntekt finner vi Italia, Hellas og Portugal, der mer enn hvert fjerde barn befinner seg i lavinntektsgruppen. Aller størst fattigdomsrisiko har barn i Spania og Romania med andeler på henholdsvis 31 og 39 prosent.

Figur 6.2 Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt¹. Noen utvalgte europeiske land, EU-15 og EU-28. 2013

¹ Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon.

Kilde: Eurostat 25. april 2016

Tall fra Unicef (2014) viser at basert på en «absolutt» definisjon av lavinntekt, jamfør figur 6.1 over, så økte andelen barn i lavinntektshusholdninger betydelig mellom 2008 og 2012 i de landene som ble hardest rammet av den økonomiske krisen. Dette gjelder særlig for barn i Irland, Kroatia, Latvia, Hellas og Island.

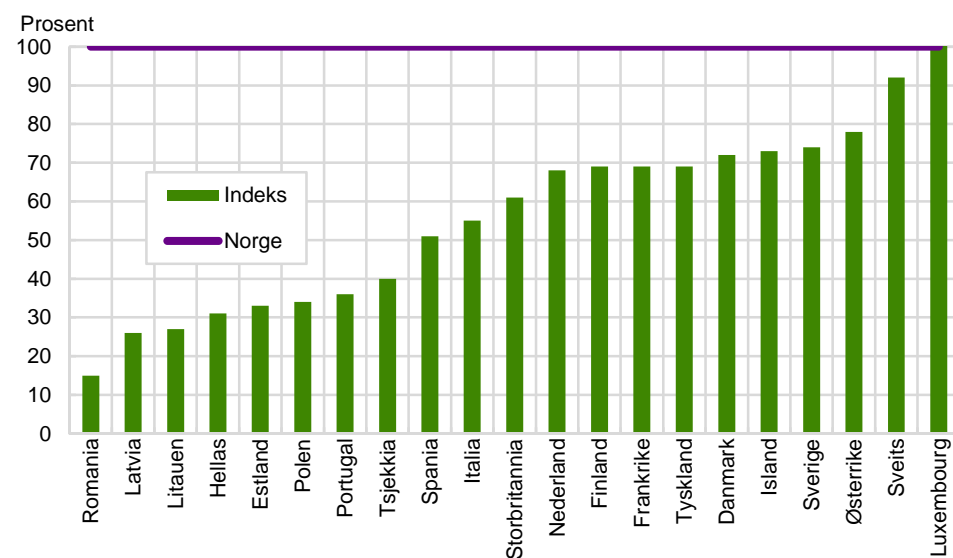
Høy lavinntektsgrense i Norge sammenlignet med andre land

En definisjon av årlig lavinntekt som relateres til den nasjonale medianinntekten, skjuler det faktum at lavinntektsgrensen vil variere betydelig mellom ulike land ut i fra det nasjonale inntektsnivået. Figur 6.3 gir en oversikt over lavinntektsgrensen i Norge sammenlignet med 20 andre europeiske land i 2013. Lavinntektsgrensene er justert for ulikt prisnivå i landene.

Figuren viser at lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa. Kun Luxembourg skiller seg ut med en høyere lavinntektsgrense – kun 1 prosent høyere enn i Norge.

Tallene fra Eurostat viser at land som har de minste andelene av befolkningen under lavinntektsgrensen, som oftest også har de høyeste nasjonale lavinntektsgrensene - og omvendt. De nordiske landene sammen med blant annet Østerrike og Nederland er eksempler på det første – relativt små andeler av befolkningen med lavinntekt og høye nasjonale lavinntektsgrenser. Romania er et eksempel på det motsatte med en stor andel av befolkningen med lavinntekt (tabell 6.1) og en lavinntektsgrense som kun utgjør 15 prosent av den norske lavinntektsgrensen i 2013.

Figur 6.3 Kjøpekraftjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge = 100. 2013

Kilde: Eurostat 24. april 2016

Blant de nordiske landene har Danmark, Island og Sverige en lavinntektsgrense nærmest den norske. I 2013 hadde disse landene en lavinntektsgrense som utgjorde henholdsvis 72, 73 og 74 prosent av den norske. Den finske kjøpekraftjusterte lavinntektsgrensen utgjorde 69 prosent av den norske samme år.

Desto jevnere inntektsfordeling - jo færre med lavinntekt

Det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og andelen med lavinntekt i et land. Desto jevnere inntektsfordelingen er i et land, jo mindre er andelen med lavinntekt i befolkningen. Dette har en klar definisjonsmessig sammenheng siden en jevn inntektsfordeling indikerer at det er relativt få personer med svært lav (eller svært høy) inntekt i landet. Noe av kritikken som rettes mot måling av lavinntekt ut i fra en relativ lavinntektsgrense, er nettopp at dette vel så mye kan sees på som en måling av inntektsulikheten i landet.

Tabell 6.2 bekrefter at land med små andeler av befolkningen under lavinntektsgrensen også har en jevn inntektsfordeling. Tabellen viser forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt for femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt (S80/S20). Stort sett de samme landene som i tabell 6.1 hadde de minste andelene av befolkningen under lavinntektsgrensen, har også den minste inntektsulikheten. Inntektsfordelingen er langt mer skjev lenger sørover og østover i Europa – hvor vi finner de største lavinntektsandelene. I 2013 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent med høyest inntekt 3,4 ganger høyere enn inntekten til de 20 prosent med lavest inntekt i Norge. Ulikheten var klart større i 2005 da rikeste femdel hadde 4,8 ganger høyere inntekt enn fattigste femdel. Årsaken til denne utviklingen er nærmere beskrevet i kapittel 3 hvor inntektsulikheten de siste årene har blitt sterkt påvirket av utviklingen i utbetalt aksjeutbytte. Siden mye av denne kapitalinntekten tilfaller de helt i toppen av inntektsfordelingen, påvirker det sterkt ulikhetsmål av typen S80/S20, mens lavinntektsgrensen basert på medianinntekten påvirkes i liten grad. Det er årsaken til at vi finner en relativt liten stabil lavinntektsandel i Norge til tross for varierende inntektsulikheter de siste årene målt ved S80/S20.

Tabell 6.2 Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20)¹. 2005-2013

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Norge	4,8	3,5	3,7	3,5	3,4	3,3	3,2	3,3	3,4
Island	3,7	3,9	3,8	4,2	3,6	3,3	3,4	3,4	3,1
Tsjekkia	3,5	3,5	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,5
Finland	3,6	3,7	3,8	3,7	3,6	3,7	3,7	3,6	3,6
Slovenia	3,4	3,3	3,4	3,2	3,4	3,5	3,4	3,6	3,7
Belgia	4,2	3,9	4,1	3,9	3,9	3,9	4,0	3,8	3,8
Nederland	3,8	4,0	4,0	4,0	3,7	3,8	3,6	3,6	3,8
Slovakia	4,1	3,5	3,4	3,6	3,8	3,8	3,7	3,6	3,9
Sverige	3,6	3,3	3,5	3,7	3,5	3,6	3,7	3,7	3,9
Malta	4,0	3,9	4,3	4,0	4,3	4,0	3,9	4,1	4,0
Danmark	3,4	3,7	3,6	4,6	4,4	4,0	3,9	4,0	4,1
Østerrike	3,7	3,8	4,2	4,2	4,3	4,1	4,2	4,1	4,1
Frankrike	4,0	3,9	4,4	4,4	4,4	4,6	4,5	4,5	4,3
Ungarn	5,5	3,7	3,6	3,5	3,4	3,9	4,0	4,3	4,3
Luxembourg	4,2	4,0	4,1	4,3	4,1	4,0	4,1	4,6	4,4
Sveits	:	4,7	4,9	4,8	4,5	4,5	4,4	4,2	4,4
Irland	4,9	4,8	4,4	4,2	4,7	4,6	4,7	4,5	4,8
Polen	5,6	5,3	5,1	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9	4,9
Tyskland	4,1	4,9	4,8	4,5	4,5	4,5	4,3	4,6	5,1
Kroatia	:	:	:	:	5,5	5,6	5,4	5,3	5,1
Storbritannia	5,4	5,3	5,6	5,3	5,4	5,3	5,0	4,6	5,1
Kypros	4,3	4,4	4,3	4,4	4,5	4,3	4,7	4,9	5,4
Italia	5,4	5,4	5,2	5,3	5,4	5,7	5,6	5,8	5,8
Litauen	6,3	5,9	6,1	6,4	7,3	5,8	5,3	6,1	6,1
Portugal	6,7	6,5	6,1	6,0	5,6	5,7	5,8	6,0	6,2
Estland	5,5	5,5	5,0	5,0	5,0	5,3	5,4	5,5	6,5
Hellas	6,1	6,0	5,9	5,8	5,6	6,0	6,6	6,6	6,5
Latvia	7,8	6,4	7,3	7,4	6,8	6,5	6,5	6,3	6,5
Bulgaria	5,1	7,0	6,5	5,9	5,9	6,5	6,1	6,6	6,8
Spania	5,5	5,5	5,6	5,9	6,2	6,3	6,5	6,3	6,8
Romania	:	7,8	7,0	6,7	6,0	6,2	6,3	6,6	7,2
Makedonia	:	:	:	:	:	:	10,2	8,4	7,2
Serbia	:	:	:	:	:	:	:	8,6	9,8
Tyrkia	11,3	9,3	9,3	10,3	:	:	:	:	:

¹ S80/S20 for Norge avviker i denne tabellen fra det som for eksempel er oppgitt i kapittel 3.

Dette kan skyldes ulikt inntektsbegrep, og varians i utvalgsdataene til EU-SILC.

Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Symbolet .. betyr at tall mangler i Eurostat sin database per dato oppgitt i kilde.

Kilde: Eurostat 24. april 2016

Blant landene i tabell 6.2 er det kun Island som har mindre inntektsulikhet enn Norge målt ved S80/S20, men også Finland har en inntektsfordeling som ikke avviker mye fra den i Norge. Sverige og Danmark har en noe større inntektsulikhet enn Norge i 2013, i følge Eurostat. I 2013 hadde "rikeste" femdel blant svenskene 3,9 ganger høyere inntekt enn femdelen med lavest inntekt, mens dette forholdstallet var på 4,1 i Danmark¹³.

De største inntektsforskjellene i Europa finner vi i land som Spania og Serbia, der den "rikeste" femdelen av befolkningen har henholdsvis 7 ganger og 10 ganger så høy inntekt som den "fattigste" femdelen.

¹³ Andre kilder som f.eks. OECD viser på sin side at inntektsfordelingen i Danmark er den jevneste i hele OECD i 2013 (OECD 2015). Trolig skyldes de ulike resultatene at statistikken er basert på ulike datakilder, der OECD sine tall baserer seg på nasjonale kilder som for Danmarks sin del (som for Norge) er fulltallingsdata, og ikke utvalgsdata som EU-SILC.

Få islendinger er fattige lenge

Det er flere ganger tidligere i denne rapporten kommentert at måling av årlig lavinntekt kan gi et ufullstendig bilde av andelen ”fattige” personer. Flere kan av ulike grunner oppleve en midlertidig inntektssvikt et år (underskudd i næringsvirksomhet, tap ved salg av fast eiendom eller verdipapirer, uttak av mer fritid i et år etc.).

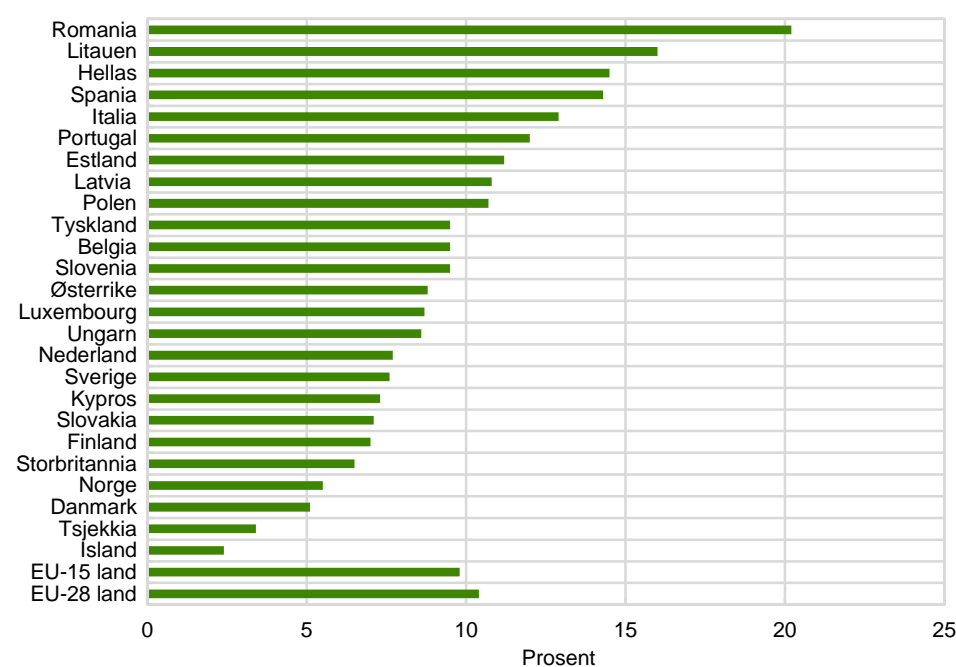
Eurostat lager derfor også indikatorer for vedvarende lavinntekt definert som andelen personer med en disponibel ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i et bestemt år, og som var under de årlige lavinntektsgrensene i minst to av de tre foregående årene.

Figur 6.4 omfatter 25 land hvor 5 land har tall for 2012 (lavinntekt i 2012 og i minst to av tre år i perioden 2009-2011). De andre 20 landene har tall for 2013 (lavinntekt dette året og i minst to av tre år i perioden 2010-2012).

Det samme mønsteret som man finner ved å studere årlig lavinntekt, fremtrer også når det gjelder vedvarende lavinntekt. Minst andel finner vi på Island med 2,4 prosent (2012-tall) fulgt av Tsjekkia (3,4 prosent) og Danmark (5,1 prosent). Norge har en andel på 5,5 prosent i 2013. Blant andre nordiske land har Finland en andel på 7 prosent og Sverige (2012-tall) en andel på 7,6 prosent.

Størst andel med vedvarende lavinntekt finner vi i Romania med drøyt 20 prosent og Litauen med 16 prosent. Men også i landene i Sør-Europa som ble hardt rammet av den økonomiske krisen, har en stor andel av befolkningen problemer med å forbedre sin økonomiske situasjon: Hellas har f.eks. en andel på 14,5 prosent, Portugal 12 prosent, Italia 12,9 prosent, og Spania 14,3 prosent. Tallene underbygger at lavinntekt er et mer standhaftig problem i disse landene sammenlignet med Norge og andre nordiske land hvor den økonomiske krisen ikke har hatt samme påvirkning, hvor befolkningen har en større inntektsmobilitet, og hvor lavinntekt i større grad er en mer forbigående økonomisk situasjon for mange.

Figur 6.4 Andelen personer med vedvarende lavinntekt¹. Noen europeiske land. 2012/2013²

¹ Andelen personer med lavinntekt i 2013 og i minst to av tre foregående år.

Disponibel inntekt per forbruksenhet (EU-definisjon) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.

² Tallene for Island, Sverige, Slovakia, Kroatia og Danmark 2012. Andre land har 2013-tall.

Kilde: Eurostat 24. april 2016

Lav arbeidsintensitet – Irland størst andel i Europa

EU har laget en indikator som heter "I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon" (AROPE - at risk of poverty and social exclusion). Denne indikatoren viser andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt, og/eller har lav arbeidsintensitet og/eller materielle mangler. Andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt er beskrevet tidligere i dette kapittelet. Vi skal nå se på de andre bestanddelene i denne indikatoren, i tillegg til samleindikatoren AROPE, og hvordan dette ser ut i de europeiske landene.

Alle tallene i dette kapittelet er hentet fra Eurostat sine publiseringer av indikatorer basert på EU-SILC. I dette datamaterialet referer inntektsdataene og data om husholdningers arbeidsintensitet til året forut for datainnsamlingen, slik at indikatorer for 2014 i stor grad referer tilbake til situasjonen i 2013.

Husholdning og materielle mangler er kartlagt i datainnsamlingsåret. I beskrivelsene av levekårsindikatorerne fra undersøkelsen referer vi til året for datainnsamling. I praksis er dette da samme år som det er presentert lavinntektsandeler forut i dette kapittelet. Andelen med lavinntekt i 2013 inngår i AROPE for året 2014.

Tabell 6.3 Andelen personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2007-2014. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Norge	8,7	6,5	6,9	7,5	7,1	7,1	6,4	5,9
Sveits	4,5	3,3	4,0	4,1	4,7	3,5	4,1	4,8
Island	2,4	2,6	2,1	5,7	6,2	6,1	6,2	4,9
Luxembourg	5,0	4,7	6,3	5,5	5,8	6,1	6,6	6,1
Sverige	6,0	5,5	6,4	6,0	6,9	5,7	7,1	6,4
Romania	8,4	8,3	7,7	6,9	6,7	7,4	6,4	6,4
Slovakia	6,4	5,2	5,6	7,9	7,7	7,2	7,6	7,1
Polen	10,1	8,0	6,9	7,3	6,9	6,9	7,2	7,3
Estland	6,2	5,3	5,6	9,0	10,0	9,1	8,4	7,6
Tsjekkia	8,6	7,2	6,0	6,4	6,6	6,8	6,9	7,6
Slovenia	7,3	6,7	5,6	7,0	7,6	7,5	8,0	8,7
Litauen	6,4	6,1	7,2	9,5	12,7	11,4	11,0	8,8
Østerrike	8,2	7,4	7,1	7,8	8,6	7,7	7,8	9,1
Latvia	6,2	5,4	7,4	12,6	12,6	11,7	10,0	9,6
Frankrike	9,6	8,8	8,4	9,9	9,4	8,4	8,1	9,6
Kypros	3,7	4,5	4,0	4,9	4,9	6,5	7,9	9,7
Malta	9,6	8,6	9,2	9,2	8,9	9,0	9,0	9,8
Finland	8,8	7,5	8,4	9,3	10,0	9,3	9,0	10,0
Tyskland	11,5	11,7	10,9	11,2	11,2	9,9	9,9	10,0
Nederland	9,7	8,2	8,5	8,4	8,9	8,9	9,3	10,2
Italia	10,2	10,4	9,2	10,6	10,5	10,6	11,3	12,1
Danmark	10,1	8,5	8,8	10,6	10,5	10,2	11,9	12,1
Bulgaria	16,0	8,1	6,9	8,0	11,0	12,5	13,0	12,1
Storbritannia	10,4	10,4	12,7	13,2	11,5	13,0	13,2	12,2
Portugal	7,2	6,3	7,0	8,6	8,3	10,1	12,2	12,2
Ungarn	11,3	12,0	11,3	11,9	12,8	13,5	13,6	12,8
Belgia	13,8	11,7	12,3	12,7	13,8	13,9	14,0	14,6
Kroatia	:	:	:	13,9	15,9	16,8	14,8	14,7
Spania	6,8	6,6	7,6	10,8	13,4	14,3	15,7	17,1
Makedonia	:	:	:	24,5	20,0	19,9	17,6	17,2
Hellas	8,1	7,5	6,6	7,6	12,0	14,2	18,2	17,2
Serbia	:	:	:	:	:	:	18,1	20,5
Irland	14,3	13,7	20,0	22,9	24,2	23,4	23,9	21,1
EU-28 land ¹	9,8	9,2	9,2	10,2	10,4	10,5	10,9	11,2
EU-15 land	9,8	9,5	9,7	10,8	11,0	11,0	11,5	11,9

¹ EU-27 land før 2010

Kilde: Eurostat 3. juni 2016

Tabell 6.3 viser hvor stor andel personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet, den ene av de tre delindikatorene til AROPE. Lav arbeidsintensitet er definert som husholdninger der de voksne (16-59 år) arbeider mindre enn 20 prosent av deres totale arbeidspotensial i løpet av siste året. Studenter i alderen 16-25 er ikke med i beregningen. Med arbeidspotensial menes hvor mange måneder personer i alderen 18-59 år potensielt kan være yrkesaktive i løpet av året.

Oversikten over andel som bor i husholdninger med lav arbeidsintensitet viser minst andeler i Sveits og Island, der dette omfatter henholdsvis 4,8 og 4,9 prosent av befolkningen. Norge er neste land, der 5,9 prosent har lav arbeidsintensitet. Disse landene har sammen med for eksempel Luxembourg, Sverige, Slovakia og Tsjekkia gjennomgående hatt små andeler med lav arbeidsintensitet. Irland har den største andelen av befolkningen i husholdninger med lav arbeidsintensitet. I 2014 gjaldt dette hele 21 prosent av befolkningen, og landet har ligget høyt alle de siste årene. Andre land der mange har lav arbeidsintensitet er Serbia, Makedonia og Kroatia. I Spania og Hellas har andelene økt betydelig siden 2007, og de har nå noen av de største andelene i Europa.

Ser en til de andre nordiske landene er Sverige på nivå med Norge (6 prosent), Finland har noe større andel (10 prosent), mens i Danmark bor 12 prosent av befolkningen i en husholdning med lav arbeidsintensitet.

Fordelingen mellom landene følger i stor grad den vi har sett for lavinntekt tidligere i dette kapittelet. Men noen land skiller seg ut. Eksempelvis er Romania det landet der nest størst andel har lavinntekt, men de har en relativt liten andel som bor i husholdninger med lav arbeidsintensitet. Motsatt er tilfelle for Danmark som har større andel lav arbeidsintensitet enn snittet i EU, men mindre andel med lavinntekt. Andelen som bor i husholdninger med lav arbeidsintensitet har økt kontinuerlig i EU samlet siden finanskrisen i 2008.

Få med betydelige materielle mangler i Norden

Den tredje delindikatoren for AROPE er andelen med materielle mangler. Materielle mangler er definert som de som har levekår begrenset av mangel på ressurser og mangler minst fire av de ni følgende deprivasjonselementene: ikke råd 1) til å betale husleie/boliglån eller elektrisitet/kommunale utgifter i tide, 2) å holde hjemmet tilstrekkelig varmt, 3) å møte uventede utgifter, 4) å spise kjøtt eller fisk annenhver dag, 5) en ukes ferie borte fra hjemmet, 6) en privatbil, 7) vaskemaskin, 8) farge-TV og 9) en telefon (inkludert mobiltelefon). Det å se på hvilke goder den enkelte faktisk har eller ikke har, er en mer absolutt tilnærming til å måle levestandard på enn eksempelvis lavinntekt som er relativ til inntektsfordelingen.

Norge er blant landene i Europa med minst andel med materielle mangler, og kun 1,2 prosent av befolkningen mangler fire eller flere av de nevnte godene. Generelt ser vi samsvar med andelene som har lavinntekt. Alle de nordiske landene har relativt små andeler av befolkningen som har betydelige materielle mangler. Sverige har den aller minste andelen i Europa, 0,7 prosent. Tallene viser at landene der mange har lavinntekt også har store andeler med personer som har betydelige materielle mangler. Størst andel har Makedonia (35,7 prosent) og Bulgaria (33,1 prosent).

Nivået i EU som helhet har holdt seg ganske stabilt, men dette skjuler ganske stor utvikling i enkeltland. Nivået i EU15¹⁴ har økt mellom 2007 og 2014. Dette er først og fremst på grunn av økning i landene der finanskrisen hadde den verste effekten. I Spania og Irland har andelen økt med 4 prosentpoeng siden 2007. I Italia har den økt med 5 prosentpoeng og i Hellas med 10. I en del sentral-europeiske land har det derimot vært en motsatt utvikling. For eksempel har andelen i Polen falt med nesten 12 prosentpoeng.

Tabell 6.4 Andel personer som mangler minst fire av ni materielle goder. 2007-2014. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Norge	2,3	2,0	2,2	2,0	2,3	1,7	1,9	1,2
Sverige	2,2	1,4	1,6	1,3	1,2	1,3	1,4	0,7
Sveits	2,3	2,1	2,1	1,7	1,0	0,8	0,7	1,3
Luxembourg	0,8	0,7	1,1	0,5	1,2	1,3	1,8	1,4
Island	2,1	0,8	0,8	1,8	2,1	2,4	1,9	1,4
Finland	3,6	3,5	2,8	2,8	3,2	2,9	2,5	2,8
Danmark	3,3	2,0	2,3	2,7	2,3	2,7	3,6	3,2
Nederland	1,7	1,5	1,4	2,2	2,5	2,3	2,5	3,2
Østerrike	3,3	5,9	4,6	4,3	4,0	4,0	4,2	4,0
Frankrike	4,7	5,4	5,6	5,8	5,2	5,3	4,9	4,8
Tyskland	4,8	5,5	5,4	4,5	5,3	4,9	5,4	5,0
Belgia	5,7	5,6	5,2	5,9	5,7	6,3	5,1	5,9
Estland	5,6	4,9	6,2	9,0	8,7	9,4	7,6	6,2
Slovenia	5,1	6,7	6,1	5,9	6,1	6,6	6,7	6,6
Tsjekkia	7,4	6,8	6,1	6,2	6,1	6,6	6,6	6,7
Spania	3,5	3,6	4,5	4,9	4,5	5,8	6,2	7,1
Storbritannia	4,2	4,5	3,3	4,8	5,1	7,8	8,3	7,3
Irland	4,5	5,5	6,1	5,7	7,8	9,8	9,9	8,4
Slovakia	13,7	11,8	11,1	11,4	10,6	10,5	10,2	9,9
Malta	4,4	4,3	5,0	6,5	6,6	9,2	9,5	10,2
Polen	22,3	17,7	15,0	14,2	13,0	13,5	11,9	10,4
Portugal	9,6	9,7	9,1	9,0	8,3	8,6	10,9	10,6
Italia	7,0	7,5	7,3	7,4	11,1	14,5	12,3	11,6
Litauen	16,6	12,5	15,6	19,9	19,0	19,8	16,0	13,6
Kroatia	:	:	:	14,3	15,2	15,9	14,7	13,9
Kypros	13,3	9,1	9,5	11,2	11,7	15,0	16,1	15,3
Latvia	24,0	19,3	22,1	27,6	31,0	25,6	24,0	19,2
Hellas	11,5	11,2	11,0	11,6	15,2	19,5	20,3	21,5
Ungarn	19,9	17,9	20,3	21,6	23,4	26,3	27,8	24,0
Romania	36,5	32,9	32,2	31,0	29,4	29,9	28,5	25,0
Serbia	:	:	:	:	:	:	26,9	26,3
Bulgaria	57,6	41,2	41,9	45,7	43,6	44,1	43,0	33,1
Makedonia	:	:	:	34,7	40,3	40,9	37,7	35,7
EU-28 land ¹	9,2	8,5	8,2	8,5	8,9	9,9	9,6	8,9
EU-15 land	5,0	5,3	5,2	5,4	6,1	7,3	7,2	7,0

¹ EU-27 land før 2010

Kilde: Eurostat 3. juni 2016

I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon

I indikatoren ”I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon” (AROPE) inngår altså lavinntekt, i tillegg til de som enten bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet og/eller har betydelige materielle mangler. Tabell 6.5 viser at AROPE fordeler seg ganske likt som lavinntekt, der det er de samme landene som har stor andel personer med årlig lavinntekt, som også har en stor andel som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I Norge er 13,5 prosent i risikokategorien, som er nest lavest i Europa. Kun Island ligger lavere, der andelen er 11,2 prosent.

¹⁴ EU-landene før utvidelsen i 2004. Dette er: Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Irland, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland og Østerrike.

Tabell 6.5 Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon (AROE). 2007-2014. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Norge	16,5	15,0	15,2	14,9	14,5	13,7	14,1	13,5
Island	13,0	11,8	11,6	13,7	13,7	12,7	13,0	11,2
Tsjekkia	15,8	15,3	14,0	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8
Sveits	17,9	18,1	17,9	17,2	17,2	17,5	16,3	16,4
Nederland	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15,0	15,9	16,5
Sverige	13,9	14,9	15,9	15,0	16,1	15,6	16,4	16,9
Finland	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16,0	17,3
Danmark	16,8	16,3	17,6	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9
Slovakia	21,4	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8	18,4
Frankrike	19,0	18,5	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1	18,5
Luxembourg	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19,0	19,0
Østerrike	16,7	20,6	19,1	18,9	19,2	18,5	18,8	19,2
Slovenia	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4	20,4
Tyskland	20,6	20,1	20,0	19,7	19,9	19,6	20,3	20,6
Belgia	21,6	20,8	20,2	20,8	21,0	21,6	20,8	21,2
Malta	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24,0	23,8
Storbritannia	22,6	23,2	22,0	23,2	22,7	24,1	24,8	24,1
Polen	34,4	30,5	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8	24,7
Estland	22,0	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5	26,0
Litauen	28,7	28,3	29,6	34,0	33,1	32,5	30,8	27,3
Kypros	25,2	23,3	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8	27,4
Portugal	25,0	26,0	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5	27,5
Irland	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30,0	29,5	27,6
Italia	26,0	25,5	24,9	25,0	28,1	29,9	28,5	28,3
Spania	23,3	23,8	24,7	26,1	26,7	27,2	27,3	29,2
Kroatia	:	:	:	31,3	32,6	32,6	29,9	29,3
Ungarn	29,4	28,2	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8
Latvia	35,1	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7
Hellas	28,3	28,1	27,6	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0
Romania	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	40,4	39,5
Bulgaria	60,7	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1
Serbia	:	:	:	:	:	:	42,0	43,1
Makedonia	:	:	:	47,2	50,4	50,3	48,1	43,2
EU-28 land ¹	24,4	23,7	23,3	23,8	24,3	24,7	24,6	24,4
EU-15 land	21,6	21,6	21,4	21,8	22,5	23,1	23,1	23,3

¹ EU-27 land før 2010

Kilde: Eurostat 3. juni 2016

For Norden og mange av landene i nord av Europa er det er relativt få som opplever materielle mangler og lav arbeidsintensitet og det er dermed andelen med lavinntekt som slår mest ut for denne indikatoren. Alle de nordiske landene har allikevel blant de minste andelen i Europa. Tsjekkia, Sveits og Nederland har også konsistent små andeler.

I landene som skårer høyest på indikatoren AROPE er det en større andel som har materielle mangler. Makedonia, Serbia, Bulgaria, Romania og Hellas har størst andel i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I de tre førstnevnte landene er andelen over 40 prosent.

Tallene viser igjen at landene som har blitt rammet hardt av de økonomiske nedgangstidene har hatt en merkbar økning i andelen som er i risiko for fattigdom og sosial eksklusjon. I Hellas, Spania og Irland har andelen som er i risiko for fattigdom og sosial eksklusjon økt med mellom 4 og 8 prosentpoeng mellom 2008 og 2014. I Polen har andelen falt med 6 prosentpoeng i samme periode.

Mange har problemer med å møte uforutsette utgifter øst i Europa

Et annet mål på robustheten i økonomien og husholdningenes likviditet er om man kan klare en uforutsett utgift av en viss størrelse uten å motta ekstra hjelp eller å ta opp lån. Beløpet man spør om er justert ut fra lavinntektsgrensen i det enkelte land. Beløpet skal svare til omtrent 1/12 del av denne inntektsgrensen. I Norge har vi satt beløpet til 10 000 kroner. Tabell 6.6 viser hvor stor del av befolkningen i de ulike europeiske landene som ikke ville klart en slik uforutsett utgift.

Tabell 6.6 Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2007-2014. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Norge	11,7	12,6	12,7	11,4	11,8	10,2	11,2	16,1
Sverige	18,0	19,5	18,5	15,8	16,6	17,6	18,2	16,9
Sveits	21,7	21,0	21,0	21,1	18,5	17,1	19,3	21,3
Nederland	21,3	19,4	18,7	22,2	21,7	22,0	23,4	23,7
Luxembourg	21,5	19,6	25,4	24,4	23,0	24,8	23,8	23,8
Østerrike	28,7	28,7	24,4	25,0	23,6	22,2	23,2	23,9
Belgia	20,9	23,9	23,8	25,4	26,1	25,2	24,2	24,0
Malta	33,7	32,8	29,4	28,2	27,2	25,0	22,8	24,7
Finland	30,2	29,7	29,7	28,1	27,4	27,9	27,5	27,2
Danmark	18,7	24,4	25,6	23,7	24,2	27,3	27,0	28,5
Tyskland	36,5	34,9	34,6	33,7	34,5	33,4	32,9	32,6
Frankrike	34,5	34,1	32,5	33,0	33,0	33,0	34,0	33,4
Island	27,7	25,1	27,5	33,4	37,4	34,6	33,7	34,0
Italia	32,2	31,9	33,4	33,8	38,2	42,1	40,2	38,8
Slovakia	43,3	38,5	36,0	38,2	35,8	36,1	39,5	38,9
Storbritannia	26,6	28,6	31,1	34,7	36,7	42,9	41,1	38,9
Estland	22,2	19,7	29,6	43,6	44,7	44,7	41,9	39,1
Tsjekkia	38,5	37,9	37,9	37,9	40,4	42,4	41,7	40,8
Portugal	19,7	26,2	27,8	27,2	29,1	35,9	43,2	42,2
Spania	30,8	29,9	36,5	38,7	37,7	42,1	42,1	42,7
Slovenia	41,6	44,5	40,6	45,1	46,7	45,7	45,8	45,8
Polen	54,4	50,7	50,0	50,6	51,2	54,1	50,5	48,6
Bulgaria	79,2	57,4	58,4	65,0	65,3	68,6	64,1	49,6
Serbia	:	:	:	:	:	:	50,1	50,7
Hellas	29,6	26,6	26,6	28,2	34,4	40,5	47,1	51,8
Romania	45,1	41,7	41,7	44,6	50,3	53,1	52,1	51,8
Irland	39,1	41,0	48,6	49,1	54,4	56,4	55,3	54,5
Litauen	42,4	40,1	53,3	62,3	61,3	60,4	56,9	54,7
Kypros	42,0	40,1	41,3	49,9	52,9	50,5	54,3	59,8
Makedonia	:	:	:	35,2	64,3	64,4	62,7	61,1
Kroatia	:	:	:	62,3	64,4	67,4	65,1	63,7
Latvia	61,3	57,0	71,4	78,1	80,4	73,6	69,5	67,4
Ungarn	67,0	67,6	75,2	73,9	74,4	75,0	74,9	75,9
EU-28 land ¹	35,2	34,3	35,4	36,7	38,1	40,3	39,8	38,9

¹ EU-27 land før 2010

Kilde: Eurostat 3. juni 2016

Norge har den minste andelen som ikke ville klart en uforutsett utgift i Europa, og kun 16 prosent svarer at de ikke ville klart dette i 2014. Dette er allikevel høyere enn de foregående årene, da andelen lå på mellom 10 og 13 prosent. I Sverige, Sveits, Nederland, Luxembourg, Østerrike, Belgia og Malta ville også mer enn tre av fire klart en slik utgift. I den andre enden av skalaen er det hele 76 prosent av befolkningen i Ungarn som ikke ville klart en uforutsett utgift av en betydelig størrelse. Også i Makedonia, Kroatia og Latvia har over 60 prosent store problemer med å håndtere en slik utgift. Igjen ser vi at landene som har blitt rammet av den økonomiske krisen (Spania, Portugal, Hellas og Irland) har hatt en klar økning i husholdninger som ikke klarer uforutsette utgifter.

Rumenere bor trangest i Europa

Hvordan man bor kan være en viktig indikator på levestandarden. Både standarden og størrelsen på boligen har mye å si for den enkelte husholdning og boutgifter er for mange den største utgiften man har. Vi skal her se på en indikator for boforhold, nemlig trangboddhet. Eurostat definerer trangboddhet på en noe ulik måte enn det vi gjør med våre nasjonale data, som er presentert i de andre kapitlene i denne rapporten. I Eurostat sin definisjon av trangboddhet tar man høyde for at par kan dele rom, det samme gjelder små barn. I tillegg regnes kjøkken som et rom hvis det er av en viss størrelse (4 kvadratmeter) og benyttes som oppholdsrom.

Tabell 6.7 Andel personer som bor trangt. 2007-2014. Prosent

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Norge	4,2	3,9	3,7	4,4	3,7	4,6	4,7	3,4
Belgia	3,5	4,0	3,8	4,0	2,1	1,4	1,8	1,9
Kypros	1,6	3,4	2,7	3,6	2,9	2,8	2,5	2,3
Nederland	1,7	1,4	1,1	1,6	1,4	2,1	2,0	2,9
Irland	5,2	5,0	3,8	3,6	2,8	3,4	3,0	4,0
Malta	4,5	4,1	4,1	4,3	4,8	4,2	3,8	4,3
Finland	3,3	3,0	3,2	3,4	3,8	3,6	4,5	4,5
Tyskland	5,4	5,8	6,0	6,0	5,7	5,5	5,6	5,6
Spania	6,2	6,0	5,5	5,2	7,1	6,0	5,5	5,7
Luxembourg	7,2	7,4	6,0	7,1	6,1	6,4	5,7	6,4
Frankrike	9,4	9,2	9,3	8,8	7,3	7,5	7,1	6,6
Sveits	7,6	7,9	7,7	5,6	5,9	5,8	6,5	6,6
Storbritannia	6,8	7,2	8,1	8,2	7,9	7,0	8,3	7,3
Danmark	6,7	6,8	6,8	6,5	6,7	6,8	7,1	7,7
Sverige	7,8	8,3	8,8	9,6	9,8	9,1	8,5	8,1
Island	10,8	6,1	6,9	6,7	7,0	7,6	8,9	8,2
Portugal	17,0	16,7	14,9	15,4	11,8	10,8	12,3	11,1
Østerrike	15,7	15,5	13,4	12,0	12,1	14,1	15,1	15,4
Slovenia	40,9	40,4	38,8	35,9	17,8	17,2	16,3	15,4
Estland	45,6	44,1	43,6	41,8	16,0	15,5	24,2	15,7
Tsjekkia	33,7	30,7	27,6	23,3	21,8	22,2	22,1	20,9
Hellas	30,3	27,8	26,0	26,4	27,1	27,7	29,2	29,3
Italia	26,5	26,7	25,8	27,0	26,8	28,9	29,9	30,1
Litauen	55,6	51,6	51,3	49,3	22,2	21,7	31,2	31,4
Slovakia	45,0	44,7	41,5	41,8	41,5	40,3	41,6	40,5
Latvia	62,1	59,7	58,9	58,3	46,9	39,6	40,4	42,7
Kroatia	:	:	:	46,5	47,4	47,0	45,2	44,6
Polen	54,6	53,1	51,4	49,6	49,1	48,2	46,6	45,9
Bulgaria	53,8	50,0	48,9	49,6	49,9	47,0	47,2	46,2
Ungarn	50,3	51,4	49,8	50,3	49,4	49,3	48,4	46,2
Makedonia	:	:	:	:	:	53,6	51,7	47,0
Serbia	:	:	:	:	:	:	56,5	52,7
Romania	59,3	60,0	59,0	58,3	57,6	55,5	56,2	55,8
EU-28 land ¹	19,9	19,6	19,0	19,1	18,3	18,0	18,3	17,9
EU-15 land	10,8	10,8	10,7	10,8	10,5	10,5	10,9	10,7

¹ EU-27 land før 2010

Kilde: Eurostat 3. juni 2016

I 2014 bodde 18 prosent av befolkningen i EU trangt. Belgia, Kypros og Nederland hadde minst andel trangbodde. I disse landene bodde 2-3 prosent trangt etter Eurostat sin definisjon. Norge er fjerde land på listen. Her bor 3,4 prosent trangt i følge denne definisjonen. I den andre enden av skalaen ser vi at over halvparten av befolkningen i Romania (56 prosent) og Serbia (53 prosent) bor trangt. Andre land der opp mot halvparten av befolkningen bor trangt er Makedonia, Ungarn, Bulgaria og Polen. Det er små endringer i trangboddhet fra år til år, men en liten nedgang fra 2007 i EU som helhet.

Referanser

- Aaberge, R. og A. B. Atkinson (2013): The median as watershed. *Discussion Paper* No. 749. Statistisk sentralbyrå.
(<https://www.ssb.no/forskning/discussion-papers/attachment/130759?ts=14033e6abd0>)
- Aaberge, R., M. Bhuller, A. Langørgen og M. Mogstad (2010): The Distributional Impact of Public Service when Needs Differ, *Journal of Public Economics*, 94, 549-562.
- Andersen, A. S., J. Epland, T. Wennemo og R. Aaberge (2003): Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Nr. 2, Fagbokforlaget.
- Atkinson, A. B., L. Rainwater og T. M. Smeeding (1995): Income Distribution in OECD Countries, *Social Policy Studies* No. 18. OECD, Paris.
- Bradshaw, J. (2000): Measurement of absolute poverty, *Paper Prepared for Eurostats' Working Party on Social Exclusion and Poverty*, 3-4 April 2000, Luxembourg.
- Bråthen, M., C. Hyggen, L. Lien og R. A. Nielsen (2016): Unge sosialhjelpsmottakere i storbyene. *Fafo-rapport* 13/2016.
(<http://www.fafo.no/images/pub/2016/20575.pdf>)
- Byfuglien, J. og J. Stensrud (2002): Strukturindikatorer for å sammenligne Norge med EU. *Økonomiske analyser* 6, 2002. Statistisk sentralbyrå.
- Citro, C. and R. Michael (red) (1995): Measuring poverty: a new approach, *National Academy Press*, Washington D.C.
- Dalaker, J (1999): Poverty in the United States: 1998. *Current Population Reports*, Series P60-207. US Census Bureau. Washington D.C.
- Dokken, T. (2016): *Langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp* (Arbeid og velferd 1/2016). Arbeid og velferdsetaten (NAV). Hentet fra
(<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kunnskap/Analyser+fra+NAV/Arbeid+og+velferd/Arbeid+og+velferd/langtidsmottakere-av-%C3%B8konomisk-sosialhjelp>)
- Dzamarija, M. T. (red.) (2016): Barn og unge voksne med innvandrerbakgrunn. Demografi, utdanning og inntekt. *Rapporter* nr. 23/2016. Statistisk sentralbyrå (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/273616?ts=1562bfcd488>)
- Epland J., E.S. Kiel og F. Strøm (2013): Inntekt og marginalisering, *Ungdoms Levekår*, kapittel 4, side 105. Statistisk sentralbyrå
(<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/117607?ts=13f13996378>)
- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2002): Inntekt oppgitt i intervju og på selvangivelsen: «Hvor stor var din inntekt i fjor?», *Samfunnsspeilet* 6, 2002. Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2012): Wealth Distribution in Norway. Evidence from a New Register-Based Data Source. *Rapporter* nr. 35/2012. Statistisk sentralbyrå.
(https://www.ssb.no/a/english/publikasjoner/pdf/rapp_201235_en/rapp_201235_en.pdf)

- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2014a): *Barn i lavinntektshusholdninger. Flere innvandrerbarnfamilier med lavinntekt*. Artikkel publisert 18.mars 2014. Hentet fra <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrerbarnfamilier-med-lavinntekt>
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2014b): *Arbeidsinnvandrernes inntekter: Store forskjeller mellom innvandrere fra gamle og nye EU-land*. Artikkel publisert 18. november 2014. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: (<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrernes-inntekter>)
- Epland, J. og M. I. Kirkeberg (2016): *Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014. Rapporter nr. 2016/11*. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/attachment/261718?ts=153d178a4d0>)
- Epland (2016): *Enslige uførepensjonister har lavest inntekt*. Artikkel publisert 30. juni 2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/enslige-uforepensjonister-har-lavest-inntekt>
- European Commission (2010): *Communication from the Commission. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM(2010) 2020*. (<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/index.cfm/knowledge-bank/other-sepa-information/european-commission-communication-europe-2020-a-strategy-for-smart-sustainable-and-inclusive-growth-march-2010/european-commission-communication-europe-2020-a-strategy-for-smart-sustainable-and-inclusive-growth-march/>)
- Eurostat (1998): *Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty*, Luxembourg.
- Eurostat (2003): *Poverty and social exclusion in the EU after Laeken - part 1, Statistics in Focus*, Theme 3, 8/2003.
- Eurostat (2016): *Intra-household sharing of resources*. Hentet fra http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-household_sharing_of_resources
- Hagen, K. og I. Lødemel (2003): *Fattigdom i Europa. Noen refleksjoner om nasjonale forskjeller og overnasjonal fattigdomsbekjempelse. Tidsskrift for velferdsforskning*, nr 2. Fagbokforlaget.
- Henriksen, K., L. Østby og T. M. Norman (2012): *Hvordan få kunnskap om innvandreres levekår? Rapporter 64/2012*. Statistisk sentralbyrå. (https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/notat_201264/notat_201264.pdf)
- Husbanken (2016): *Kan jeg få bostøtte?* Hentet fra: <http://www.husbanken.no/bostotte/hvem-kan-fa-bostotte/>
- Jentoft, S. (2016): *Imputation of missing data among immigrants in the Register of the Population's Level of Education (BU)*. *Notat 2014/27*. Statistisk sentralbyrå. (<https://www.ssb.no/en/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/183364?ts=146a98197c8>)
- Kaur, R. (red) (2013): *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2013. Rapporter 32/2013*. Statistisk sentralbyrå. (<https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/attachment/135653?ts=140cee64848>)
- Løyland, B. (2016): *The co-occurrence of chronic pain and psychological distress and its associations with salient socio-demographic characteristics among long-term social assistance recipients in Norway. Scandinavian Journal of Pain*, 11, 65-72

- Mattila-Wirolahti, P. (2004): Changes in the Inequality of Income and the Value of Housework Time in Finland, *Paper prepared for the 28th conference of the International Association for Research in Income and Wealth*, August 2004, Cork.
- Melby, I og F. Strøm (2007): Inntekt og skatt for personer og husholdninger, *Statistiske Analyser* nr. 97, 2007, Statistisk sentralbyrå, 19-38. (http://www.ssb.no/emner/05/01/sa_iso/)
- Mørk, E. (red.) (2006): Aleneboendes levekår. *Statistiske analyser* 2006/81. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa81/sa81.pdf>)
- NAV (2013): *Minste pensjonsnivå*. Hentet fra <http://www.nav.no/Pensjon/Alderspensjon/Fakta+om/Minste+pensjonsniv%C3%A5.265659.cms>
- NAV (2016a): *Ytelser til gjenlevende*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Ytelser+til+gjenlevende>
- NAV (2016b): *Mottakere av uføretrygd, etter kjønn og alder. Pr. 31.03.2007-2016 **. Antall. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsett+arbeidsevne+og+uforetrygd+-+statistikk/Tabeller/mottakere-av-uf%C3%B8retrygd-etter-kj%C3%B8nn-og-alder.pr.31.03.2007-2016.antall>
- NAV (2016c): *Jobbe med gradert uføretrygd*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/Person/Pensjon/Relatert+informasjon/jobbe-med-gradert-uf%C3%B8retrygd>
- NAV (2016d): *Grunnbeløpet i folketrygden*. Hentet fra: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Utbetalinger/Grunnbeløpet+i+folketrygden>
- NAV (2016e): *Supplerende stønad for personer med kort botid i Norge*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/Person/Pensjon/Andre+pensjonsordninger/supplerende-st%C3%B8nad-for-personer-med-kort-botid-i-norge>
- NAV (2016f): *Supplerende stønad. Statistikk per 1. desember 2015*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Supplerende+stonad>
- NAV (2016g): *Søknad om supplerende stønad til personer med kort botid i Norge*. Hentet fra https://www.nav.no/systemsider/alleSkjemaer/_attachment/1073751553?_ts=152790bf9b0&download=true
- Nordberg, L., I. Penttilä og S. Sandström (2001): A study on the effect of using interview versus register data in income distribution analysis with an application to the Finnish ECHP-survey in 1996. *CHINTEX WP 5*, Statistics Finland. (https://www.destatis.de/DE/Methoden/Methodenpapiere/Chintex/ResearchResults/Downloads/WorkingPaper1.pdf?__blob=publicationFile)
- Nordvik, V., I. L. Skog Hansen, C. Koren og B. Lecher-Nuland (2011): Den norske bostøtten. Effekter av en reform. *Rapport 2/2011*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). (<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2011/Den-norske-bostoenen>)

- Norges Bank (2016): *Styringsrenten årsgjennomsnitt*. Hentet fra <http://www.norges-bank.no/Statistikk/Rentestatistikk/Styringsrente-arlig/>
- Nørsgaard, E. (2001): Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998, *Rapporter* 2001/8, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/12/01/rapp_200108/)
- OECD (2011): *Divided We Stand. Why Inequality Keeps Rising*. *OECD Publishing*. (<http://dx.doi.org/10.1787/9789264119536-en>)
- OECD (2013): *Growing risk of inequality and poverty as crisis hits the poor hardest*. Hentet fra: <http://www.oecd.org/newsroom/growing-risk-of-inequality-and-poverty-as-crisis-hits-the-poor-hardest-says-oecd.htm>
- OECD (2015): *In it Together: Why Less Inequality Benefits All*. *OECD Publishing*, Paris. (<http://www.oecd.org/social/in-it-together-why-less-inequality-benefits-all-9789264235120-en.htm>)
- Olsen, B. (2016): Norskfødte med innvandrereforeldre er mye mer likestilte enn innvandrere. *Rapport* 2016/09. Statistisk sentralbyrå. (<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/258932?ts=1533b74f8f8>)
- Pedersen, P. J. and N. Smith (1998): *Low incomes in Denmark, 1980 - 1995. Working Paper No. 19, Centre for Labour Market and Social Research*. University of Aarhus and the Aarhus School of Business.
- Reiakvam, J. og T. Skoglund (2009): Nasjonalregnskap og ulønnet arbeid i husholdningene: Ulønnet arbeid skaper store verdier. *Samfunnspeilet*, 2, 2009. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/ssp/utg/200902/02/>)
- Revoll, M. K. og A. Holmøy (2016): Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2015. Tema: boforhold, utsatthet og uro for lovbrudd. *Notater* 2016/03. Statistisk sentralbyrå. (<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/253136?ts=1532c291050>).
- Sandbæk, M. og A. West Pedersen (2010): Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier. En panelstudie 2000-2009. *Rapport* nr. 10/2010. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). (http://www.nova.no/asset/4183/1/4183_1.pdf)
- Sandnes, T. (red.) (2013): *Ungdoms levekår* (Statistiske analyser 2006/81, kapittel 4). Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/117607?ts=13f13996378>
- Statistisk sentralbyrå (2013): *Husholdningene* (Økonomiske analyser 2013/1, kapittel 6). Hentet fra <http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/oa/attachment/101117?ts=13d4491c260>
- Statistisk sentralbyrå (2015a): *Økonomisk sosialhjelp, 2014*. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/soshjelpk/aar/2015-07-06>
- Statistisk sentralbyrå (2015b): *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre, 1. januar 2015*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2015-03-04#content>
- Statistisk sentralbyrå (2016a): *Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, 2014. Om statistikken*. Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/ifhus/aar/2015-12-16?fane=om#content>
- Statistisk sentralbyrå (2016b): *Familier og husholdninger, 1. januar 2015*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/familie>

- Statistisk sentralbyrå (2016c): Husholdningene. *Økonomiske analyser* 2016/1, kapittel 6. Hentet fra: <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/attachment/259713?ts=15364e57e38>
- Statistisk sentralbyrå (2016d): *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2016*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef/aar/2016-03-03>
- Statistisk sentralbyrå (2016e): *Innvandrere etter innvandringsgrunn, 1. januar 2015*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvgrunn/aar/2015-06-18#content>
- Statistisk sentralbyrå (2016f): *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, 2014, 4.kvartal*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/innvregsys/>
- Statistisk sentralbyrå (2016g): *Studenter ved universiteter og høyskoler, 1.oktober 2015*. Statistikkbanktabell 08103. <https://www.ssb.no/utuvh>
- Statistisk sentralbyrå (2016h): *Befolkningens utdanningsnivå, 1.oktober 2014. Om statistikken. Produksjon*. Hentet fra: <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/?fane=om#content>
- Statistisk sentralbyrå (2016i): *Arbeidskraftsundersøkelsen*. Statistikkbanktabell 05111. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=AKUAarNY&KortNavnWeb=aku&PLanguage=0&checked=true>
- Statistisk sentralbyrå (2016j): *Arbeidsledighet blant innvandrere, registerbasert, 4. kvartal 2015*. Statistikkbanktabell 07115. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvarbl/kvartal/2016-02-11#content>
- Stiglitz J., A. Sen og J.P. Fatoussi (2009): Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. *Report*. The French National Institute of Statistics and Economic Studies (INSEE). (http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf)
- Strøm, F.(2015): *Inntekter blant personer 62-66 år før og etter pensjonsreformen. Sterk inntektsvekst til dem som kombinerte jobb med alderspensjon*. Artikkel publisert 25.august 2015. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/sterk-inntektsvekst-blant-de-som-kombinerer-jobb-med-alderspensjon>
- Sutterud, L. (2016): *Personer med nedsatt arbeidsevne og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Mars 2016. Notat*. Statistikkseksjonen, Arbeids- og velferdsetaten (NAV). (<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uforetrygd+-+statistikk/Nedsatt+arbeidsevne/attachment/437303?download=true&ts=154373cad20>)
- Tsakloglou, P. et. al. (2010): *Distributional Effects of Non-Cash Income in Seven European Countries. Paper prepared for the 31st Conference of the International Association for Research in Income and Wealth*, August 2010, St. Gallen. (https://espe.conference-services.net/resources/321/2017/pdf/ESPE2010_0090_paper.pdf)
- UNICEF Office of Research (2014): *Children of the Recession: The impact of the economic crisis on child well-being in rich countries. Innocenti Report Card 12*, UNICEF Office of Research, Florence. (<https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc12-eng-web.pdf>)

United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) (2011): Canberra Group Handbook on Household Income Statistics. *Handbook, Second Edition*. United Nations, Geneva

Wiggen, K. S. (2016): *Personer bosatt som enslige mindreårige flyktninger i perioden 1996-2013: Tre av fire i arbeid eller utdanning*. Artikkel publisert 7. januar 2016. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/tre-av-fire-i-arbeid-eller-utdanning>

Vedlegg A: Overlapp ulike grupper

Tabell A 1 Overlapp mellom ulike grupper¹. Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. 2014. Prosent

	Hele befolkningen	Hele befolkningen uten studenter	Enslige forsørgere	Par med barn 0-17 år	Barn under 18 år	Aleneboende under 35 år uten studenter
Hele befolkningen	100	98,0	6	38	22	6
Hele befolkningen uten studenter	100	100,0	6	39	22	5
Enslige forsørgere	100	99,0	100	-	55	-
Par med barn 0-17 år	100	99,8	-	100	46	-
Barn under 18 år	100	99,5	15	79	100	0
Aleneboende under 35 år uten studenter	100	77,2	-	-	-	100
Aleneboende 35-49 år	100	99,6	-	-	-	-
Aleneboende 50-66 år	100	100,0	-	-	-	-
Aleneboende over 66 år	100	100,0	-	-	-	-
Innvandrere fra EU, etc. uten studenter	100	99,4	4	42	22	12
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	100	97,6	11	48	32	9
Personer med flyktningbakgrunn uten studenter	100	97,4	13	49	34	8
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. uten studenter	100	95,1	7	44	25	8
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	100	90,2	5	37	25	13
Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp	100	95,6	27	27	31	15
Mottakere av alderspensjon	100	100,0	0	1	1	-
Aleneboende minstepensjonister	100	100,0	-	-	-	1
Mottakere av etterlattepensjon	100	100,0	27	4	18	0
Mottakere av uførepensjon	100	100,0	7	11	9	3
Langtidsledige	100	97,2	19	30	27	11
Mottakere av supplerende stønad	100	100,0	1	4	3	-
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	100	100,0	18	26	23	9
Nedsatt arbeidsevne	100	97,9	15	23	22	12
Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad	100	100,0	27	36	37	12
	Aleneboende 35-49 år	Aleneboende 50-66 år	Aleneboende over 66 år	Innvandrere fra EU, etc. uten studenter	Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	Personer med flyktningbakgrunn uten studenter
Hele befolkningen	4	4	5	7	8	5
Hele befolkningen uten studenter	4	5	5	7	8	5
Enslige forsørgere	-	-	-	5	15	10
Par med barn 0-17 år	-	-	-	8	10	6
Barn under 18 år	-	-	-	7	12	8
Aleneboende under 35 år uten studenter	-	-	-	18	15	8
Aleneboende 35-49 år	100	-	-	17	10	6
Aleneboende 50-66 år	-	100	-	7	5	3
Aleneboende over 66 år	-	-	100	3	1	1
Innvandrere fra EU, etc. uten studenter	9	5	2	100	-	2
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	5	3	1	-	100	60
Personer med flyktningbakgrunn uten studenter	4	3	1	3	97	100
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. uten studenter	4	4	1	-	-	-
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	1	0	-	-	-	-
Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp	10	7	1	4	47	39
Mottakere av alderspensjon	-	2	31	2	1	1
Aleneboende minste-pensjonister	6	21	72	3	6	4
Mottakere av etterlatte-pensjon	1	32	4	3	13	6
Mottakere av uførepensjon	9	25	2	2	8	5
Langtidsledige	10	7	0	17	28	20
Mottakere av supplerende stønad	-	-	53	6	91	78
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	8	9	0	4	16	12
Nedsatt arbeidsevne	12	11	1	3	30	24
Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad	9	4	0	2	68	58

	Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU, etc. uten studenter	Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp	Mottakere av alderspensjon	Aleneboende minstepensjonister	Mottakere av etterlattepensjon
Hele befolkningen	0	0	3	16	1	1
Hele befolkningen uten studenter	0	0	3	16	1	1
Enslige forsørgere	0	0	14	0	-	2
Par med barn 0-17 år	0	0	2	0	-	0
Barn under 18 år	0	0	5	1	0	0
Aleneboende under 35 år uten studenter	0	1	9	-	0	0
Aleneboende 35-49 år	0	0	9	-	2	0
Aleneboende 50-66 år	0	0	5	7	7	4
Aleneboende over 66 år	0	0	1	99	21	0
Innvandrere fra EU, etc. uten studenter	-	-	2	5	1	0
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	-	-	18	2	1	1
Personer med flyktningbakgrunn uten studenter	-	-	26	2	1	1
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU, etc. uten studenter	100	-	3	3	1	0
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	-	100	4	0	0	0
Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp	0	1	100	1	3	1
Mottakere av alderspensjon	0	0	0	100	7	0
Aleneboende minstepensjonister	0	0	6	72	100	3
Mottakere av etterlattepensjon	0	0	4	6	8	100
Mottakere av uførepensjon	0	0	6	7	7	0
Langtidsledige	0	1	32	4	0	1
Mottakere av supplerende stønad	0	-	19	76	35	0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	0	1	18	2	0	2
Nedsatt arbeidsevne	0	1	40	3	2	1
Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad	0	1	76	0	0	1
	Mottakere av uførepensjon	Langtidsledige	Mottakere av supplerende stønad	Mottakere av arbeidsavklaringspenger	Nedsatt arbeidsevne	Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad
Hele befolkningen	5	1	0	3	1	0
Hele befolkningen uten studenter	5	1	0	3	1	0
Enslige forsørgere	6	3	0	9	3	1
Par med barn 0-17 år	2	1	0	2	1	0
Barn under 18 år	2	1	0	3	1	0
Aleneboende under 35 år uten studenter	4	2	-	5	3	1
Aleneboende 35-49 år	13	3	-	7	4	1
Aleneboende 50-66 år	30	2	-	6	3	0
Aleneboende over 66 år	2	0	1	0	0	0
Innvandrere fra EU, etc. uten studenter	1	2	0	2	0	0
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	5	3	1	6	4	2
Personer med flyktningbakgrunn uten studenter	6	4	1	7	5	3
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU, etc. uten studenter	5	1	-	4	1	-
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc. uten studenter	2	2	-	5	1	0
Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp	11	10	0	17	14	6
Mottakere av alderspensjon	2	0	0	0	0	0
Aleneboende minstepensjonister	27	0	2	0	2	0
Mottakere av etterlattepensjon	2	2	0	9	1	0
Mottakere av uførepensjon	100	0	0	1	7	0
Langtidsledige	1	100	0	3	5	1
Mottakere av supplerende stønad	2	0	100	-	1	0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2	1	-	100	-	0
Nedsatt arbeidsevne	35	4	0	-	100	16
Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad	0	6	0	4	75	100

¹ For definisjonen av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Tabell A 2 Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen, EU-SILC 2015. Prosent

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Par med barn 0-17 år	Aleneboende 16-35 år	Alle aleneboende	Sosialhjelpsmottakere	Minstepensjonister som ikke bor alene
I alt	3	2	4	24	6	21	2	2
Enslig forsørger	100	9	1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	.	100	100	100	.	.	10	.
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	.	39	100	100	.	.	5	1
Par med barn 0-17 år	.	6	16	100	.	.	1	0
Aleneboende 16-35 år	100	100	5	.
Alle aleneboende	28	100	3	.
Sosialhjelpsmottakere	13	7	9	15	15	27	100	3
Minstepensjonister som ikke bor alene	1	.	1	3	.	.	3	100
Aleneboende minstepensjonister	1	100	3	.
Uførepensjonister	2	2	4	10	2	31	2	9
Langtidssyk 16-44 år	11	4	13	39	19	29	13	1
Langtidssyk 45-66 år	8	1	3	11	.	27	9	3
Innvandrere fra EU etc.	4	4	9	27	9	22	2	3
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	.	9	19	32	12	24	12	4
	Aleneboende minstepensjonister	Uførepensjonister	Langtidssyk 16-44 år	Langtidssyk 45-66 år	Innvandrere fra EU etc.	Innvandrere fra Afrika, Asia etc.		Antall svar
I alt	1	7	2	3	3	3		6 393
Enslig forsørger	.	4	8	6	4	5		195
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	.	9	5	2	8	17		97
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	.	7	7	2	7	13		247
Par med barn 0-17 år	.	3	3	1	3	4		1 535
Aleneboende 16-35 år	0	2	7	.	4	5		381
Alle aleneboende	6	10	3	3	3	3		1 351
Sosialhjelpsmottakere	2	7	13	10	3	16		135
Minstepensjonister som ikke bor alene	.	25	1	3	4	4		155
Aleneboende minstepensjonister	100	30	1	.	1	.		81
Uførepensjonister	6	100	4	8	2	4		417
Langtidssyk 16-44 år	1	11	100	.	1	5		132
Langtidssyk 45-66 år	.	21	.	100	4	6		161
Innvandrere fra EU etc.	1	4	1	3	100	.		189
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	.	9	4	5	.	100		173

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2015, Statistisk sentralbyrå

Tabell A 3 Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene¹. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hele befolkningen	4 629 505	4 685 498	4 747 954	4 808 982	4 869 149	4 932 930	4 990 860	5 046 327	5 102 481
Hele befolkningen uten studenter	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961	4 756 689	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062
Barnefamilier									
Enslige forsørgere	282 401	289 553	290 458	294 455	295 021	293 429	303 824	301 590	307 543
Par med barn 0-17 år	1 907 921	1 908 405	1 918 431	1 925 174	1 936 999	1 952 179	1 944 541	1 937 273	1 938 390
Barn under 18 år	1 092 921	1 096 366	1 100 696	1 106 290	1 111 065	1 114 938	1 119 036	1 123 557	1 123 551
Trygdemottakere									
Alderspensjonister	564 179	567 815	571 464	573 135	597 938	675 141	728 416	778 532	822 545
Uførepensjonister	246 084	240 697	239 028	233 864	243 323	264 408	266 862	265 229	268 982
Tidsbegrenset uførestønad	31 109	40 956	46 929	54 487
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	30 505	29 529	29 347	27 152	28 138	30 152	28 598	27 949	26 858
Aleneboende minstepensjonister	68 788	64 434	79 233	79 038	80 318	81 240	78 550	75 829	74 150
Aleneboende minstepensjonister med alderspensjon	53 776	49 637	61 332	60 418	60 823	61 035	58 197	55 875	53 524
Aleneboende minstepensjonister med uførepensjon	13 227	13 103	15 287	15 854	16 787	18 541	18 948	18 918	19 665
Langtidssyke	139 717	130 940	130 091	152 539
Langtidsledige	40 415	25 087	20 608	37 052	47 720	45 456	40 565	43 352	50 814
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	181 023	177 067	168 831	164 893	151 183
Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre									
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	140 929	169 024	196 694	218 673	246 446	278 409	302 838	333 351	357 023
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	257 500	273 127	293 923	313 238	329 887	346 587	368 060	386 661	405 871
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4 385	4 507	4 652	4 756	4 901	5 018	5 128	5 546	5 665
Norskfødte emd innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	8 695	9 993	11 401	12 770	14 111	15 903	17 855	19 777	21 971
Personer med flyktningbakgrunn	.	169 613	186 013	197 787	207 090	215 643	226 944	239 281	249 266
Personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	.	19 027	20 028	22 305	24 196	24 759	26 060	26 949	28 964
Aleneboende									
Aleneboende under 35 år	218 998	232 268	239 299	237 546	232 301	239 383	250 722	234 791	238 844
Aleneboende 35-49 år	154 578	161 702	166 918	169 860	170 355	173 313	177 320	182 062	185 153
Aleneboende 50-66 år	186 102	193 377	200 530	206 934	211 358	216 506	221 891	223 993	228 384
Aleneboende 67 år og eldre	236 872	236 442	235 652	236 650	238 759	242 250	245 209	250 099	255 191
Andre grupper									
Sosialhjelpsmottakere i alt	157 175	142 266	142 080	154 716	155 625	153 974	150 351	158 963	164 286
Herav:									
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	50 681	47 131	46 605	50 435	50 264	49 131	48 186	48 787	50 775
Langtidsmottakere av sosialhjelp	50 342	46 355	44 360	53 339	53 532	50 667	50 609	54 412	57 984
Personer med nedsatt arbeidsevne	47 343	47 693	48 069	50 454	57 440
Mottakere av kvalifiseringsstønad	16 935	15 754	13 990	12 510	12 252
Mottakere av supplerende stønad	2 296	2 468	2 592	2 814	2 912	2 969	3 037	3 188	3 275

¹ For definisjon av grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg B: Indikatorer

Tabell B 1 Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter kjennemerke ved hovedinntektstaker, 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4 531 134	4 591 921	4 652 105	4 704 961	4 756 689	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062		
Andel med lavinntekt	9,8	10,0	10,2	9,5	9,4	9,6	10,1	10,5	10,8	1,4	0,3
Enslige forsørgere	282 401	289 553	290 458	294 455	295 021	293 429	303 824	301 590	307 543		
Andel med lavinntekt	18,2	19,7	20,9	19,2	20,2	21,6	23,5	25,5	26,7	6,5	1,2
Par med barn 0-17 år	1 907 921	1 908 405	1 918 431	1 925 174	1 936 999	1 952 179	1 944 541	1 937 273	1 938 390		
Andel med lavinntekt	6,1	6,0	6,4	6,1	6,2	6,6	6,9	7,6	8,0	1,8	0,4
Barn under 18 år	1 092 921	1 096 366	1 100 696	1 106 290	1 111 065	1 114 938	1 119 036	1 123 557	1 123 551		
Andel med lavinntekt	8,9	9,1	9,6	9,1	9,2	9,7	10,4	11,4	12,0	2,8	0,6
Aleneboende under 35 år²	218 998	232 268	239 299	237 546	232 301	239 383	250 722	234 791	238 844		
Andel med lavinntekt	31,2	32,3	32,8	32,5	34,2	35,2	35,8	35,4	35,5	1,3	0,1
Aleneboende 35-49 år	154 578	161 702	166 918	169 860	170 355	173 313	177 320	182 062	185 153		
Andel med lavinntekt	16,8	17,4	18,1	17,0	17,3	18,4	18,5	19,3	20,0	2,7	0,7
Aleneboende 50-66 år	186 102	193 377	200 530	206 934	211 358	216 506	221 891	223 993	228 384		
Andel med lavinntekt	15,8	16,3	16,6	14,9	14,1	14,0	14,8	15,6	15,7	1,6	0,1
Aleneboende 67 år og eldre	236 872	236 442	235 652	236 650	238 759	242 250	245 209	250 099	255 191		
Andel med lavinntekt	38,5	38,3	37,0	32,9	29,6	26,3	27,4	27,7	26,8	-2,8	-0,9
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	140 929	169 024	196 694	218 673	246 446	278 409	302 838	333 351	357 023		
Andel med lavinntekt	18,7	21,9	22,7	22,5	24,4	25,5	24,5	24,4	24,1	-0,3	-0,3
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	257 500	273 127	293 923	313 238	329 887	346 587	368 060	386 661	405 871		
Andel med lavinntekt	34,7	35,0	35,3	32,1	32,4	34,2	35,5	37,1	38,2	5,8	1,1
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4 385	4 507	4 652	4 756	4 901	5 018	5 128	5 546	5 665		
Andel med lavinntekt	10,6	9,7	10,8	10,4	10,7	11,0	10,2	9,5	10,6	-0,1	1,1
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	8 695	9 993	11 401	12 770	14 111	15 903	17 855	19 777	21 971		
Andel med lavinntekt	25,8	25,5	24,9	21,9	21,6	21,6	21,2	20,2	20,8	-0,8	0,6
Personer med flyktningbakgrunn	.	169 613	186 013	197 787	207 090	215 643	226 944	239 281	249 266		
Andel med lavinntekt	.	37,2	37,3	33,4	33,9	36,8	39,1	41,0	42,6	8,7	1,6
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	.	19 027	20 028	22 305	24 196	24 759	26 060	26 949	28 964		
Andel med lavinntekt	.	58,8	61,1	58,7	58,3	65,1	69,5	73,1	75,7	17,4	2,6
Sosialhjelpsmottakere	157 175	142 266	142 080	154 716	155 625	153 974	150 351	158 963	164 286		
Andel med lavinntekt	51,0	54,6	56,1	48,5	49,4	53,7	59,4	61,9	64,8	15,4	2,9
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	50 681	47 131	46 605	50 435	50 264	49 131	48 186	48 787	50 775		
Andel med lavinntekt	58,0	60,3	61,2	53,8	53,9	56,8	60,7	62,5	64,8	10,9	2,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	50 342	46 355	44 360	53 339	53 532	50 667	50 609	54 412	57 984		
Andel med lavinntekt	62,4	66,1	66,9	58,7	57,8	64,1	70,4	71,9	75,2	17,4	3,3
Alderspensionister	564 179	567 815	571 464	582 473	597 938	675 141	728 416	778 532	822 545		
Andel med lavinntekt	19,1	18,7	17,5	14,9	13,0	10,7	10,5	10,3	9,8	-3,2	-0,5
Aleneboende minstepensionist	68 788	64 434	79 233	79 038	80 318	81 240	78 550	75 829	74 150		
Andel med lavinntekt	76,7	80,0	75,2	67,6	64,2	60,3	67,7	71,2	71,7	7,5	0,5
Med alderspensjon	53 776	49 637	61 332	60 475	60 823	61 035	58 197	55 875	53 524		
Andel med lavinntekt	81,0	84,1	79,3	73,1	70,0	65,4	72,2	75,2	75,5	5,5	0,3
Med uførepensjon	13 227	13 103	15 287	15 918	16 787	18 541	18 948	18 918	19 665		
Andel med lavinntekt	65,1	70,9	66,7	53,9	50,2	48,5	58,9	64,0	65,7	15,5	1,7
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	30 505	29 529	29 347	36 453	28 138	30 152	28 598	27 949	26 858		
Andel med lavinntekt	11,4	11,2	10,7	10,0	9,6	10,2	10,4	10,7	10,9	1,3	0,2

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Uførepensjonister	246 084	240 697	239 028	240 913	243 323	264 408	266 862	265 229	268 982		
Andel med lavinntekt	14,5	15,5	16,1	12,9	12,3	13,0	14,8	16,9	18,1	5,8	1,2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	31 109	40 956	46 929	54 487
Andel med lavinntekt	18,0	19,4	22,3	18,5
Langtidssyke	139 717	130 940	130 091	152 539
Andel med lavinntekt	24,6	26,8	28,0	23,7
Langtidsledige	40 415	25 087	20 608	37 052	47 720	45 456	40 565	43 352	50 814		
Andel med lavinntekt	43,1	46,6	48,2	39,9	39,4	42,8	45,8	49,9	51,0	11,6	1,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	181 023	177 067	168 831	164 893	151 183		
Andel med lavinntekt	25,3	27,3	29,7	31,3	31,5	6,2	0,2
Personer med nedsatt arbeidsevne	47 343	47 693	48 069	50 454	57 440		
Andel med lavinntekt	24,3	32,1	34,4	36,8	41,1	16,8	4,3
Mottakere av kvalifiseringsstønad	16 935	15 754	13 990	12 510	12 252		
Andel med lavinntekt	45,4	63,6	69,6	71,2	73,4	28,0	2,2
Personer som mottar supplerende stønad	2 296	2 468	2 592	2 814	2 912	2 969	3 037	3 188	3 275		
Andel med lavinntekt	58,6	77,1	90,5	49,4	55,6	56,0	63,4	66,8	69,5	13,9	2,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 2 Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,5	4,5	4,8	4,8	4,7	4,5	4,7	4,8	0,0	0,1
Herav med lavinntekt	19,6	18,5	18,4	18,4	18,8	19,5	20,0	20,8	21,7	2,9	0,9
Enslige forsørgere	15,0	13,5	13,7	14,7	14,8	14,7	14,2	14,6	15,2	0,4	0,6
Herav med lavinntekt	32,7	30,6	30,9	30,8	31,2	32,3	32,5	32,7	34,4	3,2	1,7
Par med barn 0-17 år	4,1	3,5	3,5	3,7	3,8	3,8	3,6	3,8	3,9	0,1	0,1
Herav med lavinntekt	27,5	26,2	25,4	24,6	24,8	25,8	27,0	27,4	28,1	3,3	0,7
Barn under 18 år	6,1	5,4	5,5	5,9	5,9	5,9	5,7	6,0	6,2	0,3	0,2
Herav med lavinntekt	29,6	28,3	27,9	27,7	27,9	29,3	30,3	30,2	31,3	3,4	1,1
Aleneboende under 35 år ²	9,9	8,5	8,1	9,1	9,2	8,8	8,5	8,9	9,1	-0,1	0,2
Herav med lavinntekt	21,0	17,9	17,3	17,9	17,5	16,9	16,9	18,2	19,2	1,7	1,0
Aleneboende 35-49 år	11,2	10,1	9,7	10,0	9,7	9,2	8,7	8,7	8,7	-1,0	0,0
Herav med lavinntekt	32,8	30,3	28,5	26,1	24,7	23,5	23,5	23,8	24,1	-0,6	0,3
Aleneboende 50-66 år	5,6	5,3	5,1	5,4	5,3	5,0	4,7	4,9	5,0	-0,3	0,1
Herav med lavinntekt	16,6	16,8	16,1	15,0	15,5	15,4	15,3	16,1	17,1	1,6	1,0
Aleneboende 67 år og eldre	0,8	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	0,9	0,8	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,3	0,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,2	3,1	2,9	3,0	2,9	-0,3	-0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	6,0	5,8	6,0	6,2	6,3	0,3	0,1
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	22,6	22,1	21,7	22,2	22,8	0,2	0,6
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	38,7	39,5	40,4	40,7	41,9	3,2	1,2
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,9	4,3	4,3	5,4	4,3	-0,6	-1,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	18,0	17,5	17,3	25,1	16,7	-1,3	-8,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	8,4	8,3	7,8	8,1	8,4	0,0	0,3
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	17,7	16,6	17,6	17,3	18,8	1,1	1,5
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	30,7	30,2	30,2	30,8	31,9	1,2	1,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	51,0	51,5	52,4	52,4	53,9	2,9	1,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	70,7	69,2	72,7	74,9	75,8	5,1	0,9
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	76,4	75,1	78,9	80,4	80,6	4,2	0,2

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	Utvikling
										siste 5 år	siste år
Sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Herav:										0,0	0,0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Alderspensionister	1,1	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	0,1	0,1
Herav med lavinntekt	1,6	1,5	1,4	1,2	1,3	1,5	1,6	1,9	2,1	0,8	0,2
Aleneboende minstepensjonist	6,5	6,4	5,2	5,4	5,2	5,3	5,2	5,6	6,1	0,9	0,5
Herav med lavinntekt	4,1	4,6	3,8	2,7	2,8	2,9	3,3	4,0	4,4	1,6	0,4
Med alderspensjon	1,9	1,4	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1	1,3	0,3	0,2
Herav med lavinntekt	1,3	1,1	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	0,3	0,1
Med uførepensjon	25,5	25,2	22,2	22,0	20,6	19,2	18,2	19,1	19,4	-1,2	0,3
Herav med lavinntekt	18,5	20,0	17,5	13,8	14,1	13,0	13,0	14,7	15,1	1,0	0,4
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	6,7	6,0	5,7	5,4	6,4	6,5	6,2	6,4	6,6	0,2	0,2
Herav med lavinntekt	14,5	15,0	13,9	12,8	13,1	15,9	17,6	19,2	20,1	7,0	0,9
										0,0	0,0
Uførepensjonister	10,4	9,3	9,0	9,6	9,5	9,1	8,6	9,3	9,9	0,4	0,6
Herav med lavinntekt	19,0	17,3	16,9	16,1	17,0	17,3	16,7	18,2	18,5	1,5	0,3
Mottakere av tidsbegrenset uførestønning	22,8	19,9	21,0	21,2
Herav med lavinntekt	38,1	35,9	35,5	30,8
Langtidssyke	26,1	25,4	26,2	27,1
Herav med lavinntekt	47,6	47,3	48,4	47,2
Langtidsledige	37,0	37,0	38,4	33,5	31,0	33,2	34,9	35,5	35,8	4,8	0,3
Herav med lavinntekt	51,1	51,0	52,6	47,3	43,8	47,2	49,3	48,3	48,3	4,5	0,0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	23,7	23,1	22,1	22,3	22,0	-1,7	-0,3
Herav med lavinntekt	37,1	36,8	36,5	36,1	36,5	-0,6	0,4
Personer med nedsatt arbeidsevne	37,0	38,4	37,9	38,3	42,9	5,9	4,6
Herav med lavinntekt	70,1	72,6	73,4	72,2	75,8	5,7	3,6
Mottakere av kvalifiseringsstønning	83,9	84,3	81,8	81,9	81,4	-2,5	-0,5
Herav med lavinntekt	86,2	85,2	83,8	83,9	83,6	-2,6	-0,3
Personer som mottar supplerende stønad	75,2	26,1	22,6	21,6	20,0	19,3	19,8	21,3	22,3	2,3	1,0
Herav med lavinntekt	68,3	23,6	19,9	23,1	20,9	20,3	21,0	23,4	22,8	1,9	-0,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 3 Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	siste år
Hele befolkningen uten studenter	4,3	4,7	4,4	4,7	5,2	5,3	5,2	5,1	5,0	-0,2	-0,1
Herav med lavinntekt	18,2	20,7	20,2	19,8	21,8	23,2	25,3	25,7	25,6	3,8	-0,1
Enslige forsørgere	18,1	20,2	18,9	19,4	20,4	20,8	20,6	20,1	20,2	-0,2	0,1
Herav med lavinntekt	36,4	41,0	40,9	39,8	43,3	45,7	47,1	45,7	45,6	2,3	-0,1
Par med barn 0-17 år	2,6	2,9	2,6	2,7	3,1	3,2	3,1	3,3	3,3	0,2	0,0
Herav med lavinntekt	21,7	23,5	22,2	22,3	24,4	25,9	27,2	28,0	28,0	3,6	0,0
Barn under 18 år	5,5	6,2	5,7	5,9	6,4	6,5	6,5	6,5	6,6	0,2	0,1
Herav med lavinntekt	27,5	30,9	29,8	29,6	32,3	34,3	36,0	35,2	35,4	3,1	0,2
Aleneboende under 35 år ²	4,3	4,6	5,1	6,9	9,0	9,7	9,8	9,9	10,0	1,0	0,1
Herav med lavinntekt	4,2	5,1	6,9	9,4	13,1	14,5	15,3	16,4	17,0	3,9	0,6
Aleneboende 35-49 år	7,9	8,5	8,5	9,7	10,9	11,3	11,1	10,7	10,3	-0,6	-0,4
Herav med lavinntekt	11,2	14,6	16,3	17,6	20,5	21,8	24,4	24,4	24,4	3,9	0,0
Aleneboende 50-66 år	8,5	8,8	8,5	9,1	9,7	9,9	9,5	9,1	8,6	-1,1	-0,5
Herav med lavinntekt	21,7	25,6	25,1	23,4	24,4	24,2	29,6	30,2	30,0	5,6	-0,2
Aleneboende 67 år og eldre	14,4	13,9	12,1	11,7	11,1	10,5	9,2	7,9	6,7	-4,4	-1,2
Herav med lavinntekt	23,2	25,9	23,0	18,5	17,3	17,2	21,6	20,9	19,2	1,9	-1,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	2,8	3,1	3,2	3,1	3,2	0,4	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	5,7	6,4	7,3	7,8	8,1	2,4	0,3
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	23,4	23,5	23,3	23,2	23,5	0,1	0,3
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	40,8	42,4	43,5	43,5	43,9	3,1	0,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,9	4,7	4,8	5,9	4,4	-0,5	-1,5
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	23,1	18,9	20,4	26,3	19,9	-3,2	-6,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	7,3	7,9	7,8	7,9	7,9	0,6	0,0
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	13,8	14,6	16,3	16	17,3	3,5	1,3
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	31,4	31,8	31,8	31,8	32,5	1,1	0,7
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	53,1	54,6	55,1	54,8	55,3	2,2	0,5
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønnd	:	:	:	:	77,9	79,4	79,2	81,7	83,2	5,3	1,5
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	85,0	85,5	84,9	86,1	87,1	2,1	1,0
Sosialhjelpsmottakere	45,2	50,2	51,8	55,3	61,4	64,2	65,4	65,3	66,5	5,1	1,2
Herav med lavinntekt	45,4	52,3	55,5	59,2	65,4	69,5	71,0	71,4	72,0	6,6	0,6
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	26,1	31,6	36,8	44,4	53,0	56,6	57,4	56,6	56,7	3,7	0,1
Herav med lavinntekt	18,9	26,7	34,2	40,5	50,3	55,8	58,1	58,2	58,4	8,1	0,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	57,8	61,7	65,5	71,1	77,8	80,8	82,4	82,7	83,7	5,9	1,0
Herav med lavinntekt	55,1	60,3	65,5	70,7	78,1	82,1	84,0	84,6	85,2	7,1	0,6
Alderspensionister	6,6	6,4	5,5	5,2	5,0	4,4	3,7	3,2	2,7	-2,3	-0,5
Herav med lavinntekt	20,4	22,9	21,0	17,4	16,6	16,1	20,0	19,3	17,6	1,0	-1,7
Aleneboende minstepensionist	41,6	42,9	37,9	38,1	37,5	36,6	35,3	33,6	31,9	-5,6	-1,7
Herav med lavinntekt	38,8	43,0	37,3	30,9	28,6	27,9	34,0	34,0	32,9	4,3	-1,1
Med alderspensjon	37,6	38,3	33,3	33,1	32,0	30,4	28,2	25,9	23,3	-8,7	-2,6
Herav med lavinntekt	35,4	38,8	32,7	26,6	24,1	23,0	27,9	27,1	25,2	1,1	-1,9
Med uførepensjon	62,0	64,6	61,1	61,6	61,9	61,5	60,9	59,6	57,8	-4,1	-1,8
Herav med lavinntekt	57,1	63,2	59,7	53,3	51,8	50,3	57,7	59,0	57,7	5,9	-1,3
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle)	6,0	6,7	6,1	4,9	6,6	6,7	6,5	6,9	6,6	0,0	-0,3
Herav med lavinntekt	23,0	25,7	26,2	22,4	23,7	25,2	28,2	31,1	29,9	6,2	-1,2

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	siste år
Uførepensjonister	17,1	18,0	17,2	17,8	18,7	18,5	18,6	18,2	17,6	-1,1	-0,6
Herav med lavinntekt	30,5	35,1	32,7	31,9	33,3	32,8	36,9	37,0	35,9	2,6	-1,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	14,1	16,2	17,3	18,5
Herav med lavinntekt	28,2	32,6	36,8	34,5
Langtidssyke	16,5	19,7	21,0	23,4
Herav med lavinntekt	27,4	34,0	38,8	42,3
Langtidsledige	19,2	23,3	25,0	22,0	23,8	27,4	30,4	31,5	31,6	7,8	0,1
Herav med lavinntekt	26,4	32,2	34,3	32,2	35,4	40,6	44,5	44,4	44,3	8,9	-0,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	22,0	23,2	23,3	22,8	21,9	-0,1	-0,9
Herav med lavinntekt	42,6	45,1	46,6	45,9	44,4	1,8	-1,5
Personer med nedsatt arbeidsevne	39,3	40,8	40,7	39,9	42,3	3,0	2,4
Herav med lavinntekt	62,4	66,9	69,1	68,0	70,2	7,8	2,2
Mottakere av kvalifiseringsstønad	81,4	83,0	81,0	80,7	81,7	0,3	1,0
Herav med lavinntekt	80,2	82,2	81,4	81,3	82,2	2,0	0,9
Personer som mottar supplerende stønad	78,3	78,4	72,7	58,6	57,9	56,8	56,1	55,8	56,9	-1,0	1,1
Herav med lavinntekt	64,9	73,2	71,0	52,6	56,1	57,4	59,3	60,7	62,5	6,4	1,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 4 Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	1,8	1,8	1,9	2,2	2,4	2,5	2,4	2,5	2,6	0,2	0,1
Herav med lavinntekt	8,6	9,3	9,8	10,5	11,8	13,0	13,7	14,2	14,9	3,1	0,7
Enslige forsørgere	8,6	8,6	8,7	9,7	10,2	10,6	10,3	10,5	11,3	1,1	0,8
Herav med lavinntekt	19,9	21,1	21,5	22,2	23,5	25,6	25,8	26,1	27,7	4,2	1,6
Par med barn 0-17 år	1,7	1,6	1,6	1,7	1,9	2,0	1,9	2,1	2,2	0,3	0,1
Herav med lavinntekt	16,8	17,1	16,2	16,2	17,1	18,2	19,5	20,0	20,4	3,3	0,4
Barn under 18 år	3,1	3,0	3,0	3,3	3,6	3,7	3,7	3,8	4,1	0,5	0,3
Herav med lavinntekt	18,5	19,3	18,8	19,3	20,3	22,1	23,1	23,2	24,2	3,9	1,0
Aleneboende under 35 år ²	2,0	2,1	2,6	3,7	4,9	5,0	4,9	5,1	5,2	0,3	0,1
Herav med lavinntekt	3,1	3,7	5,0	6,5	8,6	9,2	9,5	10,3	10,8	2,2	0,5
Aleneboende 35-49 år	3,2	3,5	3,8	4,7	5,2	5,3	5,1	5,0	5,0	-0,2	0,0
Herav med lavinntekt	7,1	9,4	10,9	12,0	13,3	14,0	14,7	14,8	15,1	1,8	0,3
Aleneboende 50-66 år	2,2	2,3	2,4	2,8	3,0	3,0	2,8	2,9	3,0	0,0	0,1
Herav med lavinntekt	5,8	7,4	7,9	8,1	9,4	9,8	10,3	10,7	11,7	2,3	1,0
Aleneboende 67 år og eldre	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	0,6	0,6	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6	0,3	0,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	0,1	0,0
Herav med lavinntekt:	:	:	:	:	2,6	2,7	2,9	3,1	3,3	0,7	0,2
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin- Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	16,0	16,0	15,9	16,2	16,8	0,8	0,6
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	29,1	30,6	31,6	32,1	33,0	3,9	0,9
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	2,2	2,2	2,2	2,8	2,3	0,1	-0,5
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	11,1	10,0	13,1	14,7	10,3	-0,8	-4,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,0	4,3	4,0	4,0	4,1	0,1	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	8,9	8,6	8,8	7,9	9,6	0,7	1,7
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	22,3	22,6	22,7	23,2	24,2	1,9	1,0
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	39,3	41,0	41,7	42,1	43,2	3,9	1,1
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	60,7	60,4	63,0	66,1	68,0	7,3	1,9
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	67,1	67,0	69,8	71,9	73,0	5,9	1,1
Sosialhjelpsmottakere	45,2	50,2	51,8	55,3	61,4	64,2	65,4	65,3	66,5	5,1	1,2
Herav med lavinntekt	45,4	52,3	55,5	59,2	65,4	69,5	71,0	71,4	72,0	6,6	0,6
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	26,1	31,6	36,8	44,4	53,0	56,6	57,4	56,6	56,7	3,7	0,1
Herav med lavinntekt	18,9	26,7	34,2	40,5	50,3	55,8	58,1	58,2	58,4	8,1	0,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	57,8	61,7	65,5	71,1	77,8	80,8	82,4	82,7	83,7	5,9	1,0
Herav med lavinntekt	55,1	60,3	65,5	70,7	78,1	82,1	84,0	84,6	85,2	7,1	0,6
Alderspensionister	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0	0,0
Herav med lavinntekt	0,9	0,8	0,8	0,6	0,6	0,8	0,8	1,0	1,2	0,6	0,2
Aleneboende minstepensionist	5,1	5,1	4,2	4,3	4,3	4,4	4,3	4,6	5,0	0,7	0,4
Herav med lavinntekt	2,8	3,5	2,9	1,9	2,0	2,1	2,5	3,1	3,5	1,5	0,4
Med alderspensjon	1,6	1,2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,1	0,2	0,2
Herav med lavinntekt	0,9	0,9	0,7	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,8	0,4	0,2
Med uførepensjon	19,4	20,1	18,0	17,7	17,0	16,3	15,3	15,7	16,0	-1,0	0,3
Herav med lavinntekt	12,0	15,1	13,4	9,6	10,0	9,5	10,1	11,6	11,9	1,9	0,3

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	2,2	2,4	2,3	2,1	2,8	2,8	2,6	3,1	3,0	0,2	-0,1
Herav med lavinntekt	8,4	9,7	9,0	8,8	9,1	10,9	10,7	13,7	13,4	4,3	-0,3
Uførepensjonister	4,6	4,5	4,3	4,7	4,9	4,9	4,7	4,8	5,1	0,2	0,3
Herav med lavinntekt	9,1	9,9	9,4	9,1	10,3	10,6	10,5	11,2	11,6	1,3	0,4
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,8	8,9	10,0	10,2
Herav med lavinntekt	15,7	18,2	20,5	17,9
Langtidssyke	10,2	11,6	13,1	15,1
Herav med lavinntekt	19,6	23,5	27,4	29,3
Langtidsledige	14,5	17,0	19,1	16,9	17,7	20,8	22,9	23,7	24,2	6,5	0,5
Herav med lavinntekt	21,5	25,2	27,8	25,9	27,1	32,0	35,0	34,8	35,0	7,9	0,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	13,5	13,8	13,4	13,3	12,9	-0,6	-0,4
Herav med lavinntekt	24,1	25,2	25,2	24,9	24,6	0,5	-0,3
Personer med nedsatt arbeidsevne	27,0	28,9	28,6	29,3	33,4	6,4	4,1
Herav med lavinntekt	52,3	57,1	58,7	58,2	61,8	9,5	3,6
Mottakere av kvalifiseringsstønad	70,7	72,5	68,4	69,6	70,5	-0,2	0,9
Herav med lavinntekt	71,1	72,2	70,1	71,1	72,0	0,9	0,9
Personer som mottar supplerende stønad	64,0	23,3	19,7	16,3	15,6	15,5	15,5	17,1	18,7	3,1	1,6
Herav med lavinntekt	50,6	20,6	17,0	15,8	16,0	16,5	15,1	19,2	19,3	3,3	0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 5 Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2013-2015. Prosent

		2006	2011	2013	2014	2015	Utvikling		
							siste 10 år	siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	4	3	2	2	:	-2	0
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	90	92	94	94	:	4	0
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	3	3	2	3	-1	-1	0
	Vanskelig å få endene til å møtes	6	5	5	4	3	-3	-2	0
Enslige forsørgere	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	12	13	10	9	:	-3	-2
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	70	75	78	79	:	9	1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	10	10	9	9	8	-3	-3	-1
	Vanskelig å få endene til å møtes	14	14	16	11	9	-5	-5	-2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	22	16	7	6	:	-16	-1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	64	67	75	86	:	22	10
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	6	14	13	6	5	-1	-9	-1
	Vanskelig å få endene til å møtes	10	12	16	13	9	-1	-3	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	13	10	5	4	:	-9	-1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	75	78	84	88	:	13	4
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	9	7	5	3	-1	-6	-1
	Vanskelig å få endene til å møtes	9	9	11	8	5	-4	-4	-3
Alle par med barn 0-17 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	4	3	2	2	:	-3	0
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	90	92	94	94	:	4	1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	1	2	2	1	1	0	-1	0
	Vanskelig å få endene til å møtes	4	4	3	3	2	-2	-2	-1
Langtidssyke 16-44 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	18	18	14	12	:	-6	-2
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	65	62	74	72	:	7	-1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	:	20	17	11	9	:	-12	-3
	Vanskelig å få endene til å møtes	:	15	14,3	9	16	:	1	6
Langtidssyke 45-66 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	5	4	4	7	:	2	4
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	81	80	87	88	:	7	1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	:	8	10	13	12	:	4	-1
	Vanskelig å få endene til å møtes	:	17	15	11	8	:	-10	-3
Langtidssyke 16-66 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	14	11	10	10	:	-4	0
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	71	80	80	80	:	9	0
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	:	14	13	12	10	:	-4	-2
	Vanskelig å få endene til å møtes	:	15	15	10	12	:	-3	2
Uførepensjonister	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	4	2	1	3	:	-1	2
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	86	93	94	92	:	6	-2
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	8	5	6	3	5	-3	0	2
	Vanskelig å få endene til å møtes	8	10	7	6	6	-2	-4	0
Sosialhjelpsmottakere	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	23	17	19	17	:	-6	-2
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	52	55	62	64	:	12	2
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	21	25	23	16	23	2	-2	7
	Vanskelig å få endene til å møtes	21	20	24	20	22	1	2	2
Aleneboende minstepensjonister	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	3	2	1	1	:	-2	0
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	88	90	96	96	:	8	-1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	13	1	5	3	7	-6	6	4
	Vanskelig å få endene til å møtes	9	13	7	11	7	-2	-6	-4
Andre minstepensjonister	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	2	3	1	0	:	-2	-1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	95	96	95	97	:	2	2
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	2	1	3	1	4	2	3	2
	Vanskelig å få endene til å møtes	2	4	1	1	1	-1	-3	1
Aleneboende under 35 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	7	5	2	6	:	-1	4
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	83	85	91	86	:	3	-4
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	5	4	5	5	0	0	1
	Vanskelig å få endene til å møtes	13	8	8	6	7	-6	-1	1
Alle aleneboende	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	4	3	2	3	:	-1	1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	88	91	93	93	:	5	-1
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	4	4	3	4	-1	0	1
	Vanskelig å få endene til å møtes	9	7	7	5	5	-4	-2	0
Innvandrere fra EU etc.	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	:	4	2	3	:	:	1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	:	92	93	95	:	:	2
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	:	:	2	3	3	:	:	0
	Vanskelig å få endene til å møtes	:	:	7	7	5	:	:	-2

		2006	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	:	6	6	3	:	:	-3
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	:	81	87	92	:	:	4
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	:	:	7	8	5	:	:	-3
	Vanskelig å få endene til å møtes	:	:	23	11	14	:	:	3
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	:	7	6	6	:	:	0
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	:	81	86	82	:	:	-4
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	:	5	5	5	2	:	1
	Vanskelig å få endene til å møtes	15	:	13	10	8	-7	:	-2
Vedvarende lavinntekt, over 44 år	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	:	8	4	2	:	:	-2
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	:	88	90	87	:	:	-3
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	8	:	7	8	9	1	:	1
	Vanskelig å få endene til å møtes	11	:	5	14	6	-5	:	-8
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over	Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	:	:	8	5	5	:	:	-1
	Andel som ikke har noen betalingsproblemer	:	:	83	88	84	:	:	-4
	Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	:	5	6	7	3	:	1
	Vanskelig å få endene til å møtes	12	:	10	11	8	-4	:	-4

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell B 6 Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2013- 2015. Prosent

		2006	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	1	1	1	1	-3	-1	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	7	7	6	6	-1	-1	0
	Ikke råd til en ukes ferie	10	9	8	7	6	-4	-3	0
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	3	3	3	3	-1	0	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	1	1	1	-2	-2	0
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	3	3	2	2	:	-1	0
Enslige forsørgere	Disponerer ikke PC pga. økonomi	2	2	1	1	2	0	0	1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	10	14	12	12	10	0	-4	-2
	Ikke råd til en ukes ferie	17	20	26	20	17	0	-3	-3
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	9	9	11	5	9	0	0	3
	Ikke råd til å holde boligen varm	2	5	5	3	2	0	-3	-1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	7	9	3	8	:	1	5
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	0	1	0	0	-4	0	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	10	9	6	6	-3	-4	-1
	Ikke råd til en ukes ferie	19	23	29	25	18	-1	-5	-7
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	9	9	6	7	1	-2	1
	Ikke råd til å holde boligen varm	4	4	4	2	2	-2	-2	1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	8	10	6	9	:	1	3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Disponerer ikke PC pga. økonomi	5	0	0	0	0	-5	0	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	6	5	4	3	-4	-3	-1
	Ikke råd til en ukes ferie	17	14	16	18	11	-6	-3	-7
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	5	5	4	4	-3	-1	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	3	2	2	1	1	-2	-1	0
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	4	5	4	4	:	0	0
Alle par med barn 0-17 år	Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	0	0	0	0	-1	0	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	2	1	1	1	1	-1	0	0
	Ikke råd til en ukes ferie	5	4	5	4	3	-2	-1	-2
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	2	2	1	1	1	-1	-1	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	1	1	1	0	0	-1	-1	0
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	1	1	1	1	:	0	0
Langtidssyke 16-44 år¹	Disponerer ikke PC pga. økonomi	:	3	3	3	1	:	-2	-2
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	:	20	21	19	23	:	3	5
	Ikke råd til en ukes ferie	:	42	33	23	22	:	-20	-2
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	:	16	13	11	12	:	-4	1
	Ikke råd til å holde boligen varm	:	7	10	5	3	:	-4	-2
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	15	13	10	9	:	-6	-1
Langtidssyke 45-66 år¹	Disponerer ikke PC pga. økonomi	:	4	1	0	1	:	-3	1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	:	10	9	9	7	:	-3	-2
	Ikke råd til en ukes ferie	:	28	22	20	20	:	-8	0
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	:	12	7	9	4	:	-8	-4
	Ikke råd til å holde boligen varm	:	5	4	3	2	:	-3	-1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	12	7	8	5	:	-7	-3
Langtidssyke 16-66 år¹	Disponerer ikke PC pga. økonomi	:	3	2	1	1	:	-2	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	:	15	15	14	16	:	1	2
	Ikke råd til en ukes ferie	:	36	27	22	21	:	-15	-1
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	:	15	10	10	8	:	-7	-1
	Ikke råd til å holde boligen varm	:	7	7	4	2	:	-5	-2
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	14	10	9	7	:	-7	-2
Uføre- pensjonister	Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	3	4	4	3	-3	0	-1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	8	9	11	11	0	3	0
	Ikke råd til en ukes ferie	18	19	17	16	17	-1	-2	1
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	4	8	5	5	-2	1	1
	Ikke råd til å holde boligen varm	3	4	0	2	1	-2	-3	-1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	4	6	4	4	:	0	0

	2006	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Sosialhjelps- mottakere	Disponerer ikke PC pga. økonomi	14	7	4	4	5	-10	-3	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	31	38	33	30	39	8	1	9
	Ikke råd til en ukes ferie	63	50	56	43	47	-16	-3	4
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	24	24	19	21	18	-6	-6	-3
	Ikke råd til å holde boligen varm	13	10	7	4	9	-4	-1	5
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	22	19	21	20	:	-2	-1
Aleneboende minste- pensjonister	Disponerer ikke PC pga. økonomi	8	6	6	4	6	-2	0	2
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	9	8	10	17	8	8	6
	Ikke råd til en ukes ferie	27	23	21	18	20	-7	-3	2
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	10	2	6	6	12	2	10	6
	Ikke råd til å holde boligen varm	8	3	1	2	2	-6	-1	1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	2	4	7	12	:	10	5
Andre minste- pensjonister	Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	1	1	0	0	-3	-1	0
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	2	2	3	2	2	0	0	-1
	Ikke råd til en ukes ferie	7	7	6	4	7	-1	-1	3
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	3	2	0	3	0	0	3
	Ikke råd til å holde boligen varm	3	4	2	1	1	-3	-4	0
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	3	2	0	3	:	0	3
Aleneboende under 35 år	Disponerer ikke PC pga. økonomi	11	1	1	1	0	-11	-1	-1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	22	22	25	22	20	-2	-2	-2
	Ikke råd til en ukes ferie	16	17	17	12	13	-3	-4	1
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	11	10	8	6	7	-4	-3	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	4	3	2	2	1	-3	-2	-1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	8	6	5	4	:	-4	-1
Alle alene- boende	Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	2	2	2	1	-5	-1	-1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	12	12	11	11	0	-1	0
	Ikke råd til en ukes ferie	16	13	13	10	10	-6	-3	0
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	5	5	4	5	-2	-1	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	3	3	1	1	1	-2	-2	-1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	5	4	4	3	:	-2	-1
Innvandrere fra EU etc.	Disponerer ikke PC pga. økonomi	:	:	1	1	0	:	:	-1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	:	:	10	12	5	:	:	-7
	Ikke råd til en ukes ferie	:	:	8	9	6	:	:	-3
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	:	:	4	4	2	:	:	-2
	Ikke råd til å holde boligen varm	:	:	1	3	0	:	:	-2
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	:	3	5	2	:	:	-3
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Disponerer ikke PC pga. økonomi	:	:	3	2	1	:	:	-1
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	:	:	27	20	26	:	:	6
	Ikke råd til en ukes ferie	:	:	30	24	22	:	:	-1
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	:	:	11	16	10	:	:	-6
	Ikke råd til å holde boligen varm	:	:	5	8	1	:	:	-7
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	:	11	14	9	:	:	-5
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år	Disponerer ikke PC pga. økonomi	10	:	2	0	2	-8	:	2
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	31	:	36	34	31	0	:	-3
	Ikke råd til en ukes ferie	21	:	27	17	21	0	:	4
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	8	:	7	7	7	-1	:	0
	Ikke råd til å holde boligen varm	3	:	6	0	1	-2	:	1
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	:	11	6	5	:	:	-1
Vedvarende lavinntekt, over 44 år	Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	:	7	2	5	4	:	3
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	4	:	6	9	10	6	:	1
	Ikke råd til en ukes ferie	21	:	22	24	20	-1	:	-4
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	:	7	5	11	7	:	6
	Ikke råd til å holde boligen varm	4	:	3	4	0	-4	:	-3
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	:	9	8	9	:	:	1
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	:	4	1	3	-3	:	2
	Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	20	:	26	25	25	5	:	-1
	Ikke råd til en ukes ferie	21	:	25	19	21	0	:	1
	Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	:	7	6	8	2	:	2
	Ikke råd til å holde boligen varm	4	:	5	1	1	-3	:	0
	Andel som ikke har råd til minst to av godene	:	:	10	6	6	:	:	0

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell B 7 Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2007, 2011 og 2013-2015. Prosent

	2007	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 9 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Alle 16-66 år	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	21	21	19	21	19	-2	-2	-2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,4	12,0	12,5	12,2	12,4	0,0	0,4	0,2
	Heltids studenter i husholdningen	16	16	14	17	15	-2	-2	-3
	Heltids pensjonister i husholdningen	13	14	11	14	8,1	-5	-6	-6
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	35	24	24	24	25	-10	1	1
Enslige forsørgere	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,6	7,7	7,8	8,4	8,4	1,8	0,7	0,0
	Heltids studenter i husholdningen	16	17	18	22	19	3	2	-4
	Heltids pensjonister i husholdningen	5	7	4	5	8	3	1	3
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	21	25	14	20	24	3	-1	4
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,1	11,6	11,1	10,9	10,7	-1,4	-0,9	-0,2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Heltids studenter i husholdningen	22	23	24	25	20	-2	-3	-5
	Heltids pensjonister i husholdningen	7	3	9	18	13	6	10	-5
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	13	15	8	11	11	-2	-4	0
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,9	12,9	13,2	13,4	14,3	1,4	1,4	0,9
	Heltids studenter i husholdningen	26	22	19	25	22	-4	0	-3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Heltids pensjonister i husholdningen	6	6	8	12	11	5	5	-1
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	4	4	2	3	3	-1	-1	0
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,9	12,9	13,2	13,4	14,3	1,4	1,4	0,9
	Heltids studenter i husholdningen	26	22	19	25	22	-4	0	-3
	Heltids pensjonister i husholdningen	6	6	8	12	11	5	5	-1
Alle par med barn 0-17 år	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	95	94	95	95	95	0	1	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	18,0	18,1	18,6	18,5	19,0	1,0	0,9	0,5
	Heltids studenter i husholdningen	22	16	16	18	16	-6	0	-2
	Heltids pensjonister i husholdningen	4	5	4	6	6	2	1	0
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	59	49	48	50	:	-9	2
Langtidssyke 6-44 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	29	41	42	38	:	9	-4
	Heltids studenter i husholdningen	:	4,3	6,2	6,1	5,7	:	1,4	-0,4
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	19	14	20	14	:	-5	-6
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	19	23	23	27	:	8	4
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	41	38	49	52	:	11	3
Langtidssyke 45-66 år	Heltids studenter i husholdningen	:	43	41	35	28	:	-15	-6
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	6,5	6,1	5,3	4,3	:	-2,2	-1,0
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	13	7	7	8	:	-5	2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	38	34	49	43	:	5	-6
	Heltids studenter i husholdningen	:	51	43	48	51	:	0	3
Langtidssyke 16-66 år	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	35	41	38	34	:	-1	-5
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	5,3	6,1	5,7	5,0	:	-0,3	-0,7
	Heltids studenter i husholdningen	:	16	10	14	11	:	-5	-3
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	27	28	36	35	:	8	-1
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	59	53	60	62	65	6	12	3
Uførepensjonister	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	27	24	25	23	20	-7	-4	-3
	Heltids studenter i husholdningen	3,7	3,3	3,3	3,3	2,8	-0,9	-0,5	-0,5
	Heltids pensjonister i husholdningen	4	4	4	5	5	1	1	0
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	79	70	69	77	74	-5	4	-3
	Heltids pensjonister i husholdningen	4	4	4	5	5	1	1	0

		2007	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 9 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Sosialhjelps- mottakere	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	64	60	59	55	62	-3	2	7
	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	4,5	4,2	3,7	4,8	4,6	0,1	0,4	-0,2
	Heltids studenter i husholdningen	21	16	17	16	12	-9	-4	-4
	Heltids pensjonister i husholdningen	14	16	13	22	20	6	4	-2
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	49	47	44	50	36	-13	-11	-14
Aleneboende under 35 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	44	44	46	42	52	8	8	10
	Heltids studenter i husholdningen	6,2	6,0	6,6	6,0	7,0	0,8	1,0	1,0
	Heltids pensjonister i husholdningen	27	26	23	29	18	-9	-8	-11
	Heltids studenter i husholdningen	2	1	1	1	2	0	1	1
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	39	37	36	39	32	-7	-5	-7
Alle aleneboende 16- 66 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	52	52	54	51	56	4	4	5
	Heltids studenter i husholdningen	6,9	6,6	7,1	6,7	7,1	0,2	0,5	0,4
	Heltids pensjonister i husholdningen	14	11	10	13	8	-7	-4	-6
	Heltids pensjonister i husholdningen	11	13	12	13	13	2	0	0
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	:	8	7	8	:	:	0
Innvandrere fra EU etc.	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	:	82	83	81	:	:	-2
	Heltids studenter i husholdningen	:	:	13,6	13,6	13,1	:	:	-0,5
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	:	10	12	7	:	:	-5
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	:	5	4	7	:	:	2
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	:	:	24	28	28	:	:	0
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	:	:	61	65	64	:	:	-1
	Heltids studenter i husholdningen	:	:	9,6	10,3	9,6	:	:	-0,7
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	:	25	25	20	:	:	-5
	Heltids pensjonister i husholdningen	:	:	8	13	15	:	:	2
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	64	:	63	69	68	4	:	-1
Vedvarende lanvinntekt, 18-44 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	30	:	22	17	16	-14	:	-2
	Heltids studenter i husholdningen	5,2	:	4,0	3,1	3,3	-1,9	:	0,2
	Heltids pensjonister i husholdningen	41	:	35	56	42	1	:	-14
	Heltids pensjonister i husholdningen	1	:	0	4	3	2	:	-1
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	69	:	43	57	37	-32	:	-20
Vedvarende lanvinntekt, 45-66 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	28	:	34	21	40	12	:	18
	Heltids studenter i husholdningen	4,7	:	5,5	3,3	5,5	0,8	:	2,2
	Heltids pensjonister i husholdningen	7	:	8	8	14	7	:	6
	Heltids pensjonister i husholdningen	50	:	38	37	20	-30	:	-17
	Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	65	:	60	67	63	-3	:	-4
Vedvarende lanvinntekt, 18-66 år	Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	29	:	23	18	20	-10	:	2
	Heltids studenter i husholdningen	5,1	:	4,2	3,1	3,7	-1,4	:	0,6
	Heltids studenter i husholdningen	32	:	32	46	37	5	:	-9
	Heltids pensjonister i husholdningen	13	:	5	9	6	-7	:	-3

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell B 8 Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	21,8	21,4	21,2	21,7	22,0	22,5	22,6	22,7	22,9	0,9	0,2
Herav med lavinntekt	66,4	65,4	63,6	64,3	64,3	64,0	64,4	63,7	63,0	-1,3	-0,7
Enslige forsørgere	30,5	28,7	27,5	28,3	28,9	29,9	29,6	29,2	29,3	0,4	0,1
Herav med lavinntekt	72,3	70,5	68,2	67,8	68,3	69,8	69,6	67,3	66,5	-1,8	-0,8
Par med barn 0-17 år	3,7	3,3	3,1	3,3	3,4	3,7	3,7	3,9	3,9	0,5	0,0
Herav med lavinntekt	37,1	35,3	32,4	33,7	33,8	35,7	36,0	36,5	35,8	2,0	-0,7
Barn under 18 år	8,4	7,9	7,5	7,8	7,9	8,2	8,3	8,5	8,6	0,7	0,1
Herav med lavinntekt	49,7	48,9	46,3	47,0	47,4	48,4	49,2	49,3	48,7	1,3	-0,6
Aleneboende under 35 år ²	24,1	23,2	24,1	27,1	29,6	30,3	30,4	30,6	30,8	1,2	0,2
Herav med lavinntekt	59,6	57,3	59,9	66,4	69,4	69,7	69,6	71,2	71,8	2,4	0,6
Aleneboende 35-49 år	28,8	28,2	27,7	28,8	29,6	30,5	29,9	29,8	29,9	0,3	0,1
Herav med lavinntekt	77,8	77,9	77,2	79,1	79,3	79,8	80,4	80,8	80,1	0,8	-0,7
Aleneboende 50-66 år	45,0	44,3	43,9	43,9	44,3	44,4	43,8	43,2	42,8	-1,5	-0,4
Herav med lavinntekt	86,2	86,6	86,7	85,6	85,6	86,0	87,3	87,2	86,8	1,2	-0,4
Aleneboende 67 år og eldre	98,9	98,7	98,6	98,4	98,1	97,9	97,7	97,5	97,5	-0,6	0,0
Herav med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,8	99,9	99,8	99,9	0,0	0,1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	19,6	19,5	17,9	17,1	16,6	-3,0	-0,5
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	54,6	54,0	51,4	49,4	47,8	-6,8	-1,6
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	30,1	31,9	31,9	32,2	32,3	2,2	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	65,1	67,1	67,4	67,3	66,6	1,5	-0,7
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	11,8	13,0	12,2	12,5	12,2	0,4	-0,3
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	55,3	57,6	56,0	60,1	59,7	4,4	-0,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	15,4	14,7	14,3	13,7	13,3	-2,1	-0,4
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	54,7	49,1	49,9	49,5	47,2	-7,5	-2,3
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	33,0	35,9	36,5	37,2	37,9	4,9	0,7
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	66,9	70,0	70,3	70,7	70,6	3,7	-0,1
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	68,5	73,6	76,3	79,5	82,5	14,0	3,0
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	84,5	86,8	88,1	89,9	91,3	6,8	1,4
Sosialhjelpsmottakere	71,5	70,4	69,5	71,4	69,9	73,9	75,3	75,7	77,3	7,4	1,6
Herav med lavinntekt	85,1	83,7	82,4	84,0	83,1	85,4	85,8	86,2	86,6	3,5	0,4
Herav:											0,0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	82,5	82,2	82,6	84,0	83,4	85,3	85,7	86,1	86,6	3,2	0,5
Herav med lavinntekt	92,4	92,1	92,3	93,6	93,5	94,3	94,7	94,8	94,8	1,3	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	86,8	85,8	85,7	86,9	83,2	88,2	88,6	89,1	90,6	7,4	1,5
Herav med lavinntekt	93,6	92,7	92,0	93,0	90,7	93,3	92,9	93,6	94,3	3,6	0,7
Alderspensionister	93,3	92,9	92,5	91,9	91,1	84,0	80,7	79,1	78,1	-13,0	-1,0
Herav med lavinntekt	99,5	99,4	99,2	99,2	99,2	98,6	98,7	98,8	98,7	-0,5	-0,1
											0,0
Aleneboende minstepensionist	98,0	97,9	97,3	97,2	97,1	97,0	97,1	97,2	97,3	0,2	0,1
Herav med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	0,0	0,0
Med alderspensjon	99,7	99,6	99,5	99,5	99,4	99,1	99,1	99,1	99,1	-0,3	0,0
Herav med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	99,9	100,0	0,0	0,1
Med uførepensjon	97,0	97,0	96,4	96,6	96,5	96,7	96,9	97,1	97,2	0,7	0,1
Herav med lavinntekt	99,7	99,7	99,7	99,9	99,8	99,9	99,9	99,9	99,9	0,1	0,0
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle)	32,9	31,9	30,6	24,3	30,8	33,1	32,5	31,2	30,9	0,1	-0,3
Herav med lavinntekt	86,8	86,9	88,3	86,7	86,3	86,0	87,1	85,2	85,0	-1,3	-0,2

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Uførepensjonister	73,0	72,9	73,6	74,1	75,0	76,4	77,1	77,5	78,1	3,1	0,6
Herav med lavinntekt	95,2	95,1	94,7	95,1	95,1	95,1	95,5	95,9	95,4	0,3	-0,5
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	60,2	59,9	60,9	62,5
Herav med lavinntekt	92,3	92,7	91,6	90,7
Langtidssyke	57,0	57,1	56,3	54,8
Herav med lavinntekt	86,4	87,4	86,0	86,1
Langtidsledige	35,5	38,4	40,0	31,8	27,7	31,4	35,2	37,3	38,0	10,3	0,7
Herav med lavinntekt	59,0	60,4	60,7	53,9	49,6	54,7	58,2	58,7	59,2	9,6	0,5
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	60,5	62,1	63,5	63,7	62,9	2,4	-0,8
Herav med lavinntekt	91,0	91,9	92,2	92,7	91,7	0,7	-1,0
Personer med nedsatt arbeidsevne	51,0	64,3	64,9	67,4	70,2	19,2	2,8
Herav med lavinntekt	71,0	87,9	89,0	89,3	89,8	18,8	0,5
Mottakere av kvalifiseringsstønad	50,8	85,5	85,3	85,3	86,7	35,9	1,4
Herav med lavinntekt	64,8	93,5	93,0	92,0	93,0	28,2	1,0
Personer som mottar supplerende stønad	97,9	98,5	98,8	98,7	98,3	98,5	98,8	98,5	98,4	0,1	-0,1
Herav med lavinntekt	99,0	99,6	99,6	99,6	99,4	99,5	99,6	99,4	99,3	-0,1	-0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 9 Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker, 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	75,1	75,7	76,2	75,6	74,9	74,8	74,8	74,7	74,4	-0,5	-0,3
Herav med lavinntekt	37,4	39,6	42,0	41,7	41,7	43,2	43,0	42,7	43,3	1,6	0,6
Enslige forsørgere	65,6	68,1	70,1	69,1	68,1	68,0	68,5	69,0	69,7	1,6	0,7
Herav med lavinntekt	29,1	31,4	34,9	35,2	34,0	33,7	33,9	35,9	38,3	4,3	2,4
Par med barn 0-17 år	93,5	94,0	94,5	94,1	93,7	93,8	94,0	94,0	94,0	0,3	0,0
Herav med lavinntekt	58,5	61,2	64,7	63,1	61,5	61,2	61,7	61,7	62,3	0,8	0,6
Barn under 18 år	88,2	89,0	89,8	89,2	88,7	88,9	89,1	89,1	89,1	0,4	0,0
Herav med lavinntekt	47,0	48,7	52,1	51,1	49,4	49,7	49,6	50,1	51,3	1,9	1,2
Aleneboende under 35 år ²	82,9	84,5	84,5	81,3	79,3	79,6	79,7	78,9	78,4	-0,9	-0,5
Herav med lavinntekt	64,1	67,5	66,8	61,2	59,0	59,4	59,1	56,2	55,0	-4,0	-1,2
Aleneboende 35-49 år	72,3	73,5	74,4	72,6	71,3	71,6	72,4	72,6	72,5	1,2	-0,1
Herav med lavinntekt	34,5	36,4	37,6	36,1	36,0	37,3	37,4	36,3	36,5	0,5	0,2
Aleneboende 50-66 år	55,3	55,8	56,6	56,5	55,9	56,0	56,8	57,4	57,7	1,8	0,3
Herav med lavinntekt	20,8	20,4	20,8	22,9	22,7	23,0	21,6	21,5	21,9	-0,8	0,4
Aleneboende 67 år og eldre	1,1	1,2	1,4	1,5	1,8	2,0	2,2	2,5	2,5	0,7	0,0
Herav med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	84,5	85,5	86,8	86,9	86,8	2,3	-0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	70,5	71,7	73,5	72,8	72,3	1,8	-0,5
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	64,3	64,7	65,5	65,7	65,8	1,5	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	34,7	34,5	35,2	35,6	36,4	1,7	0,8
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	86,1	85,8	86,5	86,1	86,2	0,1	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	53,2	53,8	58,3	49,7	49,3	-3,9	-0,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	80,9	81,0	82,1	82,9	83,0	2,1	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	59,8	62,3	60,2	60,3	60,3	0,5	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	58,6	58,5	58,7	58,6	58,2	-0,4	-0,4
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	26,6	26,2	26,8	27,1	27,8	1,2	0,7
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	20,7	19,7	18,7	16,0	13,8	-6,9	-2,2
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	8,1	8,3	8,5	7,2	6,1	-2,0	-1,1
Sosialhjelpsmottakere	23,3	24,7	26,0	22,5	21,0	20,9	20,9	21,0	20,5	-0,5	-0,5
Herav med lavinntekt	15,5	16,6	18,1	15,9	14,5	14,3	14,6	14,6	15,0	0,5	0,4
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,0	23,7	23,5	19,7	18,6	19,0	19,7	19,3	18,8	0,2	-0,5
Herav med lavinntekt	18,0	18,3	18,1	15,6	14,9	14,7	15,0	14,5	14,3	-0,6	-0,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	7,9	8,3	8,4	7,2	6,7	6,2	6,5	6,7	6,1	-0,6	-0,6
Herav med lavinntekt	4,3	4,9	5,2	4,3	3,9	3,8	4,3	4,1	3,9	0,0	-0,2
Alderspensjonister	2,9	3,1	3,7	4,1	4,6	10,9	13,6	14,8	15,4	10,8	0,6
Herav med lavinntekt	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,8	0,7	0,6	0,7	0,4	0,1
Aleneboende minstepensjonist	2,1	2,2	2,8	3,0	3,1	3,2	3,3	3,1	3,0	-0,1	-0,1
Herav med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
Med alderspensjon	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,9	1,0	1,0	1,0	0,4	0,0
Herav med lavinntekt	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Med uførepensjon	3,7	3,6	4,3	4,2	4,3	4,2	4,2	3,9	3,8	-0,5	-0,1
Herav med lavinntekt	1,0	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,6	-0,1	0,1
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	57,4	57,8	60,7	68,0	60,0	58,5	59,8	61,0	61,4	1,4	0,4
Herav med lavinntekt	10,0	10,7	10,0	12,0	11,2	12,2	12,1	14,3	14,6	3,4	0,3

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Uførepensjonister	14,4	14,5	14,7	14,5	13,7	12,9	12,7	12,5	12,2	-1,5	-0,3
Herav med lavinntekt	2,6	2,6	3,0	2,7	2,7	2,7	2,4	2,1	2,7	0,0	0,6
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	22,0	22,7	22,8	20,1
Herav med lavinntekt	3,4	3,3	4,3	4,3
Langtidssyke	30,8	31,5	33,6	34,5
Herav med lavinntekt	11,0	10,8	12,6	11,0
Langtidsledige	34,0	33,1	30,6	29,1	30,0	31,8	29,7	28,0	27,6	-2,4	-0,4
Herav med lavinntekt	17,5	17,6	17,4	12,7	14,2	16,5	15,2	15,2	15,1	0,9	-0,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	26,9	26,3	25,5	25,7	26,8	-0,1	1,1
Herav med lavinntekt	6,3	5,9	5,9	5,8	7,0	0,7	1,2
Personer med nedsatt arbeidsevne	32,1	28,8	29,3	27,0	24,4	-7,7	-2,6
Herav med lavinntekt	13,3	10,6	10,2	10,0	9,7	-3,6	-0,3
Mottakere av kvalifiseringsstønad	6,4	8,6	9,6	10,5	9,5	3,1	-1,0
Herav med lavinntekt	3,6	3,5	4,4	5,6	5,8	2,2	0,2
Personer som mottar supplerende stønad	0,5	0,2	0,5	0,8	0,5	0,8	0,5	0,3	0,5	0,0	0,2
Herav med lavinntekt	0,4	0,1	0,1	0,9	0,1	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	0,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 10 Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning¹. 2006-2014²

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	siste år
Hele befolkningen uten studenter	22,0	21,5	20,7	20,5	19,9	20,1	19,7	19,3	18,8	-1,1	-0,5
Herav med lavinntekt	42,5	41,5	40,8	39,2	37,4	39,0	39,9	39,7	39,1	1,7	-0,6
Enslige forsørgere	27,2	26,4	26,1	25,9	25,4	26,0	25,6	25,2	24,5	-0,9	-0,7
Herav med lavinntekt	40,4	40,0	41,9	40,4	40,1	43,2	43,7	43,2	42,0	1,9	-1,2
Par med barn 0-17 år	15,6	15,2	14,6	14,2	13,7	14,0	13,6	13,4	12,9	-0,8	-0,5
Herav med lavinntekt	30,7	30,4	30,7	30,4	29,6	33,8	34,4	34,9	33,9	4,3	-1,0
Barn under 18 år	17,5	17,0	16,5	16,2	15,7	16,1	15,8	15,6	15,2	-0,5	-0,4
Herav med lavinntekt	34,0	33,7	34,9	34,5	34,0	38,1	38,9	39,4	38,4	4,4	-1,0
Aleneboende under 35 år ³	24,2	24,0	24,4	24,8	24,5	25,4	25,8	25,1	25,2	0,7	0,1
Herav med lavinntekt	33,6	32,1	32,6	32,8	31,0	32,7	34,2	33,8	34,9	3,9	1,1
Aleneboende 35-49 år	27,5	26,8	25,6	24,8	23,8	23,9	23,2	22,7	22,3	-1,5	-0,4
Herav med lavinntekt	37,4	36,4	35,8	32,3	30,2	30,3	31,5	31,4	31,2	1,0	-0,2
Aleneboende 50-66 år	28,1	27,2	25,9	26,4	26,4	26,6	26,4	26,3	26,2	-0,2	-0,1
Herav med lavinntekt	41,8	41,2	40,5	38,0	37,3	38,1	39,4	39,4	39,0	1,7	-0,4
Aleneboende 67 år og eldre	49,8	48,5	46,4	45,8	44,4	43,1	41,5	40,0	38,7	-5,7	-1,3
Herav med lavinntekt	66,8	66,5	65,5	64,0	63,1	63,0	62,8	61,8	61,0	-2,1	-0,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ³											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10,5	10,5	9,9	9,4	.	-0,5
Herav med lavinntekt	10,2	11,4	10,6	10,3	.	-0,3
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	36,0	35,4	35,7	34,7	.	-1,0
Herav med lavinntekt	43,5	43,9	45,2	44,3	.	-0,9
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	17,8	16,5	17,2	16,4	.	-0,8
Herav med lavinntekt	33,5	30,3	30,8	31,0	.	0,2
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	33,1	32,6	31,9	30,9	.	-1,0
Herav med lavinntekt	44,9	46,7	49,0	48,7	.	-0,3
Personer med flyktningbakgrunn	41,0	40,9	42,2	41,4	.	-0,8
Herav med lavinntekt	50,0	50,3	52,4	51,2	.	-1,2
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	54,9	50,8	56,4	50,2	.	-6,2
Herav med lavinntekt	53,4	49,5	56,2	49,8	.	-6,4
Sosialhjelpsmottakere	50,2	50,6	53,7	54,8	53,6	57,4	57,3	58,0	57,1	3,5	-0,9
Herav med lavinntekt	49,8	50,4	55,0	55,6	53,5	58,4	58,5	59,6	58,4	4,9	-1,2
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	57,0	57,8	59,0	59,4	58,5	60,6	60,9	60,8	60,8	2,3	0,0
Herav med lavinntekt	58,4	59,4	61,4	61,4	59,6	62,2	62,5	62,7	62,7	3,1	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	50,9	50,8	56,2	57,7	55,5	60,1	60,2	61,3	60,4	4,9	-0,9
Herav med lavinntekt	50,5	50,9	56,3	57,5	55,3	60,0	60,4	62,0	60,9	5,6	-1,1
Alderspensionister	40,0	38,8	37,0	36,0	34,6	31,8	29,8	28,1	26,7	-7,9	-1,4
Herav med lavinntekt	65,7	65,5	64,3	62,3	61,6	60,3	60,2	59,0	57,7	-3,9	-1,3
Aleneboende minstepensionist	64,5	63,5	62,0	61,1	60,2	59,2	58,3	57,6	57,0	-3,2	-0,6
Herav med lavinntekt	67,3	66,6	65,6	64,4	63,5	63,1	62,7	62,0	61,3	-2,2	-0,7
Med alderspensjon	67,2	66,3	65,0	64,2	63,0	61,5	60,4	59,3	58,5	-4,5	-0,8
Herav med lavinntekt	69,5	68,9	67,9	66,6	65,5	65,1	64,6	63,8	63,2	-2,3	-0,6
Med uførepensjon	56,4	56,1	54,1	53,7	53,8	54,2	54,3	54,4	54,6	0,8	0,2
Herav med lavinntekt	57,2	57,1	55,5	54,4	54,3	54,8	55,6	55,5	55,3	1,0	-0,2
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle)	29,7	28,7	27,4	24,2	27,1	27,2	26,8	26,0	25,5	-1,6	-0,5
Herav med lavinntekt	47,8	46,0	45,9	45,0	43,3	45,1	47,2	46,5	44,3	1,0	-2,2

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	Utvikling siste år
Uførepensjonister	43,3	42,8	41,8	42,2	41,8	41,7	41,9	42,2	42,4	0,6	0,2
Herav med lavinntekt	54,0	54,3	53,0	51,8	51,2	52,1	53,0	52,9	52,6	1,4	-0,3
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	39,1	39,3	39,0	39,5
Herav med lavinntekt	50,7	50,4	50,1	48,9
Langtidssyke	39,8	39,8	39,5	40,4
Herav med lavinntekt	48,5	48,8	49,6	50,9
Langtidsledige	39,3	38,4	39,9	39,5	37,7	39,8	40,3	40,3	39,1	1,4	-1,2
Herav med lavinntekt	43,3	43,3	44,3	44,3	41,8	44,5	45,4	44,3	43,8	2,0	-0,5
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	37,6	38,7	38,6	38,4	37,6	0,0	-0,8
Herav med lavinntekt	48,9	51,0	51,7	51,5	51,6	2,7	0,1
Personer med nedsatt arbeidsevne	51,6	53,5	54,0	54,2	54,6	3,0	0,4
Herav med lavinntekt	59,9	63,0	64,7	65,4	64,4	4,5	-1,0
Mottakere av kvalifiseringsstønad	64,1	66,8	67,8	67,3	65,9	1,8	-1,4
Herav med lavinntekt	64,9	67,0	69,3	68,9	67,5	2,6	-1,4
Personer som mottar supplerende stønad	39,3	39,7	39,5	39,8	.	0,3
Herav med lavinntekt	39,9	40,0	40,5	40,7	.	0,2

¹ Merk at endringer i utdannelsesstatistikken i 2011 gjør at man ikke direkte kan sammenligne utviklingen i 2011 og senere med tidligere tall. For mer informasjon, se kapittel 2.

² For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

³ Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 11 Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	siste år
Hele befolkningen uten studenter	12,8	13,5	13,5	14,4	15,1	15,6	16,2	16,9	17,6	2,5	0,7
Herav medlavinntekt	17,5	17,0	17,3	18,2	17,4	17,1	16,3	16,3	16,9	-0,5	0,6
Enslige forsørgere	20,4	21,6	21,5	22,5	23,9	24,5	25,7	26,5	27,9	4,0	1,4
Herav medlavinntekt	19,7	19,0	17,8	18,8	19,0	18,7	17,8	17,9	18,8	-0,2	0,9
Par med barn 0-17 år	14,9	16,0	16,2	17,4	18,6	19,6	20,6	21,5	22,6	4,0	1,1
Herav medlavinntekt	28,5	27,8	28,0	28,5	26,3	24,8	23,0	22,4	22,4	-3,9	0,0
Barn under 18 år	15,9	16,9	17,1	18,3	19,6	20,5	21,6	22,6	23,8	4,2	1,2
Herav medlavinntekt	24,5	23,6	23,3	24,0	22,9	22,3	20,9	20,4	20,9	-2,0	0,5
Aleneboende under 35 år ²	19,8	20,3	19,1	19,5	19,6	19,5	19,6	21,0	21,8	2,2	0,8
Herav medlavinntekt	11,8	11,1	9,7	10,2	9,3	8,6	8,7	9,1	9,6	0,3	0,5
Aleneboende 35-49 år	17,7	18,3	18,1	19,0	19,5	19,4	19,8	20,4	20,7	1,2	0,3
Herav medlavinntekt	26,7	25,5	24,5	25,5	23,5	21,5	20,7	19,9	20,0	-3,5	0,1
Aleneboende 50-66 år	12,4	12,7	12,8	13,6	13,9	14,0	14,4	14,7	15,2	1,3	0,5
Herav medlavinntekt	18,7	18,3	18,7	19,8	19,9	19,2	18,8	18,6	18,9	-1,0	0,3
Aleneboende 67 år og eldre	4,5	4,6	4,6	5,1	5,3	5,6	6,0	6,4	6,8	1,5	0,4
Herav medlavinntekt	2,8	3,1	3,0	3,1	3,1	3,7	4,0	4,7	5,2	2,1	0,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	10,4	10,3	10,3	10,6	11,0	0,6	0,4
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	9,4	8,5	7,8	7,9	8,6	-0,8	0,7
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	15,7	15,9	16,3	16,9	17,7	2,0	0,8
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	13,5	13,0	12,4	12,1	12,6	-0,9	0,5
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	19,1	19,8	19,3	21,0	21,7	2,6	0,7
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	23,3	25,8	18,1	19,8	18,7	-4,6	-1,1
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	24,1	24,2	25,8	27,8	30,0	5,9	2,2
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	22,8	21,7	23,1	25,2	26,9	4,1	1,7
Personer med flyktningsbakgrunn	:	:	:	:	14,8	15,2	15,6	16,3	17,2	2,4	0,9
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	11,6	11,4	11,1	10,9	11,4	-0,2	0,5
Flyktningsbakgrunn og introduksjonsstønnd	:	:	:	:	1,8	2,0	2,1	2,0	1,8	0,0	-0,2
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	0,7	1,1	1,2	1,1	0,9	0,2	-0,2
Sosialhjelpsmottakere	8,9	8,8	9,1	8,9	8,7	8,4	7,9	8,1	8,2	-0,5	0,1
Herav medlavinntekt	9,1	8,7	8,3	8,3	8,3	7,7	7,1	7,2	7,4	-0,9	0,2
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	10,9	10,3	10,4	10,1	9,6	9,4	9,3	9,4	9,6	0,0	0,2
Herav medlavinntekt	12,2	11,4	10,9	10,7	10,0	9,6	9,3	9,4	9,6	-0,4	0,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,9	5,6	5,7	5,7	5,5	5,3	5,0	4,8	5,1	-0,4	0,3
Herav medlavinntekt	6,2	5,9	5,5	6,0	5,5	5,2	4,9	4,6	5,0	-0,5	0,4
Alderspensionister	3,8	3,8	4,0	4,3	4,4	5,0	5,2	5,4	5,6	1,2	0,2
Herav medlavinntekt	3,6	3,7	4,3	4,8	4,7	6,4	6,3	6,8	7,3	2,6	0,5
Aleneboende minstepensionist	5,4	5,5	5,4	5,7	5,9	6,2	6,7	7,1	7,4	1,5	0,3
Herav medlavinntekt	4,2	4,5	4,1	3,8	3,8	4,3	5,2	5,8	6,3	2,5	0,5
Med alderspensjon	3,9	4,0	4,0	4,2	4,3	4,6	5,0	5,3	5,4	1,1	0,1
Herav medlavinntekt	3,1	3,3	2,9	2,9	2,7	3,2	3,8	4,3	4,8	2,1	0,5
Med uførepensjon	11,0	10,9	10,8	10,7	11,3	11,5	11,9	12,3	12,6	1,3	0,3
Herav medlavinntekt	9,6	9,9	9,2	8,3	8,8	9,1	10,4	11,0	11,3	2,5	0,3
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle)	9,1	9,2	8,9	9,8	10,2	10,6	10,8	11,1	12,0	1,8	0,9
Herav medlavinntekt	13,0	12,1	11,4	13,5	14,1	14,2	13,7	15,1	15,9	1,8	0,8

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Uførepensjonister	11,4	11,7	11,8	12,0	12,4	12,7	13,3	13,8	14,9	2,5	1,1
Herav medlavinntekt	13,6	13,3	13,6	14,6	14,7	15,1	15,1	15,2	16,7	2,0	1,5
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	14,9	15,9	16,4	16,3
Herav medlavinntekt	17,4	17,7	17,7	18,8
Langtidssyke	17,0	17,2	16,9	16,9
Herav medlavinntekt	17,2	16,8	15,7	15,9
Langtidsledige	18,6	19,2	18,1	18,1	18,1	17,7	17,5	17,5	17,6	-0,5	0,1
Herav medlavinntekt	19,9	19,9	18,2	15,6	16,5	16,2	15,3	15,3	15,3	-1,2	0,0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	19,3	19,4	19,6	19,6	20,0	0,7	0,4
Herav medlavinntekt	18,1	17,5	16,5	17,0	17,0	-1,1	0,0
Personer med nedsatt arbeidsevne	10,7	11,0	10,8	11,2	11,7	1,0	0,5
Herav medlavinntekt	9,7	8,5	8,5	8,9	9,2	-0,5	0,3
Mottakere av kvalifiseringsstønad	3,2	3,6	3,5	4,0	5,4	2,2	1,4
Herav medlavinntekt	4,2	3,8	3,3	3,7	5,2	1,0	1,5
Personer som mottar supplerende stønad	2,1	2,3	2,7	2,2	3,2	2,4	2,9	2,8	3,5	0,3	0,7
Herav medlavinntekt	2,9	2,6	2,8	2,8	3,6	3,0	3,5	3,2	4,0	0,4	0,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 12 Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014¹

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	
										siste 5 år	siste år
Hele befolkningen uten studenter	7,5	14,4	24,4	11,0	8,7	9,3	9,8	9,9	9,9	1,2	0,0
Herav med lavinntekt	12,1	14,6	17,7	14,4	12,4	12,5	11,9	11,7	12,1	-0,3	0,4
Enslige forsørgere	12,6	22,5	33,3	17,4	14,3	15,4	16,6	16,8	17,0	2,7	0,2
Herav med lavinntekt	13,6	17,2	19,6	14,9	13,5	13,4	13,2	13,0	13,3	-0,2	0,3
Par med barn 0-17 år	8,7	17,7	31,9	13,0	10,0	10,8	11,6	11,8	11,8	1,8	0,0
Herav med lavinntekt	20,7	25,7	30,9	23,5	19,4	18,6	17,3	16,2	16,0	-3,4	-0,2
Barn under 18 år	9,5	18,7	32,4	13,9	10,9	11,7	12,7	12,8	12,9	2,0	0,1
Herav med lavinntekt	17,6	21,9	26,1	19,6	16,6	16,5	15,6	14,8	14,8	-1,8	0,0
Aleneboende under 35 år ²	9,6	17,6	23,8	12,8	9,6	9,6	9,6	10,2	10,2	0,6	0,0
Herav med lavinntekt	7,3	7,9	7,8	7,2	6,1	5,7	5,8	6,2	6,6	0,5	0,4
Aleneboende 35-49 år	11,1	18,0	25,9	14,8	12,4	13,1	13,5	13,9	13,6	1,2	-0,3
Herav med lavinntekt	14,3	14,8	16,1	15,5	13,8	13,2	12,8	12,8	13,2	-0,6	0,4
Aleneboende 50-66 år	8,8	13,9	20,2	12,0	10,4	10,8	11,4	11,5	11,4	1,0	-0,1
Herav med lavinntekt	12,2	14,4	16,7	14,7	13,7	13,2	13,3	13,2	13,4	-0,3	0,2
Aleneboende 67 år og eldre	2,9	4,6	7,2	4,3	3,8	4,2	4,6	4,9	5,0	1,2	0,1
Herav med lavinntekt	1,9	2,9	4,0	2,5	2,2	2,8	3,2	3,7	3,9	1,7	0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ²											
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	5,8	5,9	6,0	6,0	6,1	0,3	0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	6,4	6,1	5,8	6,0	6,5	0,1	0,5
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	10,2	10,7	10,8	10,8	11,0	0,8	0,2
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	8,7	8,9	8,5	8,3	8,7	0,0	0,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	10,8	11,7	10,5	10,7	10,6	-0,2	-0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	17,8	21,5	13,5	12,3	13,8	-4,0	1,5
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	13,9	13,7	14,2	15,8	16,6	2,7	0,8
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	16,9	15,6	17,4	16,5	18,2	1,3	1,7
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	9,8	10,2	10,5	10,5	10,8	1,0	0,3
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	7,3	7,4	7,3	7,2	7,5	0,2	0,3
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønnd	:	:	:	:	0,6	0,8	0,7	0,7	0,6	0,0	-0,1
Herav med lavinntekt	:	:	:	:	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2	0,0	-0,2
Sosialhjelpsmottakere	4,6	6,3	9,2	6,5	5,2	5,1	4,7	4,7	4,6	-0,6	-0,1
Herav med lavinntekt	3,7	4,7	5,8	4,4	4,1	3,8	3,6	3,5	3,5	-0,6	0,0
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,9	4,7	6,6	5,4	4,4	4,4	4,2	4,6	4,6	0,2	0,0
Herav med lavinntekt	2,9	3,4	4,2	3,6	3,1	3,0	3,1	3,4	3,5	0,4	0,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,9	2,7	4,3	2,9	2,3	2,5	2,4	2,2	2,2	-0,1	0,0
Herav med lavinntekt	1,7	2,3	3,1	2,3	2,0	2,2	2,1	1,8	1,9	-0,1	0,1
Alderspensionister	2,4	4,0	6,6	3,8	3,2	3,8	4,0	4,2	4,2	1,0	0,0
Herav med lavinntekt	2,4	3,5	5,3	4,1	3,6	5,2	5,0	5,4	5,7	2,1	0,3
Aleneboende minstepensionist	3,7	5,6	7,3	4,9	4,4	4,8	5,3	5,5	5,5	1,1	0,0
Herav med lavinntekt	2,9	4,4	5,4	3,3	2,8	3,2	4,2	4,5	4,8	2,0	0,3
Med alderspensjon	2,6	3,9	5,2	3,4	3,1	3,4	3,8	4,1	3,9	0,8	-0,2
Herav med lavinntekt	2,1	3,1	3,9	2,3	1,9	2,3	3,0	3,3	3,5	1,6	0,2
Med uførepensjon	7,8	11,4	14,5	10,0	8,9	9,3	9,4	9,5	9,4	0,5	-0,1
Herav med lavinntekt	6,6	10,0	12,0	8,1	6,7	7,4	8,4	8,6	8,8	2,1	0,2
Etterlattepensionist (gjenlevende ektefelle)	6,1	10,3	16,8	8,7	7,5	8,2	8,4	8,3	8,4	0,9	0,1
Herav med lavinntekt	9,6	9,7	15,9	12,7	11,1	11,0	10,9	12,6	11,9	0,8	-0,7

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling	Utvikling
										siste 5 år	siste år
Uførepensjonister	8,7	13,9	20,0	12,1	10,2	10,8	11,2	11,3	11,6	1,4	0,3
Herav med lavinntekt	9,8	13,3	17,0	13,1	11,5	12,1	12,1	11,5	12,7	1,2	1,2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	11,0	17,9	26,3	14,8
Herav med lavinntekt	11,7	15,2	19,8	15,2
Langtidssyke	11,7	18,3	25,2	14,8
Herav med lavinntekt	11,1	14,3	16,5	12,1
Langtidsledige	12,6	18,1	21,5	16,0	13,4	13,6	13,9	13,8	13,3	-0,1	-0,5
Herav med lavinntekt	13,5	16,2	16,7	13,2	11,8	11,9	11,6	11,5	11,0	-0,8	-0,5
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	13,9	14,4	14,8	14,5	14,5	0,6	0,0
Herav med lavinntekt	12,7	12,5	11,8	11,6	11,7	-1,0	0,1
Personer med nedsatt arbeidsevne	7,1	7,5	7,3	7,3	7,3	0,2	0,0
Herav med lavinntekt	5,6	5,1	5,0	5,2	5,3	-0,3	0,1
Mottakere av kvalifiseringsstønad	1,3	1,6	1,9	2,0	2,8	1,5	0,8
Herav med lavinntekt	1,5	1,7	1,7	1,9	2,5	1,0	0,6
Personer som mottar supplerende stønad	1,4	2,7	2,9	1,5	2,4	2,0	1,9	2,1	2,1	-0,3	0,0
Herav med lavinntekt	1,9	3,0	2,7	1,8	2,7	2,5	2,2	2,7	2,5	-0,2	-0,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 13 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. S80/S20². 2006-2014

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	3,4	3,5	3,6	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	0,2	0,1
Enslige forsørgere	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	0,2	0,1
Par med barn 0-17 år	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	0,1	0,1
Barn under 18 år	3,1	3,2	3,2	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,3	0,1	0,1
Aleneboende under 35 år	5,4	5,7	6,2	6,6	7,2	7,4	7,3	7,6	7,6	0,4	0,0
Aleneboende 35-49 år	4,9	4,9	5,3	4,9	4,8	5,0	4,7	4,9	5,0	0,2	0,1
Aleneboende 50-66 år	3,9	4,1	4,2	4,0	3,9	3,8	3,9	4,1	4,2	0,3	0,1
Aleneboende 67 år og eldre	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	0,1	0,1
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	6,7	6,7	6,0	5,7	5,8	-0,9	0,1
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	0,3	0,0
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,5	3,9	3,8	3,6	3,8	-0,7	0,2
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,0	3,9	3,8	3,8	-0,6	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	3,6	3,7	3,9	4,1	4,1	0,5	0,0
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	-0,1	0,0
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,9	2,8	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	0,0	0,0
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,5	3,6	3,6	3,4	3,3	3,3	3,3	3,4	0,0	0,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	-0,2	0,0
Alderspensionister	2,8	3,0	2,9	2,8	2,8	3,1	3,2	3,2	3,3	0,5	0,1
Aleneboende minstepensionist	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	0,1	0,0
Herav:											
Med alderspensjon	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	0,2	0,1
Med uførepensjon	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	0,0	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,9	2,9	3,0	3,1	2,8	2,9	2,8	2,7	2,8	0,0	0,1
Uførepensionister	2,5	2,6	2,7	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	0,1	0,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,6	2,7	2,7	2,6
Langtidssyke	2,8	2,9	3,0	2,7
Langtidsledige	3,8	4,0	4,2	3,5	3,3	3,7	3,4	3,6	3,6	0,3	0,0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	0,2	0,0
Personer med nedsatt arbeidsevne	2,7	2,9	3,0	3,1	3,2	0,5	0,1
Mottakere av kvalifiseringsstønad	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,0	0,0
Personer som mottar supplerende stønad	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	0,0	0,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt. Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 14 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. P90/P10². 2006-2014

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	0,2	0,1
Enslige forsørgere	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4	0,2	0,1
Par med barn 0-17 år	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	0,2	0,1
Barn under 18 år	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,6	0,2	0,0
Aleneboende under 35 år	4,2	4,4	4,8	5,3	6,0	6,3	6,3	6,9	6,7	0,7	-0,2
Aleneboende 35-49 år	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	0,1	0,0
Aleneboende 50-66 år	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	0,2	0,0
Aleneboende 67 år og eldre	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1	0,0	0,1
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	5,0	5,0	4,5	4,2	4,1	-0,9	-0,1
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	0,3	0,0
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	-0,1	0,0
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	-0,2	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	0,3	0,0
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	0,0	0,0
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,3	2,2	2,3	0,0	0,1
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,0	3,1	2,9	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	0,0	0,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,3	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	-0,1	0,0
Alderspensionister	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7	0,4	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,0	0,0
Herav:											
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	0,1	0,0
Med uførepensjon	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	-0,1	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,4	2,3	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	0,1	0,0
Uførepensionister	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	0,1	0,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,2	2,2	2,2	2,1
Langtidssyke	2,4	2,4	2,5	2,3
Langtidsledige	2,8	2,9	2,9	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	0,3	0,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	0,2	0,1
Personer med nedsatt arbeidsevne	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6	0,3	0,0
Mottakere av kvalifiseringsstønad	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	-0,1	0,0
Personer som mottar supplerende stønad	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	-0,1	-0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt² P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10). Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 15 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gini-koeffisient². 2006-2014

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	0,239	0,246	0,247	0,237	0,240	0,241	0,242	0,243	0,250	0,010	0,007
Enslige forsørgere	0,199	0,204	0,207	0,205	0,204	0,206	0,209	0,214	0,219	0,015	0,005
Par med barn 0-17 år	0,213	0,219	0,218	0,210	0,214	0,215	0,215	0,217	0,224	0,010	0,007
Barn under 18 år	0,221	0,228	0,227	0,219	0,225	0,224	0,226	0,227	0,235	0,010	0,008
Aleneboende under 35 år	0,293	0,300	0,304	0,304	0,313	0,315	0,315	0,318	0,319	0,006	0,001
Aleneboende 35-49 år	0,293	0,295	0,297	0,287	0,287	0,290	0,286	0,289	0,293	0,006	0,004
Aleneboende 50-66 år	0,267	0,280	0,280	0,266	0,270	0,265	0,270	0,276	0,284	0,014	0,008
Aleneboende 67 år og eldre	0,199	0,207	0,204	0,186	0,191	0,193	0,194	0,198	0,205	0,014	0,007
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,318	0,317	0,307	0,302	0,309	-0,009	0,007
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,263	0,268	0,272	0,278	0,281	0,018	0,003
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,299	0,257	0,257	0,247	0,255	-0,044	0,008
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,260	0,252	0,248	0,245	0,248	-0,012	0,003
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	0,239	0,244	0,251	0,258	0,260	0,021	0,002
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	0,182	0,179	0,180	0,180	0,176	-0,006	-0,004
Sosialhjelpsmottakere	0,193	0,193	0,196	0,196	0,187	0,182	0,187	0,185	0,187	0,000	0,002
Herav:											
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,230	0,223	0,228	0,230	0,216	0,211	0,213	0,213	0,215	-0,001	0,002
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,177	0,181	0,184	0,189	0,176	0,167	0,167	0,166	0,162	-0,014	-0,004
Alderspensjonister	0,216	0,226	0,221	0,207	0,213	0,231	0,237	0,241	0,247	0,034	0,006
Aleneboende minstepensjonist	0,125	0,126	0,121	0,114	0,110	0,113	0,117	0,119	0,122	0,012	0,003
Herav:											
Med alderspensjon	0,114	0,115	0,107	0,095	0,096	0,101	0,104	0,111	0,118	0,022	0,007
Med uførepensjon	0,120	0,121	0,117	0,123	0,109	0,111	0,119	0,107	0,102	-0,007	-0,005
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,204	0,210	0,204	0,214	0,204	0,205	0,202	0,197	0,197	-0,007	0,000
Uførepensjonister	0,188	0,199	0,198	0,186	0,181	0,182	0,182	0,185	0,187	0,006	0,002
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	0,189	0,198	0,201	0,191
Langtidssyke	0,199	0,206	0,213	0,198
Langtidsledige	0,253	0,26	0,261	0,234	0,228	0,244	0,238	0,248	0,248	0,020	0,000
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	0,201	0,202	0,209	0,213	0,218	0,017	0,005
Personer med nedsatt arbeidsevne	0,195	0,206	0,219	0,222	0,228	0,033	0,006
Mottakere av kvalifiseringsstønad	0,145	0,142	0,145	0,142	0,141	-0,004	-0,001
Personer som mottar supplerende stønad	0,117	0,110	0,104	0,110	0,111	0,109	0,103	0,108	0,108	-0,003	0,000

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt² Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) til 1 (størst ulikhet). Omfatter også negative beløp.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B 16 Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2007, 2011 og 2013-2015. Prosent

		2007	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 9 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Andel personer som bor i husholdning som eier	80	80	81	81	81	1	1	0
	Andel personer som bor trangt	7	7	7	6	8	1	1	2
	Andel personer som bor svært romslig	32	35	34	34	32	0	-3	-2
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	7	7	6	7	-2	-1	1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	12	12	11	11	-1	-1	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	7	8	7	10	2	3	2
Enslig forsørger	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	5	4,7	4,3	5,9	0,9	0,9	1,6
	Andel personer som bor i husholdning som eier	70	67	69	71	72	2	5	1
	Andel personer som bor trangt	3	9	5	2	8	5	-1	6
	Andel personer som bor svært romslig	25	21	22	22	21	-4	0	-1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	13	14	12	12	0	-1	1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	17	15	18	14	16	-1	1	2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	12	8	8	12	4	0	4
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	8	7	10,6	7,1	7,8	-0,2	0,8	0,7
	Andel personer som bor i husholdning som eier	71	57	57	61	65	-6	8	4
	Andel personer som bor trangt	28	34	43	36	43	15	9	7
	Andel personer som bor svært romslig	11	14	10	13	13	2	-1	0
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	20	19	15	12	-1	-8	-3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	15	14	11	14	2	-1	3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	5	10	11	12	10	5	-1	-2
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	7	2,8	6,2	4,6	-0,4	-2,4	-1,6
	Andel personer som bor i husholdning som eier	79	72	73	74	78	-1	6	4
	Andel personer som bor trangt	24	25	30	26	29	5	4	4
	Andel personer som bor svært romslig	12	14	12	14	15	3	1	1
Alle par med barn 0-17 år	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	14	13	11	14	1	0	3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	10	12	11	10	9	-1	-3	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	8	8	9	11	4	3	2
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	3	5	3,1	5	4,2	1,2	-0,8	-0,8
	Andel personer som bor i husholdning som eier	92	90	91	92	93	1	3	1
	Andel personer som bor trangt	10	11	10	9	10	0	-1	1
Langtidssyke 16-44 år	Andel personer som bor svært romslig	20	23	22	22	21	1	-2	-1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	9	8	7	7	7	-2	-1	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	6	11	9	8	7	1	-4	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	6	7	7	6	9	3	2	3
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	4	3,1	3,7	5,3	1,3	1,3	1,6
	Andel personer som bor i husholdning som eier	:	55	59	62	59	:	4	-4
Langtidssyke 46-66 år	Andel personer som bor trangt	:	18	19	13	16	:	-2	3
	Andel personer som bor svært romslig	:	14	17	17	16	:	2	-1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	:	16	14	13	11	:	-5	-2
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	:	23	20	18	15	:	-8	-3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	:	15	15	13	14	:	-1	1
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	:	10	11	4	7	:	-3	4
Langtidssyke 46-66 år	Andel personer som bor i husholdning som eier	:	81	85	82	85	:	4	3
	Andel personer som bor trangt	:	2	2	2	3	:	1	1
	Andel personer som bor svært romslig	:	42	47	46	36	:	-6	-10
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	:	6	11	10	11	:	5	1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	:	13	16	19	11	:	-2	-8
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	:	10	13	13	12	:	2	-1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	:	3	9	4	5	:	2	1	

		2007	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 9 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Langtidssyke 16-66 år	Andel personer som bor i husholdning som eier	:	68	72	71	72	:	4	1
	Andel personer som bor trangt	:	11	10	8	10	:	-1	2
	Andel personer som bor svært romslig	:	28	33	31	26	:	-2	-5
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	:	11	13	12	11	:	0	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	:	19	17	18	13	:	-6	-5
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	:	13	14	13	13	:	0	0
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	:	7	10	5	6	:	-1	1
	Andel personer som bor i husholdning som eier	84	81	82	81	81	-4	-1	-1
Uførepensjonister	Andel personer som bor trangt	3	3	3	3	4	1	1	1
	Andel personer som bor svært romslig	40	37	37	38	33	-7	-4	-5
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	6	6	7	10	0	4	3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	16	13	17	13	12	-4	-1	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	8	11	9	8	-3	0	-2
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	6	7	5	6	0	0	1
	Andel personer som bor i husholdning som eier	31	30	24	28	31	0	1	3
	Andel personer som bor trangt	23	22	31	21	17	-6	-5	-4
Sosialhjelps- mottakere	Andel personer som bor svært romslig	11	14	15	15	11	-1	-4	-4
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	18	15	16	14	14	-4	-1	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	21	20	18	16	23	2	3	8
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	12	15	10	11	13	1	-2	3
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	9	11	9	8	13	4	2	4
	Andel personer som bor i husholdning som eier	59	60	55	52	55	-5	-6	2
	Andel personer som bor trangt	0	4	2	2	4	4	0	3
	Andel personer som bor svært romslig	39	46	36	34	35	-4	-11	1
Aleneboende minstepensjonister	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	11	13	8	14	4	3	6
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	13	10	16	11	11	-2	1	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	1	4	8	10	1	9	2
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	3	4	3	5	-2	2	2
	Andel personer som bor i husholdning som eier	82	84	88	81	85	3	1	3
	Andel personer som bor trangt	1	2	3	1	5	4	3	4
	Andel personer som bor svært romslig	41	39	38	40	40	-1	1	1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	4	3	5	6	-3	2	0
Andre minstepensjonister	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	14	12	13	10	6	-8	-6	-4
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	9	7	8	8	-3	-1	1
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	1	3	3	4	0	3	1
	Andel personer som bor i husholdning som eier	33	31	32	27	35	2	4	8
	Andel personer som bor trangt	25	25	27	25	20	-5	-5	-5
	Andel personer som bor svært romslig	13	13	15	12	13	0	0	1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	11	11	10	9	-4	-2	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	20	21	19	18	21	1	0	3
Aleneboende under 35 år	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	10	7	7	10	1	0	3
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	8	10	9	7	10	2	-1	2
	Andel personer som bor i husholdning som eier	60	61	61	59	63	3	2	4
	Andel personer som bor trangt	11	10	11	10	8	-3	-2	-1
	Andel personer som bor svært romslig	33	35	33	34	32	-1	-3	-1
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	8	8	8	8	-3	-1	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	15	15	16	14	15	0	0	0
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	9	10	9	10	1	1	2
Alle aleneboende	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	7	6	6	8	1	1	2

		2007	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 9 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Innvandrere fra EU etc.	Andel personer som bor i husholdning som eier	:	:	58	59	61	:	:	2
	Andel personer som bor trangt	:	:	15	14	15	:	:	1
	Andel personer som bor svært romslig	:	:	19	23	21	:	:	-2
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	:	:	8	9	8	:	:	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	:	:	15	11	14	:	:	3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	:	:	11	9	9	:	:	0
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	:	:	8	6	12	:	:	6
	Andel personer som bor i husholdning som eier	:	:	55	58	58	:	:	0
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Andel personer som bor trangt	:	:	36	30	24	:	:	-7
	Andel personer som bor svært romslig	:	:	9	8	11	:	:	3
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	:	:	12	9	8	:	:	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	:	:	16	15	14	:	:	-1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	:	:	7	9	10	:	:	0
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	:	:	7	7	11	:	:	4
	Andel personer som bor i husholdning som eier	40	:	25	26	25	-15	:	-1
	Andel personer som bor trangt	27	:	36	32	25	-2	:	-7
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år	Andel personer som bor svært romslig	10	:	5	8	4	-6	:	-4
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	14	:	11	13	10	-4	:	-3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	21	:	18	22	27	6	:	5
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	:	10	15	8	1	:	-7
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	:	5	11	8	1	:	-3
	Andel personer som bor i husholdning som eier	63	:	66	67	62	-1	:	-5
	Andel personer som bor trangt	1	:	4	7	7	6	:	-1
	Andel personer som bor svært romslig	55	:	45	36	34	-21	:	-1
Vedvarende lavinntekt, over 44 år	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	11	:	3	10	14	3	:	3
	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	11	:	11	10	11	0	:	1
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	:	8	13	12	3	:	-1
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	:	3	1	11	5	:	9
	Andel personer som bor i husholdning som eier	47	:	38	39	36	-11	:	-4
	Andel personer som bor trangt	17	:	26	24	20	3	:	-4
	Andel personer som bor svært romslig	29	:	18	17	12	-17	:	-4
	Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	:	8	12	11	-1	:	-1
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over	Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	15	:	16	18	22	7	:	4
	Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	10	:	10	14	10	0	:	-4
	Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	:	5	8	9	4	:	1

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tabell B 17 Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2013-2015. Prosent

	2006 ¹	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Alle	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	43 600	58 600	63 700	64 700	69 800	26 200	11 200	5 100
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	58 300	68 800	72 000	74 300	29 200	16 000	2 300
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	24	24	25	26	25	1	1	-2
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	39	40	36	37	39	0	-1	2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	6	5	6	6	-1	0	0
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	36	35	32	31	31	-5	-4	-1
Enslige forsørgere	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	55 400	79 500	80 800	89 500	98 600	43 200	19 100	9 100
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	57 800	77 700	77 300	89 500	81 100	23 300	3 400	-8 400
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	33	37	42	46	44	11	7	-2
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	12	13	15	19	4	7	4
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	17	18	19	13	18	1	0	5
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	53	52	46	50	46	-7	-6	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	45 600	87 300	84 500	82 500	94 900	49 300	7 600	12 400
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	59 900	91 400	79 800	105 000	72 600	12 700	-18 800	-32 400
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	50	38	36	36	32	-18	-6	-4
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	24	18	19	22	18	-6	0	-3
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	15	13	19	10	-3	-6	-10
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	51	59	59	47	55	4	-4	8
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	46 800	80 300	82 300	84 500	94 000	47 200	13 700	9 500
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	62 200	79 700	89 300	99 100	88 900	26 700	9 200	-10 200
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	36	24	26	26	22	-14	-2	-4
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	23	26	19	23	21	-2	-5	-2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	10	10	9	12	9	-1	-1	-4
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	52	56	53	51	55	3	-2	4
Alle par med barn 0-17 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	52 000	82 400	85 500	87 800	96 000	44 000	13 600	8 200
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	77 300	114 200	125 500	130 000	128 300	51 000	14 100	-1 700
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	15	14	16	16	13	-2	-1	-3
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	27	25	21	24	26	-2	1	2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	5	5	3	5	3	-2	-2	-2
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	46	45	43	42	43	-3	-2	1
Langtidssyke 16-44 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	63 500	64 800	67 800	72 800	:	9 300	5 000
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	:	58 400	88 800	87 200	82 100	:	23 700	-5 100
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	:	54	41	42	48	:	-6	6
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	:	18	15	21	15	:	-3	-6
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	:	28	14	15	21	:	-7	6
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	:	42	50	48	44	:	2	-4

	2006 ¹	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Langtidssyke 45-66 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	:	:	70 600	:	:	:	
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	:	43 200	52 500	53 600	57 800	:	14 600	4 200
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	:	29	28	25	28	:	-1	3
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	:	35	37	33	34	:	-1	1
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	:	16	19	12	11	:	-5	-1
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	:	39	38	44	40	:	1	-4
Langtidssyke 16-66 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	63 900	65 900	68 600	75 700	:	11 800	7 100
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	:	47 600	65 500	67 000	66 600	:	19 000	-400
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	:	42	34	33	39	:	-3	5
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	:	27	26	27	24	:	-3	-3
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	:	23	17	13	16	:	-7	3
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	:	40	44	40	42	:	2	2
Uføre- pensjonister	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	43 500	57 800	60 000	60 400	70 400	26 900	12 600	10 000
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	26 100	31 400	43 300	38 200	39 700	13 600	8 300	1 500
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	23	24	25	24	29	6	5	5
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	44	40	38	42	41	-3	1	-2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	12	7	7	11	-1	-1	4
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	28	29	31	30	26	-2	-3	-4
Sosialhjelps- mottakere	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	46 300	69 100	75 800	82 400	81 800	35 500	12 700	-600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	29 100	36 700	54 400	60 400	68 900	39 800	32 200	8 500
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	60	56	54	61	62	2	6	1
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	18	13	12	14	-1	-4	2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	24	28	22	21	27	3	-1	6
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	56	43	52	44	39	-17	-4	-5
Aleneboende minste- pensjonister	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	22 200	38 200	49 600	46 300	54 600	32 400	16 400	8 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	2 500	4 300	12 800	7 300	8 600	6 100	4 300	1 300
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	21	29	34	26	34	13	5	8
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	59	58	50	59	47	-12	-11	-12
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	15	4	11	10	14	-1	10	3
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	30	40	27	22	23	-7	-17	1
Andre minste- pensjonister	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	22 200	:	:	:	:	:	:	
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	9 900	18 000	14 400	16 950	14 000	4 100	-4 000	-2 950
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	4	7	1	5	2	-2	-5	-3
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	74	73	78	78	80	6	7	2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	5	7	1	2	3	-2	-4	1
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	21	19	22	14	17	-4	-2	3

	2006 ¹	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år	
Aleneboende under 35 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	42 700	52 500	57 000	59 100	68 400	25 700	15 900	9 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	53 800	44 000	78 200	93 200	81 800	28 000	37 800	-11 400
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	62	57	62	66	63	1	6	-3
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	9	24	16	9	13	4	-11	4
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	14	10	13	12	0	-2	0
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	48	43	43	39	40	-8	-3	1
Alle aleneboende	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	40 400	52 300	57 500	58 800	65 100	24 700	12 800	6 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	27 800	30 600	40 900	44 700	44 600	16 800	14 000	-100
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	37	36	40	39	38	1	2	-1
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	35	38	33	31	32	-3	-6	2
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	9	9	7	8	8	-1	-1	1
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	36	36	33	31	30	-6	-6	-1
Innvandrere fra EU etc.	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	:	76 800	79 600	78 800	:	:	-800
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	:	:	76 900	75 800	65 100	:	:	-10 700
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	:	:	34	35	30	:	:	-5
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	:	:	21	25	37	:	:	12
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	:	:	5	9	7	:	:	-2
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	:	:	43	34	35	:	:	1
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	:	:	76 900	85 300	86 900	:	:	1 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	:	:	89 900	99 800	82 900	:	:	-16 900
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	:	:	45	47	46	:	:	-2
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	:	:	17	16	23	:	:	7
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	:	:	19	16	17	:	:	1
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	:	:	49	43	41	:	:	-2
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	45 800	:	53 855	58 600	64 000	18 200	:	5 400
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	34 700	:	66 044	58 500	47 000	12 300	:	-11 500
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	70	:	64	78	77	7	:	-1
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	16	:	12	9	10	-6	:	1
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	14	:	17	13	18	4	:	4
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	43	:	53	46	56	13	:	10
Vedvarende lavinntekt, over 44 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	20 700	:	:	:	:	:	:	:
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	7 100	:	10 886	23 100	12 200	5 100	:	-10 900
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	25	:	30	24	32	7	:	9
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	67	:	60	52	52	-15	:	1
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	:	4	7	21	8	:	13
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	24	:	32	20	26	2	:	7

		2006 ¹	2011	2013	2014	2015	Utvikling siste 10 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over	Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	39 200	:	51 097	56 000	62 300	23 100	:	6 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	17 500	:	32 097	35 800	28 800	11 300	:	-7 000
	Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	50	:	52	59	64	14	:	5
	Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	38	:	29	24	22	-16	:	-1
	Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	14	:	12	7	19	5	:	11
	Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	35	:	45	40	47	12	:	7

¹ 2005-tall for uførepensjonister og minstepensjonister

Kilde: Levkårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 3.1	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50 og 60 prosent av median ekvivalentinntekt (EU-skala)	21
Figur 3.2	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2005	22
Figur 3.3	Utviklingen i lavinntektsgapet.....	23
Figur 3.4	Andel personer med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. 2014	29
Figur 3.5	Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten. Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	31
Figur 3.6	Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . Indeks i faste 2014-kroner. Gjennomsnitt. 1986=100.....	33
Figur 4.1	Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, etter foreldrenes landbakgrunn. 2014	59
Figur 5.1.1	Andelen barn under 18 år i husholdninger med en inntekt etter skatt under 60 prosent av medianinntekt (EU-skala)	63
Figur 5.1.2.	Barn og barnefamilier med og uten lavinntekt. Ulike inntekters andel av samlet inntekt. 2014.....	69
Figur 5.2.1	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent).....	82
Figur 5.3.1	Antall sosialhjelpsmottakere. 1987-2014	95
Figur 5.4.1	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	113
Figur 5.4.2	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter botid i Norge	115
Figur 5.4.3	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter botid i Norge	115
Figur 5.4.4	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og botid i Norge. 2014	116
Figur 5.4.5	Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter landbakgrunn. 2014	117
Figur 5.4.6	Kvartilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn.2014. Prosent.....	130
Figur 5.5.1	Minstepensjonistenes husholdningssammensetning. 2014. Prosent.....	138
Figur 5.5.2	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. 2014.....	138
Figur 5.9.1	Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsløst arbeidsledig	184
Figur 5.9.2	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsløst	186
Figur 5.10.1	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad	191
Figur 5.10.2	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hele befolkningen ¹ og personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. Nominelle kroner	192
Figur 6.1	Endring i lavinntekt (EU60) fra 2007 til 2013 basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005).....	199
Figur 6.2	Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt. Noen utvalgte europeiske land, EU-15 og EU-28. 2013	200
Figur 6.3	Kjøpekraftjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge = 100. 2013.....	201
Figur 6.4	Andelen personer med vedvarende lavinntekt. Noen europeiske land. 2012/2013.....	203

Tabellregister

Tabell 2.1	Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt etter skatt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala. 2014	11
Tabell 2.2	Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for ulike treårsperioder, etter EU-skalaen. 1996-2014. Løpende og faste priser. Kroner	12
Tabell 2.3	Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2014	13
Tabell 3.1	Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinntektsdefinisjon. Ulike grupper. 2014	25
Tabell 3.2	Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006, 2008, 2012, 2013 og 2014. Prosent	26
Tabell 3.3.	Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2011, 2012, 2013 og 2014	27
Tabell 3.4	Personer i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. 2014. Kroner	28
Tabell 3.5	Antall personer i husholdninger med inntekt etter skatt under hhv. 50 og 60 prosent av medianen (EU-skala). Før og etter fjerning av personer i husholdninger med formue per forbruksenhet høyere enn lavinntektsgrensen. 2014	30
Tabell 3.6	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten. 1986 - 2014. Prosent	32
Tabell 3.7	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Fylker. 2014. Rangert etter Gini-koeffisienten.....	34
Tabell 4.1	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1998-2014. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av median-gjennomsnittet i perioden. EUs ekvivalensskala. Standardavvik i parentes	37
Tabell 4.2	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene.....	38
Tabell 4.3	Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2012 - 2014, og befolkningen i alt. Husholdningstyper. Antall og prosent.....	39
Tabell 4.4	Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden.....	40
Tabell 4.5	Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå ³ . Prosent	41
Tabell 4.6	Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent	42
Tabell 4.7	Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent	44
Tabell 4.8	Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2003-2005, 2004-2006, 2005-2007, 2006-2008, 2007-2009, 2008-2010, 2009-2011, 2010-2012, 2011-2013 og 2012-2014. Prosent	46
Tabell 4.9	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent	48
Tabell 4.10	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent	48
Tabell 4.11	Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt1. 2001-2003, 2005-2007, 2008-2010, 2010-2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent	50
Tabell 4.12	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt1 etter hovedinntektstakers alder 2005-2007, 2006-2008, 2008-2010, 2010 -2012, 2012-2014 og 2013-2015. Prosent	51
Tabell 4.13	Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker.....	55
Tabell 4.14	Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt, etter botid. Treårsperioden 2012-2014. Prosent	57
Tabell 4.15	Andelen kvinner og menn 25-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Treårsperioden 2012-14. Prosent.....	58

Tabell 4.16	Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden. 2004-2006 – 2012-2014. Prosent og antall	61
Tabell 5.1.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014.....	63
Tabell 5.1.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent	64
Tabell 5.1.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	65
Tabell 5.1.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent.....	66
Tabell 5.1.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent.....	67
Tabell 5.1.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	68
Tabell 5.1.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014.....	69
Tabell 5.1.8	Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005 – 2015	71
Tabell 5.1.9	Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 – 2015	71
Tabell 5.1.10	Boligøkonomi for enslige forsørgere. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2015.....	73
Tabell 5.1.11	Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 - 2015.....	74
Tabell 5.1.12	Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003 - 2015. Prosent	76
Tabell 5.1.13	Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003-2015. Prosent	76
Tabell 5.1.14	Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år, 2007-2015	78
Tabell 5.2.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014.....	81
Tabell 5.2.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent	83
Tabell 5.2.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	84
Tabell 5.2.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent.....	85
Tabell 5.2.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent.....	86
Tabell 5.2.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen og aleneboende. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	87
Tabell 5.2.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014.....	88
Tabell 5.2.8	Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 2001, 2003, 2005-2015.....	90
Tabell 5.2.9	Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2015.....	90
Tabell 5.2.10	Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003-2015. Prosent	91
Tabell 5.2.11	Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003 - 2015. Prosent	92
Tabell 5.2.12	Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007-2015. Prosent	93
Tabell 5.3.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014.....	96
Tabell 5.3.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent	97
Tabell 5.3.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	98
Tabell 5.3.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent.....	99
Tabell 5.3.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent.....	100
Tabell 5.3.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	102
Tabell 5.3.7	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	102
Tabell 5.3.8	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014... ..	103
Tabell 5.3.9	Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015. Prosent.....	105
Tabell 5.3.10	Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2015. Prosent	106
Tabell 5.3.11	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015. Prosent.....	107
Tabell 5.3.12	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2003-2015. Prosent.....	108
Tabell 5.3.13	Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006-2015. Prosent.....	109
Tabell 5.3.14	Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007-2015. Prosent.....	110
Tabell 5.4.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014	112

Tabell 5.4.2	Andel personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2011-2014.....	119
Tabell 5.4.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	121
Tabell 5.4.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent	123
Tabell 5.4.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent	125
Tabell 5.4.6	Andel personer i husholdninger som eier primærbolig og som har en samlet finansformue på 100 000 kroner eller mer. 2014. Prosent	126
Tabell 5.4.7	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	127
Tabell 5.4.8	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent	128
Tabell 5.4.9	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	129
Tabell 5.4.10	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014 ...	131
Tabell 5.4.11	Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012-2015.....	133
Tabell 5.4.12	Boligøkonomi for innvandrere. 2012-2015. Prosent.....	133
Tabell 5.4.13	Indikatorer på betalingsvansker for innvandrere. 2012-2015. Prosent.....	134
Tabell 5.4.14	Indikatorer på materiell situasjon for innvandrere. 2012-2015. Prosent	135
Tabell 5.4.15	Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for innvandrere. 2012-2015. Prosent	136
Tabell 5.5.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014	139
Tabell 5.5.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent.....	140
Tabell 5.5.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	140
Tabell 5.5.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent	141
Tabell 5.5.5	Indikatorer ¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent	142
Tabell 5.5.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent	143
Tabell 5.5.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014 ...	144
Tabell 5.5.8	Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2015	146
Tabell 5.5.9	Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2015. Prosent....	147
Tabell 5.5.10	Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003-2015. Prosent	149
Tabell 5.5.11	Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003-2015. Prosent	150
Tabell 5.5.12	Helseforhold for minstepensjonister. 2004-2015. Prosent	151
Tabell 5.6.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014	154
Tabell 5.6.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent.....	155
Tabell 5.6.3	Indikator for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	155
Tabell 5.6.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent	156
Tabell 5.6.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent	157
Tabell 5.6.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent	157
Tabell 5.6.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014 ...	158
Tabell 5.7.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2011-2014	160
Tabell 5.7.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2011-2014. Prosent.....	160
Tabell 5.7.3	Indikatorer for utdanning. 2011-2014. Prosent.....	161
Tabell 5.7.4	Indikatorer ¹ for økonomisk utsatthet. 2011-2014. Prosent	161
Tabell 5.7.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2011-2014. Prosent	162
Tabell 5.7.6	Inntektssammensetning for befolkning og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent	163
Tabell 5.7.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014 ...	163
Tabell 5.7.8	Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991-2015	165
Tabell 5.7.9	Boligøkonomi for uførepensjonister. 2003, 2005, 2007 - 2015. Prosent	166
Tabell 5.7.10	Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003-2015. Prosent	167
Tabell 5.7.11	Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003-2015. Prosent	168
Tabell 5.7.12	Helseforhold for uførepensjonister. 2005-2015. Prosent.....	169
Tabell 5.7.13	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007-2015. Prosent	170
Tabell 5.8.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2010-2014.....	172
Tabell 5.8.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2010-2014. Prosent	173

Tabell 5.8.3.	Indikatorer for utdanning, 2011-2014. Prosent.....	173
Tabell 5.8.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet, 2010-2014. Prosent.....	174
Tabell 5.8.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning, 2010-2014. Prosent.....	175
Tabell 5.8.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne eller er mottaker av arbeidsavklaringspenger. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	176
Tabell 5.8.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . 2010-2014.....	177
Tabell 5.8.8	Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2007-2015. Prosent.....	179
Tabell 5.8.9	Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2015. Prosent.....	179
Tabell 5.8.10	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2015. Prosent.....	180
Tabell 5.8.11	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2015. Prosent.....	181
Tabell 5.8.12	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2015. Prosent.....	182
Tabell 5.8.13	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2007 - 2015.....	183
Tabell 5.9.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014.....	185
Tabell 5.9.2	Indikatorer for yrkestilknytning, 2011-2014. Prosent.....	186
Tabell 5.9.3	Indikatorer for utdanning, 2011-2014. Prosent.....	187
Tabell 5.9.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent.....	187
Tabell 5.9.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning, 2011-2014. Prosent.....	188
Tabell 5.9.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	189
Tabell 5.9.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014... 189	189
Tabell 5.10.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2011-2014.....	191
Tabell 5.10.2.	Indikatorer for yrkestilknytning, 2011-2014. Prosent.....	192
Tabell 5.10.3	Indikatorer for utdanning, 2011-2014. Prosent.....	193
Tabell 5.10.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet, 2011-2014. Prosent.....	193
Tabell 5.10.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning, 2011-2014. Prosent.....	194
Tabell 5.10.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2014. Kroner og prosent.....	195
Tabell 5.10.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2011-2014... 195	195
Tabell 6.1	Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa ¹ . Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2005-2013. Prosent.....	198
Tabell 6.2	Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20). 2005-2013.....	202
Tabell 6.3	Andelen personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2007-2014. Prosent.....	204
Tabell 6.4	Andel personer som mangler minst fire av ni materielle goder. 2007-2014. Prosent.....	206
Tabell 6.5	Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon (AROPE). 2007-2014. Prosent.....	207
Tabell 6.6	Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2007-2014. Prosent.....	208
Tabell 6.7	Andel personer som bor trangt. 2007-2014. Prosent.....	209
Tabell A 1	Overlapp mellom ulike grupper. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2014. Prosent.....	216
Tabell A 2	Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2015. Prosent.....	218
Tabell A 3	Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene ¹ . Inntektsstatistikk for husholdninger. 2006-2014.....	219
Tabell B 1	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014.....	220
Tabell B 2	Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014.....	221
Tabell B 3	Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014.....	223

Tabell B 4	Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014	225
Tabell B 5	Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2012-2015. Prosent	227
Tabell B 6	Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2012-2015. Prosent	229
Tabell B 7	Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2012-2015. Prosent	231
Tabell B 8	Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014	233
Tabell B 9	Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014	235
Tabell B 10	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning ¹ . 2006-2014	237
Tabell B 11	Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014	239
Tabell B 12	Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning, etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2006-2014	241
Tabell B 13	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . S80/S202. 2006-2014	243
Tabell B 14	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . P90/P102. 2006-2014	244
Tabell B 15	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ¹ . Gini-koeffisient ² . 2006-2014	245
Tabell B 16	Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2006, 2011 og 2012-2015. Prosent	246
Tabell B 17	Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2006, 2011 og 2012-2015. Prosent	249

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

SBN 978-82-537-9402-0 (trykt)
ISBN 978-82-537-9403-7 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

SBN 978-82-537-9402-0

9 788253 794020

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway